

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN ÖZELLİKLERİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI

Gizem ÇELİK

Doktora Tezi

Ankara, 2015

EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN ÖZELLİKLERİ VE
TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI

Gizem ÇELİK

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2015

KABUL VE ONAY

Gizem ÇELİK tarafından hazırlanan "Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Özellikleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları" başlıklı bu çalışma, 29.06.2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Işıl BULUT (Başkan)

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN (Danışman)

Doç. Dr. Sema BUZ

Doç. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN

Doç. Dr. Ercüment ERBAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Berrin KOYUNCU LORASDAĞI

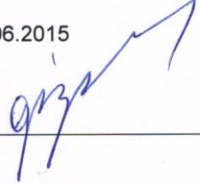
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun üç (3) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

29.06.2015

Gizem ÇELİK

TEŞEKKÜR

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Özellikleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları başlıklı bu araştırma, bilimsel bir yayın olmanın yanında emeğin, sabrın, dayanışma ve desteğin bir simgesi; umudun ve heyecanın bir göstergesidir. Uzun ve yorucu, kimi zaman yıpratıcı olan bu sürecin birçok ortağı vardır. Bu kişilere en içten teşekkürlerimi sunsam bile verdikleri gücün büyüklüğünü ifade edemem.

Öncelikle çalışmanın başından itibaren destek ve görüşleri ile bana yol gösteren tez danışmanım Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN'a teşekkür ederim. Tez izleme komitesi üyesi Doç. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN'a ve araştırmanın büyük bir bölümünde desteğini gördüğüm, bilgisi ve deneyimiyle bana güç veren sevgili hocam Prof. Dr. İbrahim CILGA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Tez izleme komitesine sonradan katılan Doç. Dr. Ercüment ERBAY'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Araştırmanın sonlarında, gücümü kaybettiğim ve kaygımın yükseldiği bir zamanda verdiği destek, kendime olan güvenimi ve bitirme azmimi artırdı. Çok teşekkürler Ercüment Hocam!

Birlikte çalıştığım ve çalışmaktan büyük keyif aldığım, kendilerinden çok şey öğrendiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Işıl BULUT ve Doç. Dr. Ertan KAHRAMANOĞLU'na bilgi ve deneyimleri ile bana yol gösterdikleri, her fırsatta destekte bulunarak yardımcı oldukları için çok teşekkür ederim.

Sevgili hocam Öğr. Gör. Dr. İ. Bülent İLİK'in hem bu araştırmadaki hem de yaşamımdaki yeri ve önemi çok büyüktür. Kendisine ne kadar teşekkür etsem azdır. Bilgi ve tecrübesini sevgi, ilgi ve sabırla paylaştığı ve her zaman yanımda olduğu için sonsuz teşekkürler.

Araştırmanın başından itibaren yanımda olan, ilgisini ve bilgisini hiç esirgemeyen, çok yoğun zamanlarında bile bana vakit ayırabilen sevgili hocam Yard. Doç. Dr. Filiz DEMİRÖZ'e çok teşekkür ederim.

Değerli hocam, Doç. Dr. Sema BUZ'a teşekkür etmeden geçemem. Araştırmaya verdiği önemli katkılar kadar görüşme sürecinde yaşadığım güçlüklerle ilgili paylaşımlarda bulunmama ve rahatlamama fırsat verdiği için de çok teşekkürler.

Araştırmanın içeriğini ve önemi anlatmama fırsat verdiği ve uygulama konusunda yardım ve desteğini esirgemediği için 2013 yılında Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nde Daire Başkanı olarak görev yapan Sayın Vehbi Kadri KAMER'e teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma için uygulama izni alma konusunda, araştırmanın içeriğine inanarak beni destekleyen Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanı Sayın Esat IŞIK'a teşekkür ederim.

Bakanlık izin alma süreçlerinde kaygımı anlayan ve bana yardımcı olmak için elinden geleni yapan psikolog Serap GÖRÜCÜ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma sorularının oluşturulması, geliştirilmesi ve uygulanması aşamasında desteğini ve yardımını gördüğüm çok kişi oldu. Yoğun iş yükleri arasında araştırmaya zaman ayırarak bana destek verdikleri için her birine ne kadar teşekkür etsem azdır. Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan psikolog Başak TAKTAK ve Canan KAŞ'a;

Antalya E Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan sosyal hizmet uzmanı Hatice BALTA'ya, canım arkadaşım Gizem ÖZER'e, Bilge ASLAN AVCU'ya ve psikolog Ayşe YILDIZ'a;

İstanbul Ümraniye E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan sosyal hizmet uzmanı Arzu BİLGİN'e, psikolog Aslı DOĞRUL'a ve Tuğba AYDOĞAN'a;

Ümraniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan psikolog Mebrure İŞMEN'e;

Metris 1 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan sevgili sınıf arkadaşım sosyal hizmet uzmanı Aslı YÜZEL'e;

Kartal H Tipi Açık Ceza İnfaz Kurumu ikinci müdürü Gürbüz İRGALİ'ye ve müdür yardımcısı Hakan TOKMAK'a;

Kartal H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan sosyal hizmet uzmanı Sibel GEZGİN'e ve psikolog Mehmet Enes TÜRE'ye;

Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan psikolog Tülay AYDIN'a;

Maltepe 1 No'lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan sosyal hizmet uzmanı Gözde DEĞİRMENCİ'ye, psikolog Öznur YILDIZ'a ve Nur KEKLİK ÖZUYSAL'a;

İzmir Aliğa Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan öğretmen Erhan MUMCU'ya ve memur İbrahim ÇELİK'e;

İzmir 4 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan sevgili sınıf arkadaşım sosyal hizmet uzmanı Esra ÖZDEMİR ERGÜVEN'e, sosyal hizmet uzmanı Sibel TÜRKMEN'e, psikolog Yasemin ACAR'a;

İzmir 3 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan sosyal hizmet uzmanı Esin ZENGİN TAŞ'a;

İzmir 1 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan psikolog Özgün ERGİN'e;

İzmir Buca Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan psikolog Eda KARA'ya;

İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan sevgili arkadaşım sosyal hizmet uzmanı Ömer KAYGUSUZ'a sonsuz teşekkürler.

Yardımları olmasaydı veri toplayamayacağım ceza infaz memurlarına değinmeden geçemeyeceğim. Araştırmaya katılacak özellikteki hükümlü erkekleri tek tek dosya

incelemesi yaparak belirleme gibi zahmetli bir işi onca işleri arasında titizlikle yaptıkları için isimlerini bildiğim bilmediğim tüm ceza infaz memurlarına teşekkür ederim. Beni tüm içtenlikleriyle karşılayan ve görüşmeler boyunca güvenliğimi sağlayan ceza infaz memurlarına da teşekkür ederim.

Araştırmanın model geliştirme bölümünde, Türkiye'deki hizmetleri ve işlevselliklerini doğrudan alan tecrübesine dayalı olarak ele almama olanak tanıyan ve bana çalışmalarını aktarmak için vakit ayıran sosyal hizmet uzmanı Umut Yaşar GÖÇ'e ve Şükrü AKDOĞAN'a çok teşekkür ederim.

Sevgili arkadaşlarım Öğr. Gör. Ural NADİR'e ve Araş. Gör. Mehmet Can AKTAN'a en kaygılı olduğum zamanlarda bile beni sakinleştirebilme sabrı gösterdikleri, yardıma ve desteğe ne zaman ihtiyaç duysam yanımda olduklarını hissettirdikleri için çok teşekkür ederim.

Özellikle tez teslim sürecinde verdiği destekten dolayı sevgili arkadaşım Araş. Gör. Emre ÖZCAN'a çok teşekkür ederim.

Araştırmaya sunduğu katkı kadar bu zorlu süreci geçirmemde beni duygusal anlamda da yalnız bırakmayan, enerjisi ile güç veren sevgili arkadaşım Dr. Aslıhan AYKARA'ya sonsuz teşekkürler.

Veri toplama sürecimi kolaylaştıran, yoğun görüşme süreçleri sonrası kaygımı, korkumu ve yılgınlığımı alan ve bana duydukları güven ile güç bulmamı sağlayan sevgili arkadaşlarım Gizem ÖZER'e, Ömer KAYGUSUZ'a ve Tolga KILIÇ'a tekrar tekrar teşekkür ederim.

Bana inanan, güvenen, her zaman yanımda olduğunu hissettiğim sevgili arkadaşım sosyal hizmet uzmanı İrem Duygu BAKAR TOPTAN'a çok teşekkür ederim.

Bu zorlu süreç boyunca hep yanımda olan, bilgisi ve tecrübesiyle bana yol gösteren ve gücüme güç katan sevgili Süleyman İLERİ'ye ne kadar teşekkür etsem azdır. Onun desteği, katkısı ve yardımı olmasaydı her şey çok daha zor olurdu.

Yaşam deneyimleriyle bana araştırmayı bitirme gücü veren; gücü, azmi ve yüreği ile hayatımda çok önemli bir yeri olan canım ablam Ayten ALBAYRAK PATİR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İzin verilse benimle birlikte görüşmelere girecek sevgili dedem İlhan CEYHAN'a, önerileri ve dualarıyla beni hiç yalnız bırakmayan, her zaman yanımda olan sevgili anneannem Müzeyyen CEYHAN'a, babaannem Dudu ÇELİK'e ve dedem Osman ÇELİK'e sonsuz teşekkürler.

Ve canım aileme... Annem Gül ÇELİK'e, babam İsmail ÇELİK'e ve canım kardeşim Gülis ÇELİK'e... Sevginiz, ilginiz ve sabrınızla yaşamımın her anında yanımda olduğunuz için... Bana inandığınız için... Ve aslında her şey için sonsuz teşekkürler...

Gizem ÇELİK

ÖZET

ÇELİK, Gizem. *Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Özellikleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları*, Doktora Tezi, Ankara, 2015.

Kadına yönelik şiddet yoğunluğu ve etkileri gün geçtikçe artan ciddi bir sorundur. Temelde toplumsal cinsiyet algısıyla bağlantılı olan kadına yönelik şiddet sorunsalını açıklayan kuramsal yaklaşımlardan biri olan ekolojik kuram, şiddet uygulayanı ve şiddete maruz kalanı çevresi ile birlikte bir bütün olarak ele alıp sistemler düzeyinde açıklama yapması açısından oldukça etkili bir kuramdır. Bu araştırmada, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerin ekolojik kuram çerçevesinde sistematikleştirilen mikro, mezzo, egzo, makro düzey özelliklerinin, toplumsal cinsiyet algılarının, toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özelliklerinin ve gereksinim duydukları hizmet modeline ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve bu kapsamda bir model önerisi sunulması amaçlanmıştır.

Nicel araştırma modelinde tasarlanan bu araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği kullanılmıştır. 24 Şubat- 27 Mart 2015 tarihleri arasında İstanbul, İzmir ve Antalya'daki açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında kalmakta olan ve eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler, SPSS Paket Programı 17 ile çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, parametrik ön şartlar (normallik ve homojenlik) sağlandığı için korelasyon (r), One Way ANOVA ve Independent- Samples T testi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin belirli özellikler (eğitim düzeyi düşük, işsiz, sosyal güvencesi olmayan, alkol-uyuşturucu bağımlısı, psikolojik rahatsızlıkları olan, sevgisiz vb.) çerçevesinde kategorileştirilemeyecek nitelikte olduklarını göstermiştir. Sorunun altında yatan temel etmenin toplumsal cinsiyet algısını şekillendiren ataerkil düzen ve onun kurumsal pratikleri olduğu görülmüştür. Bu nedenle ailede kadına yönelik şiddet sorununun çözümünde oluşturulacak politika ve yapılandırılacak hizmetlerin bütüncül bir anlayışla, hem şiddet uygulayan hem de şiddete maruz kalan boyutuyla ele alındığı bir hizmet modelinin uygulamaya aktarılması önemlidir.

Anahtar Sözcükler

Toplumsal cinsiyet algısı, ailede kadına yönelik şiddet, ekolojik kuram, şiddet uygulayan erkeklerin özellikleri, sosyal hizmet.

ABSTRACT

ÇELİK, Gizem. *Violent Against Their Spouses and Sentenced Men's Characteristics and Their Gender Perceptions*, PhD Thesis, Ankara, 2015.

The effect and occurrence of violence directed towards women is an increasing problem by the day. Ecological theory, which encompasses the issue of violence against women with relation to social gender perception, is effective in the issue because of its competence to interpret the violator and the female victim as a whole. In this research, it is aimed that a model for the individuals who applied violence against their spouses be identified with respect to the micro, mezzo, egzo and macro level factors within the boundaries of the ecological theory, social gender perception, and the factors affecting the diversity of social gender perception, be presented.

In this research which is modeled quantitatively, the researcher has used a questionnaire and Social Gender Perception Scale. Between 24th and 27th of February 2015, interviews have taken place with male convicts who have been imprisoned because of violence against their spouses. The data received has been resolved with SPSS Paket Programı 17. In the process, parametric prerequisites (normality and homogeneity) has been met hence correlation (r), One Way ANOVA and Independent- Samples T tests has been used.

The results of this research has shown that individuals that has committed violence against their wives cannot be categorized in specific resulting factors (low education levels, lack of job, lack of social security, material addiction, psychological problems etc.). It has been observed that the root of the problem lies within the social perception of women and its institutional applications. Hence, in the attempt of resolving violence against women, this research aimed to propose a political approach and configured services that serve an entirety of understanding of the problem.

Key Words: Social gender perception, domestic violence against women, ecological theory, characteristics of violent men, social work.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	iii
BİLDİRİM	iv
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEMALAR DİZİNİ	xiii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xiii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1. KURAMSAL ÇERÇEVE	2
1.1.1. Aile İçi Şiddet.....	3
1.1.1.1. Aile İçi Şiddeti Açıklayan Kuram ve Yaklaşımlar.....	5
1.1.1.2. Ailede Kadına Yönelik Şiddet Tanımı, Çeşitleri ve Yaygınlığı	11
1.1.1.3. Ailede Kadına Yönelik Şiddetin Sonuçları.....	18
1.1.1.4. Ailede Kadına Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet	21
1.1.1.5. Ailede Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Yasal Mevzuat	25
1.1.1.5.1. Ulusal Mevzuat	25
1.1.1.5.2. Uluslararası Mevzuat.....	27
1.1.1.6. Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Sunulan Hizmetler.....	30
1.1.2. Ailede Kadına Yönelik Şiddet Sorunsalında Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler	34
1.1.2.1. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Bireysel Özellikleri	37
1.1.2.2. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Birincil Çevreye İlişkin Özellikleri	49
1.1.2.3. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Sosyal Bağlamına İlişkin Özellikleri	51
1.1.2.4. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Kültürel Bağlamına İlişkin Özellikleri.....	53
1.1.2.5. Erkeklik Oluşumunda Sosyalizasyon Süreçleri.....	56
1.1.3. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Sunulan Hizmetler	58
1.1.3.1. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Sunulan Hizmetler: Yurtdışı Örnekleri	59
1.1.3.2. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Sunulan Hizmetler: Türkiye Örneği	66
1.1.4. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Sunulan Hizmetlerin Etkililiğinin Değerlendirilmesi	70
1.2. ARAŞTIRMANIN SORUNU	74
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	77
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	81
1.5. TANIMLAR.....	82
1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	83
BÖLÜM 2	84

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	84
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	84
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	85
2.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	87
2.3.1. Veri Toplama Araçları	95
2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI	97
BÖLÜM 3	98
BULGULAR VE YORUM	98
3.1. EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN GENEL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	99
3.1.1. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Mikro Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular	99
3.1.2. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Mezzo Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular	151
3.1.3. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Egzo Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular	171
3.1.4. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Makro Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular	180
3.2. EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN CEZAEVİ SÜREÇLERİ VE GEREKSİNİM DUYDUKLARI HİZMET MODELİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	190
3.3. EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARINA İLİŞKİN BULGULAR	195
3.4. EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARINI FARKLI LAŞTIRAN ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	198
3.4.1. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklı Laştıran Mikro Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular	199
3.4.2. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklı Laştıran Mezzo Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular	210
3.4.3. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklı Laştıran Egzo Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular	214
3.4.4. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklı Laştıran Makro Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular	218
BÖLÜM 4	224
SONUÇ	224
4.1. EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN GENEL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR	225
4.2. EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN CEZAEVİ SÜREÇLERİ VE GEREKSİNİM DUYDUKLARI HİZMET MODELİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR	234
4.3. EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARINA İLİŞKİN SONUÇLAR	234
4.4. EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARINI FARKLI LAŞTIRAN ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR	235
BÖLÜM 5	237
TÜRKİYE'DE EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN ERKEKLERE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ	237
5.1. MODELİN AMACI	237

5.2. MODELİN DAYANDIĞI TEMEL İLKELER.....	244
5.3. HİZMET MODELİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE ARAŞTIRMANIN ÖNE ÇIKAN BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	245
5.4. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	254
5.5. ADALET BAKANLIĞI TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	262
5.6. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	264
5.7. SAĞLIK BAKANLIĞI TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	265
5.8. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER.....	266
5.9. TBMM KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	268
5.10. YEREL YÖNETİMLER TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER.....	269
5.11. SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	270
5.12. MESLEK ODALARI TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	271
5.13. TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	272
5.14. SENDİKALAR TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	272
5.15. MEDYA TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER.....	273
KAYNAKÇA.....	275
EKLER	302
Ek-1: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	302
Ek-2: GÖRÜŞME FORMU	303
Ek-3: TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ	316
Ek-4: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL ONAYI	317
Ek-5: ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA UYGULAMASI ONAYI.....	318
Ek-6: EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN GÜNCEL SAYISINA İLİŞKİN BİLGİ TALEBİNE ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ’NÜN YANITI	319
Ek-7: ORJİNALLİK RAPORU	320

KISALTMALAR DİZİNİ

ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
CEDAW	: United Nations Committee on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme)
CİK	: Ceza İnfaz Kurumu
DEVAW	: Declaration on the Elimination of Violence Against Women (Kadınlara Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirgesi)
DEF	: Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum)
GII	: Gender Inequality Index (Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi)
GGGI	: Global Gender Gap Index (Toplumsal Cinsiyet Uçurum Endeksi)
HDR	: Human Development Report (İnsani Gelişme Raporu)
HDI	: Human Development Index (İnsani Gelişme Endeksi)
HÜNEE	: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
İHD	: İnsan Hakları Derneği
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SAMBA	: Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı
SOYBİS	: Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

TCK	: Türk Ceza Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Kurumu)
UNESCAP	: The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik için Ekonomi ve Sosyal Komisyonu)
UNICEF	: The United Nations Children's Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Aile İçi Şiddeti Açıklayan Mikro Yaklaşımlar.....	5
Tablo 2: Aile İçi Şiddeti Açıklayan Mezzo Yaklaşımlar.....	6
Tablo 3: Aile İçi Şiddeti Açıklayan Makro Yaklaşımlar	7
Tablo 4: Aile İçi Şiddeti Açıklayan Çok Boyutlu Modeller	7
Tablo 5: Şiddet Uygulayan Erkeklerin Kişilik Tipolojileri.....	43
Tablo 6: 24 Şubat-27 Mart 2015 tarihleri arasında Antalya, İzmir ve İstanbul'daki açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında kalmakta olan ve eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerin dağılımı.....	86

ŞEMALAR DİZİNİ

Şema 1: Şiddet Sınıflandırması	4
Şema 2: Ekolojik Kurama Göre Aile İçi Şiddetin Oluştığı Bütüncül Yapı	10
Şema 3: Şiddete Maruz Kalan Kadının Hizmet Alım Süreci.....	32
Şema 4: Real (2004)'e Göre Erkek Şiddetinin Oluşma Süreci.....	46
Şema 5: Duluth Çarkı.....	64
Şema 6: Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri.....	78
Şema 7: Ekolojik Kurama Dayalı Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler İçin Önerilen Modelin Temel Düzeyleri	241
Şema 8: Ekolojik Kurama Dayalı Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler İçin Önerilen Model	250
Şema 9: Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Yönelik Hizmet Modelinde Kurumlararası İşbirliği	251
Şema 10: Toplum Merkezleri	259
Şema 11: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler Açısından Feminist ve Bilişsel Davranışçı Kurama Dayalı Grup Çalışması ve/veya Bireysel Danışmanlığın Temel Bileşenleri.....	278
Şema 12: Sağlık Kuruluşları Açısından Risk Değerlendirme ve Müdahale Planı Oluşturma Süreci.....	281

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Yaşlarına Göre Dağılımları.....	100
--	-----

Çizelge 2: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre Dağılımları	101
Çizelge 3: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları.....	102
Çizelge 4: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları.....	103
Çizelge 5: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Evlilik/Birliktelik Sürelerine Göre Dağılımları	105
Çizelge 6: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuk Sahibi Olma Durumlarına Göre Dağılımları	106
Çizelge 7: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuk Sayılarına Göre Dağılımları.....	107
Çizelge 8: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Yaptıkları İşlere Göre Dağılımları	108
Çizelge 9: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Bağlı Bulundukları Sosyal Güvenlik Kurumlarına Göre Dağılımları	110
Çizelge 10: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Yaptıkları İşten Kazandıkları Ücrete Göre Geçimlerini Sağlama Durumları	111
Çizelge 11: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Kullanım Durumlarına Göre Dağılımları.....	113
Çizelge 12: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Kullanım Süresine Göre Dağılımları	114
Çizelge 13: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Kullanım Sıklığına Göre Dağılımları.....	114
Çizelge 14: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Tüketim Miktarlarına Göre Dağılımları	115
Çizelge 15: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Etkisindeyken Eşlerine Şiddet Uygulama Durumlarına Göre Dağılımları.....	116
Çizelge 16: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Alkollü Olmanın Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri	118
Çizelge 17: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Uyuşturucu Madde Kullanma Durumlarına Göre Dağılımları.....	118
Çizelge 18: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Uyuşturucu Madde Etkisindeyken Eşlerine Şiddet Uygulama Durumlarına Göre Dağılımları.....	119
Çizelge 19: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Tanı Almış Psikolojik Hastalıkları Olma Durumuna Göre Dağılımları.....	120

Çizelge 20: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Tanı Almış Psikolojik Hastalıklarına Göre Dağılımları.....	121
Çizelge 21: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları.....	122
Çizelge 22: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre Dağılımları.....	123
Çizelge 23: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları.....	123
Çizelge 24: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları (eş cezaevine girmeden önce).....	124
Çizelge 25: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Bağlı Bulundukları Sosyal Güvenlik Kurumuna Göre Dağılımları (Eş Cezaevine Girmeden Önce)	126
Çizelge 26: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Tanı Almış Psikolojik Hastalıkları Olma Durumlarına Göre Dağılımları (Eş Cezaevine Girmeden Önce)	126
Çizelge 27: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluklarında Örnek Aldıkları Kişi/Kişilere Göre Dağılımları	128
Çizelge 28: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluk ya da Gençlik Döneminde Çete/Mafya Türü Oluşumlarda Bulunma Durumlarına Göre Dağılımları.....	129
Çizelge 29: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluk ya da Gençlik Döneminde Şiddet Görme Durumlarına Göre Dağılımları	130
Çizelge 30: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluk ya da Gençlik Döneminde Şiddet Gördükleri Kişilerle Olan Yakınlık Durumlarına Göre Dağılımları.....	132
Çizelge 31: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklukta Anne-Babalarının Kavgalarına Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları	133
Çizelge 32: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklukta Anne-Babalarının Kavgalarına Tanık Olma Sıklığına Göre Dağılımları	134
Çizelge 33: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Öğrenciyken Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları	135
Çizelge 34: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklukta Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarının Eşlerine Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri	136
Çizelge 35: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Askerdeyken Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları	137
Çizelge 36: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çalışırken Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları	139
Çizelge 37: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Koğuş İçinde Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları	139

Çizelge 38: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Ailenin Tanımına İlişkin Yaptıkları Açıklamalara Göre Dağılımları	142
Çizelge 39: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Evlilikte Olması Gereken En Önemli Şey/Şeylere İlişkin Yaptıkları Açıklamalara Göre Dağılımları	144
Çizelge 40: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddetin Ne olduğuna İlişkin Görüşleri	145
Çizelge 41: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddetin Önlenabilirliğine İlişkin Görüşleri	148
Çizelge 42: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddetin Önlenme Biçimine İlişkin Görüşleri	149
Çizelge 43: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Sorun Çözme Biçimlerine Göre Dağılımları	151
Çizelge 44: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şimdiye Kadar Şiddet Uyguladıkları Kişilere Göre Dağılımları	152
Çizelge 45: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Uyguladıktan Sonra Pişman Olma Durumlarına Göre Dağılımları	154
Çizelge 46: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Genel Olarak İş Arkadaşları, Arkadaşları, Akrabaları, Eşinin Ebeveynleri, Kendi Ebeveynleri, Çocukları ve Eşleriyle Olan İlişkilerini Değerlendirme Biçimlerine Göre Dağılımları	156
Çizelge 47: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklarına Şiddet Uygulama Durumlarına Göre Dağılımları	159
Çizelge 48: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklarına Şiddet Uygulama Sıklığına Göre Dağılımları	159
Çizelge 49: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşleri ile Evlenme/Birliktelik Oluşturma Biçimlerine Göre Dağılımları	160
Çizelge 50: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerini Sevip Sevmeme Durumlarına Göre Dağılımları	161
Çizelge 51: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Hitap Etme Biçimlerine Göre Dağılımları	162
Çizelge 52: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Genellikle Eşleri ile Anlaşamadıkları Konulara Göre Dağılımları	163
Çizelge 53: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Eşlerine Uyguladıkları Şiddet Sıklığı Göre Dağılımları	165
Çizelge 54: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Uyguladıkları İlk Şiddetin Yaşandığı Zamana Göre Dağılımları (Evlilik/Birliktelik Yılı Olarak)	165
Çizelge 55: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Uyguladıkları Şiddetten Sonra Pişmanlık Duyma Durumlarına Göre Dağılımları	168

Çizelge 56: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Uyguladıkları Şiddetin Eşleri ve Çocukları Üzerinde Bıraktığı Etkilere İlişkin Görüşleri	169
Çizelge 57: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Yaşadıkları Yakın Çevrenin Eşlerine Şiddet Uygulamada Etkisi Olup Olmasına İlişkin Görüşleri	170
Çizelge 58: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Sosyo-Ekonomik Durumlarının Eşlerine Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri ..	171
Çizelge 59: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Şiddet Davranışlarını Değiştirmeye Yönelik Yardım Alma Durumlarına Göre Dağılımları	173
Çizelge 60: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Şiddet Davranışlarını Değiştirmeye Yönelik Yardım Almayı İsteme Durumlarına Göre Dağılımları	173
Çizelge 61: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Şiddet Davranışlarını Değiştirmeye Yönelik Aldıkları Yardım Biçimine Göre Dağılımları.....	174
Çizelge 62: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Şiddet Davranışlarını Değiştirmeye Yönelik Aldıkları Yardımın Etkili Olma Durumuna İlişkin Görüşleri	175
Çizelge 63: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşe Şiddet Davranışlarını Tekrarlamamak İçin Alınması Gerekliğini Düşündükleri Hizmete İlişkin Görüşleri	176
Çizelge 64: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Sorunlarını Değiştirmeye Yönelik Cezaevinde Hizmet Bulunma Durumuna İlişkin Görüşleri	177
Çizelge 65: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Sorunlarını Değiştirmeye Yönelik Cezaevinden Aldıkları Hizmetler	178
Çizelge 66: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Sorunlarını Değiştirmeye Yönelik Cezaevinden Aldıkları Hizmetleri Değerlendirme Biçimleri	179
Çizelge 67: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çevrelerindeki Bireylerin Şiddet Davranışı Sonrası Verdikleri Tepkilere Göre Dağılımları	180
Çizelge 68: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Mahallelerinde Yaşayan Ailelerde Kadınların Dövülmesine İlişkin Toplumun Görüşlerine Dair Düşünceleri.....	182
Çizelge 69: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumun Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri.....	183
Çizelge 70: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin İnanç ve Değerlerin Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri	184
Çizelge 71: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Medyanın Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri.....	186

Çizelge 72: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Medyadaki Şiddet Karşıtı Uyarıları Şiddeti Önlemek Açısından Etkili Bulma Durumlarına İlişkin Görüşleri	188
Çizelge 73: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevinde Bulunma Sürelerine Göre Dağılımları	191
Çizelge 74: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevinde Bulunma Nedenlerine Göre Dağılımları	192
Çizelge 75: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevinden Etkilenme Biçimlerine Göre Dağılımları	193
Çizelge 76: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevinden Çıktıktan Sonra Tekrar Şiddet Davranışı Sergilememeleri İçin Gerekli Olduğunu Düşündükleri Hizmetlere İlişkin Görüşleri	194
Çizelge 77: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin TCAÖ'den Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular	196
Çizelge 78: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Yaş	199
Çizelge 79: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-En Uzun Süre Yaşanan Yer, Eğitim Düzeyi, Çalışma Durumu	200
Çizelge 80: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Cezaevine Girmeden Önce Uğraşılan İşten Kazanılan Gelirin Yeterli Olma Durumuna İlişkin Görüşleri....	201
Çizelge 81: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Eşlerinin En Uzun Süre Yaşadıkları Yer, Eşlerinin Eğitim Düzeyi, Eşlerinin Çalışma Durumu	202
Çizelge 82: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Çocukluk Döneminde Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumu.....	203
Çizelge 83: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Çocuklukta Şiddet Görme/Tanık Olmalarının Eşlerine Şiddet Uygulamalarında Etkisi Olmasına İlişkin Görüşler	204
Çizelge 84: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Çocukluk Döneminde Ebeveynler Arasındaki Şiddete Tanık Olma Durumu.....	205
Çizelge 85: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Evlilikte Olması Gereken En Önemli Şey/Şeylere İlişkin Görüşleri.....	207
Çizelge 86: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Şiddetin Ne Olduğuna İlişkin Görüşleri	208

Çizelge 87: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Şiddetin Önlenebilirliğine İlişkin Görüşler	209
Çizelge 88: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mezzo Düzey Özellikleri-Evlenme Biçimi	210
Çizelge 89: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mezzo Düzey Özellikleri-Eşle Olan İlişkinin Değerlendirilmesi	211
Çizelge 90: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mezzo Düzey Özellikleri-Eşlerine Şiddet Uygulama Sıklığı, Eşleriyle Genellikle Anlaşamadıkları Konular, Şiddet Davranışını Evliliğin/Birlikteliğin İlk Olarak Kaçınıcı Yılında Gerçekleştirdiği	212
Çizelge 91: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mezzo Düzey Özellikleri-Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Pişman Olma Durumları	213
Çizelge 92: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Egzo Düzey Özellikleri-Eşe Şiddet Uyguladıktan Sonra Yardım Alma	214
Çizelge 93: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Egzo Düzey Özellikleri-Eşe Şiddet Davranışını Tekrarlamamak İçin Gereksinim Duydukları Hizmet Türleri, Şiddet Sorunlarını Çözmeleri İçin Cezaevinde Hizmetlerin Olma Durumu	215
Çizelge 94: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Egzo Düzey Özellikleri-Cezaevinden Çıktıktan Sonra Şiddet Davranışlarının Tekrarlanmaması İçin Gereksinim Duydukları Hizmet Türleri.....	217
Çizelge 95: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Makro Düzey Özellikleri-Eşe Şiddet Uyguladığında Sosyal Çevrenin Tepkisi, Yaşadıkları Mahallede Kadınların Dövülmesine Yönelik Görüşler	219
Çizelge 96: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Makro Düzey Özellikleri-Yaşanılan Çevrenin, Toplumun, İnanç ve Değerlerin, Sosyo-Ekonomik Durumun, Medyanın Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olma Durumuna İlişkin Görüşleri ve Medyadaki Şiddet Karşıtı Uyarıların Eşe Şiddet Uygulamayı Engellemede Etkisi Olma Durumuna İlişkin Görüşleri	220

EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN HÜKÜMLÜ ERKEKLERİN ÖZELLİKLERİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Şiddet, toplumun her kesiminde değişik türlerde yaşanan ciddi bir sorundur. Tanımlanması güç olan bu kavram, farklı özellikler çerçevesinde ele alınmaktadır. Güç, iktidar ve kontrol aracı, ihlal etme ve olumsuzlama kapsamında tartışılabilmektedir. Fiziksel, cinsel, duygusal, sosyal ve ekonomik gibi farklı türlerle açıklanan her bir şiddet edimi yıkıcı etkiler bırakmaktadır. Şiddetin bu çerçevede ele alınması aslında herkesin yaşadığı ya da yaşayabileceği, uyguladığı ya da uygulayabileceği şiddete ilişkin bir farkındalık sağlamaktadır. Ancak gerek yapılan bilimsel araştırmalar gerekse medyaya yansıyan haberler, şiddete maruz kalanların yoğunlukla kadınlar ve çocuklar olduğunu vurgulamaktadır. Yapılan bu vurgu, şiddete maruz kalan ya da tanık olanlar kadar uygulayanlar açısından da açıklamalar getirmekte ve şiddetin uygulayıcısı olarak erkeklere dikkat çekmektedir.

Şiddet uygulayanların yoğunlukla erkeklerden oluşması ve şiddetin de genellikle kadınlara yönelmesi, cinsiyetlendirilmiş iktidar ilişkisine vurgu yaparak toplumsal cinsiyet konusunun tartışılır hale gelmesine neden olmaktadır. Erkekler ve kadınlar, yetiştikleri toplumun her birimine yerleşmiş olan toplumsal cinsiyet kalıplarını gözlemleyerek ve yaşayarak büyümekte; her yaş döneminde cinsiyetleriyle ilişkili farklı rol ve sorumlulukları en acı şekilde öğrenmektedirler. Bu öğrenme süreci içerisinde kadın itaat etmeyi, boyun eğmeyi, 'hanım' olmayı öğrenirken; erkek her zaman daha güçlü, başarılı ve hâkim olmayı içselleştirmektedir. Bunların yanı sıra içselleştirilen bir başka edim olan şiddet, erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurmada kullandıkları en etkili (!) araç olarak sıklıkla başvurulmuş bir kaynak olmaktadır.

Kadına yönelik erkek şiddetinin anlaşılması ve önlenmesinde yol gösterici nitelikteki kuramsal yaklaşımlardan biri olan ekolojik kuram, insanı çevresi ve ilişki içinde bulunduğu tüm sistemlerle birlikte ele almaktadır. Ekolojik kuram ayrıca, bu sistemler arası ilişkilerin bireyden topluma geniş düzlemdeki etkileşimine de bakarak yapının sorunlu ya da güçlü yanlarını keşfederek çözüm için kapsayıcı öneriler sunabilmektedir. Ancak bu önerilerin gerçekçi bir şekilde hayata geçirilebilmesi için sistemin tüm bileşenlerinin anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle, eşine şiddet uygulayan erkeklerin özelliklerinin, toplumsal cinsiyet algılarının ve bu algılarını etkileyen özelliklerinin yanı sıra gereksinim duydukları hizmetlere ilişkin görüşlerinin de anlaşılması gerekmektedir. Böylelikle, eşe yönelik şiddet sorunsalının çözülmesinde elde edilen bilgiler ışığında bir hizmet modeli geliştirilebilecektir.

1.1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Şiddet; tanımlanması kolay olmayan, çoğu zaman üzerinde anlaşılan tek ve geçerli bir tanımı bulunmayan fizyoloji, nöroloji, psikoloji, psikiyatri, sosyoloji, antropoloji, hukuk, kriminoloji, sosyal hizmet ve felsefe gibi pek çok bilim dalının farklı açılardan konunun anlaşılması yönünde getirdikleri açıklamalarla kendine has bir yapıda ele alınabilen bir konudur. Şiddetin yaygınlığı ve etkileri, anlaşılması yönünde geliştirilen kuramsal yaklaşımlar ve önlenmesine ilişkin olası çözüm önerileri gibi konular konunun önemini ortaya koymaktadır. Şiddet literatürü oldukça geniş olmakla birlikte, farklı bakış açılarını da içermesiyle çok yönlü bir çerçeve sunmaktadır.

Araştırmanın bu bölümde şiddet sorunsalı, konunun odağı olan aile içi şiddet tanımlamasının yapılması şiddetin aile içindeki görünümü ve ailede kadına yönelik şiddet sorunsalının boyutları, aile içi şiddeti açıklayan kuramsal yaklaşımlar, aile içi şiddete ilişkin yasal mevzuat ve kadınlara sunulan hizmetler ele alınmakta; sonrasında araştırmanın odağını oluşturan şiddet uygulayan erkek özelliklerine ekolojik kuram açısından bakılmakta ve eşine şiddet

uygulayan erkeklerin sağaltımına ilişkin sunulan hizmetlere yurtdışı ve Türkiye örnekleri ile açıklık getirilmektedir.

1.1.1. Aile İçi Şiddet

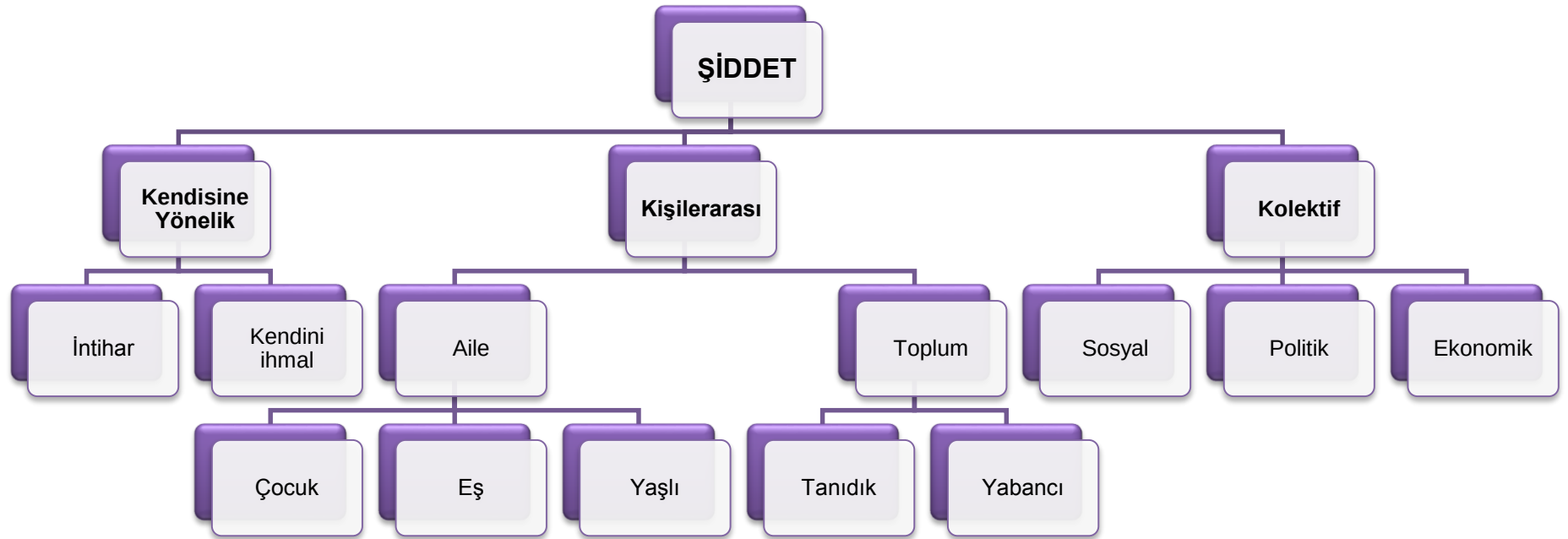
Dünya Sağlık Örgütü'nün 1996 yılında yayınladığı raporda şiddet üç farklı kategoriye ayrılmaktadır (Bkz. Şema 1): Bireyin kendisine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet. Kişiler arası şiddet de kendi içinde iki alt gruba ayrılmaktadır. Bunlardan ilki aile ve yakın arkadaş grubu arasındaki şiddet yani daha çok aile üyeleri arasında ve evde ortaya çıkan şiddet türü olarak tanımlanmaktadır. Ailede ortaya çıkan şiddet de çocuğa, eşe ve yaşlıya yönelik olmak üzere üçe ayrılmaktadır (WHO, 2014, s. 13).

Kemerli (2003, s. 42) aile içi şiddeti, aralarında kan bağı ya da hukuksal bağıllık bulunan, özel alanda gerçekleşen, birlikte yaşayan, kısacası kendisini aile olarak tanımlamış bir grup içinde zorlamak, aşağılamak, güç göstermek, öfke ve gerginlik boşaltmak amacıyla bir bireyden diğetine yöneltilen her türlü şiddet davranışı olarak tanımlamaktadır.

Avrupa'da rapor edilen bütün saldırıların dörtte biri ev içinde, erkeğin kadına uyguladığı şiddetten kaynaklanmaktadır (Kıroğlu, 2006, s. 20). WHO (2013) verilerine göre dünya geneli tahminleri, partneri bulunan her üç kadından birinin yaşamlarının bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığını göstermektedir (WHO, 2013, s. 14).

Bu veriler, aile içi şiddet sorunsalını özellikle "ailede kadına yönelik şiddet" odağında tartışmaya yönlendirmiş, artan kadın hakları söylemleri ile birlikte aile içinde kadınların maruz kaldıkları şiddetin boyutları, etkileri ve ortadan kaldırılması yönünde birçok çalışma hayata geçirilmiştir ve geçirilmeye de devam etmektedir. Bu çalışmada aile içi şiddet sorunsalı kadın ve şiddet uygulayan eş üzerinden ele alındığı için özellikle ailede kadına yönelik şiddet kavramsallaştırması kullanılmaktadır.

Şema 1: Şiddet Sınıflandırması

Kaynak: World Health Organization (2002). *World Report On Violence and Health*. Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi & Rafael Lozano (ed.). Geneva: World Health Organization.

1.1.1.1. Aile İçi Şiddeti Açıklayan Kuram ve Yaklaşımlar

Şiddeti açıklayan kuramsal yaklaşımlar olduğu gibi, daha özelde aile içinde yaşanan şiddetin nedenlerini inceleyen birçok kuram ve yaklaşım da bulunmaktadır. Her bir kuram ya da yaklaşım kendi özelinde şiddet sorunsalını ele alır ve tartışırken, şiddetin kapsamlı ve çok boyutlu yapısını gözden kaçırmamak adına, her bir yaklaşımın açıklamalarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Genelde mikro ve makro düzey kuramsal yaklaşımlar olarak iki grupta ele alınıp tartışılan kuramlar, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıklamalarla şiddet sorunsalını, özelde aile içi şiddet sorunsalını açıklamaya yönelmektedir. Bu araştırmada, Sallan Gül (2013)'ün yapmış olduğu sınıflandırma ele alınmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre ailede kadına yönelik şiddeti açıklamaya yönelik kuramsal yaklaşımlar mikro yaklaşımlar, mezo yaklaşımlar, makro yaklaşımlar ve çok boyutlu yaklaşımlar olmak üzere dört grupta ele alınmaktadır.

Tablo 1: Aile İçi Şiddeti Açıklayan Mikro Yaklaşımlar

Mikro Yaklaşımlar		
Psikiyatrik/ Psikopatolojik Kuramlar	Bu kuramlar "tıbbi model" olarak da ifade edilmektedir. Şiddetin aile üyelerinden birinin psikopatolojisi sonucu ortaya çıktığını savunmaktadır. Ruhsal hastalıklar, kişilik bozuklukları ya da alkol bağımlılığı aile içi şiddeti ortaya çıkaran psikopatolojiler olarak görülmektedir.	
	Psiko-biyolojik Model	Biyolojik tabanlı; doğal kişilik özellikleri açısından aile içi şiddet ya da artan hormon düzeyleri sonucu, beyin anormallikleri, ruhsal hastalık ve benzer nedenler sonucu şiddetin oluştuğunu savunmaktadır.
	Psikodinamik Yaklaşım	Freud'un kuramına dayanır. İçsel çatışmalar, ölüm içgüdü ve normal olmayan saldırgan eğilimler sonucu şiddetin oluştuğunu savunmaktadır.
	Mağdur Kuramı	Aile içi şiddet, mağdurun kişilik özellikleri açısından saldırganın suçlanması çerçevesinde ele alınmaktadır.

Kaynak: Sallan Gül (2013, s. 23).

Görüldüğü üzere mikro düzey yaklaşımlar bireyin psikopatolojik durumunu ön planda tutarak çeşitli açıklamalarda bulunmaktadır. İlerleyen sayfalarda şiddet

uygulayan erkeklerin özelliklerinin detaylandırıldığı bölümlerde mikro düzey yaklaşımlara göre yapılmış araştırmalara dayalı veriler ele alınmaktadır. Bu veriler hiç kuşkusuz, şiddet uygulayan erkeğin kişilik bozukluklarına ve hormonal sorunlarına atıfta bulunarak şiddet uygulayan erkek özelliklerini ön planda tutmaktadır. Ancak şiddetin tek yönden ele alınamayacak kadar ciddi ve kapsamlı bir sorun olduğu açıktır. Bu nedenle bir diğer kuramsal yaklaşım olan mezzo yaklaşımlara da bakılması gerekmektedir.

Tablo 2: Aile İçi Şiddeti Açıklayan Mezzo Yaklaşımlar

Mezzo Yaklaşımlar		
Psiko-Sosyal Model	Aile içi şiddeti, aile bireyleri arasındaki ilişki ve etkileşim örüntüleri bağlamında açıklamaktadır.	
	Travmatik Bağlanma Kuramı	Aile içi şiddeti, mağdurun saldırgana empati duyarak onu haklı bulması ve bağlanması olarak açıklayan kuramdır. Stockholm Sendromu olarak da bilinmektedir.
	Stres Kuramı	Şiddeti, aile içinde artan stres düzeyi ile açıklamaktadır. Sosyal yalıtım gibi aileyi şiddet temelli iletişime iten karakteristik özellikler üzerinde durmaktadır.
	Güç Kuramı	Aile içi şiddeti, cinsiyet ve yaşı temel alarak aile yapısında oluşan güç dağılımına bağlamaktadır.
	Kaynak Kuramı	Güç kuramından temellenmektedir. Şiddeti aile içindeki toplumsal, ekonomik ve bireysel kaynaklara sahip olma durumu ile açıklamaktadır.
	Etkileşimsel Kuram	Aile içindeki etkileşim süreçleri ve aile üyelerinin etkileşimleri açısından aile içi şiddeti açıklamaktadır.
	Alışveriş/Sosyal Kontrol Kuramı	Doğal güç farkları açısından aile içi şiddete yaklaşılabileceğini savunmaktadır. Aile içerisinde maliyetler ve ödüller açısından aile içi şiddete ekonomik açıklamalar getirmektedir.
	Sosyo-Biyolojik Kuramı	Çocuk istismarı ve çocuk katilleri üzerinden “gelecek kuşak için kötü genler” verilmesi olasılığı üzerinden şiddete yaklaşmaktadır.
	Sosyal Öğrenme Kuramı	Aile içi şiddeti bilişsel süreçler bağlamında açıklamaktadır. Şiddetin modelleme ve taklit yoluyla nasıl öğrenildiğini göstermeyi amaçlamaktadır.
	Sosyal Çatışma Kuramı	Aile içi şiddeti, sosyal yalıtımın aileye olan etkisi bağlamında açıklamaktadır.

Kaynak: Sallan Gül (2013, s. 23-24).

Mezzo yaklaşımlar, psikolojik ve sosyal açıklamalarla şiddet sorunsalını açıklamaya yönelmektedir. Her ne kadar şiddetin oluşmasında sosyal bağlamın

etkisine değinseler de daha makro düzeyde bazı konuların eksik kaldığı söylenebilir. Bu eksikliği makro düzeydeki kuramsal yaklaşımlar, sosyal yapı ve kültürel özellikler bağlamında açıklayarak gidermeye çalışmaktadır.

Tablo 3: Aile İçi Şiddeti Açıklayan Makro Yaklaşımlar

Makro Yaklaşımlar		
Sosyo-Kültürel Model	Aile içi şiddeti toplumsal olarak kurulan değişkenler ile açıklamaktadır.	
	Şiddet Kültürü Kuramı	Aile içi şiddeti daha geniş bir bağlamda, kültürel normlar ve değerler ekseninde açıklamaktadır.
	Kültürel Onay Kuramı	Aile içi şiddeti toplum tarafından kabul gören şiddet düzeyi bağlamında açıklamaktadır.
	Şiddet Alt Kültürü Kuramı	Aile içi şiddeti, toplum tarafından kabul görülecek düzeyde daha fazla kullanan alt kültürlerle bağlamaktadır.
	Feminist Kuram	Feminist düşünceye dayanmaktadır. Aile içi şiddeti cinsiyet ve erkek egemenliği düzenine dayanan toplumsal yapıyla açıklamaktadır.
	Çevresel Stres ve Gerilim Kuramı	Aile içi şiddeti toplumdaki yoksulluk ve ırk gibi yapısal eşitsizliklere bağlamaktadır.
	Politik Ekonomik Kuramı	Aile içi şiddeti açıklarken gerontolojik (yaşlılık bilimi) yaklaşımı temel almaktadır. Yaşlanmanın toplumsal yönü ve yaşlıları şiddete nasıl ittiği bağlamında aile içi şiddeti açıklamaktadır.

Kaynak: Sallan Gül (2013, s. 24).

Makro düzey yaklaşımlar içerisinde feminist kuram, şiddeti, aile içi şiddeti ve ailede kadına yönelik şiddeti açıklamada en çok başvurulan yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Tablo 4: Aile İçi Şiddeti Açıklayan Çok Boyutlu Modeller

Çok Boyutlu Modeller		
Çok Boyutlu Modeller	Aile içi şiddeti farklı birçok değişkene bağlı olarak açıklamaktadır.	
	Genel Sistemler Kuramı	Aile içi şiddeti, aile sistemi ve onun toplumla olan ilişkisi bağlamında ele almaktadır. Psikolojik, psiko-sosyal ve sosyo-kültürel değişkenleri analize dâhil etmektedir.
	Ekolojik Kuram	Üç analiz düzeyine dayanmaktadır: organizma ve çevre arasındaki ilişki, etkileşim sistemi ve çevrenin niteliği.

Kaynak: Sallan Gül (2013, s. 24).

Şiddetin çok boyutlu ve karmaşık yapısını psikolojik, sosyal ve kültürel değişkenlerle açıklaması nedeniyle çok boyutlu modeller şiddete ilişkin güncel çalışmalarda sıklıkla ele alınan yaklaşımlardandır. Yapılan literatür taraması sonrasında özellikle ekolojik kuramın aile içi şiddet sorunsalının nedenlerini ve sorunun çözümüne yönelik uygulamalar önermesi açısından sıklıkla başvurulmuş bir yaklaşım olduğunu göstermiştir. Eşine şiddet uygulayan erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özelliklerinin ve bu erkeklerin gereksinim duydukları hizmet modeline ilişkin görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışma, psikolojik, sosyal ve kültürel açıklamaları bir arada bir bütün olarak ele alıp açıkladığı için ekolojik kuram çerçevesinde yapılandırılmaktadır.

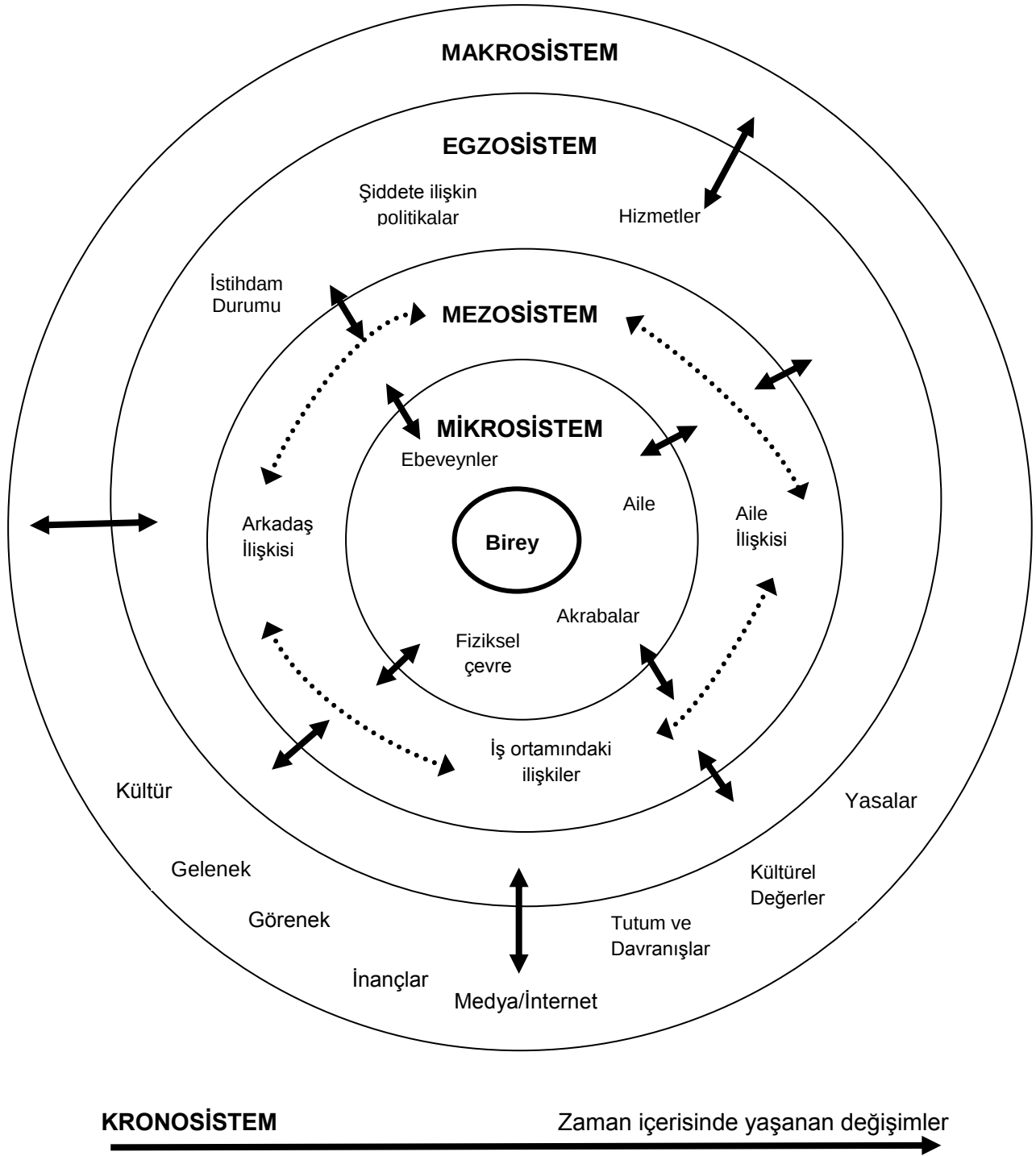
Ekolojik kuram, ekolojik sistemler kuramı ya da sosyal ekolojik yaklaşım olarak da ifade edilmektedir. Sistem yaklaşımının odağı bireyden aileye ve sosyal bağlama taşınmasıyla (Kazak, 1989) aslında mikro düzey bakış açısı terk edilmiş ve sorunlara daha bütüncül bir perspektiften bakılması amaçlanmıştır. Bu gelişmenin bir uzantısı olarak, sistem yaklaşımının gelişimsel psikoloji kuramları ile bütünleştirilmesi gerektiği yönündeki düşüncesiyle sosyal-ekolojik bakış açısı ortaya çıkmıştır (Bronfenbrenner, 1979).

Ekolojik kuram, yapı; yapı içinde insan; insanın ilişkileri ve özelliklerini açıklamak ve anlamak açısından kapsamlı ve bütüncül bir anlayış sağlaması açısından oldukça önemlidir. Başka bir ifadeyle ekolojik kuram, gelişen birey ile onu çevreleyen ve etkin olarak içinde yer aldığı ortam ve bağlam arasındaki ilişkiyi ve etkileşimi incelemektedir (Kazak, 1989). Bu bakış açısına göre birey, sistemler içinde yer alan bir sistem olarak ele alınmaktadır (Patterson ve Geber, 1991).

Gelişen organizmanın yani bireyin, kendisini çevreleyen koşullardan büyük oranda etkilendiği ilkesine dayanan ekolojik kuram bireyin içinde yer aldığı çoklu sistemler, çevreler, bağlamlar ve bunlar arasındaki etkileşim ve bağlantılardan söz etmektedir. Şekilden de görüleceği üzere bu modele göre, bireyi çevreleyen koşullar dört katman oluşturmaktadır. Bu dört katman sırasıyla, 1) biyolojik,

psikolojik ve sosyal özellikleri ile bir bütünü oluşturan, bilgi, beceri, değer, inanç, tutum, davranış ve deneyimleri ile toplum içinde var olan **birey**; 2) aile, akraba, okul, işyeri, arkadaş grubu gibi bireyin doğrudan iletişim içinde olduğu çevreleri ve bu sistemler arasındaki ilişkileri tanımlayan **mikro sistem**; 3) bireyin gelişiminde doğrudan ve dolaylı etkisi bulunan sosyal koşulları ve sosyal yapıyı temsil eden **egzo sistem**; ve son olarak 4) bir kültür ya da alt-kültürü tanımlayan geniş kurumsal örüntüleri kapsayan ve en dıştaki katmanı oluşturan **makro sistem**dir (Greenberg, Domitrovich ve Bumbarger, 2001; Heise, 1998, s. 265; Sheridan ve Diğ., 2004).

Şema 2: Ekolojik Kurama Göre Aile İçi Şiddetin Oluştığı Bütüncül Yapı

Kaynak: Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Natura and Design*. London: Harvard University Press.

Bireyin de kendi içinde bir sistem olarak ele alındığı ve farklı sistemler arasındaki iletişim ve etkileşimin olduğu bu yapıda, herhangi bir sistemde meydana gelen değişim, talep ya da gerginlik diğer sistemlere taşınabilmekte ve onları da etkileyebilmektedir. Tüm sistemlerin hedefi, kendi içsel kaynakları ya da başka sistemlerden aktarılan kaynaklarla ihtiyaçlarını karşılamak yoluyla yaşamını sürdürmek, büyümek ve gelişmektir (Patterson ve Geber, 1991). Bu nedenledir ki, ister kadın ister erkek olsun tüm bireyler ataerkil toplum yapısı içerisinde toplumca belirlenmiş kalıplara uymaları ve bu rollere göre hayatta kalma mücadelesi vermeleri yönünde baskılanmaktadır. Bu kalıplara uymayan, karşı duran ve değiştirmeye çalışan kadın ve erkekleri cezalandırmak için kullanılacak en etkili ve en acımasız yöntem hiç kuşkusuz şiddettir. Kadınlar ve çocuklar kadar görünür olmasa da aslında erkeklerin de bu yapıdan etkilendiği bir gerçektir. Ancak bu yapıdan etkilenme, sistemin kurduğu değer ve inançların ne kadar içselleştirildiği ve toplumsal cinsiyet algısının ne yönde kurulduğu ile de yakından ilgilidir. Bu nedenle, bu yapıyı oluşturan bileşenleri bütüncül bir şekilde ele alan ekolojik kuram çerçevesinde şiddet uygulayan erkek özelliklerini belirlemek, daha doğrusu toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özelliklerine bakmak, bu özelliklere bağlı olarak da şiddet davranışını ortadan kaldıracı uygulama modelleri geliştirmeyi mümkün kılabilir. Söz konusu amaçları gerçekleştirmeyi hedefleyen bu çalışmanın neden erkekler ve erkeklerin sağaltımı üzerinde odaklandığını anlayabilmek için dünya genelinde ve Türkiye’de aile içinde şiddete maruz kalan kadın oranlarına bakmanın yeterli olacağı düşünülmektedir.

1.1.1.2. Ailede Kadına Yönelik Şiddet Tanımı, Çeşitleri ve Yaygınlığı

Birleşmiş Milletler “Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirisi (1993)” kadına yönelik şiddeti; cinsiyete dayalı ve kadınlarda fiziksel, cinsel, psikolojik herhangi bir zarar veya üzüntü sonucunu doğuran veya bu sonucu doğurmaya yönelik özel ya da toplumsal yaşamda gerçekleşebilen her türlü davranış, tehdit, baskı veya özgürlüğün keyfi biçimde engellenmesi şeklinde tanımlamaktadır

([http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.RES.48.104.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.RES.48.104.En?OpenDocument), 15.04.2014).

Benzer şekilde, Pekin Deklarasyonu (1995)'nda da, kadına yönelik şiddet, kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik açılarından zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan ve sonuçlanması muhtemel olan, tehdit, baskı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde, ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet olarak tanımlanmaktadır. Tanımlamalarda belirtilen şiddetin, özel alanda gerçekleşmesi yani ev içinde, ailede meydana gelmesi ailede kadına yönelik şiddet olarak ifade edilebilmektedir.

Aile içinde kadına yönelik şiddet fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olmak üzere dört boyutta ele alınmaktadır. Şiddet denilince akla ilk gelen **fiziksel şiddet**, aslında şiddet türleri içerisinde kendini en açık belli eden şiddet türüdür. Genel ifadeyle açıklamak gerekirse, kaba kuvvetin bir korkutma, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılmasıdır. İtmek, tokat atmak, ısırarak, tekmelemek, yumruklamak, gebeyken hassas bölgelere vurmak, yakmak, şiddetli yaralanmalar, kırma, şiddetli saldırının neden olduğu düşük, iç yaralanmalar, boğmaya çalışmak- boğazını sıkmak, saçlarından çekmek/ koparmak, kadının elbisesini yırtmak, kadını yatağa bağlamak, boğazını sıkmak ve uykusuz bırakmak fiziksel şiddet örnekleridir.

WHO (2014, s. 14) verileri, eşi ya da sevgilisi bulunan her kadının %30'u yaşamlarının bir döneminde partnerlerinin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kaldığını göstermektedir. Oranların dünya genelindeki dağılımı ise şöyledir (WHO; 2014, s. 14. Erişim: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/. 22.04.2015);

- Güney-Doğu Asya Bölgesi'nde %37,7
- Doğu Akdeniz Bölgesi'nde %37
- Afrika Bölgesi'nde %36,6
- Amerika Bölgesi'nde %29,8

- Avrupa Bölgesi'nde %25,4
- Batı Pasifik Bölgesi'nde %24,6
- Yüksek Gelirli Ülkelerde %23,2

Büyük ulusal çalışmalarda, bu oran %10 ile %60 arasında bulunmuştur. Kanada'da kadınların %29'u; Japonya'da %59'u; Yeni Zelanda'da ve İsviçre'de %20'si; İngiltere'de %25'i; Amerika Birleşik Devletleri'nde %28'i; Hindistan'da %45'i; Mısır'da %34'ü; Nikaragua'da %52'si; Polonya'da %60'ı yaşamlarında ilişkide oldukları erkekler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmışlardır (UNICEF, 2000, s. 5).

Türkiye'de farklı yıllarda ve farklı illerde yapılan çalışmalarda kadınların şiddete maruz kalma oranları %50'nün üzerinde bulunmuştur. Ayrancı ve Diğ. (2002)'nin Eskişehir ilinde yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan 154 kadından %71,4'ünün hamilelik sırasında eşinin fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet türlerinden bir ya da birkaçına maruz kaldıklarını göstermiştir. Elazığ'da gerçekleştirilen farklı bir araştırmada Deveci ve Diğ. (2005), katılımcıların %62'sinin eşi tarafından şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedir. Sivas İli Alibaba Mahallesi'nde oturan 15-49 yaş arası 162 evli kadın ile yapılan çalışma da ise, katılımcıların %40,7'sinin aile içi şiddete maruz kaldıklarını, bu kadınların %91'nin ise eşinin şiddetine maruz kaldığını göstermiştir (Güler ve Diğ., 2005).

Elazığ'da yapılan araştırmada ayrıca, kadınların evlilikleri süresince eşleri tarafından şiddete maruz kalmalarının; gelir düzeyi düşüklüğü, kadının ve eşinin eğitim düzeylerinin düşük olması ile ilişkili olarak arttığı belirtilmektedir (Deveci ve Diğ., 2005). İzmir'de yapılan bir başka araştırmada katılımcı kadınların %37'si fiziksel şiddete maruz kaldığını, %41,4'ü eşleri tarafından aşağılandığını, %40,5'i eşleri tarafından cinsel ilişkiye zorlandığını belirtmiştir (Yanikkerem, 2002).

Türkiye genelinde 2008 yılında yapılan araştırmada (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), 2009, s. 47), kadınların %39,3'ünün eşi veya birlikte olduğu kişi/kişilerden fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Kent-kır dağılımına

bakıldığında, kentteki kadınların %38'i, kırdaki kadınların ise %43,2'si fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Fiziksel şiddetin en çok %45,4'lük oranla 45-59 yaş arasındaki kadınlarda yaygın olduğu saptanmıştır. Fiziksel şiddete maruz kalan kadınların eğitim düzeylerine bakıldığında, %52,2'lik oranla eğitimi olmayan/ilköğretimi tamamlamamış kadınların eğitim düzeyi yüksek kadınlara oranla daha fazla şiddete maruz kaldığı sonucuna varılmıştır. Eğitim düzeyine bakıldığında en düşük oran %25 ile lise ve üzeri eğitimdeki kadınlar arasında görülmektedir.

Bir başka şiddet türü olan **cinsel şiddet**, en genel ifadeyle, kadını istemediği cinsel davranışlara zorlamak olarak tanımlanabilir. Cinsel şiddetin içeriğinde kadına cinsel obje olarak muamele etme, zorla ilişkiye girme, çıplak bırakma, kadına değişik lakaplar takma, zorla acı çektirme vardır. Özellikle evli çiftlerde zorla ilişkiye girme, şiddet olarak görülmemekte, kadının evlilik içerisinde itiraz etmeden kabul etmesi ve yapması gereken bir durum olarak algılanmaktadır. Bu nedenle araştırmalara cinsel şiddetin ne yazık ki çok küçük bir boyutu yansımaktadır. Kiroğlu (2006, s. 20) Avrupalı kadınların yedide birinin ya cinsel ilişkiye zorlanmış ya da cinsel istismara maruz kalmış olduğunu belirtmektedir.

Cinsel şiddet oranlarına bakmak için tekrar 2008 yılındaki araştırmaya dönüldüğünde, yaşamlarının herhangi bir döneminde eşi veya birlikte olduğu kişi/kişilerin cinsel şiddetine maruz kalan kadınların oranının %15,3 olduğu görülmektedir (KSGM, 2009). Cinsel şiddetin de fiziksel şiddet gibi en çok %19,6'lık oranla 45-59 yaş arasındaki kadınlar arasında görüldüğü sonucuna varılmıştır. Bu oranlar yorumlanırken, cinsel şiddeti belirtmenin güçlüğüne akılda tutmakta yarar olduğu düşünülmektedir.

Aslında diğer tüm şiddet türleri ile bağlantılı olan ve her birine eşlik eden şiddet türü psikolojik şiddettir. Literatürde duygusal veya sözel istismar olarak da ifade edilmektedir. **Psikolojik şiddet**, tehdit, hakaret, özgürlükten yoksun bırakma, diğer insanlarla iletişim kurmasını engelleme, giyimini kısıtlama, başkalarının yanında küçük düşürme, çocuklarıyla görüştürmeme, başkaları ile kıyaslama

biçiminde (Karınca, 2011, s. 24) duyguların ve duygusal ihtiyaçların, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır (Güneri, 1996, s. 90).

KSGM'nin 2008 yılı araştırmasında, eşi veya birlikte olduğu kişi/kişilerin psikolojik şiddetine maruz kalan kadınların oranı %44 olarak belirlenmiştir (KSGM, 2009, s. 52). Psikolojik şiddete maruz kalan kadınların en yüksek oranla (%37) eşi ya da birlikte oldukları kişinin hakaret veya küfür içeren davranışlarına maruz kaldıkları bildirilmiştir.

Ekonomik şiddet, ekonomik kaynakların ve paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak düzenli bir şekilde kullanılmasıdır (Yetim ve Şahin, 2008, s. 49). Örneğin kadının çalışmasına izin vermemek, kadının işinde ilerlemesine fırsat vermemek, harçlık vermemek ya da harçlığını kısmak, kadının parasını elinden almak, ailenin geliri konusunda kadına bilgi vermemek sayılabilir. Son yıllardaki şiddet araştırmalarında kadınların %6 gibi az bir bölümü ekonomik şiddetten yakınmaktadır (Aktaş, 2006, s. 36).

Türkiye'de, aile içinde kadına yönelik şiddet araştırmalarında ayrıca, şiddetle bağlantılı çeşitli demografik özellikler de belirlenmeye çalışılmıştır. Ancak araştırmalar sonucunda elde edilen bu bulgular araştırmalar arası farklılıklar göstermektedir. Örneğin gelir düzeyine bakıldığında, kadına yönelik fiziksel şiddetin bütün sosyo-ekonomik gruplarda görüldüğü, ancak şiddetin görülme sıklığının üst sosyal gruplardan alt sosyal gruplara gittikçe arttığı belirtilmektedir; ancak yine de, üst gelir gruplarında belirlenen şiddet oranları da azımsanamayacak düzeylerde bulunmaktadır (BAAKB, 1997; BAAKB, 2000). Bazı araştırmacılar, bu verileri yorumlarken, üst gelir grubunda ve eğitim düzeyleri yüksek olan kadınların yaşadıkları şiddeti utandıkları için veya isimlerini zedeleyebileceği kaygısıyla daha az söyleme eğiliminde olabileceklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğine dikkat çekmektedir (Altınay ve Arat, 2008).

Türkiye’de kadına yönelik şiddette daha güncel oranlara bakılacak olursa, ilk olarak İnsan Hakları Derneği (İHD)’nin yapmış olduğu araştırmalardan sonra elde ettikleri oranlara değinilebilir. Bu verilere göre 2014 yılında 296 kadın öldürülmüş, 39 kadın intihar etmiş, 191 kadın taciz ve/veya tecavüze uğramış, 585 kadın darp edilip yaralanmış, 6 kadın “namus cinayeti” ile 13 kadın ise kuşkulu şekilde öldürülmüştür (<http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/ihd-kadina-yonelik-siddetin-2014te-verilerini-acikladi>. 17.04.2015).

Kadına yönelik şiddet oranlarına ilişkin Sağlık Bakanı, 2013’te kadına yönelik 12 bin 946 şiddet olayı gerçekleştiğini; en çok şiddetin de 1213 vaka ile İzmir’de yaşandığını belirtmiştir. İzmir’i, 828 vaka ile Bursa’nın, 809 vaka ile Ankara’nın, 735 vaka ile de Tekirdağ’ın takip ettiği belirtilmiştir (<http://www.milliyet.com.tr/kadina-yonelik-siddetin-haritasi-gundem-1924868/>. Erişim: 17.04.2015).

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Asayiş Dairesi Başkanlığı Aile İçi Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü verilerine göre 2014 yılı içinde 77 bin 288 kadın, 9 bin 793 erkek olmak üzere 87 bin 81 kişi hakkında geçici koruma tedbiri kararı alınmıştır. 23 kadın geçici koruma tedbiri uygulanırken öldürülmüştür. 21 kadın haklarında çağrı üzerine koruma kararı varken ani gelişen olaylar sonrasında çağrıda bulunamadığı için öldürülmüştür. 133 kadın, 76 erkek ve 25 çocuğun öldürüldüğü yönündeki bilgiyi Bağımsız İletişim Ağı Bianet 281 kadın cinayeti şeklinde yansıtmaktadır. Aile içi şiddet olaylarında 2014 yılının verilerinin bir önceki yıla oranla %33 arttığı belirtilmektedir 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’unun yürürlüğe girmesi ile kanundan önceki 30 ay ile sonraki 30 ay arasında aile içi şiddetle ilgili emniyete yapılan başvurularda yüzde 75 artış olduğu ifade edilmektedir (<http://www.bianet.org/bianet/kadin/161765-2014-te-emniyet-e-gore-133-haberle-re-gore-281-kadin-olduruldu>. 17.04.2015).

Batman’daki kadınların maruz kaldığı şiddet biçimleri, şiddetin yaygınlığı, sürekliliği ve yasa ile öngörülen tedbirlerin nasıl kullanıldığına dair bir rapor

hazırlayan Batman Barosu Kadın Hakları Komisyonu, 2013-2014 tarihlerinde Batman Asliye Mahkemesi ve Batman Aile Mahkemesine yapılan 217 başvuruyu incelemişlerdir. Raporda şu bilgiler öne çıkmaktadır; kadınların %70'e yakın bir bölümü 19-40 yaş aralığındadır. İncelenen 217 vakanın 125'inde şiddetin meydana geldiği evde çocukların da olduğu tespit edilmiştir. 217 başvurunun 132'sinde kaba dayak, 15'inde kemer, sopa vb. araç kullanarak uygulanan şiddet, dört dosyada ise ateşli ve kesici silahların kullanıldığı görülmüştür. Bu dosyaların %53'ünde şiddete öldürme tehditleri de eşlik etmiştir. Başvuruların %54'ünde şiddet uygulayan erkekler, kadınların eşleridir. Dokuz dosyada baba tarafından şiddet uygulandığı, 28 dosyada erkek çocukların kadın ebeveynine şiddet uyguladığı, diğer dosyalarda diğer erkek akrabaların şiddet uyguladığı görülmüştür ([http://www.batmanbarosu.org.tr/Detay.aspx?ID=37895&Tip=Bildiri_\(3.12.2014\).17.04.2015](http://www.batmanbarosu.org.tr/Detay.aspx?ID=37895&Tip=Bildiri_(3.12.2014).17.04.2015)).

Son olarak, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2015) sonuçlarına bakılacak olursa,

“Ülke genelinde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten evlenmiş kadınların oranı %36'dır. Başka bir ifadeyle, her 10 kadından yaklaşık 4'ü eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmıştır (...) Evlenmiş kadınların %12'si yaşamın herhangi bir döneminde, %5'i ise son 12 ay içinde cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir (...) Evlenmiş kadınların %38'i yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır (...) Duygusal şiddet/istismar %44'tür (...) Ekonomik şiddete maruz kalan kadınların oranı %30'dur” (HÜNEE, 2015, s. 7- 11).

Verilerin çizdiği genel tablo, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin gün geçtikçe arttığı şeklindedir. Kadınlar küçük yaşlarda babalarından ya da erkek kardeşlerinden gördükleri şiddeti, evlendiklerinde ya da bir beraberlik yaşadıklarında eşlerinden ya da sevgililerinden görebilmektedirler. İşin daha da korkutucu kısmı, evlendikten sonra sadece eş şiddetine değil, devam eden baba ve erkek kardeş şiddetine, kayınvalide şiddetine ve dahası erkek çocuk şiddetine maruz kalmaya devam etmeleridir. Çocukluktan başlayan ve yaşamın neredeyse her döneminde varlığını sürdüren şiddetin etkileri de hiç kuşkusuz çok ciddi boyutlarda olabilmektedir. Şiddet sorunsalına ilişkin bütüncül bir

anlayış oluşturmak için araştırmanın ilerleyen bölümünde şiddetin sonuçları üzerinde durulmaktadır.

1.1.1.3. Ailede Kadına Yönelik Şiddetin Sonuçları

Şiddet, türü ne olursa olsun şiddete maruz kalan ya da tanıklık eden kişi için oldukça travmatik etkiler bırakabilmektedir. Bu etkilerin başında -belki de en görünen olduğu için- fiziksel yaralanmalar gelmektedir. Kadının yaşamını kaybetmesine kadar uzanan bu yaralanmalar farklı düzeylerde olabilmektedir. Kırıklar, beyin hasarları, yaralanmalar, yanıklar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelikler, idrar yolu enfeksiyonları gibi sorunlar görülebilmektedir (Page ve İnce, 2008, s. 88). Kümbetoğlu (2010, s. 46), özellikle kadınların bedenlerini “utanacakları” bir duruma sokmak ve kendilerini değersiz hissetmeleri için yapılan bu yaralamalara ilişkin şunları belirtmektedir:

“(...) Feodal ataerki, burun, kulak kesmekten can almaya varan biçimlerde, modern ataerki ise eğer fiziksel şiddet yoksa psikolojik, ekonomik şiddet uygulayarak, denetim ve kontrol altında olduklarını hissettirmek, aksayan sorumluluklarını hatırlatmak üzere kadın beden ve vicdanlarını bulmaları gereken yere çağırır... Amaç kadının küçük düşürülmesidir. Organ kesme, kadın bedeninin saklanamayacak bir yerinde, hep taşıyacağı bir cezadır.”

Organ kesme gibi kalıcı fiziksel zararların yanında, dayak, aşağılama, yok sayma gibi şiddet içeren davranışların kadınların özsaygısında azalmaya ya da depresyona girmelerinde oldukça etkili olduğu bilinmektedir (Holztworth-Munroe, Smutzler, Bates ve Sandin, 1997, s. 66; Stewart ve Robinson, 1998). Lundgren (2012, s. 17) şiddetin normalleştirilme süreci olarak ifade ettiği bu sürecin aynı zamanda kadın açısından bir değerini kaybetme, değersizleştirilme süreci olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle, ölüm ve fiziksel yaralanmalar dışında şiddet sonucu ortaya çıkan en önemli sorunun ruh sağlığı ile bağlantılı sorunlar olduğu söylenebilir.

Stewart ve Robinson (1998, s. 85) şiddetten etkilenme düzeyinin, şiddetin türü, ne kadar süreliğine gerçekleştiği, ciddiyeti/yoğunluğu, o anki yaşam döngüsü, sahip olunan başa çıkma mekanizmaları ve sosyal desteğin varlığına göre değişiklik gösterebildiğini belirtmektedir. İlk olarak, şok ve anlamlandırılmama ile

tepki veren kadın, süreç ilerledikçe şiddeti normalize etmekte, hatta şiddetin kaynağı olarak kendini görebilmektedir. Lundgren (2012, s. 42) şiddetin normalleştirilmesi sürecinde kadınların maruz kaldıkları şiddete önce çok şaşırdıklarını ve şiddeti kabul etmediklerini ifade etmektedir. İlerleyen süreçte şiddetin kullanımı sıradanlaşmakta ve kabul edilen bir davranış şekli haline almaktadır. Kadının başlarda hissettiği ileride de benzer şekilde şiddete maruz kalacağı korkusu zamanla hem gerçeğe dönüşmekte hem de çaresizlik ve ümitsizlik duygularını doğurmaktadır.

Şiddetin ayrıca, depresyon, anksiyete bozukluğu, psikosomatik sorunlar, travma sonrası stres bozukluğu, uyuma güçlüğü, konsantrasyon bozukluğu, intihar düşüncesi ve intihar girişimi, alkolün ve maddenin kötüye kullanımı gibi sorunlara neden olduğu da bir gerçektir. Vahip ve Doğanavşargil (2006, s. 110)'in yapmış oldukları araştırmada, evlilikte fiziksel şiddet gören kadınların %74'ünde depresyon, %6,5'inde anksiyete bozukluğu olduğunu sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde travma sonrası stres bozukluğu semptomlarının şiddetin yoğunluğu ile doğru orantılı olduğu belirtilmektedir (Astin ve Diğ., 1993, s. 17). Page ve İnce (2008, s. 88), şiddet görmüş kadınların yaklaşık %48'inin depresyon, %18'inin intihar riski, %64'ünün travma sonrası stres bozukluğu, %18,5'inin alkolün kötüye kullanımı ve %9'unun maddenin kötüye kullanımı gibi sorunlar yaşadıklarını belirtmektedir.

Kadınların yaşadıkları bu ruhsal sorunlar yaşamlarının her alanını etkilemekte, sosyal ilişkileri bozulmakta ve çocuklarına da şiddet uygulama eğiliminde olabilmektedirler. Şiddetin normalleştirilme sürecinin bir parçası olarak değerlendirilebilecek bu durum, şiddetin döngüsellğine de vurgu yapmaktadır. Kadın, şiddetin acı sonuçlarını deneyimlerken bir yandan da şiddetin aktörü olabilmektedir.

Ailede kadın şiddet konusunda literatürde üzerinde durulan bir başka konu, farklı düzeylerde etki yaratan şiddete rağmen kadınların neden hala şiddet gördükleri ortamda kaldıklarını belirlemeye yöneliktir. Çoğu kadın, öyle ya da

böyle yaşadığı şiddeti bildirmekten kaçınmakta ve şiddet ortamında yaşamını sürdürmeye devam etmektedir. WHO (2014, s. 13) verilerine göre, nüfus temelli yapılan araştırmalarda eşlerinin şiddetine maruz kalan kadınların %20 ile %60'ı bu durumu kimseyle paylaşamamakta, çok küçük bir kısmı yardım arama yoluna gitmektedir.

Aktaş (2006, s. 42-59) şiddete maruz kalan kadının bu koşullar içinde kalmasına neden olan faktörleri üç boyutta ele almaktadır. Bunlar; toplumsal değer sistemi (geleneksel kadınlık rolü, evin ve evliliğin mahremiyeti, “iki ebeveynli aile idealdir” görüşü ve kadının kendini suçlaması), toplum kaynakları ile ilgili yetersizlikler (acil ilkyardım ve sığınma evi hizmetinin olmaması ya da sınırlı sayıda olması) ve şiddete maruz kalmış kadının psikolojik durumu (korku, “her şey o kadar kötü değil” biçimindeki duygusal tonu, şiddet görmesiyle ilgili utanma duygusu, izole olma, çaresizlik, suçluluk duygusunun içselleştirilmesi, çelişkili duygular ve baskının içselleştirilmesidir.

Yapılan birçok araştırmada kadınların şiddet ortamında kalmalarının en önemli nedenlerinden birinin çocukların varlığı olduğu görülmüştür (İçli, 1995; Mor Çatı, 1998; Yanikkerem, 2000). Kadınlar eşlerinden ayrılmalari durumunda çocuklarının geleceklerinden endişe duymaktadırlar. Bazı durumlarda ise çocuklarını tekrar görememekten korkmaktadırlar. Kragh ve Huben (2002), kadının şiddet ortamında kalmasının nedenlerini şöyle sıralamaktadır; şiddetin derecesi ve sıklığı, çocuklukta şiddet deneyimi, ekonomik bağımlılık, korku, izole olma, düşük benlik saygısı ya da kadının evlilik hakkındaki inançlarıdır. Connell (1998, s. 33), kadınların şiddet ortamında kalma nedeni olarak, alternatif barınma imkânlarının olmamasını göstermektedir. Ancak bunların yanı sıra, yaşadıkları şiddete daha fazla dayanamayıp şiddet ortamını terk eden, etmek zorunda kalan kadınlar da vardır. Buz (2007, s. 40) kadınların maruz kaldığı her türlü ayrımcılık, baskı ve şiddet nedenleriyle göç etmek durumunda kaldığını ifade etmektedir. Hatta İçağasioğlu Çoban ve Akgün (2011, s. 65) 200 kadın hükümlüyle yaptıkları çalışma sonucunda, kadınların cezaevine

girmelerine sebep olan olayın altında kadının ailede ve toplumda eziliyor oluşunun yattığı sonucuna varılmıştır.

Şiddetin, her ne olursa olsun geçerli, kabul edilebilir bir nedeni yoktur. Zaten “neden şiddet uygulandığını” sormak da konunun gerçekliğinden uzaklaşmaya sebep olmaktadır. Çünkü “neden” sorusuna verilecek hangi cevap şiddeti, özelde kadına yönelik şiddeti haklı gösterebilecektir? Şiddet, bir toplumsal cinsiyet sorunudur. Şiddet, kadınlık ve erkeklik rolleri arasındaki eşitsizliğin pekiştirilmesi ve sürdürülmesinde erkeklerin iktidar aracıdır.

Şiddetin, kadınlar üzerinde bu kadar ezici bir güç kurma aracı olarak kullanılmasının gerisinde hiç kuşkusuz ataerkil toplum yapısı ve eril gücü besleyen ve destekleyen hatta sürdüren toplumsal cinsiyet algısı yer almaktadır. Araştırmanın bundan sonraki bölümünde araştırmanın temel konusunu oluşturan ailede kadına yönelik şiddet sorunsalının toplumsal cinsiyet ile ilişkisine değinilmektedir.

1.1.1.4. Ailede Kadına Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet

Kadına yönelik şiddet insan hakları ihlalidir ve bir toplumsal cinsiyet meselesidir. Çünkü kadınlar sadece kadın olmalarından kaynaklı birçok farklı şiddet türüne maruz kalmaktadırlar. Aile içinde yoğunluklu olarak kadınların eşlerinin ya da bir erkek aile üyesinin şiddetine maruz kaldığını gösteren veriler, aile içinde kadına yönelik şiddet sorunsalına biraz daha makro boyuttan bakılmasını gerekli kılmaktadır. Böylesi bir bakış kuşkusuz ataerkil yapı, toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitsizliği ve insani gelişme gibi kimi kavramları konuşulur ve tartışılır hale getirmektedir.

Ataerkillik (patriarka), özellikle sanayi-sonrası toplumdaki erkek egemenliğini betimleme konusunda yetersiz kaldığı ve ataerkillik yerine toplumsal cinsiyetin kurumsallaştırılmasının daha kapsayıcı olacağı yönündeki görüşlerle hala tartışılan bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir. Kandiyoti (2013, s. 185), ataerkillik kavramının kadınların bağımlılığı sonucunu doğuran bir dizi kurumsal

ve kültürel uygulamayı ele alan bir kavram olduğunu belirtmektedir. En yalın ifadeyle erkek egemenliğinin hüküm sürdüğü toplumsal yapıyı ifade eden ataerki, kadınlık ve erkeklik rollerinin yani toplumsal cinsiyet rollerinin erkeklerin iktidarı odağında oluştuğu, kadının ikincilleştirildiği, eğer derin bir inceleme ve sorgulama gerçekleştirilirse aslında erkeğin de başka 'güçlü' erkekler tarafından ezildiği bir yapıyı anlatmaktadır.

Toplumsal cinsiyet ise Connell (1998, s. 190)'e göre, sağduyulu bir anlayışta birey olarak insanların özelliklerinden biridir. İnsanların dişi ve eril olarak, üremeye dayalı bölünmesi kapsamında veya bu bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratik anlamına gelmektedir. Bu nedenle Keller (2007, s. 19)'ın da belirttiği gibi kültürel bir kategoridir. Belli bir kültürün neyin eril ve dişi olduğuna ilişkin inançlarını anlatmaktadır. Bu düzen içinde erotikleştirilmiş egemenlik, erkekçe özellikleri; erotikleştirilmiş bastırılmışlık da kadınca özellikleri tanımlamakta kullanılmaktadır (Tahincioğlu, 2011, s. 37). Erkekler ve kadınlar gelir, iktidar, eğitim, aile yaşamı vb. alanlardaki diğer eşitsizlikler tarafından tanımlanmış, birbiriyle çatışan çıkarlara sahip daha genel bir türün kolektifleridir (Connell, 1998, s. 188). Bu kolektivite içinde erkekler; gücü ve başarıyı elinde bulundurma, ailenin geçimini sağlama, kadının konumunu belirleme ve belirlediği ölçütler içinde tutma, kadının gündelik pratiklerinden başlayarak tüm alanlarını denetleme, 'namus'unu koruma gibi pek çok erotikleştirilmiş egemenlik ritüelini yerine getirmektedir. Kadınlar ise; ev işlerini ve çocuk-yaşlı-engelli bakımını üstlenme, eşinin ve/veya diğer erkeğin (baba, erkek kardeş, oğul) izin verdiği ölçüde sosyal yaşama ve iş yaşamına katılma, ataerki sistemin çarklarında kendini kaybetmiş ve ezici baskılamayı en ağır şekilde uygulayan kayınvalideyi hoş tutma, 'namus'una laf gelecek korkusuyla yaşama, eşin ve/veya diğer erkeğin tüm uyarı ve önlemlerine göz yumma hatta şiddeti yaşamın bir rutini olarak görme gibi özelliklerle erotikleştirilmiş bastırılmışlık altında yaşamlarından vazgeçmektedirler. Toplumsal cinsiyet şiddetin en ağır ve çözümlenmesi en güç alanı olarak, şiddeti doğuran, besleyen, pekiştiren ve sürdüren bir yapıdadır.

Lundgren (2012, s. 15)'e göre kadına yönelik şiddetin bir toplumsal cinsiyet meselesi olduğu ilk defa İsveç Hükümet Beyannamesi (1990/91, s. 133)'nde tanımlanmıştır. Bu tanımlamaya göre şiddet, *“cinsiyetler arası iktidar ilişkilerinde eşitsizliğin hüküm sürdüğünün göstergesidir.”* Bu eşitsizlik içinde erkek, güç ve kontrolü elinde bulundurması ile şiddetin aktörü konumundadır. Ancak bu konumlanış, net bir zeminde yer almamaktadır. Erkeğin şiddetin aktörü olması, genellikle kadın ve çocuklar karşısında başka bir ifadeyle, kendi konumlanışına göre ondan daha ‘güçsüz’ konumda olanlara göre belirlenmektedir. Bu bağlamda, erkeğin kendisinden daha ‘güçlü’ (statü ve otorite sahibi, yaşça büyük vb.) bir erkek karşısındaki durumu, şiddetin aktörü değil de şiddetin yöneldiği kişi olma özelliği gösterebilecektir. Ancak sözü edilen bu konu, bu araştırmanın kapsamı dışında kaldığı için detaylandırılmamıştır.

Kadınlar ve erkekler, doğdukları andan itibaren toplumsal cinsiyet düzeni içinde yaşamlarını sürdürmekte ve bu süreçte hangi rollerin kendi rolleri olduğunu gözlemleyerek, yaşayarak ve belki de en ağır biçimde bedeller ödeyerek öğrenmektedirler. Bu nedenle toplumsal cinsiyet konusunu ve dolayısıyla şiddet sorunsalını, sosyal ve kültürel bağlamdan ayrı ele almak imkânsızdır. Bir kadın ve erkek için yaşamını nasıl oluşturacağı ve sürdüreceği, ilişkilerini nasıl yaşayacağı yönündeki toplumsal beklentiler, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ışığında yapılandırılmakta ve denetlenmektedir. Bu da, konunun toplumsal cinsiyet algısı ve sosyo-kültürel bağlam ile ne kadar iç içe olduğunu göstermektedir. Genelde şiddeti, özelde ise ailede kadına yönelik şiddeti anlayabilmek ve engelleyebilmek için toplumsal cinsiyet algısı ve bu algıya bağlı tutum ve davranışları irdelemek gerekmektedir.

Kadına yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmalarda, sorunun kişilik ve/veya hormon bozukluğu, öfke kontrol sorunu, alkol ve/veya uyuşturucu madde kullanım sorunu gibi bireysel alanlardaki açıklamalar yanında artık daha geniş kapsamda ve ciddi boyutlarda toplumsal cinsiyet sorunu olduğuna inanılmaktadır. Bu gelişme makro boyutta analizlerin yapılması ve önlemlerin alınması anlamına gelmektedir ki uluslararası kuruluşların bu konudaki

çalışmaları, söz konusu anlayışın benimsendiğini göstermektedir. Uluslararası kuruluşların toplumsal cinsiyet konusuna verdikleri önemi hazırlamış oldukları raporlardan görmek mümkündür. Raporlara ilişkin genel bilgilerin yer aldığı ilerleyen bölümde ayrıca, Türkiye'nin söz konusu analizlerde ne noktada olduğunu değerlendirmek de mümkündür.

İnsani Gelişme Raporu (HDR) Birleşmiş Milletler Kalkınma Kurumu (UNDP) tarafından yayımlanmaktadır. Rapor gelişme kavramını, insan kaynaklarının gelişimi, insanı insan yapan özgürlük, kişilik gibi unsurları ve insanın temel gereksinimlerine ulaşma düzeyi ile birlikte değerlendirmekte kalkınma içindeki insanın rolünü ele almaya çalışmaktadır (<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>. 17.04.2015). İnsani Gelişme Endeksi (HDI) 2012 verilerine göre, Türkiye 186 ülke içinde 90 sırada yer almaktadır (http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr2013_en_complete.pdf.17.04.2015). İnsani Gelişme Endeksi içinde yer alan özel bir alan olarak Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (GII) insani gelişme önündeki en büyük engel olan kadın erkek eşitsizliğine ilişkin veriler sunmaktadır. Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi işgücü piyasası, eğitime erişim, mecliste temsil, üreme sağlığı, adölesan doğurganlığı ve anne ölümü gibi ölçütleri esas almaktadır. <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>. 17.04.2015). Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi 2013 verilerine göre, Türkiye 187 ülke içinde 69. sırada yer almaktadır <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>. 17.04.2015)

Uluslararası düzeyde Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki durumuna bakılabilecek başka bir kaynak, kadınların toplumsal kalkınmasını ulusların önemli bir stratejik boyutu olarak kabul eden Dünya Ekonomik Forumu (DEF)'nin Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi (GGGI)'dir. Ekonomiye katılım ve fırsatlar, eğitime katılım, sağlık ve hayatta kalma, politik güçlenme gibi ölçütlerin değerlendirildiği endeksin 2014 verilerine göre, Türkiye 142 ülke içinde 125. sıradadır (<http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2014/economies/#economy=TUR>. 17.04.2015).

Dünya genelini kapsayan bu verileri ve Türkiye'nin sıralamadaki yerini okurken, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin doğurduğu şiddet olaylarını, şiddetin toplumsal cinsiyet uçurumunu nasıl açtığını ve şiddeti önleme yönünde atılacak adımlarda toplumsal cinsiyet algısı ve eşitsizliğini göz önünde bulundurmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Bu önem kapsamında şiddetin gerek dünya, gerekse Türkiye'deki yaygınlığı ve yarattığı etkiler dolayısıyla yasal düzenlemelerle kontrol altına alınması, çeşitli hizmetlerle önlenmesi ve ortadan kaldırılması yoluna gidilmektedir.

1.1.1.5. Ailede Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Yasal Mevzuat

Kadına yönelik şiddet sorunsalının etki ve yaygınlığı, insan hakları söyleminin yeterli olmaması ve kadınlara özgü kimi yasal düzenlemelerin oluşturulması zorunluluğunu getirmiştir. Bu bölümde, genelde kadına yönelik şiddet özelde ise ailede kadına yönelik şiddet konusundaki uluslararası ve ulusal mevzuata ilişkin genel bilgiler verilmektedir.

1.1.1.5.1. Ulusal Mevzuat

Ulusal mevzuatta kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusu ele alınmıştır. Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun genel ve kapsayıcı yasal düzenlemelerdendir. 2004 yılında Türk Ceza Kanunu'nda yapılan düzenlemeler ile aile içi şiddete uğrayan kadını koruyucu nitelikte özel ve genel nitelikte maddeler bulunmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun "Kişilere Karşı Suçlar" bölümü olan birinci bölümde hayata karşı suçlar düzenlenmiştir. "Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır" şeklinde hüküm tesis edilmiştir (TCK m. 81). 84/3 bendinde ise intihara teşvik ve yardım suçu neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali düzenlenmektedir.

İkinci kısım ikinci bölümünde ise "Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar" bölümünde 86. maddede "kasten yaralamayı" düzenlenmektedir. Eylemin belirli akrabalar ile eşe karşı yapılması ağırlaştırıcı neden sayılmaktadır (TCK m.86/2). Türk Ceza Kanunu'nun 87 maddesinde ise neticesi sebebiyle ağır yaralama

suçu düzenlenmiştir. Bu da aile içi şiddete uğrayan kadınları koruyan bir maddedir.

Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kısım üçüncü bölümünde ise "İşkence ve Eziyet" suçu düzenlenmiştir. 94. madde metninde işkence suçu tanımlanmıştır. 95. maddede ise neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçu düzenlenmiştir. Eziyet suçu ise 96. madde düzenlenmiştir. Maddenin 2. fıkrasında eziyet suçunun ağır cezayı gerektiren nitelikli unsuları belirtilmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 102/2 maddesi eşe karşı cinsel saldırıda bulunulmasını suç olarak düzenlemiştir. Böylece evlilik içi tecavüz olgusu Türk Ceza Kanunu'nun da yer almıştır.

Türk Medeni Kanun'unun 195. maddesi uyarınca genel olarak eşler arasında uyuşmazlık çıktığında hâkime başvuruda bulunma hakkı tanınmıştır. Eşlerden biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir. Ayrıca hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış nedeniyle boşanma davaları da düzenlenmiştir (Sarı Karhan, 2010, s. 67-77).

2012 yılında kabul edilen 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Kanunda ev içi şiddet, kadına yönelik şiddet ve şiddet ayrı ayrı ele alınmakta ve tanımlanmaktadır. Buna göre ev içi şiddet; şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşırsa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti (madde 2/b); kadına yönelik şiddet; kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı (madde 2/ç); şiddet; kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve

baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı (madde 2/d) ifade etmektedir.

4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulamaya cevap vermediği düşünülerek ve kadınlara yönelik şiddet eylemlerinin artarak devam etmesi göz önünde bulundurularak 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. Yeni Kanun'da aile içi şiddet tanımlanmış ve şiddet sadece fiziksel şiddetle sınırlandırılmamıştır. Uğur (2012, s. 341), kanunun en belirgin özelliğini şiddetle mücadeleyi kurumsal hale getirmesi olarak belirtmektedir.

1.1.1.5.2. Uluslararası Mevzuat

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948); Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklar ile ilgili 1966 Sözleşmesi; Medeni ve Siyasi Haklarla ilgili 1967 Sözleşmesi ve İşkencenin Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme, genel olarak kişinin temel yaşama, özgürlük ve güvenlik hakkını cinsiyet esasına göre ayrımcılık yapmadan hukuk çerçevesinde eşit olarak koruma hakkını içermektedir. Ayrıca İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 16.1, 16.2, 16.3, 23.3, 25.1, 25.2, 26.3 maddelerinde de ailenin korunması ve devamlılığı açısından Bildiri'yi kabul eden devletlere sorumluluklar yüklediği görülmektedir.

1950 yılında Roma'da imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi, herkesin özel yaşamına ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkı olduğunu düzenlemektedir (Kuzu, 1997, s. 769). Bu düzenleme ile bireyin aile yaşamının koruma altına alınması amaçlanmaktadır.

1961 yılında Torino'da imzalanan Avrupa Sosyal Şartı'nın 16. maddesinde ailenin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakları düzenlenmiştir (Kuzu, 1997, s. 837).

1979 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme, 1981 yılında 20 ülkenin onaylaması ile yürürlüğe girmiştir. Başlıca uluslararası hükümler şöyle özetlenebilir:

Madde 1: Mevcut sözleşmede "kadınlara karşı ayrımcılık" terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.

Madde 16: Taraf Devletler evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak için gerekli her türlü önlemleri alacaklar ve özellikle, kadın ve erkek eşitliği esasına göre aşağıdakileri sağlayacaklardır;

(a) Evlenmede aynı hakka sahip olma; (b) Serbestçe eş seçmede ve serbest ve kendi rızasıyla evlenmede aynı hakka sahip olma; (c) Evlilik döneminde ve boşanma sırasında aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; (d) Medeni durumları ne olursa olsun, anne ve baba olarak çocuklarla ilgili konularda aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır; (e) Çocukların sayısına ve dünyaya getirilme zamanına serbestçe ve makulce karar verme konusunda aynı hakka sahip olma ve bu hakları kullanabilmeleri için gerekli bilgiye, eğitime ve araçlara sahip olma; (f) Velayet, vasilik, kayyımlik ve evlat edinme veya bu kavramların bulunduğu ulusal mevzuattaki benzer kurumlar bakımından aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır; (g) Soyadı, meslek ve iş seçme hakları da dâhil, karı ve koca olarak aynı kişisel haklara sahip olma; (h) Eşlerin mallarına sahip olma, kazanma, işletme, idare

etme, kullanma ve mallarını bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak elden çıkarma konusunda aynı haklara sahip olma.

Türkiye, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme'yi 1985 yılında imzalamış ve Sözleşme 1986 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu Sözleşme kadar önemli olan bir başka faaliyet, 1995 yılında Pekin'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Kadın Konferansı'dır. Kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesine ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar arasında önemli bir yere sahip olan bu konferansta "Pekin Deklarasyonu" kabul edilmiş ve "Eylem Platformu" oluşturulmuştur. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, kadın haklarının insan hakları olduğunun altını çizen, devletlerin kadınlara karşı şiddeti ortadan kaldırmayı öncelikli hedef olarak belirlemeye davet eden haklar ve eylemler bütünüdür (Demirbaş, 2006, s. 51).

Bir diğer önemli uluslararası belge 1993 yılında imzalanan DEVAW (Declaration on the Elimination of Violence Against Women) Kadınlara Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirgesi'dir. Başlıca hükümleri şöyle özetlenebilir:

Madde 2: Kadınlara yönelik şiddetin aşağıdakileri içerdiği, ancak yalnız bunlarla sınırlı olmadığı anlaşılmalıdır.

(a) Dayak, evdeki kız çocukların cinsel istismarı, çeyizle ilgili şiddet, evlilikte tecavüz, kadın sünneti ve kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamalar, eşten başkasının uyguladığı şiddet ve istismarla ilgili şiddet dâhil, ailede meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet;

(b) İşte, eğitim kurumlarında veya başka yerlerde tecavüz, cinsel istismar, cinsel taciz ve korkutma, kadın ticareti ve fuhuşa zorlamayı içeren, genel toplumda meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet;

(c) Nerede meydana gelirse gelsin, devlet tarafından uygulanan veya göz yumulan fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

Madde 3: Kadınların bütün insan haklarından ve siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki temel özgürlüklerinden eşit şekilde yararlanma hakkına ve bu hakların korunması hakkına sahiptir. (a) Yaşama hakkı, (b) Eşitlik hakkı, (c) Özgürlük ve kişisel güvenlik hakkı, (d) Hukuk çerçevesinde eşit korunma hakkı, (f) Erişilebilecek en yüksek standartta bedensel ve ruhsal sağlık hakkı, (h) İşkence veya diğer zalim, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezalandırmaya maruz kalmama hakkı.

1.1.1.6. *Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Sunulan Hizmetler*

Ailede kadına yönelik şiddet sorunsalında, kadına ve çocuğa yönelik sunulan hizmetlerin sayısı nitelik ve nicelik olarak gün geçtikçe artmaktadır. Bu gelişimin ardında, şiddet sorunsalına yönelik geliştirilen yasal düzenlemelerin ve bu konudaki farkındalığın büyük etkisi olmakla birlikte, şiddetin yaygınlığının ve yoğunluğunun da konuya daha fazla önem verilmesine neden olduğu söylenebilir. Ulusal ve uluslararası düzlemde kolluk kuvvetleri, mahkemeler, sosyal hizmetler ve sivil toplum örgütleri bünyesinde çok boyutlu ve çok çeşitli hizmet olanakları geliştirilmiştir. Yasal dayanaklara bağlı kalınarak geliştirilen bu hizmetler, süreç içerisinde ihtiyaca göre yapılandırılmış, eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.

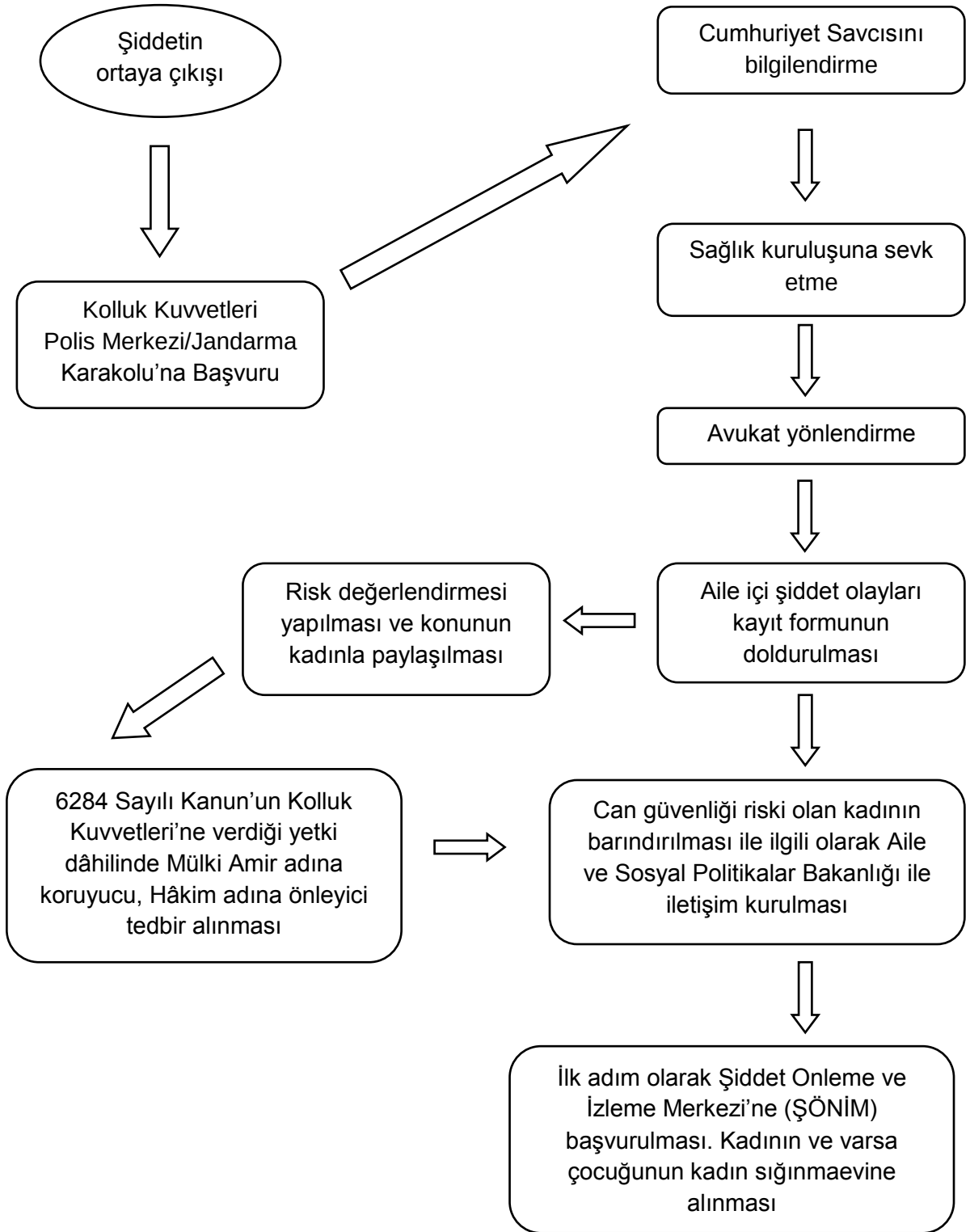
Türkiye açısından kadına yönelik şiddete ilişkin sunulan hizmetlere bakıldığında, kolluk kuvvetleri, sağlık hizmetleri, adli kurumlar, sosyal hizmetler, barolar, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin oluşturduğu bir ağdan bahsetmek mümkündür. Şiddete maruz kalmış bir kadının bu ağdaki hizmet alım süreci ise Şema 3'de gösterildiği gibi gelişmektedir.

Genel hatlarıyla aşağıdaki şemada belirtildiği gibi ilerleyen süreçte, adli süreç kapsamındaki uygulamalar şöyledir; Cumhuriyet Savcılığı araştırma yapar ve şiddete ilişkin bulguları toplar. Gerekli durumlarda mağduru Adli Tıp Kurumu'na sevk eder ve kamu davası açılmasının gerekli olup olmadığına karar verir. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu kapsamında koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesi hâkimine

bildirimde bulunur. Aile Mahkemesi hâkimi, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu'nda tanımlanan kişiler için şiddet mağduru ile şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali olan kişi hakkında koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına hükmeder. Bu tedbir kararlarının uygulanması ve takibi için Cumhuriyet Başsavcılığı'na, Kolluk Kuvvetleri'ne ve aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın il ve ilçe müdürlüklerine verilen bu kararın birer örneğini gönderir.

Hizmet sürecinin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ayağında, il müdürlükleri, ilk kabul birimi, kadın konukevi/sığınmaevi, Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı, aile danışma merkezleri ve eski adıyla toplum merkezleri şimdiki adıyla sosyal hizmet merkezleri bulunmaktadır. 6284 Sayılı Kanun kapsamında Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri de hem şiddete maruz kalanlara hem de şiddet uygulayanlara yönelik hizmet veren kuruluşlar olarak yapılandırılmıştır.

Şema 3: Şiddete Maruz Kalan Kadının Hizmet Alım Süreci

Sağlık kuruluşları, şiddete maruz kalan kadının başvurusu ya da yönlendirilmesi ile gerekli muayenenin yapılması, tıbbi müdahalenin gerçekleştirilmesi ve kolluk kuvvetlerine ya da Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirimde bulunulması gibi hizmetler sunmaktadır.

Hukuksal danışma ya da yönlendirme konusunda ve adli yardım konusunda barolar, şiddet mağduru kadınlara hizmet sunmaktadır. Kadın hakları komisyonları/kurulları, danışma merkezleri ve adli yardım büroları bu amaç kapsamında çalışmalar yürütmektedir.

Yerel yönetimlere bağlı kadın danışma merkezleri; yüz yüze ya da telefonla başvuru alarak barınma, hukuki ve psikolojik danışmanlık, sığınmaevleri için iletişim bilgilerinin verilmesi, kadın sığınmaevleri; barınma ve korunma hizmeti verilmesi, koruyucu, önleyici ve geliştirici hizmetlere yönlendirme gibi hizmetlerin yürütülmesini sağlamaktadır.

Son olarak şiddete maruz kalan kadınlara sivil toplum örgütleri (Mor Çatı, KADER gibi) kapsamında sunulan hizmetlerin, gönüllülük ve dayanışma anlayışı içerisinde ücretsiz psikolojik, ekonomik ve hukuki danışmanlık ve rehberlik sunulması, barınma ve korunma olanağı sunulması ve kadının yaşadığı şiddetle mücadele edebilmesi için destek sağlamayı amaçlayan kuruluşlardır.

Her ne kadar kadına yönelik şiddet sorunsalında, kadının korunması, şiddet uygulayan eşin evden uzaklaştırılması ya da bu erkeğe ceza verilmesi gibi uygulamalar gerçekleştiriliyor olsa da şiddetin önlenemediği ve ortadan kaldırılamadığı bir gerçektir. Bu nedenle, şiddete maruz kalanlarla yapılan çalışmaların yanında şiddet uygulayan kişiyi cezalandırmanın ötesine geçen bazı uygulamaların, politika ve hizmetlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Böyle bir gelişmenin sağlanabilmesi için ise hiç kuşkusuz şiddet uygulayan erkeklerin özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Belirlenecek bu özellikler, şiddet uygulayan erkeklerin şiddet davranışlarını haklı göstermek ya da makul gerekçelerle kabul etmek amaçlı değil, sorunun altında yatan temel bileşenlerin

anlaşılması amacıyla yapılmalıdır. Böyle bir anlayışla soruna yaklaşıldığında, şiddet uygulayan erkeklerin özellikleri kadar bu erkeklerin ve çevrelerinin toplumsal cinsiyet algılarının da belirlenmesi önem kazanmaktadır. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi, kadına yönelik şiddet bir toplumsal cinsiyet meselesidir ve eşitlikçi bir düzende sorunun önüne geçilmesi mümkün olabilir.

1.1.2. Ailede Kadına Yönelik Şiddet Sorunsalında Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler

Gerek ulusal gerekse uluslararası literatürde ailede kadına uygulanan şiddetin tipi, süresi, yaygınlığı, etki ve sonuçları üzerine birçok çalışmanın gerçekleştirilmiş olduğu, her geçen gün artan aile içi şiddet olaylarıyla sorunun çözümüne ve ortadan kaldırılmasına yönelik çok ciddi çalışmaların da sürdürülüyor olduğu görülmektedir. Şiddet uygulayanların %95 gibi ciddi bir oranla erkeklerden oluşuyor olması, sorunun çözümünde erkeklerin odak alınmasına ve şiddet uygulayan bu erkeklerin özelliklerinin belirlenmesi yoluyla şiddet içeren davranışlarının değiştirilmesi yönünde girişimlerde bulunulmasına neden olmuştur. Ancak bu hedef, oldukça karmaşık, kapsamlı ve çok boyutlu bir dizi çalışmayı gerekli kılmaktadır. Çünkü şiddet davranışının ortaya çıkmasına neden olan birçok etmen bulunmaktadır.

Konuyu farklı kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde ele alan araştırmacılar ya şiddet uygulayan erkeğin yaş, eğitim ve çalışma durumu gibi sosyo-demografik özelliklerini, ya hormon seviyelerindeki değişimler gibi biyolojik özelliklerini, ya kişilik bozuklukları başta olmak üzere çatışma çözme becerileri, bağımlılık, kıskançlık ve öfke kontrol özellikleri ve şiddet geçmişine sahip olma gibi psikolojik özelliklerini ya da toplumsal cinsiyet algısı ve erkeklik algısı gibi sosyal özelliklerini temel alarak açıklamalar geliştirmişlerdir. Ancak şiddet uygulayan erkek özelliklerinin yalnızca bu boyutlarla ele alınması, sorunun önemli bir kısmının gözardı edilmesine neden olmaktadır. Bu araştırmada, eşine şiddet uygulayan erkek özellikleri literatürde sıklıkla vurgulanan özellikler bağlamında ele alındığı gibi, bu erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarının ve bu algılarını etkileyen özelliklerinin de neler olduğu belirtilmiştir.

Aile içi şiddet sorunsalının bütüncül bir anlayışla ele alınması, açıklanması ve çözümlenmesi gerektiğine inanılan bu çalışmada, belirtilen tüm özelliklere ilişkin bilgi paylaşımında bulunmaktadır. Ekolojik kuram çerçevesinde gruplandırılan şiddet uygulayan erkek özellikleri, şiddet uygulayan erkeğin sosyo-demografik, biyolojik, psikolojik ve sosyal özellikleri başlıkları altında tartışılmaktadır. Ancak çalışmada, konunun kapsam ve derinliği göz önüne alındığında ve yapılan literatür taraması sonrasında erkeğin kadına şiddet uygulamasında toplumsal cinsiyet algılarının önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılarak bu özellikler sınırlandırılmıştır. Sınırlandırma, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış ve hâlihazırda cezaevinde kalmakta olan erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özellikleri bağlamında erkeğin sosyo-demografik özellikleri ve birincil çevresine ilişkin özellikleri kapsamında yapılmıştır. Konunun bütünlüğünü kaybetmemek adına yine de şiddet uygulayan erkek özellikleri ekolojik sistem açısından kuramsal olarak ele alınmıştır.

Ekolojik Kuram Açısından Şiddet Uygulayan Erkeğin Özellikleri

- **Erkeğin Bireysel Özellikleri**
 - *Sosyo-Demografik Özellikleri*
 - *Psikopatolojik Durumu*
 - *Alkol ve Uyuşturucu Madde Kullanım Durumu*
 - *Geçmişte Şiddete Maruz Kalma ya da Tanık Olma Durumu*
 - *Öfkeye Yol Açan Durumları ve Öfkeyle İlişkili Davranışları*
 - *Sorun Çözme Yöntemleri*
 - *Toplumsal Cinsiyet Algısı*
 - *Şiddet Algısı*
 - *Erkeklik Algısı*
 - *Eşinin Sosyo-Demografik ve Bireysel Özellikleri*
- **Erkeğin Birincil Çevreye İlişkin Özellikleri**
 - *Eşi ile İlişkisi*
 - *Evlilik İlişkileri*
 - *Çocukları İle İlişkisi*
 - *Ebeveynleri İle İlişkisi*
 - *Akrabaları İle İlişkisi*
 - *Arkadaşları İle İlişkisi*
 - *İş Arkadaşları İle İlişkisi*
 - *Evlilikte ve Kendi Hayatında Şiddet Deneyimi*
- **Erkeğin Sosyal Bağlamına İlişkin Özellikleri**
 - *İçinde Bulunulan Sosyo-Ekonomik Yapı*
 - *Yaşanılan Çevrede Şiddetin Yaygınlığı*
- **Erkeğin Kültürel Bağlamına İlişkin Özellikleri**
 - *Yaşanılan Çevrede Toplumsal Cinsiyet Algısını, Erkeklik Algısını ve Şiddeti Besleyen Kültürel Değerler*
 - *Yaşanılan Çevrede Toplumsal Cinsiyet Algısını, Erkeklik Algısını ve Şiddeti Besleyen İnanç ve Tutumlar*

1.1.2.1. *Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Bireysel Özellikleri*

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin bireysel özellikleri aslında literatürde sıklıkla üzerinde durulan bir konu olarak dikkat çekmektedir. Bireysel düzeyde yapılan açıklamalarda şiddet uygulayan erkeğin, yaşı, yaşadığı yer, eğitim düzeyi, çalışma durumu gibi sosyo-demografik özelliklerin yanı sıra, çocuklukta şiddet deneyimi, alkol-uyuşturucu bağımlılığı, öfke kontrol sorunu, sorun çözme becerilerindeki sınırlılıklar gibi özellikler ön plana çıkmaktadır. Bu araştırmada da eşine şiddet uygulayan erkeklerin bireysel özellikleri ele alınmaktadır. Ancak bu ele alış, araştırmanın kuramsal yaklaşımı olan ekolojik kuram çerçevesinde bütüncül bakış sağlayabilmek amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle konunun sadece bireysel boyutu değil, eş, aile, sosyal çevre, politika ve hizmet düzeyi, toplum, inanç ve değerler sistemi gibi geniş bir yelpazede ele alınması sağlanmaktadır.

Aile içinde kadına yönelik şiddet konusunda yapılan araştırmalarda ön plana çıkan risk faktörlerinden biri, şiddet uygulayan erkeğin sosyo-demografik özelliklerine ilişkindir. Araştırmacılar, ekonomik seviyesi daha yüksek olan kesimde şiddet uygulama oranının orta sınıf ya da alt sınıfa oranla daha düşük olduğunu belirtmektedir (Page ve İnce, 2008, s. 84). Benzer şekilde, Fox ve Diğ. (2002), Hoffman, Demo ve Edwards (1994) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda da işsiz, düşük eğitim seviyesine ve düşük prestije sahip olduğunu belirten erkeklerin diğer erkeklerle oranla eşlerine daha fazla şiddet uyguladıkları sonucuna varılmıştır.

Bir diğer araştırma, Cao ve Diğ. (2014) tarafından Çin’de şiddete maruz kalanların ve şiddet uygulayanların sosyo-demografik özellikleri arasında yapılan karşılaştırmaya dayanmaktadır. Özellikle son yıllarda şiddetin Çinli aileler üzerinde bıraktığı etkilerle birlikte toplum ilgisinin arttığını belirten Cao ve Diğ. (2014, s. 684), Çinli kadınların %19,7’sinin eşinin şiddetine maruz kaldığını, sosyo-demografik özelliklere bağlı risk etmenlerinin belirlenmesinin aile içi şiddeti önleme ve müdahale hizmetlerinin oluşturulmasında önemli olduğunu ifade etmektedir. Araştırmayı yaş, cinsiyet ve sosyo-ekonomik göstergeler

üzerinde odaklayan Cao ve Diğ. (2014, s. 699-700), daha genç olan aile üyelerinin, erkeklerin, düşük sosyo-ekonomik seviyenin şiddeti uygulayan olma ile genç olma, kadın olma ve düşük bireysel sosyo-ekonomik seviyenin şiddete maruz kalan olma ile bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Görüldüğü üzere şiddete maruz kalma ya da şiddet uygulama riski cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Diğer değişkenlerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Erkeğin eğitim seviyesinin kadına göre düşük olmasının, erkeğin işsiz olmasının ya da iş yaşamındaki istikrarsızlığın eşine şiddet uygulama davranışı ile ilişkili olduğunu belirten araştırmalar bulunmaktadır (Kyriacou ve Diğ., 1999; Mirrlees-Black, 1999; Page ve İnce, 2008, s. 85).

Türkiye’de konu ile ilgili yapılmış bazı araştırmalarda yukarıda belirtilen literatür bilgilerine paralel olmayan bulguların olduğu görülmektedir. Dönmez (2008)’in Esentepe Sağlık Ocağı’ndaki Ev Halkı Tespit Fişi kayıtlarına göre gerçekleştirdiği çalışmaya 25-49 yaşında 129 kişi katılmıştır (Dönmez, 2008, s. 41). Araştırmada erkeklerin sosyo-demografik özelliklerine (yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu, sosyal güvence türü) göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu incelendiğinde; erkeklerin yaşı, çalışma durumu ve sosyal güvence türü eşlerine psikolojik şiddet uygulamalarını anlamlı olarak etkilemediği görülmüştür (Dönmez, 2008, s. 59).

25-34 yaş grubundaki erkeklerin, öğrenim seviyeleri düşük olanların, düzensiz işlerde çalışanların veya işsizlerin ve SSK’lıların ekonomik şiddet uygulamaları daha yüksek gözlenmesine karşın, gözlenen bu fark anlamlı bulunmamıştır (Dönmez, 2008, s. 65). Erkeklerin sosyo-ekonomik özelliklerine göre fiziksel şiddet uygulama durumu incelendiğinde; daha genç yaş grubundaki ve SSK dışında sosyal güvenceye sahip olan erkeklerin fiziksel şiddet uygulaması daha yüksek saptanmasına karşın, fark anlamlı bulunmamıştır. İlkokul ve altı öğrenim düzeyindeki erkeklerin daha yüksek öğrenimlilere oranla eşlerine fiziksel şiddet uygulaması anlamlı olarak fazla ($p=0.03$) bulunmuştur. İşsiz veya düzensiz işte çalışan erkeklerin de diğer düzenli işte çalışanlara oranla eşlerine fiziksel şiddet

uygulaması anlamlı olarak fazla ($p=0.05$) olduğu tespit edilmiştir (Dönmez, 2008, s. 70). Araştırma sonuçlarının fiziksel şiddetin diğer şiddet türlerine oranla daha görünür ve daha rahat tanımlanır oluşu göz önünde bulundurularak değerlendirilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Böylece aslında psikolojik şiddet ve ekonomik şiddetin de aslında fiziksel şiddet gibi sosyo-demografik değişkenlerle bağlantılı artma gösterebileceğini düşündürmektedir.

Altınay ve Arat (2008, s. 85), çalışma ve gelir durumu ile ilişkili şiddet riskini şu şekilde açıklamaktadır;

“...Eşler arasındaki statü farkının kadın lehine olması şiddet olasılığını arttıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Aileye eşinden daha çok gelir getirdiğini söyleyen kadınların %63’ü eşlerinden en az bir kez fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Kadınların aileye kocalarından daha çok gelir getirmesi, fiziksel şiddet riskini en az iki misli arttırmakta, bu durumda olan her üç kadından ikisi fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Fiziksel şiddetin en az olduğu durum, iki eşin eşit gelir getirdikleri durumdur.”

Aslında birçok yaygın eril şiddetin cinsiyetçi işgücü ayrışımına dayalı meşrulaştığı söylenebilir. Özellikle az eğitilmiş, mesleği ve düzenli geliri olmayan, sürekli bir işte çalışmayan erkeklerin ‘ekmek kazanma’ ve namus için şiddeti meşru saydığı birçok çalışmada ifade edilmektedir (Sancar, 2009, s. 221- 225).

Altınay ve Arat (2008), genel olarak erkekliğin bir sonucu olduğu ifade edilebilecek şiddetin nedenleri içerisinde %14 ekonomik sorunlar ve %6 geçimsizlik olduğunu belirtmektedir. Ancak eşinden daha çok gelir kazanan kadınların daha çok şiddete maruz kalması (%63) ve eşit gelir kazanan eşler arasında şiddetin daha az (%20,3) olması şiddetin işle veya işsizlikle bağlantısı açısından önemli bir veri olarak düşünülebilir. Fiziksel şiddet, en üst gelir düzeylerinde gerçekleşse de (%23,3), fiziksel şiddet ve ailenin gelir düzeyi arasında bir ters orantı olduğu belirtilmektedir. Hane gelirini bilmeyen kadınlar veya hane geliri en düşük olan kesimlerde kadınlar yaklaşık %43 oranında fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin eşleriyle bağlantılı kimi özelliklerinin etkileşimini ele alan araştırmalar, konunun şiddete maruz kalan kadın açısından da incelenmesini gerekli kılmaktadır. Ancak bunu yaparken, kadının kimi özelliklerinden dolayı şiddete maruz kalmasını doğal görme ya da kabul etme gibi bir yaklaşımın kesinlikle benimsenmediğini belirtmek gerekmektedir.

Literatürde eşine şiddet uygulayan erkeklerin eşlerinin kimi özelliklere sahip oldukları belirtilmektedir. Genellikle şiddete maruz kalan kadınlarla yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular ışığında, kadının eğitim seviyesinin ya da maaşının erkeğe göre yüksek olması, erkeğin yaşı ile kadının yaşı arasında fark olması gibi değişkenlerin erkeğin şiddete başvurma riskini etkilediği görülmektedir.

Kadın ile erkek arasındaki yaş farkına bağlı yapılan karşılaştırmaların yanında yaş değişkeni, yaşam süreci boyunca şiddet uygulama davranışının yaş ilerledikçe azalma gösterip göstermediğini belirlemek üzere de dikkate alınmıştır. Suitor, Pillemer ve Straus (1990) yaşam sürecinde yaş ilerledikçe şiddette azalma olduğu belirtmektedir (akt., Aldarondo ve Diğ. 2002, s. 435). Carrado ve Diğ. (1996), Vahip ve Doşanavşargil (2006) şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama sıklığının yaşla beraber azalıyor olmasının genç yaştaki kadınların daha fazla risk altında olduğu anlamına geldiğini vurgulamaktadır. Bu veriyi yorumlarken yaşam olaylarını, bunların bireyler üzerinde bıraktığı etkileri, emeklilik başta olmak üzere yaşanan statü kaybının yarattığı durum değişimini ve buna yönelik oluşturulan yeni yaşam düzenini göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Şiddetin en yoğun yaşandığı yaş aralığı 18-29 olarak belirtilmektedir (Bachman ve Pillemer, 1992; Mirrlees-Black, 1999, s. 28; O'Leary, 1999; akt., Page ve İnce, 2008, s. 85). Benzer şekilde erkeğin kadından yaşça büyük olduğu durumlarda kadının eşinin şiddetine maruz kalma oranı yükselmektedir (Tang, 1999). Jacobson ve Diğ. (1996)'a göre, yaş ilerledikçe fiziksel şiddet gösterme

oranı azalma gösterirken diğer şiddet türlerinde (psikolojik ve ekonomik) yükselme olabilmektedir.

Mirrlees-Black (1999, s. 30- 32) İngiliz Suç Araştırması kapsamında yaptığı analizde, şiddete maruz kalan kadınlar açısından şu faktörlerin risk teşkil ettiğini belirtmiştir: Örneğin kadının ev dışında çalışıyor olması, eşinin şiddetine maruz kalma riskini azaltan bir unsur olarak ifade edilmektedir. En yüksek riski, öğrenciliğe devam eden ve ev kadını olan kadınlar yaşamaktadır. Benzer şekilde, kadının düşük gelirin olması ya da bir gelirin olmaması da şiddet riskini artıran bir unsurdur. Çiftin çocuk sahibi olması, ilişkideki gerilimi ve çatışmayı artıran bir unsur olarak görülmekte, çocuk sahibi kadınların çocuk sahibi olmayan kadınlara oranla üç kat daha fazla şiddet riski taşıdığı belirtilmektedir.

Şiddete maruz kalan eşlerden tekrar eşine şiddet uygulayan erkeklere dönülecek olursa, şiddet uygulayan erkeklerin bireysel özellikleri altında incelenebilecek bir başka konu şiddet uygulayan erkeklerin hormonal özellikleri ile ilgili açıklamalardır. Erkeklerin hormonal özelliklerini araştıran araştırmacılar testosteron ve serotonin hormonunun şiddet davranışına olan etkilerini incelemektedir (Booth ve Dabbs, 1993; McKenry, Julian ve Gavazzi, 1995; Rosenbaum ve Diğ., 1994). Yapılan literatür taraması sonucunda söz konusu çalışmaların genellikle nöroloji alanında gerçekleştirildiği ve şiddet davranışını açıklamaya çalışan diğer çalışmalara oranla daha sınırlı bir yapıda olduğu görülmüştür.

Testosteron ve evlilik ilişkileri arasındaki bağlantıyı konu alan çalışmalar, çok sayıda olmamakla birlikte, cinsel birliktelik sıklığı üzerinde durmaktadır (Booth ve Dabbs, 1993). Genellikle testosteronun saldırganlık, baskınlık, depresif mesleki başarı, kavga etme, trafik suçu dışındaki tutuklamalar, madde kullanımı ve heyecan arama gibi antisosyal davranışlarla bağlantılı güçlü ilişkisi olmasından dolayı yüksek testosteronun evliliği olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahip olduğu belirtilmektedir (Booth ve Dabbs, 1993).

Testosteron, saldırganlık ve antisosyal davranış arasındaki bağlantıyı konu alan çalışmalardan, yüksek testosteron seviyesine sahip erkeklerin kadınlara yönelik düşmanca davranış gösterme eğiliminde olduğu anlamı çıkarılabilmektedir (McKentry, Julian ve Gavazzi, 1995, s. 309).

Şiddet davranışının bir diğer biyolojik göstergesi, diğer beyin kimyasallarını modüle eden ve her yerde bulunan nörotransmitter (sinir taşıyıcısı) olarak ifade edilen serotonindir. Düşük düzey serotonin ile bağlantılı ele alınan çeşitli şiddet davranışları ve dürtüsel davranışlar prolaktin¹ düzeyi ile ölçülmektedir (Burrowes, Halles ve Arrington, 1988). Ancak serotonin testosteron ile değişen bir yapıda değildir. Serotoninin, dürtüsel saldırganlıkla ilişkili olduğu varsayılırken testosteronun, dışa yönlendirilmiş saldırganlık ve sosyalleşme eksikliği ile daha güçlü bir ilişkide olduğu düşünülmektedir (Virkkunen ve Linnoila, 1993; akt., McKentry, Julian ve Gavazzi, 1995, s. 309).

Bu grupta tartışılabilir bir başka özellik de şiddet uygulayan erkeğin alkol kullanım durumudur. Ancak çalışmaların büyük çoğunluğunda alkol kullanım durumu, şiddet uygulayan erkeğin psikolojik sorunlarının başka bir ifadeyle yaşadığı açık ve örtük depresyonun bir uzantısı olarak bağımlılık geliştirdiği bir nesne olarak görülmektedir. Bu nedenle alkol kullanımının ortaya çıkardığı ya da ortaya çıkarma riski taşıdığı şiddet davranışlarının, şiddet uygulayan erkeğin psikolojik özellikleri ile birlikte ele alınmasının daha uygun olabileceği düşünülmektedir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin psikopatolojik özellikleri ile bağlantılı şiddet davranışı yoğunluğunu araştıran birçok araştırmacı bulunmaktadır. Özellikle erkeklerin kişilik özelliklerine atıfta bulunarak açıklamalarda bulunan araştırmacı sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir (Dutton, 1994; Dutton ve Starzomski, 1993; Hamberger ve Hastings, 1988; Hastings ve Hamberger,

¹ Müstakbel babalarda sempatik gebelik sendromuna (Kuvad Sendromu) neden olur ve babanın bebeğin ağlama sesine olan duyarlılığını artırır. Erkek beynindeki babalık devrelerini etkiler ve cinsel arzuyu düşürür (Brizendine, 2013: s. 18).

1994; Julian ve McKenry, 1993; Maiuro, Cahn ve Vitaliano, 1988; Meyer ve O’Leary, 1993; Murphy, Pan, Neidig ve O’Leary, 1994; O’Leary, Malone ve Tyree, 1994). Bunlar yanında şiddet uygulayan erkeklerin iletişim ve sorun çözme becerilerindeki aksaklıkların etkilerini inceleyen araştırmacılar da bulunmaktadır (Babcock, Waltz, Jacobson ve Gottman, 1993; Dutton ve Browning, 1988; Holtzworth-Munroe, 1992; Holtzworth-Munroe ve Anglin, 1991; Maiuro, Cahn ve Vitaliano, 1986; O’Leary ve Curley, 1986; Rosenbaum ve O’Leary, 1981; Telch ve Lindquist, 1984). Ayrıca kıskançlık, öfke kontrol sorunları da bu boyutta ele alınabilir. Psikolojik özelliklerle bağlantılı bir başka konu kök aileden gelen şiddet öyküsüdür. Araştırmacılar kök ailesinde şiddet gören ya da şiddete tanık olan erkeklerin eşlerine şiddet uygulama eğiliminde olduklarını belirtmektedirler (Caesar, 1988; Dumas, Margolin ve John, 1994; Dutton ve Hart, 1992; Hotaling ve Sugarman, 1986; Langhinrichsen-Rohling, Neidig ve Thorn, 1995; O’Leary ve Curley, 1986; Rosenbaum ve O’Leary, 1981; Star, 1978).

“Kişiliği temel alarak şiddet uygulayan erkek tipolojileri konusunda araştırma yapan ve çeşitli tipolojilerden bahseden araştırmacıları ve çalışmalarını sistematize eden Cavanaugh ve Gelles (2005), Gondolf (1988), Gottman ve Diğ. (1995), Hamberger ve Diğ. (1996), Holtzworth-Munroe ve Stuart (1994) ve Johnson (1995)’un çalışmalarını kişilik tipolojisi başlığı altında analiz edebileceğimiz şekilde sunmaktadır” (Çelik, 2014).

Tablo 5: Şiddet Uygulayan Erkeklerin Kişilik Tipolojileri

Gondolf (1988)	Gottman ve Diğ. (1995)	Holtzworth-Munroe ve Stuart (1994)	Hamberger, Lohr, Bonge ve Tolin (1996)	Johnson (1995)
Tip 1- Sosyopat	Tip 1- Kobra	Zorlu- Anti sosyal	Anti sosyal	Eş Teröristi
Tip 2- Anti sosyal	Tip 2- Pitbull	Disforik- Borderline	Pasif Agresif- Bağımlı	Yaygın Eş Şiddeti
Tip 3- Tipik		Sadece Aile	Patolojik Olmayan	

Gondolf (1988), on sekiz aylık süreçte şiddete maruz kalmış 6000 kadından topladığı bilgilerle yapmış olduğu sınıflamada tip 1- sosyopat, tip 2- anti sosyal

ve tip 3- tipik (typical) olarak kavramsallaştırdığı üç alt gruptan bahsetmektedir. Tip 1 ya da sosyopat olarak ifade edilen ilk gruptakiler, üst düzeyde fiziksel ve duygusal şiddet uygulamaktadır. Bu alt gruptakilerin ev dışında da şiddet uyguladıkları ve şiddet suçuyla tutuklandıkları belirtilmektedir. Tip 2 ya da anti sosyal olarak ifade edilen gruptakilerde ise, ilk gruba oranla tutuklanma daha az görülmektedir. Bu gruptaki erkekler, yakın ilişki içinde oldukları bireylere sözel ve fiziksel şiddet uygulama eğilimindedir. Son alt grupta ele alınan erkekler ise diğer gruptakilere oranla daha az sözel ve fiziksel şiddet uygulamaktadır. Silah kullanma ya da ev dışında şiddet uygulama eğilimleri daha düşüktür.

Ailede eşine şiddet uygulayan erkeklerin özelliklerinin araştırıldığı bazı çalışmalarda, çocukluk dönemine ilişkin kötü ele alışların şiddet sorunsalına dönüştüğü tartışılmaktadır. Navalta ve Diğ. (2006, 45)'nin yaptığı çalışmada bir grup kadında görülen sinirsel - psikososyal eksikliğin nispeten çocukluk çağında cinsel kötüye kullanıma uğramaları ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Vahip (2002) erken çocukluk dönemi travması yaşayan çocukların, travma anında ketlendikleri, yaşamlarının devamında bu travma anına kilitlendikleri ve psikososyal gelişimlerini tamamlayamadıklarını ifade etmektedir. Bu süreç, yetişkinlik döneminde travmatize edici ortamları ya da ilişkileri sürdürme (Herman, 2007) ve şiddet uygulama şeklinde kendini gösterebilmektedir.

Çocukluk dönemi travmasına neden olabilecek olaylardan biri, çocuğun ev ortamında şiddet görüyor olması ya da anne-babasının şiddetine tanıklık ediyor olması olabilir. Bu konu ekseninde şekillenen araştırmalar, çocukluk ya da gençlik döneminde şiddet gören ya da tanık olan çocukların şiddet görmeyen ve tanık olmayan çocuklara oranla daha fazla şiddet içeren davranışlarda bulunduklarını belirtmektedir (WHO, 2002; Maxwell ve Maxwell, 2003; Nicholas ve Rasmussen, 2006; Özgentürk, Karğın ve Baltacı, 2012; Spillane-Grieco, 2000).

Eşine şiddet uygulayan erkek özelliklerinin belirlenmeye çalışıldığı bazı araştırmalarda, şiddet uygulayan erkeğin alkol ve uyuşturucu madde kullanım

sorunlarına yer verilmektedir. Conner ve Ackerley (1994)'in yapmış oldukları araştırmada eşine şiddet uygulayan erkeklerin %60- %70'inde alkol kötüye kullanımının olduğu ifade edilmektedir. Steaward (2003)'in çalışmasında, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle psikososyal iyileştirme programına ve alkol tedavi programına giden erkeklerin şiddet uygulama davranışları alkol tüketmeyen erkeklerle karşılaştırılmıştır. Buna göre, günlük alkol tüketen erkeklerin tüketmeyenlere göre sekiz kat daha fazla oranda eşlerine şiddet uyguladıkları sonucuna varılmıştır. Çalışmada altı çizilen bir başka nokta, şiddetin daha sert ve alkol tüketiminden hemen sonra olduğu yönündedir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin bireysel özellikleri bağlamında ele alınabilecek bir başka, aslında çok da üzerinde durulmayan ve tartışılmayan konu, şiddet uygulayan erkeklerin dini görüşleri ile şiddet uygulama durumları arasındaki ilişkidir. Oldukça hassas bir zeminde ele alınması gereken bu konu hakkında Özkan (2008, s.56), dini metinlerde geçen öfke ve öfkenin denetimi ile ilgili şunları belirtmektedir;

“... Öfke duygusunun öncelikle Allah Teâla tarafından insanlara lütuf olarak verilen fitri bir duygu olduğu ve öfkelenilen olayın çeşidine göre öfkeye bir değer atfedildiği görüşü yer almaktadır. Dini metinlerde öfkeyi kontrol etmenin önemli gerekçelerinden biri, Allah'ın rızasını kazanmak ve Kur'an-ı Kerimde övülen seçkin insanlar içine dâhil olabilmektir.”

Ancak bir başka yayında Page ve İnce (2008, s. 85-86), şunları belirtmektedir;

“Bilindiği kadarıyla Kur'an'ın Nisa (S-34A) suresinde erkeklere serkeşliğinden yıldıkları kadınlara önce öğüt vermeleri, sonra yatakta yalnız bırakmaları, olmazsa da hafifçe vurmaları söylenmektedir. Tekeli (1988)'nin eleştirdiği gibi İslamiyet'in diğer bütün dinler gibi kadının toplumdaki rolünü ikinciliğe itmede ve onu erkeğe baş eğmeye zorlamada büyük etkisi olduğu gerçeği yadsınamaz.”

Araştırmanın hazırlandığı süre içerisinde yapılan literatür taramasında, iki farklı görüş açısından erkeklerin hangisini referans alıp yaşamlarına aktardıkları üzerine yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak dini metinlerde ve söylemlerde kadınların bir noktaya kadar saygı duyulması, korunması –ki bu yaklaşım kadının güçsüzlüğüne vurgu yapması açısından bir tür ikincilleştirmeyi getirmektedir- ancak erkeğin sözünün dinlenmemesi, ahlaki kurallara ya da

namusa aykırı durumlarda kadının aşamalı şekilde şiddete giden süreçlerden geçmesi yönünde görüşlerin olduğu görülmektedir.

Şiddet uygulayan erkeklerin özellikleri bağlamında ele alınabilecek bir başka konu, erkeğin kıskançlık ve öfke kontrolü sağlama becerileri ile bağlantılıdır. Her ne kadar şiddet davranışını açıklamaya yönelik öne sürülen bu özellikler özellikle feministler başta olmak üzere birçok araştırmacıyı ve bilim insanını haklı olarak rahatsız ediyor ve karşı duruş sergilemelerine neden oluyorsa da, literatürde erkeklerin bu özellikleri üzerinde birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Örneğin Kemerli (2002) ve Yanıkkerem (2002), şiddet uygulayan erkeklerin geçmiş aile yaşantısında şiddet olduğunu belirtmektedir. Bu erkekler, çocukluğunda şiddete maruz kalmış veya şiddete tanık olmuştur. Öz güvenleri düşüktür. Kendi kusur ve suçlarını başkalarına yansıtma eğilimi gösterirler. Cinselliği erkekliklerini göstermek, düşük özsaygılarını yükseltmek için kullanırlar. Aşırı derecede paylaşımsız ve kıskançtırlar. Eşlerini kontrol etme istekleri yoğundur.

Real (2004)'in aşağıdaki gibi şematize ettiği döngüde erkekler gizli kalmış acıyı ve özsaygı eksikliğini tanzim etmek adına herhangi bir nesneye ya da kişiye karşı bağımlılık geliştirebilmektedir. Alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, seks bağımlılığı, iş bağımlılığı gibi farklı form ve yapılarda olan bu bağımlılıklar terk edilme korkusu ya da hayal kırıklığına uğrama korkusuyla birlikte ilerlemekte, bunun sonucunda çaresizlik duygusu, öfke ve şiddet içeren davranış ortaya çıkabilmektedir (Real, 2004, s. 66).

Şema 4: Real (2004)'e Göre Erkek Şiddetinin Oluşma Süreci

Kaynak: Real, T. (2004). *Erkekler Ağlamaz*. (Çev. Zerrin Koltukçuoğlu). İstanbul: Kuraldışı Yayınları.

Bu süreci yaşayan erkek, bağımlılık nesnesiyle olan ilişkisi devam ettiği sürece kendisini kötü hissetmemekte, bağımlılık nesnesiyle olan ilişkisi kesilecek olursa da özsaygısı aşağı çekilmekte ve gizli depresyon gün yüzüne çıkabilmektedir (Real, 2004, s. 55). Özsaygısını toparlamak adına, işte ya da aşta elde ettiği başarılarla, dürtü etkisiyle yapılan faaliyetlere (seks, kumar, aşırı para harcama gibi) saplanabilmektedir. Kuramsal olarak bağımlılık ilişkisi bağımlı olunan nesne, kişi ya da aktivite açık depresyon tehdidini kişiden uzak tuttuğu ölçüde her şeyle kurulabilmektedir (Real, 2004, s. 59).

Şemada belirtilen gizli kalmış acı ve özsaygı eksikliğinden kaçış için seçilen yollardan biri olan kaynaştırma Real (2004, s. 60) tarafından, benliğin her zamanki sınırlarının gevşemesi, hatta bazen çözülmesi, bunun sonucunda sonsuzluk ve sınırsızlık hislerinin doğmasına neden olan sürecin yaşanması olarak tanımlanmaktadır. Kaynaştırma genellikle aşk bağımlılığında gözlemlenmekte, aşk nesnesinden herhangi bir şekilde yoksun kalınması panik atak, depresyon, obsesyon, psikotik bunalım, saldırganlık, şiddet ve intihar gibi sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Böyle bir bağımlılık ilişkisi içindeki erkek, ilişkideki kadını aşırı kıskanma, terk edilme korkusu gibi duyguları da beraberinde yaşayabilmektedir.

Real (2004, s. 62) tarafından bir diğer kaçış yolu, başkalarını kontrol etme yoluyla kendini yüceltme olarak ifade edilmektedir. Toplumca kurgulanan erkeklik ve kadınlık rolleri açısından durum değerlendirildiğinde erkeğin kadın üzerinden kendini yüceltmesi söz konusu olabilmektedir. Hem özsaygı eksikliğini gizlemek adına kadına ve diğer kişi ya da nesnelere karşı bağımlılık geliştiren, hem de bu bağımlılıktan yoksun kalma durumunda boşluğa düşen ve “kurban durumunda olmaya duyulan öfke” ile başta kadına yönelen erkek, çökmüş ruh halini şiddet uygulayarak ayakta tutma yolunu seçmektedir. Görüldüğü üzere, bağımlılık, kıskançlık ve öfke bağlamında da erkeğin

çevrelendiği ortam ataerkil standartlarca belirlenmiş katı, ezici, baskıcı ve yıpratıcı bir yapıdadır. Bu ortamda erkek, “rolleri gereği” kadın üzerinde kontrol ve güç kurma arzusu gösterirken aynı zamanda bu sürecin içinde kendini de yitirmektedir. Aslında çift taraflı şiddet sarmalından bahsedilebilecek bu ortamda bir başka sorun da erkeğin geçmişte şiddete maruz kalmış ya da tanık olmuş olma durumudur. Bu özellik de eşine şiddet uygulayan erkeklerin psikolojik özellikleri içerisinde tartışılabilir.

Yapılan araştırmalar sonucunda eşine şiddet uygulayan erkeklerin öfke kontrol sorunu olan erkekler olduklarını ifade etmek aslında yanlış anlamalara ve çözüm için yanlış yolların seçilmesine neden olabilmektedir. Çünkü eşine şiddet uygulayan erkekler öfke kontrolü sağlayamayan kişiler değildir. Nerede, ne zaman ve nasıl kadına şiddet uygulayacaklarını bilen, düşünen ve buna göre hareket eden kişilerdir. Yine bu kişiler, çalışma ortamında yöneticilerine ya da iş arkadaşlarına şiddet içeren davranış sergilemeyen ve öfke kontrol sorunu yaşamayan kişiler olabilmektedir. Ayrıca, bu erkeklerin eşlerine şiddet uygulamalarını gerektirecek kadar öfkelenmelerinin nedeni ne olabilir? Bunun yanıtını Lundgren (2012, s. 26-36) erkeğin algısındaki, “*olması gereken kadınlık algısı*” ile eşinin kadınlığı arasındaki uyumsuzluğun sonucu olarak vermektedir. Bu algı, erkeğe göre belirlenmekte ve zaman içinde kadının her hareketi “olması gereken”in dışına çıktığı için şiddet ile kontrol edilmek istenmektedir. Bu bağlamda, erkeğin öfke kontrol sorunu yeterli ve doğru bir hareket alanı sunmamakta, konunun toplumsal cinsiyet örüntüleri ile olan ilişkisine bakılmasını zorunlu kılmaktadır.

Özetlemek gerekirse, eşler arası yaş farkının, kadının erkekten daha yüksek maaş almasının ya da erkeğe göre daha prestijli bir işte çalışmasının, erkeğin düzenli bir işinin olmayışının ve erkeğin eğitim seviyesinin kadına göre düşük oluşunun şiddet riskini artırdığı söylenebilir. Aslında şiddet davranışını etkileyen sosyo-demografik özelliklere bakıldığında, toplum içindeki genel erkeklik kurgusu ve erkekten beklenen rol ve işlevlerle yakından bağlantılı bir durumun olduğu görülmektedir. Erkeğin kadınlık ve erkeklik algısı, şiddet algısı ile

bağlantılı şiddet edimlerine ilişkin ayrıntılı bilgi, şiddet uygulayan erkeklerin sosyal ve kültürel bağlamına ilişkin açıklamaların yer aldığı başlık altında detayları ile alınmaktadır. Konuyu, toplumca yapılandırılan algı ve davranış örüntüleri ile birlikte düşünmek şiddetin sadece yaş farkı ya da maaş farkı gibi değişkenlerle sınırlandırılmayacağı, bunların altında çok daha temel sorunların olduğunu gösteren bir yapıya işaret etmektedir.

1.1.2.2. *Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Birincil Çevreye İlişkin Özellikleri*

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin ekolojik kurama göre özelliklerini sistematize etmeyi ve bu özelliklerinin toplumsal cinsiyet algılarını nasıl farklılaştırdığını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, bireyi çevreleyen en yakın sistem olarak birincil çevre için; eşine şiddet uygulayan erkeğin eşi, varsa çocukları, akrabaları, arkadaşları ve iş arkadaşları ile olan ilişkilerinden bahsedilebileceği gibi evlilikteki şiddet deneyimine ilişkin de kimi analizler yapılabilmektedir. Belirtilen bu sistemlerde yapılacak analizlerde araştırma bulgularına yer verilmektedir. Ancak şunun bir kez daha altını çizmekte yarar var; şiddet uygulayan erkeklerin özelliklerini tartışırken ya da şiddet deneyimlerini yorumlarken mikro, mezzo ve egzo sistemler için yapılan yorumlar tek başına değerlendirilmemeli, her bir sistemin daha kapsamlı makro sistemle olan bağlarına dikkat edilmelidir.

Bu bakış açısıyla konuya tekrar dönülecek olursa, Aldarondo ve Diğ. (2002, s. 450) tarafından yapılan araştırmada, önceki çok değişkenli analizlerle de (Ör.: Aldarondo ve Sugarman, 1996) karşılaştırma yapılmış ve eşe yönelik şiddette eşle kurulan ilişkinin çatışmalı yapısının etkili olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda eşine şiddet uygulayan erkeklerin, şiddeti bir sorun çözme yöntemi olarak kullandıkları görülmüştür.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin birincil çevrelerindeki ilişkilerine bakan araştırmalarda şiddet uygulayan erkeklerin, genellikle az arkadaşları ve sınırlı ilişkilerinin olduğu belirtilmektedir (Kemerli, 2002; Yanikkerem, 2002). Hatta çevreleri tarafından “asla denetimini yitirmeyen, asla şiddete başvurmayan, iyi

bir iş arkadaşı, iyi vatandaş, çalışkan, yardımsever, dini bütün” gibi sıfatlarla anılmakta, bu nedenle şiddete maruz kalan eş çevreyi ikna etmekte güçlük çekmektedir.

Erkekleri eşleri ile kurdukları ilişki ve iletişim biçiminden sosyal çevrelerindeki insanlarla oluşturduklarından ayıran nokta nedir? Eşine şiddet uygulayan erkeklerin sorun çözme ya da kendilerini ifade etme biçimlerinde sorunlar olduğunu genelleyerek söylemek ne kadar doğrudur? Kaldı ki araştırma sonuçları, eşine şiddet uygulayan erkeklerin sosyal çevrelerinde “iyi” bilinen kişiler olduğunu söylemektedir. Bu noktada konu tekrar, toplumsal cinsiyet ve şiddet bağlantısına gelmektedir. Erkekler eşlerinin kontrolünü sağlama “görev ve sorumluluğu”nu kendilerinde buldukları için ve bunun en “etkili” yöntemi olarak şiddeti bildikleri için eşleriyle kurdukları ilişkinin doğası, diğerleriyle kurulandan farklı yapıda olmaktadır.

Hisli Şahin, Basım ve Çetin (2009), kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarında kendilik algısı ve kontrol odağı üzerine yaptıkları çalışmada, bireylerin ilişki kurdukları kişilerin duygusal desteği ve olumlu kendilik algıları ile iyi arkadaşlık ilişkileri kurabildiklerini belirtmektedir (Cauce, 1986; Vernberg, 1990). Konuya cinsiyet açısından bakıldığında, cinsiyetin çatışma çözme süreçlerinde farklı yönlerden etkileri olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlar çatışmalı süreçlerde kaçınmacı tutum sergilemekte, kendilerini daha çok açmakta ve duygularını daha rahat ifade edebilmektedirler. Bu tutumları çalışma ve ev ortamında farklılık göstermekle birlikte, kadınlar evde daha yapıcı tutum sergilemekte; erkekler ise tam tersine iş ortamında daha işbirliğine yatkın olmaktadır (Chusmir ve Mills, 1989, akt. Hisli Şahin, Basım ve Çetin, 2009, s. 161). Bir başka çalışmada, kadınların çatışma çözme süreçlerinde kaçınma yaklaşımını, erkeklerin ise baskınlık yaklaşımını tercih ettikleri gözlenmiştir (Brewer ve Diğ., 2002, akt. Hisli Şahin, Basım ve Çetin, 2009, s. 161). Bu araştırma sonuçları da eşine şiddet uygulayan erkeklerin sosyal yaşamlarında ve iş yaşamlarında neden daha “olumlu” tanımlandıklarına ilişkin ipucu vermektedir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin eşleri ile olan ilişkilerinde şiddet deneyimlerine bakılacak olursa tablo oldukça kötü bir hal almaktadır. Bunun nedeni şiddetin, evliliğin dahası birlikteliğin her aşamasında yaşanabiliyor oluşudur. Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015, s. 90-91) tarafından yapılan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda her ne kadar medeni duruma göre şiddet uygulama durumu değişmekte görünse de ve bu oran evlilik ile birlikte Türkiye genelinde yaklaşık beş kat artarak %7’den %34’e çıksa da henüz nişanlıyken de şiddet yaşanabilmektedir (Dönmez, 2008, s. 17; HÜNEE, 2015, s. 23, 90-91). Birlikteliğin başlarında yaşanmaya başlayan bu şiddet, süreç içerisinde türü ve yoğunluğu değişerek devam etmekte, çocuk sahibi olma ile sıklığı artmaktadır. Araştırmalar, gebelik döneminde kadına yönelik şiddetin sık yaşandığını belirtmektedir (Ayrancı ve Diğ., 2002; Dönmez, 2008, s. 28; Güleç ve Diğ., 2012).

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin birincil çevrelerine ilişkin özellikler kapsamında ele alınan, kadının özellikleri, eş, yakın ve uzak çevredeki insanlarla olan ilişkiler ve evlilik içindeki şiddet deneyimi eşine şiddet uygulayan erkek özelliklerine ilişkin bir boyutta bilgi sağlamakta; konunun daha geniş kapsamı hala bir ölçüde eksik kalmaktadır. Bu nedenle ekolojik kuramda bir basamak daha yukarı çıkmak ve egzo sisteme ilişkin analizler yapmak gerekmektedir.

1.1.2.3. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Sosyal Bağlamına İlişkin Özellikleri

Ekolojik kuram açısından eşine şiddet uygulayan erkeklerin sosyal bağlamına ilişkin özellikleri temelde, bu erkeklerin içinde bulundukları sosyo-ekonomik yapının özellikleri, iş/istihdam durumu, sunulan hizmetler ve şiddete ilişkin oluşturulan politik düzenlemeleri kapsamaktadır.

Yapılan literatür taraması sonucunda birçok araştırmanın (Ör.: Gillham ve Diğ., 1998; Kaukinen, 2004; Riggs ve Diğ., 2000), eğitim seviyesinin düşüklüğü, yoksulluk ve istihdam dengesizliği ile şiddet arasında ciddi bağlantılar olduğunu

ortaya koyduğu görülmektedir. Benzer şekilde, Kaufman Kantor, Jasinski ve Aldarondo (1994, 207), Dobash ve Dobash (1979) Gelles ve Straus (1979) Kaufman Kantor ve Straus (1987), Straus (1976), Straus, Gelles ve Steinmetz (1980) gibi araştırmacıların çalışmalarına atıfta bulunarak, genel olarak etnik gruplar arasındaki yoksullukla ilişkili yaşanan aile içi şiddet sorunlarının birçok ana etmenle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bu etmenleri işsizlik, işsizliğe bağlı yaşanan stres, güçsüzlük hissi olarak ifade etmektedirler. Kaufman Kantor (1991), Kaufman Kantor ve Straus (1987), Straus ve Diğ. (1980)'ne göre mavi yakalılar, beyaz yakalılara oranla belirgin bir şekilde daha fazla şiddet uygulamaktadırlar. Tersine, Aldarondo ve Diğ. (2002, s. 451)'nin yapmış olduğu araştırma sonucunda, sosyo-ekonomik kaynakların eşe şiddet uygulama riskine belirgin bir katkıda bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Kaufman Kantor ve Diğ. (1994)'nin 1992 yılındaki Ulusal Alkol ve Aile İçi Şiddet Anketi'ne katılan 1.970 aileden aldıkları örneklem grubuyla yaptıkları yüz yüze görüşmeler (s. 210) sonucunda elde ettikleri bulgulardan biri sosyo-ekonomik ve kültürel etmenlerin kadına yönelik şiddeti anlama konusunda ne kadar önemli olduğudur (s. 217). Önceki araştırma bulgularına paralel sonuçlar elde ettikleri çalışmada Kaufman Kantor ve Diğ. (1994, s. 207) İspanyol Amerikalılar ve İngiliz kökenli Amerikalılar arasında yaş, ekonomik durum, çalışma durumu gibi etkenler ile eşe şiddet uygulama arasında belirgin farklılıklar olmadığını vurgulamaktadır.

Ancak şiddeti özellikle belli grupların sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarına bağlamak, şiddet sorunsalının bir boyutta sıkışıp kalmasına neden olabilmektedir. Ataerkil toplumsal yapısının içinde özellikle ve belki de öncelikle erkekler, çalışma yaşamında bulunma ve ailenin geçimini sağlama rol ve sorumluluklarını üstlenmek zorunda kalmakta, bunu gerçekleştiremediklerinde de hem toplum tarafından dışlanmakta hem de kendi yetersizlik duyguları ile baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu bağlamda şiddet sorunsalı kapsamında tartışılması gereken ve bağlantıları ile birlikte ele alınması gereken konu, toplumsal cinsiyet sorunu olarak bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

1.1.2.4. *Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Kültürel Bağlamına İlişkin Özellikleri*

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin ekolojik kuram bağlamında makro sistemde ele alınan özellikleri; yaşanılan toplumsal yapıya, başka bir deyişle ataerkil düzene, gelenek göreneklere, inanç ve değerlere, tutum ve davranışlara, yazılı ve görsel medyaya, internete varan geniş bir yelpaze sunmaktadır. Makro sistem içinde ifade edilen bu unsurlar, ekolojik kuram kapsamındaki diğer sistemleri ve herkes gibi tabi ki eşine şiddet uygulayan erkekleri etkilemektedir. Önceki başlıklarda ele alınan ve hep bir yönüyle eksik kaldığı vurgulanan özellikler, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla kültürel bağlamın tartışılması ile bütünlük kazanmaktadır.

Ataerkil toplumsal yapının kadın ve erkeklerden beklentileri ve bu yöndeki baskılamaları göz önünde bulundurulduğunda kadının ikincilleştirildiği, erkeğin ise belirli ölçütlerle “güçlü, yetkin ve otoriter” kılındığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeğin güç ve kontrol kurucu olma, kadını beklentiler ölçüsünde tutma görevi, şiddeti beraberinde getirmektedir. Kadını; kontrol edilmesi, denetlenmesi, herhangi bir yanlışta uyarılması gereken bir “bağımlı” olarak görmek erkeğin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, geçmişte şiddet görme deneyimi, travmaları, kişilik bozuklukları, alkol ve uyuşturucu madde kullanım sorunları, kadının özellikleri, ilişki sorunları vb. birçok boyutun aslında silikleştiği; bu özelliklerden bağımsız bir toplumsal cinsiyet algısı ve şiddet ediminin ise merkeze yerleştiği bir noktaya götürmektedir.

Bu bağlamda, şiddete ve kadınlara ilişkin tutumlar, erkeklerin ilişki standartları ve değerlendirmeleri, şiddetin gerekçesi olarak eşin davranışlarını gösterme bu grupta incelenmektedir (Araştırmacılarından bazıları; Arias ve O’Leary, 1988; Arias ve Johnson, 1989; Crossman, Stith ve Bender, 1990; Stith, 1990; Kaufman, Jasinski ve Aldarondo, 1994; Neff, Holamon ve Schluter, 1995; Smith, 1990; Stith ve Farley, 1993). Araştırmalar şiddete ilişkin olumlu görüşlerin aile içi şiddet riskini arttırdığını göstermektedir (Dibble ve Straus, 1980; Saunders, Lynch, Grayson ve Linz, 1987; Stith, 1990). Benzer şekilde,

geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin tutumların ve kadınlardan beklentilerin, erkeklerin eşlerine şiddet uygulama riskini arttırdığını gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Buna karşın bazı araştırmacılar kadınlara ilişkin bu tutumların eşler arası şiddete etki etmediğini belirtmektedir (Arias ve O'Leary, 1988; Hotaling ve Sugarman, 1986).

Şiddet uygulayan erkekler, eşlerine yönelik şiddet uygulamayı genellikle hakları olarak görme eğilimindedirler. Onlar için bu durum “erkek olma”larının doğal bir sonucudur. Bu nedenle bir sorun ya da suç değildir. Toplumca belirlenen ve beslenen erkeklik duyguları, rol ve sorumlulukları ile hareket etmektedirler. Bu bağlamda eşlerinin uysal, itaatkâr ve kendilerine bağlı olması gerektiğini düşünmektedirler (Kemerli 2002, Yanikkerem 2002).

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınan güç ve kontrol kurma isteği, erkeğin güç arzusu, güçsüzlük hisleri, kaynak yoksunluğu, eşler arası kaynak ve güç dengesizliği ile incelenmektedir (Araştırmacılarından bazıları; Babcock ve Diğ., 1993; Dutton ve Strachan, 1987; Hotaling ve Sugarman, 1986; Perilla, Bakeman ve Norris, 1994; Prince ve Arias, 1994). Kyriacou ve Diğ. (1999, s. 1896), eşler arası ilişkilerdeki çatışmaların temel unsurunun asimetrik güç yapılanması olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, ekonomik anlamda kadına göre daha düşük seviyede olan erkek daha çok güç kurma yoluna gidebilmektedir. Böylece, toplumca kendisinden bekleneni kadını yani eşini fiziksel, duygusal ve ekonomik olarak kontrol altına alarak ve şiddet uygulayarak yerine getirmektedir. Toplum da buna göz yummakta ve desteklemektedir.

Kültürel bağlamda kadınlık ve erkeklik rollerinin üretilmesi ve sürdürülmesinde medya etkin bir araç olarak değerlendirilebilir. Toplumun geleneksel cinsiyetçi bakışını yansıtan söylemler, programlar, haberler, yazılar, diziler vb. toplumsal cinsiyeti yeniden üretmektedir. Bu konuda Mora (2005, s. 5-6) şunları ifade etmektedir;

“Kitle iletişim araçlarında kadınların yer alış biçimleri, hangi program, yazı, araç, görüntü de olursa olsun on ana başlık altında toplanabilir: 1) şiddete maruz kalan kadın, 2) zavallı, korunmaya muhtaç kadın, 3) cinsel obje olarak kadın, 4) iyi eş, 5) iyi anne, 6) kötü eş, 7) kötü anne, 8) yuva yıkan kadın, ahlaksız kadın, 9) tüketen kadın, 10) tükettiren kadın (...) Törelere göre kadınlar, bir soy sürdürme objesi, bir ekonomik araç, karşılık verilmeden, ekonomik artı değer sağlayan, hiçbir hak tanınmayan bir ‘insan-arac’ olarak görülmektedir. Kent kültürünün egemen olduğu sanılan Batı toplum düzenlerinde de, gizli feodal dürtü kalıntıları, toplumsal davranışlarda sık sık ortaya çıkmaktadır. Kapitalist ekonomi mantığı, kadınların toplumdaki “görevini” ve “yerini” feodal anlayışa göre, kitle iletişim araçlarında, reklamlardan, TV dizilerine, haberlere ve gazete sayfalarına kadar yeniden üreterek, toplumun kolektif bilincinde kadın imgesini sürekli tanımlanmaktadır.”

Özetlemek gerekirse, erkekleri ekolojik kuramdaki belirli sistemler (mikro, mezzo ve egzo) çerçevesinde ele almak, sorunun içeriğini anlamamızı zorlaştırmakta ve çözüm için gerekli olan adımların gözden kaçmasına neden olabilmektedir. Yaşı büyük erkekler de eşine şiddet uygulamaktadır, küçük olanlar da; eğitim seviyesi yüksek olanlar da eşine şiddet uygulamaktadır, düşük olanlar da; alkol kullananlar da eşine şiddet uygulamaktadır, kullanmayanlar da; çocukluğunda şiddet görenler de eşine şiddet uygulamaktadır, şiddet görmeyenler de... Bu liste benzer şekilde uzayıp gitmektedir. Peki, bu noktada esas olan nedir? Nasıl bir bakış açısı bu sorunsalın çözümüne katkıda bulunabilecektir? Bunun yanıtı, en genel ve belki de en sade şekilde şöyle verilebilir; eşine şiddet uygulayan erkekler toplumdan bağımsız, cani, vahşi, hastalıklı, değişmesi mümkün olmayan kişiler değildir. Onlar ataerkil toplumsal düzenin ve toplumsal cinsiyetin vücut bulmuş halidir. Bu nedenle, eşine şiddet uygulayan erkekleri şiddet uygulamadıkları düşünülen erkeklerden tamamen dışlamak doğru değildir. Acaba eşine şiddet uygulamadığı düşünülen erkekler eşleri ile ilişkilerini nasıl kurgulamakta ve sürdürmektedir? Şiddetin ortadan kaldırılması ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir toplum yapısı oluşturmak için nereden, nasıl ve hangi bakış açısıyla başlanmalıdır?

1.1.2.5. Erkeklik Oluşumunda Sosyalleşme Süreçleri

Şiddet uygulayan erkeklerin özelliklerinin belirlenmesine yönelik yapılan araştırmalarda her ne kadar belli özellikler üzerinde yoğunlaşıldığı görülse de konunun bir toplumsal cinsiyet meselesi olduğu, bütüncül bir şekilde toplumsal ve kültürel değerleri de göz önünde bulundurarak analiz yapmanın gerekli olduğu oldukça açıktır. Bu nedenle, erkeklerin sosyalleşme süreçlerine bakmak ve bu noktalardaki kırılmaları fark etmek, şiddet edimine yol açan bilişsel, duygusal ve sosyal alt yapının çözümlenmesinde yardımcı olacaktır.

Erkek hegemonyasının toplumsal kabulü ve meşruiyeti erkeklik inşasının temel süreçlerindendir. Erkekliğin mutlak hegemonyası için, erkin her düzeyde sosyalleşme ve toplumsal cinsiyet rollerinin bu doğrultuda oluşturulması gerekmektedir. Erkek; ekonomik, kültürel, sosyal, psikolojik alanlarda erkeklik sosyalleşme sağlamaya çabalarken tam anlamıyla kıyasıya bir savaş yürütmektedir. Çünkü erkin değil de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması bir erkeklik krizi anlamına gelmektedir.

Heiliger ve Engelfried (1995; akt. Onur ve Koyuncu, 2004, s. 38-39) erkeklik sosyalleşme sürecini sekiz aşamalı bir model ile ele almaktadır. Bu modele göre ilk aşama, olumlu özelliklerle tanımlanmış bir dış dünyanın varlığıdır. Erkeklerin dış dünyada, her zaman güçlü, kendine güvenir, güçlükler karşısında eğilmez, acı çekmez, ağlamaz, daima rasyonel davranır ve doğru kararlar verir gibi bir imajla toplumsal kabul görmesi ve onaylanması oldukça önemlidir.

İkinci aşama kadının ve erkeğin iş bölümündeki rollerinde belirginleşmektedir. Ataerkil sistemin sınıfsal yapısı oldukça kritiktir. Toplumsal iş bölümünde erkek ekonomik gücü, mülk edinme gücünü kendi tekeline almakta; kadını ise çocuk doğurma ve ev işlerine mahkûm ederek yeniden erkek yararı için onu “kullanmak”tır. Erkeğin ekonomik tekeli kadının sadece bugününü değil, geleceğini de tahakküm altına almaktadır. Erkeklik sosyalleşme kadını, “erkeksiz” bir gelecek tahayyülü kuramayacağı bir kıskaca almaktadır.

Üçüncü aşama, duyguların gizlenmesi üzerinedir. Erkeğin kendisi ve duyguları hakkında konuşmaması “suskunluk” önemli bir meziyettir. Ataerkil sistemde erkeğin duygularını ele vermesi “kadınsı bir zaaftır”.

Dördüncü aşama duyguların gizlenmesine paralel gelişen yalnızlık halidir. Erkekler sorunlarını tek başlarına çözmek isterler. Yalnızlık kadınsılıktan arınmış pozitif değer olarak algılanır. Yalnızlığa adanmışlık aynı zamanda sürekli bir terk edilme korkusuyla iç içe geçmiştir. Bu noktada “anlaşılamama hali” de erkekler tarafından yoğun şekilde hissedilebilir.

Duyguların dışavurumunu negatif davranışlar olarak tanımlandığı pota “rasyonellik” ve rasyonellik sonucu oluşan sürekli denetimdir. Modelin beşinci aşamasını oluşturan sürekli rasyonellik hali, erkek sürekli sadece akıl yoluyla hareket etmesi ve duygulara yer vermemesi anlamına gelmektedir. Davranışlarını ‘kadınsı’ olarak affettikleri duygulardan arındırmak ve sakınmak için sürekli rasyonel bir denetime tabi tutmaktadırlar. Erkekler, insandan arınmış bu rasyonellikle “her türlü güçlük, sıkıntı, korkuyla mücadele eder” ve böylece “nesnesi olan kadını” kendine bir kere daha tabi kılarlar.

Sürekli rasyonelliğin bir uzantısı olarak tahakküm kurmak, modelin altıncı aşamasıdır. Erkeklik, Sancar (2009)’ın da ifade ettiği gibi imkânsız bir iktidardır. Her alanda ve ortamda ‘erkekliğini’ korumaya ve ispatlamaya özen gösteren erkek, denetimi, egemenliği ve tahakkümü oranında bu pozisyonunu korumayı amaçlamaktadır. Bu süreç ilerlediğinde, üzerinde yoğunlukla durulan bir sorun olan şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erkeklik her şeyden önce güç ilişkisidir. Şiddet ise gücün egemenlik mücadelesinde dışavurumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet, erkeğin toplumsal sorunları çözmede tercih ettiği davranış biçimidir. İktidar edinmek veya iktidarını pekiştirmek için güç kullanmak erkekliğin ‘olağan’ davranış kalıplarındandır. Bu nedenle, modelin yedinci aşaması olarak şiddet, sorunların çözümünde tercih edilen bir davranış olduğu için erkeklik sosyalizasyonun önemli ve bir o kadar da sorunlu bir ayağını oluşturmaktadır.

Heiliger ve Engelfried (1995; akt. Onur ve Koyuncu, 2004, s. 38) modelin son aşaması olarak vücut-beyin kopukluğuna değinmektedir. Onlara göre, “fizyolojik uzaklık” erkeklik sosyalizasyonunun önemli bir niteliğidir. Erkek fiziksel olarak her daim güçlü, sağlıklı olmalı ve fizyolojik işlevselliği en üst düzeyde olmalıdır. Zihnen kendini yenilemek, sanatla ilgilenmek ancak başka bir iktidar savaşı için gerekliyse başvurabilir. Bunun dışında olağan erkekliğin zihne bir yatırım yapması gerekmez. Fiziksel olarak iyi durumda olması, her türlü güç savaşına hazır olması ona yetecektir.

Erkeğin bütün bu çabası erkeklik sosyalizasyonu ile erkek sömürsünü bir kültürel forma dönüştürmek içindir. Erkek bu ilkelerle ataerkil sistemde söz sahibi olur. Erkin ve hegemonyanın düzeyi, erkeğin yukarıdaki ilkeleri hayata ne kadar geçirebildiğiyle ilgilidir. Erkek ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik, cinsel üstünlüğünü oluşturmak, pekiştirmek ve toplumsallaştırmak için sıkça şiddete başvurmaktadır. Böylece erkeklik sosyalizasyonu; kadını erkeğin kendi yaşamına yedeklemekte ve öznesi erkek olan eril dünyanın nesnesi konumuna getirmektedir. Görüldüğü gibi erkek bu “iktidar” hırsıyla hem kendisini hem çevresindeki herkesi –her şeyden önce kadını- çıkmazlarla dolu bir iktidar bataklığına çekmektedir.

1.1.3. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklere Sunulan Hizmetler

Şiddet temelde şiddet uygulayan ve şiddete maruz kalan arasındaki etkileşim sonucunda ortaya çıkan ve yıkıcı etkileri olan bir edimdir. Şiddete maruz kalanların korunması, sağaltımlarının sağlanması, yasal danışmanlık verilmesi gibi hizmetlerin örgütlenmesinde ve uygulamaya aktarılmasında özellikle Kadın Hareketi oldukça etkili olmuştur. Ancak şiddet uygulayanlara sunulan hizmetler görece geç gelişme ile 1970’lerde konuşulur hale gelmiştir (Ritmeester, 1993, s. 169).

Jennings (1987)’in belirttiğine göre, şiddet uygulayan erkeklere yönelik olarak oluşturulan ilk resmi psikososyal iyileştirme programı 1976 yılında Londra’da bir kadın barınağında, sığınak arayan kadınların talepleri neticesinde bu kadınların

kocalarına klinik destek vermek amacıyla başlamıştır. Böyle bir hizmetin hayata geçmesinde hiç kuşkusuz 1970'lerde hız kazanan Kadın Hareketi'nin ve kadınların aile içi şiddetin durdurulması konusundaki girişimlerinin büyük etkisi vardır.

Benzer programlar takip eden yıllarda Avrupa ve Kuzey Amerika'ya da hızla yayılmıştır (Roberts, 1984).

Yapılan literatür taraması sonucunda Amerika ve Kanada'da şiddet uygulayan erkeklere yönelik olarak hazırlanan yüzlerce psikososyal iyileştirme programı olduğu görülmektedir. Bu programların temel hedefi, şiddet uygulayan erkeklere çeşitli kuram ve yaklaşımlarla yeni beceriler öğretilmesi ve bu becerilerin geliştirilmesi, kadınlık ve erkeklik rollerine ilişkin toplumsal kalıp yargıların değiştirilerek bu erkeklerin tekrar şiddet uygulamasının önlenmesidir (Çelik, 2013). Bu amaçlarla yola çıkan programlar emniyet, denetimli serbestlik, cezaevi ve sosyal hizmetler bünyesinde hazırlanan programlar olup, yaygın şekilde grup odaklı uygulamaları içeren yapıdadır.

1.1.3.1. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklere Sunulan Hizmetler: Yurtdışı Örnekleri

Türkiye'de özellikle son yıllarda kadına yönelik şiddet konusunda ciddi bir farkındalık gelişmiş, gerçekleştirilen çalışmalar ile gözler önüne serilen tablo şiddet uygulayanlarla da çeşitli çalışmaların yapılması gerekliliğini göstermiştir. Ancak bu gelişme, Avrupa ve Amerika'daki gelişmelerin şimdilik oldukça gerisindedir. Bu nedenle bu bölümde, şiddet uygulayan erkeklere sunulan hizmetler konusunda ayrıntılı bilgi sağlamak amacıyla Amerika örneklerine yer verilmektedir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklere sunulan hizmetlerden ilki, emniyet bünyesindeki çeşitli uygulamaları içermektedir. Emniyet güçlerinin, eşine şiddet uygulayan erkeklerin şiddet davranışlarının değiştirilmesi konusundaki girişimlerinin, 1980'lerde konunun önemine dikkat çekilmesi ve Minneapolis

Polis Departmanı'nın katılımıyla bir çalışmanın gerçekleştirilmesi ile başladığı görülmektedir. Sherman ve Berk (1984; akt. Hovell, Seid ve Liles, 2006, s. 138) gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda emniyet gücünün uygulama sonuçlarını genel olarak şöyle özetlemektedir:

“Polis sorumluluklarının üçünden (1.tutuklama, 2.tutuklama ile tehdit etme/8 saat gözaltında tutma ve 3. polisin şüpheliyle konuşması/şüphelinin evden uzaklaştırılması) biri rastgele belirlenmiştir. Şüphelinin altı ay içindeki şiddet olayları, polise telefonla bilgi verilmesi veya şiddete maruz kalan kadının şikâyeti ile takip edilmiştir. Tutuklanan şüphelilerin, diğer uygulamalara oranla belirgin bir şekilde daha az şiddet uyguladıkları sonucuna varılmıştır”.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerle çalışmada ön plana çıkan belki de en önemli uygulamalar, grup odaklı uygulamalardır. Grup odaklı psikososyal iyileştirme programları, katılımcının (şiddet uygulayan erkeğin) yalıtılmışlık duygusunu azaltmak, kendisiyle benzer içsel sorunları paylaşan ve onu anlayabilecek, rahat konuşabileceği kişilerle bir arada olması imkânı sağlamaktadır. Temel amaç, şiddet uygulayan erkeklerin bu tutumlarının değiştirilmesi, akran desteği ve onaylanan yeni tutum ile programın sonlandırılmasıdır (Bowen ve Gilchrist, 2004, s. 215).

Şiddet uygulayan erkeklerin tutuklanma ve yargılanmaları arttıkça daha fazla sayıda şiddet uygulayan erkek kendini denetimli serbestlik cezası ile karşı karşıya bulmuştur. Amerika'nın çeşitli eyaletlerinde hukuki zorunluluk olarak, özelleştirilmiş aile içi şiddet birimleri oluşturulmuştur. Bu birimlerden biri, 1980'lerde Quincy Massachusetts'te hizmete sunulmuştur (Klein, 2004; akt. Klein ve Crowe, 2008, s. 227). Bu birimlerde verilen denetimli serbestlik cezası, şiddet uygulayan erkeklerin psikososyal iyileştirme programlarına yönlendirilmesini, bu programlara devam edip etmediklerinin, alkol ve madde kullanımını bırakıp bırakmadıklarının takip edilmesini kapsamakta ve bireyle ilgili haftalık raporlar oluşturulmaktadır (Klein ve Crowe, 2008, s. 227). Söz konusu grup odaklı psikososyal iyileştirme programları, farklı sayıdaki oturumlarla gerçekleştirilmektedir. Çoğunlukla mahkeme kararıyla denetimli serbestlik kararı verilen erkeklere sunulan bu programlar, 26 ya da daha fazla

haftalık ve haftada iki saatlik oturumlar şeklinde düzenlenmektedir (Auchter, 2008, s. 131).

Eşine şiddet uygulayan erkeklere sunulan grup odaklı uygulamalar genelde beş aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar; a) kabul ve ön değerlendirme, b) şiddete maruz kalan kadınla kurulacak ilişkilerin düzenlenmesi, c) uyum, d) uygulama ve e) takip sürecidir.

Kabul ve ön değerlendirme aşamasında eşine şiddet uygulayan erkek, denetimli serbestlik görevlisi ve eşi ile iletişim kurabilmek için sunulan program iznini imzalar. *“Program, yükümlü tarafından sağaltım amaçlı kabul edildi”* yazısı denetimli serbestlik şubesine bildirilir. Ön değerlendirme aşamasında, eşine şiddet uygulayan erkeğin bulunduğu yerden başlamak, hislerini ve düşüncelerini öğrenmek önemlidir. Bu ön değerlendirme aşaması, 1 ile 8 haftalık oturumlara kadar uzayabilmektedir. Başlangıç oturumu, bireysel ya da grup uyumunun bir bölümü gibi yapılabilmektedir. İlk oturumların belirli amaçları vardır. Bunlar;

- Eşine şiddet uygulayan erkeğin sağaltım süresi ve şartlarını kabul etmesini sağlamak,
- Program kontratını imzalatmak,
- Şiddet uygulayan erkeğin şiddet içeren davranışlarının doğasını ve kapsamını değerlendirmeye başlamak,
- Diğer sorunlarını (madde kullanımı, ruhsal hastalık ve eğitimsizlik) ortaya çıkarmak (Healey, Smith ve O’Sullivan, 1998, s. 34).

Ayrıca aile içi şiddete, şiddet uygulayan erkeğin aile geçmişine, aile dışında şiddet eğilimine ve alkol/madde kullanımına ilişkin sorular sorulabilmektedir. Programlarda genellikle duygusal ve cinsel şiddeti belirlemeye yönelik sorular sorulmaktadır. Bu sorular şiddet uygulayan erkeğin şiddet tanımını genişletmek için önemlidir. Bu aşamada ayrıca, psikolojik değerlendirme ölçekleri kullanılabilmekte ve madde kullanımı veya ruhsal hastalıklar tespit edilebilmektedir.

İkinci aşama olan, **şiddete maruz kalan kadın ile kurulacak ilişkinin düzenlenmesi aşamasında** kadına süreç içinde eşiyle ilgili çeşitli bilgiler verilmektedir. Bu bilgiler;

- Şiddet uygulayan eş programa başladığında,
- Programın gereklerine uymayıp programı sonlandırdığında,
- Programı tamamladığında ve
- Şiddete maruz kalan kadının güvenliğini tehdit eden tehlikeli durumlar oluştuğunda kadına iletilmektedir (Healey, Smith ve O'Sullivan, 1998, s. 37).

Programı yürüten profesyonel, güçlü savunuculuk politikasıyla, şiddet uygulayan erkek programda kaldığı sürece her iki ya da üç ayda bir eş ile iletişime geçmektedir. Şiddet uygulayan erkeğin eşiyle iletişimi genellikle telefon yoluyla sağlanmaktadır. Eğer şiddete maruz kalan kadın şiddet konusunda konuşmaya hazır ve buna gönüllüyse maruz kaldığı şiddetin sıklığı, süreci ve yoğunluğu öğrenilerek programa destek olacak bilgiler edinilmektedir. Son olarak şiddete maruz kalan kadın ile birlikte güvenlik planı oluşturulmaktadır.

Üçüncü aşama olan **uyum aşamasında** grup lideri, grup amacını ve kurallarını anlatarak sürece başlamaktadır. Katılımcılar ve grup yöneticisi profesyoneller arasında ilişki kurulması açısından oldukça önemli bir aşamadır. Bu aşamada ilk olarak, şiddet uygulayan erkeğin savunuculuğu azaltılmaya çalışılmaktadır.

- Programın uyum aşamasında bazı konulara dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Healey, Smith ve O'Sullivan, 1998, s. 42);
- Grup yöneticileri, psikolojik ve cinsel şiddetin de dâhil olduğu geniş bir şiddet tanımlaması oluşturmalıdır.
- Grup yöneticileri, şiddet uygulayan erkekleri değişim için motive etmeli ve davranışlarının çocukları üzerindeki sonuçlarına vurgu yapmalıdır.

Çocukları üzerindeki olumsuz etkilerden bahsetmek en etkili motivasyon kaynağı olarak görülmektedir.

- Eşleriyle empati kurmaları sağlanmalı ve davranışlarının kadın üzerindeki etkileri tartışılmalıdır.
- Kullanılan yaklaşıma bağlı kalınarak şiddeti destekleyen sosyal normlar ve inançlardan bahsedilmelidir.

Müdahale sürecinde ise genelde üç modelden biri kullanılmaktadır. Bunlar, Duluth, EMERGE ve AMEND modelleridir.

Duluth Modeli, eyaletlere göre farklılık göstermekle birlikte genellikle 8 ana konuda 26 haftalık oturumla ele alınmaktadır (Featherstone, Rivett ve Scourfield 2007, s. 101). Her ana tema 2-3 oturum şeklinde yürütülmektedir. Ele alınan konular (Pence ve Paymar, 1993, s. 25); şiddetsizlik (şiddetten kaçınma) amacıyla eşitlik odağında tehditkâr olmayan davranış, saygı, destek ve güven, dürüstlük ve sorumluluk, sorumlu ebeveynlik, sorumlulukların paylaşımı, ekonomik işbirliği, uzlaşma ve tarafsızlıktır (Bkz. Şema 5). Eşitlik odağında şiddetsizliği sağlamak amaçlı tüm bu konularda çalışılmaktadır. Her konu değişimin hedeflendiği şiddet davranışının sergilendiği bir video gösterimi ile başlamakta ve video üzerinde tartışılmaktadır.

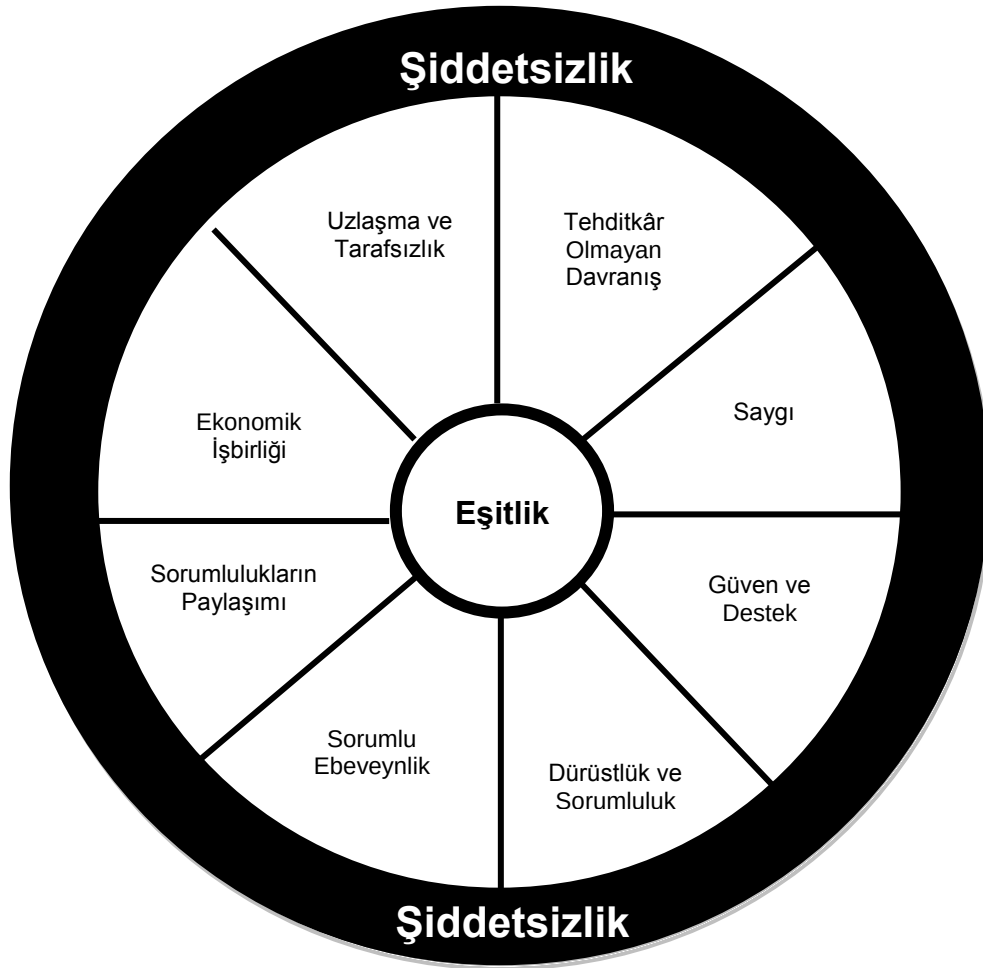
Bir diğer model olan EMERGE modeli, 48 haftalık bir programdır ve iki aşamaya ayrılmaktadır. İlk sekiz hafta uyum ve kalan 40 hafta grup çalışması şeklinde yürütülmektedir(<http://www.emergeamerica.org/about>,<http://www.emergeamerica.org/training>. 18.04.2015).

Sekiz haftalık uyum aşamasında (Healey, Smith ve O'Sullivan, 1998, s. 48-49).

- Aile içi şiddeti tanımlama,
- Olumsuza karşı olumlu kendilik konuşması geliştirme,
- Şiddetin kadınlar üzerindeki etkilerini kavrama,

- Geçici ve çabuk düzeltmeye (özürler, sözler vb.) karşı uzun dönemli (şiddet davranışının sorumluluğunu alma, saygı geliştirme, samimi değişimler vb.) çözümler geliştirme,
- Psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet tanımlaması yapma,
- Şiddet içeren iletişime karşı saygılı iletişim ve
- Eş şiddetinin çocuklar üzerindeki etkileri konuşulmaktadır.

Şema 5: Duluth Çarkı

Kaynak: Pence, E. & Paymar, M. (1993). *Education Group For Men Who Batter. The Duluth Model*. NY: Springer Publishing.

40 haftalık ikinci aşamadaki grup toplantıları ikişer saat sürmektedir. Grup oturumları genellikle şu konulardadır;

- Gruba yeni katılanlar için uzun giriş, eski üyeler için kısa konuşmalar şeklinde başlamaktadır. Kısa girişler hafta boyunca yaşanan çatışmalardan bahsetmeyi, uzun girişler ise şiddet davranışına ve şiddet uygulayanın sorumluluğuna odaklanmayı içermektedir.
- Uzun tartışmalarla şiddete alternatif olacak çözüm yolları konuşulmaktadır.
- Şimdiki ve geçmişteki şiddete dayalı bireyselleştirilmiş şiddetsiz hedefler geliştirilmektedir.

Son olarak, eşine şiddet uygulayan erkeklerle çalışmada kullanılan model AMEND modelidir. AMEND modelinin uygulama süreleri çeşitlidir. Standart program 36 hafta olmakla birlikte, zorlu vakalarda 5 yıla kadar çıkabilmektedir. Çoklu model yaklaşımı benimsenmektedir. Bireysel danışmanlık ve çift danışmanlığı da yapılmaktadır.

AMEND modelinin yedi ilkesi bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Healey, Smith ve O’Sullivan, 1998, s. 49);

- Feminist kuramdaki güç ve kontrol kuramı odak alınmaktadır.
- Uygulamada değerler yönünden tarafsız olunmamalıdır; şiddet bir suçtur.
- Şiddet ve istismar bir tercihtir; mağdur şiddetten sorumlu değildir.
- Danışmanlığın iki amacı vardır: 1) şiddeti ve istismarı durdurmak için davranış değişikliği öğretmek, 2) şiddet uygulayanın sorunlarının psikolojik özelliklerini belirlemek.
- Uzun dönemde şiddeti sonlandırmak.
- Şiddet uygulayanlara yönelik sunulacak programlara katılacak meslek elemanlarının özel yetenek ve eğitimlerinin olması.

Türkiye için belirtilen programlara eşdeğer programlar bulunmamakla birlikte yurtdışında bu alanla ilgili yapılan çalışma ve araştırmaların gün geçtikçe arttığı, şiddeti önlemeye yönelik nasıl daha etkili programlar hazırlanabileceği, sunulacak hizmete uygun kişilerin nasıl ele alınacağı ve bu hizmeti sunacak meslek elemanlarının eğitimlerinin önemi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca hemen hemen her makalede göze çarpan konu, söz konusu programları tamamlayan

erkeklerin bir daha şiddet uygulayıp uygulamadıkları sorusudur ki bu sorunun yanıtını vermek oldukça güç olmakla birlikte ilerleyen bölümlerde literatürde bu konuya ilişkin sunulan görüşlere yer verilmektedir.

1.1.3.2. *Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Sunulan Hizmetler: Türkiye Örneği*

Şiddetin toplum genelindeki yaygınlığı ve yarattığı olumsuz etkinin insan yaşamını alt üst eden yapısı, şiddetin suç sayılarak gerekli yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesine, suçun önlenmesine yönelik çalışmaların başlatılmasına, şiddete maruz kalanlar kadar şiddet uygulayanlara da çeşitli hizmetler sunulmasının gerekli olduğunun farkına varılmasına neden olmuştur.

Aile içinde kadına yönelik şiddet özelinde sunulan hizmetlerin başarı oranlarını belirlemeye yönelik yapılan araştırmaların farklı sonuçları, konunun doğasına uygun birçok saklı özelliği içinde barındırmaktadır. Toplumun şiddet algısının belirlenmesi ve şiddetin bir suç olduğunun vurgulanması, bunun yasalarla desteklenmesi, çatışma çözümünde etkili olacak sorun çözme ve uygun iletişim becerilerinin öğretilmesi, geliştirilmesi, olası risk faktörlerinin belirlenerek şiddet ortaya çıkmadan önlemlerin alınması oldukça önemlidir. Ama daha önce de belirtildiği gibi, şiddet, toplumun her kesiminde, yaşamın her alanında karşımıza çıkmaktadır ve söz konusu önlemleri alması beklenen devletin, şiddetin ana destekçilerinden biri, belki de en etkilisi olduğunu unutmamak gerekir.

Unutulmaması gereken bir diğer önemli nokta, şiddeti önleyebilmek için şiddet uygulanmaması gerektiğidir. Şiddetin döngüsel özelliği, şiddete maruz kalanın şiddet uygulama riskinin yükseleceğini belirtmektedir. Ailede eşine şiddet uygulayan erkeklerle yönelik sunulan psikososyal iyileştirme programları araştırılırken Türkiye’de bu konuya nasıl bakıldığını anlamak için çeşitli kaynaklar taranmış ve gerek bireysel gerekse kurumsal öneriler, durup konuyu daha detaylı değerlendirmemiz gerektiğini düşündürmüştür. Çünkü söz konusu önerilerin arasında eşine şiddet uygulayan erkeklerin reklam panolarında teşhir edilmesi ve cinsel şiddet uygulayan erkeklerin kimyasal ya da klasik yöntemlerle hadım edilmesi gerektiği (<http://www.haberaktuel.com/tecavuzcu-erkekler->

hadim-edilsin-video-haberi-260331.html. 24.04.2015), şiddet uygulayan erkeklerin sokağa çıktığında “Dikkat ben kadına şiddet uyguladım utanmam gerek” vb. yazılı bir yelek giymesinin mecburi olması (<http://www.izafet.net/threads/siddete-sessiz-kalmayin.668178/>. 24.04.2015) gibi öneriler yer almaktadır.

Önerileri bir kenarda tutup, alandaki uygulamalara bakıldığında ise genellikle şiddete maruz kalanlara yönelik hizmetlerin örgütlenmiş olduğu görülmektedir. Bu gelişmede hiç kuşkusuz, kadına yönelik şiddetin bir kadın sorunu olarak değerlendirilmiş olması ve sorunun toplumsal niteliğinin ikincil önemde görülmesinin etkisi vardır. Bunun yanında özellikle son yıllarda kadına uygulanan şiddet oranlarının marjinal boyutlarda artış göstermesi ve bu konuda yapılan çalışmaların istenilen sonucu oluşturmakta yeterli olamaması, soruna çok boyutlu ve unsurlu bir müdahale sürecini gerekli kıldığını göstermiştir.

Türkiye’de de uluslararası platformdaki gelişmeler paralelinde artık kadına şiddet uygulayan erkeklerin; şiddet edimlerinin sadece caydırıcı cezai yaptırımlarla onarılamayacağı görüşü yaygınlık kazanmıştır. Tüm bu gelişmeler kadına yönelik şiddetle mücadelenin bir parçası olarak erkeklerle ve daha özelde şiddet uygulayan erkeklerle çalışma yapma konusundaki görüşün belirginlik kazanmasına neden olmuştur. Bu nedenle, özel ve kamusal alanda kadının güçlenmesi ve çözümün öznesinin kadın olması yönündeki genel kanı önemini korumakla birlikte; kadına şiddet uygulayan erkeklerin şiddet edimlerinin arka planını analiz etmek ve güncel bilgilere ulaşmak, ulaşılan sorunlarla ilgili hizmetler üretmek, toplumsal cinsiyet algılarını olumlu yönde değiştirmek ve böylece davranış değişikliğine katkı sunmak düşüncesi giderek daha çok tartışılır hale gelmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine teşvik ve kadına yönelik şiddetin sonlanmasında erkeğin rolü pek çok Birleşmiş Milletler belge ve beyanlarında vurgulanmaktadır. Buna, üye ülkelerin katılımı ile imzalanan ve kadına yönelik şiddetin önlenmesinde erkeklerin de tüm eylemlere tam olarak katılmaya teşvik etme

hususundaki kararlılıkları içeren 1995'te gerçekleştirilen 4. Kadın Konferansı sonrasında kabul edilen Pekin Deklarasyonu da dâhildir (UNESCAP, 2003, Körükcü ve Diğ., 2012, s. 406).

Bu görüşün tersine, bazı kadın örgütleri tarafından sürece daha eleştirel bir bakışın olduğu da bilinmektedir. Kadın örgütleri; kadına yönelik erkek şiddetini önlemek için yine erkeklerle çalışılmasının erkeğin durumunu meşrulaştıracağı, erkek şiddetiyle mücadelenin asli unsurunun kadın olduğu gerçeğini bulanıklaştıracığı ve böylece kadının geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirdiği yönündeki eleştirel bakışlarını dile getirmektedirler.

Şiddet uygulayan erkeklerle çalışma konusunda kanaatin giderek güçlenmesinin yanında bu alanda somut uygulamaların oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Türkiye'de kadına şiddet uygulayan erkeklere verilebilecek hizmetler 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 14. maddesinde düzenlenmiş ve 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği çerçevesinde yasal düzenlemenin hayata geçirilmesi yönünde adım atılmıştır.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da 14. madde şunları içermektedir;

“(1) Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerini kurar.”

Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmalarının yapılması ve destek hizmetlerinin verilmesi için “Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)”nin kurulması yasalaştırılmıştır. Böylece şiddetle mücadele, hem şiddete maruz kalan kadınla hem de şiddet uygulayan erkeğe verilen hizmetlerle kurumsal bir yapıya kavuşturulmak üzere yapılandırılmıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bünyesindeki ŞÖNİM’lerde şiddet uygulayan erkeklere yönelik sunulan hizmetlere daha yakından bakılacak olursa;

- Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal inceleme raporu hazırlayıp sunmak.
- İlgili makam veya merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.

Teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere kişinin;

- Öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasına,
- Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasına,
- Meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak gibi yasal düzenlemelere yer verildiği görülmektedir.

ŞÖNİM Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Urfa ve Ankara İl Müdürlükleri’nde pilot uygulama dâhilinde faaliyete başlamış, ardından birçok il müdürlüğüne bağlı bu yönde çalışmalar başlatılmıştır. ŞÖNİM’in faaliyete geçtiği ASPB İl Müdürlüklerinde şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik hedeflenen hizmetlerin henüz küçük bir kısmı uygulama aşamasına geçebilmiştir.

ASPB bünyesinde sunulan bu hizmetlerin yanında, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı bünyesinde Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı (SAMBA) ve öfke kontrol gruplarına, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkekler

yönlendirilmekte ve belirlenen yükümlülükler çerçevesinde söz konusu tedavi programlarına katılmak zorundadırlar. Türkiye’de 2005 yılında 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu ile suç davranışı sergileyen bireylerin davranış değişimlerini sağlamak ve tekrar suç işlemelerini önlemek amacıyla gerçekleştirilen toplum temelli uygulamaları içeren denetimli serbestlik ayrıca, ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin takip edilmesi, madde bağımlılarının rehabilitasyonu, mağdurların uğradıkları zararın giderilmesi ve bu yolla toplumun korunmasını amaçlamaktadır (<http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/>, 03.06.2015).

Yine Adalet Bakanlığı bünyesinde gerçekleştirilen bir başka çalışma, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı açık ve kapalı Ceza İnfaz Kurumları (CİK)’nda yürütülen öfke kontrol grup çalışmaları ve seminerler şeklindeki aile eğitimleridir. Ancak söz konusu uygulamalar, Avrupa ve Amerika’daki psikososyal iyileştirme programlarından farklı yapıda ve niteliktedir.

1.1.4. Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Sunulan Hizmetlerin Etkililiğinin Değerlendirilmesi

Şiddet uygulayan erkeklerle yönelik sunulan psikososyal iyileştirme programlarının etkililiği, programı tamamlayan erkeklerin tekrar şiddet uygulama oranlarına odaklanmaktadır. Bu oranlar, şiddet uygulayan erkeklerin ve şiddet mağduru eşlerin bildirimleri temel alınarak ölçülmektedir. Bunlara ek olarak, program sonrası gerçekleşen tutuklanma oranları da dikkate alınmaktadır.

Literatürdeki çalışmaların çoğunun sonucu, eşlerine şiddet uygulayan ve psikososyal iyileştirme programını tamamlayan erkeklerin yaklaşık üçte ikisinin eşlerine tekrar fiziksel şiddet uygulamadığını göstermektedir (Eisikovist ve Edleson, 1989; Feder ve Forde, 2000; Gondolf, 2002; Rosenfeld, 1992; Tolman ve Bennett, 1990). Tabi ki bu sonuçlar programların ne kadar başarılı olduğunu göstermemektedir. Çünkü bu değerlendirme, fiziksel şiddet uygulayıp uygulamamayı değerlendirmektedir ve elimizde fiziksel şiddet dışındaki şiddet oranları bulunmamaktadır.

Programların etkililiğini belirlemeye yönelik iki tür çalışma bulunmaktadır. Bunlardan biri deneysel çalışmalardır. Deneysel çalışmalar, psikososyal iyileştirme programlarına katılan erkekler ile programa katılmayanlar arasında belirgin farklılıklar olmadığını göstermektedir (Davis ve Diğ., 2000; Dunford, 2000; Feder ve Forde, 2000; Ford ve Regoli, 1993; Palmer, Brown ve Barrera, 1992). Ancak yarı deneysel çalışmaların çoğu, programa katılan erkeklerin katılmayan erkeklere oranla eşlerine şiddet uygulama oranlarının düştüğünü, yine de gruplar arasında belirgin farklılıklar olmadığını göstermektedir (Edleson ve Grusznski, 1988; Gondolf, 2002; Harrel, 1991; Chen, Bersani, Myers ve Denton, 1989; Hamberger ve Hastings, 1988).

Araştırmacıların çoğu yarı deneysel çalışmaları savunmaktadır ve erkeklerin programdan başarılı ayrılmasına ya da başarısız olmalarına neden olan faktörleri araştırmaya yönelmektedirler. Bu noktada motivasyon, önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ward ve Diğ. (2004), şiddet uygulayan erkeklerin programa katılma gönüllülüklerinin (isteklerinin) birçok içsel ve dışsal faktöre bağlı olduğunu belirtmektedirler. İçsel faktörler, psikososyal iyileştirme ile ilgili inançları, bu tarz programlarla ilgili geçmiş deneyimleri ve şiddet uygulayan erkeğin hedeflerini içermektedir. Dışsal faktörler ise, program ile sunulacak rehabilitasyonun kapsamı, içeriği ve programı sunmada destek sağlayacak kaynakların varlığıdır (Ward ve Diğ., 2004).

Daha önce de belirtildiği gibi, şiddet uygulayan erkeğin programı tamamlaması, programın başarı ile sonuçlanmasında etkili olan bir faktördür. Yapılan araştırmalar, şiddetin tekrarlanma oranının programı yarıda bırakan erkeklerde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu da, şiddeti azaltmada başarı sağlanabilmesi için programa devamın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Howells ve Day, 2006, s. 175).

Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda, programa düzenli katılan erkekler ve programı yarıda bırakanlar arasında, eşlerine tekrar şiddet gösterme oranları

arasında fark olduğu, programın tüm oturumlarına katılan erkeklerin eşlerine şiddet uygulamadıkları sonucuna varılmıştır. Bunlara ek olarak, programı yarıda bırakanların oranının %50 ile %75 arasında değiştiği (Daly ve Pelowski, 2000), kimlerin programı tamamlayacağı kimlerin programı yarıda bırakacakları konusunda tahminde bulunmanın mümkün olmadığı (Brown, O'Leary, Feldbau, 1997; DeHart, Kennerly, Burke, Follingstad, 1999), programa devamın şiddet uygulayan erkeğin programa mahkeme kararı ile mi yoksa kendi isteğiyle mi geldiğine göre de değişebileceği konularında da bilgi verdiği söylenebilir.

Ayrıca, erkeğin düşük eğitim düzeyinin, yaşının, işinin, sosyo-ekonomik durumunun ve sosyal dengesinin programı yarıda bırakmasına etken olabileceği belirtilmektedir. Bunlara ek olarak, erkeğin suç geçmişinin olması, geçmişteki ve şimdiki alkol ve madde kullanımı ve klinik testler sonucunda elde edilen değerlere göre belirlenen bir patolojik hastalığının olması programı bırakmalarına etki edebilmektedir (Daly ve Pelowski, 2000).

Gondolf (2000) da yaptığı araştırma ile konunun farklı bir boyutunu göstermiş ve erkeklerin programa katılımlarını sağlamak için mahkeme sisteminin şiddet uygulayan erkek üzerindeki baskısına bakılması gerektiğine vurgu yapmıştır. Araştırma sonucunda otuz günlük mahkeme sonrası yönlendirme/sevk idaresinin erkeklerin programa katılımlarını %64'den %95'e yükselttiği bulunmuştur. Programın başarılı olmasını etkileyecek bir başka faktör de, şiddet uygulayan erkeğin kişilik özellikleri ve sosyo-kültürel yapısına uygun psikososyal iyileştirme programlarının sunulmasıdır.

Cluss ve Bodea (2011)'nin MEDLINE ve PsychINFO çevrimiçi veri tabanlarında eşine şiddet uygulayan erkeklerle yapılan araştırmaların sistematik incelenmesine dayalı çalışmasında 1990-2010 yılı ortalarına kadarki yayınlar analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda çeşitli çalışmalar (Brannen ve Rubin, 1996; Dunford, 2000; Edleson ve Syers, 1990; Feder ve Dugan, 2002; MacLeod, Pi, Smith ve Rose-Goodwin, 2009; Morrel, Elliot, Murphy ve Taft, 2003; O'Leary, Heyman ve Neidig, 1999; Saunders, 1996; Taylor, Davis ve

Maxwell, 2001) yüksek kalitede çalışmalar olarak tespit edilmiştir (Cluss ve Bodea, 2011, s. 10-12). Yapılan analiz sonucunda literatürde şiddet uygulayan erkeklerle ilgili ne bilindiği, neyin hala bilinmediği ve araştırma, politika ve uygulama açısından nelerin yapılması gerektiğine ilişkin genel bilgiler çıkarılmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN SORUNU

Şiddet en genelde güç, iktidar, kuvvet, ihlal etme, olumsuzlama, kontrol, denetleme, baskılama gibi kavramlarla birlikte anılmakta ancak yapısal özelliklerinden dolayı kültürlerarası geçerliğe sahip tek, kapsayıcı ve işlevsel bir tanım yapılması mümkün olmamaktadır. Etki ve sonuçları göz önünde bulundurulduğunda birçok şiddet ediminin meşru olmayan yapısı farklı kültürlerce kabul edilmekte, çeşitli önlem ve düzenlemelerle ortadan kaldırılmaya ya da önlenmeye çalışılmaktadır. Şiddetin yaygınlığı, insan etkileşiminin –ister insanlar arası isterse insan-doğa etkileşimi- olduğu hemen her ortamda varlığını hissettirebilmektedir. Ancak şiddetin özel alanda gerçekleşmesi, görünürlüğü ve önlenebilirliği konusunda çeşitli güçlükler yaratmaktadır.

Özel alan olarak ifade edilen aile içinde güç ve iktidar kurma, ihlal etme, denetleme ve baskılamanın kadın ve çocuk üzerinde yoğunlaşması, şiddet ediminde bulunanların da çoğunlukla erkeklerden oluşması, ataerkil toplum yapısının sorgulanmasına neden olmaktadır. Ataerkil örüntüler ile şekillenen toplumda bireylerin cinsiyetlerine göre farklı rol ve sorumluluklar almaları, bunlara uygun davranışları ve söz konusu rollere uygun davranmayanların kontrolü ya da cezalandırılması sıklıkla ele alınan bir konudur. Toplumsal cinsiyet rolleri olarak kavramsallaştırılan bu roller, cinsiyetlerin sosyal farklılıklarına vurgu yapan, bu bağlamda kadına ve erkeğe ait farklı rol ve sorumluluklar olduğunu dikte eden bir düşünce yapısının yansımasıdır. Bu yapı içinde kadına verilen ve kadından beklenen roller edilgen ve itaatkârken; erkeğe kamusal alanın hâkimi, yöneten ve kontrol eden olma rol ve sorumlulukları verilmektedir. Erkeğin kadına göre görece daha imtiyazlı olduğu bu düzende gücü ve iktidarı elinde bulunduran grup hiç kuşkusuz erkeklerdir. Erkekler kadınlara oranla görece imtiyazlıdırlar çünkü farkında olmasalar da ataerkil sistem içinde erkekler de çok ciddi baskı altındadırlar Bu nedenle ataerkil yapıya “uygun olmayan” davranışlar sergileyenlerin kontrolü de büyük bir oranla yine bu grup tarafından düzenlenmeye çalışılmaktadır. Büyük bir oranla erkekler

tarafından düzenlenmektedir denmesinin nedeni; ataerkil pazarlık ile kadınların da bu yapıya kendilerini uydurmaları, hatta bu yapıdan yarar sağlamaları nedeniyle söz konusu yapının devamını sağlamaları ve belli oranlarda “uygun olmayan” davranışları düzenleme sorumluluğunu üstlenmeleridir.

Kadınların ataerkil sistem içindeki bu tutumları, kendilerini ezen sisteme karşı koymamaları ve sistemin sürmesine neden olmaları anlamına gelmektedir. Ancak bu sistemde ezilen ya da baskılanan sadece kadınlar değildir. Kadınlar kadar görünür olmasa da erkekler de “hegemonik erkeklik” ideolojisi altında ezilmekte ve baskılanmaktadır. Eril tahakkümün kabulüne ve sürdürülmesine meşruiyet kazandıran bu anlayış, farklı erkekliklerden ziyade tek bir erkeklik tanımlaması yapılmasını ve bu tanımlama dışına çıkanların “sorunlu” erkekliklerinin sorgulanmasını içermektedir. Bu bağlamda cinsel yönelime bağlı şiddet edimlerinin de sıklıkla yaşandığı görülmektedir.

Ataerkil sistem içerisinde sürekli güçlü, başarılı ve etken olmaya zorlanan ve belli başlı özelliklerle (örneğin beyaz, orta sınıf, çalışan, sporla ilgilenen gibi) tanımlanan erkekler, toplumsal cinsiyet rolleri gereği az önce belirtilen “uygun olmayan” davranışların kontrolünü ellerinde bulundurmakta, bu açıdan hem kadınlar hem de erkekler üzerinde iktidar kurma hakkına sahipmiş gibi algılanmaktadırlar. Böyle bir algılama, aslında varolması gereken roller arası geçişleri “sorunlu” olarak görmeye ve bunları düzenlemek için şiddet ediminde bulunmayı meşru kılmaya gitmektedir. Bu nedenledir ki, şiddet sorunsalı denildiğinde güçlünün güçsüz, erkeğin kadın üzerindeki edimleri ön plana çıkmakta ve tartışılmaktadır. Başka bir ifadeyle, şiddetin yaygınlığı kadar, toplumsal cinsiyet algısının şiddet edimini ortaya çıkarma potansiyeli de günümüz toplumlarının ortak sorunudur.

Bu ortak sorun çerçevesinde, şiddeti açıklamaya ve anlamaya yönelik gerçekleştirilen çalışmalar farklı kuram ve yaklaşımlarla yapılandırılmakta, gerekli önleme ve ortadan kaldırma çalışmaları da benzer şekilde bu yaklaşımlarla oluşturulmaktadır. Şiddetin karmaşık yapısı, farklı yaklaşımları bir

arada ele alan çok boyutlu yaklaşımların şiddet sorunsalını anlamlandırma ve ortadan kaldırmada yaygın olarak kullanılmasına neden olmaktadır. Çok boyutlu yaklaşımlardan biri olan ekolojik yaklaşım, şiddet sorunsalının varolduğu sistem içindeki üretilişine ve sürdürülüşüne ilişkin bütüncül bakış sağlaması açısından önemli bir yere sahiptir. Sistemler, sistemler arası iletişim ve etkileşimler aracılığıyla şiddet sorunsalının açıklanması ve oluşturulması planlanan düzenlemeler için de önemli bir kaynak sağlamaktadır.

Şiddet sorunsalına ilişkin şu ana kadar belirtilen konulardan şiddetin, yaygın, ciddi sonuçlar doğurabilen, cinsiyetler arası güç ve iktidar kurma çabalarının yansıması olan, bu nedenle de toplumsal cinsiyet algısıyla yakın bağlantısı bulunan, ataerkil sistem içerisinde çoğunlukla erkekler tarafından uygulanan ama yalnız onlarca uygulanmayan, farklı yaklaşımlarla ele alınıp açıklanmaya çalışılan, sistemler içinde ve sistemler aracılığıyla üretilen ve sürdürülen özelliklerini kapsayan çok boyutlu bir bütünü ifade ettiği anlaşılmaktadır. Bu çok boyutlu bütünselliği anlamada ve ortadan kaldırılmasına ilişkin düzenleme ve çalışmalar gerçekleştirmede yine çok boyutlu ve bütünsel bir bakış açısına ihtiyaç vardır. Bu gereksinimi karşılamada sosyal hizmet, önemli bir yere sahiptir.

İnsan ihtiyaç ve sorunlarını bütüncül bir şekilde ele alan sosyal hizmet bilim ve mesleği, birey, aile, grup, örgüt, topluluk ve toplum düzeyinde gerçekleştirdiği çalışmalarla insanın iyilik halini sağlamayı amaçlamaktadır. Eklektik bilgi temeli ve uygulamadan gelen bilgisiyle ihtiyaç ve sorunlara yaklaşan sosyal hizmet, çok çeşitli alanlarda uygulamalar gerçekleştirmektedir. Sosyal hizmet uygulamasının önemli ve etkili olduğu bir alan olan şiddet ve daha özelde aile içi şiddet, sosyal hizmet uzmanlarının çalışma yaptıkları öncelikli alanlardan biridir. Yurtdışında sosyal hizmet uygulamaları kapsamında yapılan bu etkili çalışmalarda şiddet sorunsalına bilimsel kuramlar çerçevesinde yapılandırılan farklı programlarla ve bir dizi düzenlemeyle yaklaşılmakta, çeşitli meslek grupları ile birlikte ortak çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Gerçekleştirilen çalışmaların, özellikle toplumsal cinsiyet algısı, algı değişimi ve buna bağlı

davranış değişimi şeklinde olduğu görülmektedir. Şiddet sorunsalı ile ilgili belirtilen toplumsal cinsiyet algısı ve buna bağlı uygulanan şiddet yaygınlığı düşünüldüğünde, söz konusu çalışmaların etkinliğini artırmada hem şiddet uygulayan grubu bütünlükçü bir anlayışla tanımanın hem de toplumsal cinsiyet algıları ve bu algıları farklılaştıran özelliklerinin bilinmesinin önemli olduğu açıktır.

Türkiye'deki duruma bakıldığında ise, eşine şiddet uygulayan erkeklerin şiddet davranışlarının değişimini sağlayacak çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların hayata geçirilebilmesi için ise ilk olarak, şiddet uygulayan erkeklerin özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel özelliklerinin, toplumsal cinsiyet algılarının, bu algılarını farklılaştıran özelliklerinin, cezaevi süreçlerinin ve gereksinim duydukları hizmet modeline ilişkin görüşlerinin belirlenmesine ve bu doğrultuda geliştirilmesi gereken model önerisine duyulan gereksinim bu araştırmanın sorununu oluşturmuştur.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, dört temel üzerinde tasarlanmıştır. Bunlardan ilki, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış ve cezaevinde kalmakta olan erkeklerin genel özelliklerinin belirlenmesidir. Bu genel özellikler, ekolojik kuram çerçevesinde belirlenen mikro, mezzo, egzo ve makro düzey özelliklerdir.

Bunlardan ikincisi, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış ve cezaevinde kalmakta olan erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesidir.

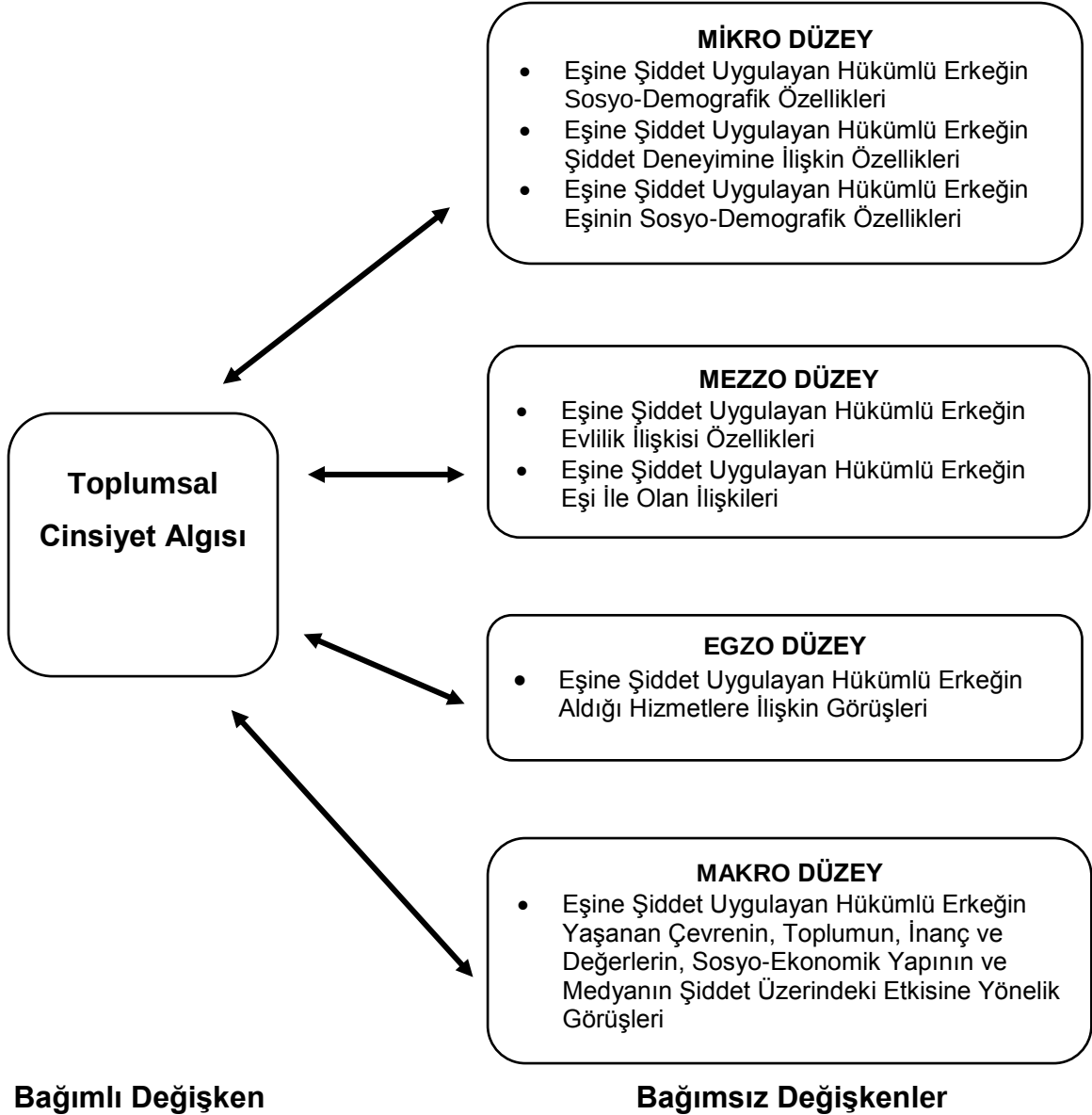
Üçüncüsü, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış ve cezaevinde kalmakta olan erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran mikro, mezzo, egzo ve makro düzey özelliklerinin belirlenmesidir.

Dördüncüsü, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin sağaltımlarına yönelik var olan sistem içerisindeki yetersizliklerin belirlenerek, gereksinim duydukları

hizmet modeline ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve bu görüşler bağlamında sosyal hizmet odaklı bir model önerisi sunulmasıdır.

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir (Bkz. Şema 6);

Şema 6: Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını ekolojik kuram çerçevesinde oluşturulan kavramsal modele dayalı olarak farklılaştıran **mikro** düzeydeki özellikleri aşağıdaki sorular bağlamında incelenmiştir;

- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin sosyo-demografik değişkenlerinin** (yaş, en uzun süre yaşanan yer, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelirini yeterli bulma durumu) kategorileri bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?
- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin eşlerinin sosyo-demografik değişkenlerinin** (en uzun süre yaşanan yer, eğitim düzeyi, çalışma durumu) kategorileri bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?
- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin çocukluk döneminde şiddete maruz kalma/tanık olma** durumları bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?
- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin anne-babalarının arasındaki şiddete tanık olma** durumları bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?
- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin evlilikte olması gerektiğini düşündükleri en önemli şey(ler)** bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?
- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin şiddetin ne olduğuna ve önlenebilirliğine ilişkin görüşleri** bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını ekolojik kuram çerçevesinde oluşturulan kavramsal modele dayalı olarak farklılaştıran **mezzo** düzeydeki özellikleri aşağıdaki sorular bağlamında incelenmiştir;

- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin evlenme/birliktelik oluşturma biçimi** kategorileri bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?

- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin eşleriyle ilişkilerini değerlendirme biçimi** kategorileri bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?
- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin evlilik/birliktelik ilişkisi içindeki şiddet deneyimleri** (şiddetin sıklığı, genellikle anlaşmazlık yaşanan konular, şiddet davranışının evliliğin/birlikteliğin ilk kaçınıcı yılında gerçekleştiği, şiddet davranışı sonrası pişman olma durumu) kategorileri bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını ekolojik kuram çerçevesinde oluşturulan kavramsal modele dayalı olarak farklılaştıran **egzo** düzeydeki özellikleri aşağıdaki sorular bağlamında incelenecektir;

- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin şiddet davranışı sonrasında yardım alma durumları** (greksinim duydukları hizmete ilişkin görüşleri, cezaevinde şiddet davranışının değiştirilmesine yönelik hizmet olma durumu, tahliye sonrası şiddet davranışının tekrarlanmaması için gereksinim duydukları hizmet türü) bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını ekolojik kuram çerçevesinde oluşturulan kavramsal modele dayalı olarak farklılaştıran **makro** düzeydeki özellikleri aşağıdaki sorular bağlamında incelenecektir;

- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin şiddet davranışları sonrası çevrenin verdiği tepkileri** bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?
- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin yaşadıkları mahallede kadınların dövülmesine ilişkin görüşleri** bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?

- Eşine şiddet uygulayan hükümlü **erkeklerin yaşadıkları çevrenin, toplumun, inanç ve değerlerin, sosyo-ekonomik durumun ve medyanın eşe şiddet uygulamada etkisi olma durumuna ilişkin görüşleri** bakımından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden alınan toplam puan açısından ilişki var mıdır?

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Aile içi şiddet, tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye için de ciddi bir sorundur. Şiddet mağdurlarına yönelik sunulan hizmetler zaman içerisinde çeşitlenip geliştirilirken şiddet uygulayanlara verilen cezalar da görece artmıştır. Ancak verilen cezaların aile içinde şiddetin tekrarlanma olasılığını düşürdüğü söylenemez.

Bu açıdan bakıldığında, şiddete neden olan etkenlerin daha ayrıntılı bir biçimde incelenmesi ve daha kalıcı çözüm yolları geliştirilmesi bir gerekliliktir. Bu etkenler açısından bakıldığında, toplumsal cinsiyet algısının önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Eşine şiddet uygulayan erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarının ve bu algılarını farklılaştıran etkenlerin belirlenmesi, şiddet olgusunun azalması yönünde gelişme kaydedilmesini sağlayacak, belirlenen bu etkenler doğrultusunda geliştirilecek hizmet ve politikalarla bu önlemlerin kalıcı olması sağlanacaktır.

Bu konuya yönelik olarak yapılan bu araştırmanın, hem literatüre hem de uygulamaya dönük oldukça önemli katkılar sağlayacağı düşünülmekte, konuya ilişkin bundan sonra yapılacak araştırmalara ışık tutması beklenmektedir.

Bu araştırmanın özgün yanı, daha önce eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin özelliklerine ilişkin bu çapta bir bilgi kaynağı oluşturulmamış olması ve gereksinim duydukları hizmet modeline ilişkin görüşlerinin belirlenmemiş olmasıdır. Bu araştırma, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel özellikleri, toplumsal cinsiyet algıları, toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran

özellikleri ve gereksinim duydukları hizmet modeline ilişkin görüşlerine yönelik bilgi kaynağı sunması açısından son derece önemlidir.

Bu araştırmanın bir başka özgün yanı, araştırma bulguları ve Türkiye’de eşine şiddet uygulayan erkeklere sunulan hizmetlerin analizi sonucunda, bir model önerisi sunulmasıdır. Bu araştırma, şiddetin bütüncül kavramsallaştırma denemesi oluşturması ve uygulayıcılara bir model önerisi sunması açısından önemlidir.

1.5. TANIMLAR

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkek: 24 Şubat – 27 Mart 2015 tarihleri arasında İstanbul, İzmir ve Antalya’daki açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında kalmakta olan ve eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkekleri ifade etmektedir.

Şiddet: Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin uyguladıkları fiziksel, cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik şiddet türlerinin tümünü ifade etmektedir.

Eş: Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin birlikte oldukları resmi nikâhlı, imam nikâhlı, boşanmış, nişanlı ve sevgili olan kadını tanımlamaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Algısı: İstanbul, İzmir ve Antalya’daki açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında kalmakta olan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği’nden elde ettikleri puanların bütünü ifade etmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Algısını Farklılaştıran Özellikler: İstanbul, İzmir ve Antalya’daki açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında kalmakta olan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algısını farklılaştıran özellikleri ekolojik yaklaşım çerçevesinde dört düzeyde incelenmektedir. İlk düzeyde (**mikro düzey**) eşine şiddet uygulayan erkeklerin sosyo-demografik özellikleri ve erkeğin şiddet deneyimine ilişkin özellikleri; ikinci düzeyde (**mezzo düzey**) eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeğin eşinin sosyo-demografik özellikleri,

evlilik ilişkisi, eşiyle, çocuklarıyla, ebeveynleri, akrabaları, arkadaşları ve iş arkadaşları ile olan ilişkileri; üçüncü düzeyde (**egzo düzey**) eşine şiddet uygulayan erkeğin aldığı hizmetler ve bu hizmetlere ilişkin görüşlerini ve dördüncü düzeyde (**makro düzey**) eşine şiddet uygulayan erkeğin yaşadığı çevredeki gelenek-göreneklerin kültürel değerlerin ve medyanın şiddet üzerindeki etkisine yönelik görüşleri toplumsal cinsiyet algısını farklılaştıran özellikler bağlamında ele alınmaktadır.

1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın sınırlılıklarından biri, Adalet Bakanlığı'ndan izin almanın ve cezaevine girişlerin güç oluşudur. İzin alma konusundaki güçlükler ve Bakanlığın soru içeriklerini ayrıntılarıyla incelemek istemesi, görüşmeler sırasında ses kaydı alınamaması ve görüşme yapılan grubun zorlu bir grup olması nedeniyle araştırma nicel araştırma deseninde tasarlanmış ve yürütülmüştür. Sınırlılıklardan bir diğeri, görüşmelerin en az bir infaz koruma memuru yanında gerçekleşmiş olması ve bu durumun katılımcının ifadelerini açma konusunda araştırmacının daha fazla açıklama yapma gereksinimi duymasıdır. Ayrıca katılımcıların, ifadelerinin infaz süreçlerini etkileyebileceği görüşünden hareketle seçici konuşmaları bir başka sınırlılıktır. Son olarak, medyadaki (Ör. Özgecan olayı) güncel haberlerin etkisiyle savunmacı bir tutum içinde görüşmeye başlamaları da bir sınırlılık olarak düşünülebilir. Ancak bu noktalar, araştırmacının empatik iletişim kurma becerileri ve açıklamaları ile değiştirilmiştir.

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma evrenine, veri toplama araçlarına ve sürecine, verilerin çözümlenmesinde kullanılacak yöntemlere, süre ve olanaklara yer verilmektedir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma, nicel araştırma deseninde alan tarama araştırmasıdır. Soru sormaya dayalı alan araştırmasında araştırmacı, sistematik veri toplamak amaçlı katılımcılara anket aracılığıyla ulaşmaktadır (Krysik ve Finn, 2015, s. 288). Karasar (2006, s. 77) Krysik ve Finn (2015)'in alan tarama araştırması olarak tanımladığı modeli, "tarama modeli" olarak ifade etmekte ve şöyle tanımlamaktadır; *"tarama modeli, geçmişte ya da o anda varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi ve tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır"*. Araştırmaya konu olan her neyse onları değiştirme ve etkileme çabası yoktur. Bilinmek istenen şey meydandadır. Amaç o şeyi doğru bir şekilde gözlemleyip belirleyebilmektir. Asıl amaç değiştirmeye kalkmadan gözlemektir. Alan tarama araştırması, geniş bir örnekleme grubundan sistematik olarak bilgi toplanmasına elverişli olması nedeniyle tercih edilmektedir (Sevinç, 2013, s. 233).

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarının ve bu algılarını farklılaştıran özelliklerinin belirlenmesinin ve bu doğrultuda şiddet davranışının ortadan kaldırılmasına yönelik hizmet önerileri geliştirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada, belli bir grup ile ilgili çok boyutlu veri elde edebilmek için nicel araştırma deseninde **ilişkisel tarama modeli** kullanılmıştır. Erkeklerle yapılan yüz-yüze görüşmelerle uygulanan görüşme formu ve ölçek sonucunda elde edilen veriler, varolduğu biçimiyle ortaya konulmuş, konuya ve çözüm önerilerine ilişkin onların algılarına yer verilmiştir. Ayrıca, konunun çok yönlü

olması nedeniyle, konunun farklı niteliklerini varolduğu biçimiyle anlamaya yönelik sorular oluşturulmuştur.

Araştırmada tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (2006, s. 81)'a göre ilişkisel tarama modeli iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Buna göre eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algıları ile bu algılarını farklılaştıran özellikleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini Türkiye'deki ceza infaz kurumlarında kalmakta olan eşine şiddet uygulama gerekçesi ile hüküm almış erkekler oluşturmaktadır. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Yetişkin İyileştirme Bürosu'ndan edinilen bilgilere göre, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış ve Ağustos 2013 tarihi itibarıyla 24 farklı cezaevinde kalmakta olan toplam 1045 erkek hükümlü olduğu öğrenilmiştir. Eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerin, İstanbul, İzmir ve Antalya'daki ceza infaz kurumlarında yoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Cezaevinde eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerin güncel sayılarına ulaşmak amacıyla Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne bilgilendirme için dilekçe verilmiş ancak olumlu yanıt alınamamıştır (Bkz. Ek-6). Bu nedenle araştırma kapsamında, 2013 yılında verilen sayılar paylaşılmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Yetişkin İyileştirme Bürosu'ndan elde edilen bilgiler çerçevesinde katılımcı yoğunluğu, çeşitliliği ve erişim kolaylığı nedeniyle kesit alma örnekleme yöntemiyle 24 Şubat-27 Mart 2015 tarihleri arasında Antalya, İzmir ve İstanbul'daki açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında kalmakta olan ve eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 6: 24 Şubat-27 Mart 2015 tarihleri arasında Antalya, İzmir ve İstanbul'daki açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında kalmakta olan ve eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerin dağılımı

Ceza İnfaz Kurumu	Kurum Personeli Değerlendirmesiyle Araştırmaya Alınmayan Eşine Şiddet Uyg. Hükümlü Erkek Sayısı	Gönüllülük Esasına Göre Araştırmaya Katılmayan Eşine Şiddet Uyg. Hükümlü Erkek Sayısı	Araştırmaya Katılan Eşine Şiddet Uyg. Hükümlü Erkek Sayısı	Eşine Şiddet Uyg. Hükümlü Erkek Sayısı Toplam
Antalya E Tipi Kapalı CİK	7	6	17	30
Antalya E Tipi Açık CİK	0	5	11	16
Antalya L Tipi Kapalı CİK	1	0	9	10
İstanbul Metris 1 Nolu T Tipi Kapalı CİK	1	1	3	5
İstanbul Kartal H Tipi Kapalı CİK	1	2	8	11
İstanbul Kartal H Tipi Açık CİK	0	3	2	5
İstanbul Maltepe 1 Nolu L Tipi Kapalı CİK	11	9	10	30
İstanbul Maltepe 2 Nolu L Tipi Kapalı CİK	2	4	0	6
İstanbul Maltepe Açık CİK	0	0	3	3
İstanbul Ümraniye E Tipi Kapalı CİK	0	1	9	10
İstanbul Ümraniye T Tipi Kapalı CİK	2	4	2	8
İzmir 1 Nolu T Tipi Kapalı CİK	1	2	5	8
İzmir 2 Nolu T Tipi Kapalı CİK	-	-	0	?
İzmir 3 Nolu T Tipi Kapalı CİK	0	1	7	8
İzmir 4 Nolu T Tipi Kapalı CİK	12	5	10	27
İzmir Aliğa Açık CİK	0	1	2	3
İzmir Kapalı ve Açık (Buca) CİK	0	2	15	17
İzmir Foça Açık CİK	0	1	11	12
TOPLAM	38	47	124	209

Araştırma kesit alma yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir. Karasar (2006, s. 80-81) kesit almayı şöyle açıklamaktadır; “Çok sayıda örnek üzerinde çalışma olanağı ve zorunluğu bulunduğundan, kesit alma yoluyla elde edilen verilerin genellenebilirlik olasılığı daha yüksektir.” Bu araştırma kapsamında, kesit alma

örnekleme yöntemiyle 24 Şubat-27 Mart 2015 tarihleri arasında Antalya, İzmir ve İstanbul'daki açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında kalmakta olan ve eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış toplam 209 erkeğe ulaşılmıştır (Bkz. Tablo 9). Araştırmaya katılmayı kabul eden erkek sayısı 124'tür.

Görüşme formunun ve ölçeğin anlaşılabilirliğini belirlemek amacıyla eşine şiddet uygulayan dokuz hükümlü erkek ile ön deneme yapılmıştır. Daha sonra, görüşme formunun uygulamasına geçilmiştir. Katılan tüm katılımcıların görüşme formu veri kaybı olmaksızın değerlendirmeye alınmıştır. Bunda, görüşme formunun birebir uygulanmasının etkisi olmuştur. Ulaşılan katılımcıların araştırmaya katılmama nedenleri iki yönden değerlendirilmektedir. Biri, araştırmanın tamamen gönüllülük esasına dayalı olması ve yapılan açıklamalar sonrası katılmak istememeleridir. Diğer bir neden, hükümlüyü tanıyan infaz koruma memuru, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının hükümlünün araştırmaya katılmasının hem kendisi hem de araştırmacı tarafından sorun teşkil edebileceği yönündeki değerlendirmeleri ile hiç görüşmeye alınmamasıdır. Erkeklerin araştırmaya dâhil olmaya gönüllü olmalarına ve araştırma verilerinin toplanmasına ilişkin ayrıntılı bilgilere araştırmanın Veri Toplama Süreci bölümünde yer verilmiştir.

2.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmada eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel özelliklerinin, toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özelliklerinin ve erkeklerin hizmet gereksinimlerinin belirlenmesine yönelik olarak "Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu kullanılmıştır. Ölçeğe ve görüşme formuna ilişkin ayrıntılı bilgiler Veri Toplama Araçları bölümünde yer almaktadır.

Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin araştırma kapsamında kullanılabilmesi için yazarlardan hem sözlü hem de yazılı onay alınmıştır. Araştırmacı tarafından ekolojik kuram çerçevesinde geliştirilen görüşme formu, ceza infaz kurumlarında çalışmakta

olan psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarına gösterilmiş ve uygulama öncesi görüşleri alınmıştır. Sorulardaki kimi ifadeler daha anlaşılır hale getirilmiş ve uygulama izni için öncelikle Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu'ndan (Bkz. Ek-4), buradan izin alındıktan sonra da Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden uygulama izni (Bkz. Ek-5) alınmıştır.

Uygulama izin yazısının temininden sonra Antalya, İzmir ve İstanbul'daki ceza infaz kurumları ile telefon aracılığıyla iletişime geçilmiştir. Öncelikle kurum müdürleri ile görüşülmüş daha sonra psiko-sosyal serviste görev yapmakta olan psikolog ve sosyal hizmet uzmanları ile görüşülmüştür. Görüşmelerde araştırma içeriğine ve uygulamasına ilişkin açıklama yapılmış; kurumda eşine şiddet uygulama gerekçesi ile hüküm almış erkek sayısına ilişkin bilgi edinilmiş, görüşmelerin nerede ve ne zaman gerçekleştirilebileceğine ilişkin fikir alınmıştır. Her bir kurum için bu görüşmeler en az üç-dört kez yapılmıştır. Yapılan ilk görüşmeler genelde araştırma içeriğini açıklama ve eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerin nasıl belirleneceği üzerine olmuştur. Bu kapsamda ceza infaz kurumu yönetimi, eşine şiddet uygulama gerekçesi ile hüküm almış erkekleri belirleyebilmek amaçlı infaz koruma birimlerine yönlendirmede bulunmuş; infaz koruma birimi şefi ile yapılan görüşmelerde istenen özellikler açıklanmıştır.

Ceza infaz sisteminde eşe yönelik şiddet dosyaları ayrı bir başlık altında yer almadığı için UYAP Bilişim Sistemi yetersiz kalmış; her kurumun infaz koruma birimi cinayet, ağır yaralama, yaralama, cinsel suçlar ve yakın akrabayı öldürme suç grupları içerisinde, hükümlülerin dosyalarını tek tek inceleyerek eşine, imam nikâhlı eşine, nişanlısına, sevgilisine ve boşandığı eşine şiddet uygulayan erkek hükümlüleri belirlemiştir. Bu süreç, her kurum için farklı olmakla birlikte yaklaşık iki hafta sürmüştür. Bu süre sonunda ceza infaz kurumu ile tekrar iletişime geçilmiş ve uygulama için tarih planlaması yapılmıştır. İletişime geçilen kurumlardan yalnız birinden (İzmir 2 Nolu T tipi Kapalı CİK) eşine şiddet uygulayan hükümlü erkek sayısına ilişkin bilgi alınamamış, dört kez psiko-sosyal serviste görevli sosyal hizmet uzmanı ile görüşülmüş olmasına rağmen

gerekli hazırlık yapılmadığı için uygulamaya gidildiğinde hiç kimseyle görüşülememiştir.

Uygulamalar, ceza infaz kurumunda açık görüşün olmadığı, psiko-sosyal servis çalışanlarına uygun olan ve yönetimce belirtilen tarihlerde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, her bir il için dört günlük planlama yapmıştır.

Araştırmacı, uygulamaya gitmeden önce kurumlarla tekrar iletişim kurmuş ve geliş zamanını teyit etmiştir. Böylece ceza infaz kurumlarına girişte, görevli infaz koruma memurlarının haberdar olması sağlanmıştır. Açık ceza infaz kurumlarında özel bir kayda gerek kalmaksızın giriş yapılabilmiştir. Ancak her kapalı ceza infaz kurumuna girişte sisteme kayıt olunmuş, göz kaydı alınmış, görüntüleme (X-ray) cihazından geçilmiş, görüşme formu ve kalemlerin bulunduğu dosya ayrıntılı incelenmiş ve üst taraması yapılmıştır. Araştırmacının kişisel eşyalarının bulunduğu el çantası emanet dolabına alınmış, yalnızca görüşme formlarının ve kalemlerin olduğu dosyaya izin verilmiştir. Üç kurumda, kalemlerin kuruma alınmasına da izin verilmemiştir.

Bu işlemlerin tamamlanması yaklaşık bir saat sürmüştür. Bu süre, araştırmacının kurumlara gitmeden önce ceza infaz kurumunda görevli sosyal hizmet uzmanlarından giysi, ayakkabı seçimi, izin yazısı kopyalarını bulundurma gibi önbilgilerin alınması ile kısalmıştır. Araştırmacının görüşme yaptığı her kurumda tercih ettiği kapalı yakalı, gösterişi olmayan kazak, pantolon, uzun hırka ve kısa botun yanı sıra hiçbir aksesuar kullanılmamasına da özen gösterilmiştir. Bu, hem kuruma girişte kolaylık olması hem de görüşmelerin rahat geçmesi açısından tercih edilmiştir.

Kurumlara giriş konusunda, her ne kadar kuruma ulaşmadan önce izin yazısı yollanmış ve araştırmacı tarafından geliş zamanı hem kurum müdürü hem de psiko-sosyal servis birimi ile planlanmış ve onların bilgisi dâhilinde gerçekleşiyor olsa da özellikle bir kurumda (İstanbul Maltepe 1 Nolu Kapalı CİK) giriş esnasında zorlanılmıştır. Bu konuda araştırmacıya yapılan açıklama, izin onayının infaz koruma birimi bilgi ağına girilmemiş olması şeklinde ifade

edilmiştir. Bu bir kurum dışındaki diğer her kuruma girişte geçen yaklaşık bir saatlik süre, prosedürün ve güvenliğin bir parçası olarak gerçekleştirilmekteyse de araştırmacı için uygulama zamanında kısılmalara neden olan bir nitelik göstermiştir. Araştırmacı, yanında ses kayıt cihazı, telefon ve sim kart gibi eşyalar bulundurmadığını sıklıkla dile getirmek ve detaylı üst aramasından geçmek zorunda kalmıştır.

Araştırmacı ceza infaz kurumuna girdikten sonra genellikle psiko-sosyal serviste görevli psikolog ve/veya sosyal hizmet uzmanlarınca karşılanmıştır. Psikolog ve sosyal hizmet uzmanları araştırmacıya kurumda bulunulan süre boyunca eşlik etmişlerdir. Araştırmacı, kimi kurumlarda karşılama sonrası kurum müdürü ile görüşme yapmış, araştırmacının içeriği ve önemine ilişkin bilgi paylaşımında bulunmuştur. Sonrasında kurumun diğer çalışanları ile tanışılmış ve uygulama yapılması için belirlenen yer, görüşme uygunluğuna göre değerlendirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Görüşmeler üç farklı ortamda gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki, özellikle yüksek güvenli ve kapalı ceza infaz kurumlarında yapılan uygulamalarda, avukat açık görüş odasında gerçekleşmiştir. Bu görüşme odaları; hükümlünün bir kapıdan araştırmacının ise diğer kapıdan girdiği, odada sadece iki sandalye ve yere monteli beton masanın olduğu, hükümlü ve araştırmacı odaya girdikten sonra her iki kapının da üstlerinden kitlendiği bir yapıdadır. Odanın pencerelerinde demir parmaklıklar vardır. İstenirse pencere kapalı görüşme yapılabilecek özelliktedir. Ancak tüm görüşmeler pencere açık yapılmıştır. Dışarıda, hem hükümlü hem de araştırmacı tarafında birer infaz koruma memuru eşlik etmiştir.

Görüşme yapılan diğer oda, psiko-sosyal servisin kullandığı görüşme odalarıdır. Bu odalarda, masa, üç sandalye, masaüstü bilgisayar, evrak dolabı ve çöp kutusu bulunmaktadır. Görüşmeler hükümlünün masanın karşısında, araştırmacının da diğer tarafında olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında infaz koruma memuru odada, hükümlünün yanında kalmak istemiş ancak araştırmacının özel ricası ile odanın hemen dışında eşlik etmiştir. Hem

avukat açık görüş hem de psiko-sosyal servisin kullandığı görüşme odalarında yapılan görüşmelerde sorular katılımcıya bire bir yöneltmiştir. Bu görüşmeler bir saat ile üç saat arasında değişen uzunluklarda yapılmıştır. Konunun daha iyi anlaşılması ve hükümlünün kendini ifade etme isteği ile bağlantılı uzayan bu sürelerde elde edilen bilgiler, görüşme formundaki nicel verileri tamamlayan ve açıklayan nitel verilerin de not edilmesine olanak sağlamıştır.

Özellikle araştırmaya katılacak hükümlülerin kalabalık olduğu, katılım gösterecek hükümlüler arasında hasımlık olmadığı kurumlarda, ceza infaz kurumunun yönlendirmesiyle de görüşmeler farklı bir düzenleme ile büyük toplantı salonlarında gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi, infaz koruma memurları hükümlüler arası hasımlık durumunu tekrar gözden geçirmiş ve hükümlüleri ona göre salona almışlardır. Bu salonlarda katılımcılar birbirlerinden ayrı ve mesafeli oturtulmuşlardır. Okuma yazma bilmeyen ya da görme güçlüğü çeken hükümlülere görüşme formu araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Diğer katılımcılar görüşme formunu yanıtladıktan sonra, araştırmacı her bir hükümlünün yanına oturarak sorular üzerinden hızlıca tekrar geçmiştir. Bazı yanıtların detaylandırılması gerektiğinden onlar üzerinde daha fazla durulmuştur. Böylelikle bu görüşmeler de 20-30 dakika sürmüştür. Hükümlüler arasında mesafe olduğu için yapılan görüşmeler diğer katılımcılar tarafından duyulmamıştır. Araştırmacının hükümlünün yanına oturarak görüşme yapması, görüşme sırasında birden fazla infaz koruma memurunun araştırmacı etrafında bulunmasına neden olmuştur.

Araştırmacı tarafından gözlemlenen önemli bir nokta, hükümlü ne kadar öfkeli ya da araştırmaya katılmaya gönüllü olmadığını ifade etse de araştırmacının hükümlünün yanına yaklaşarak ve göz teması kurarak açıklama yapması sonucunda değiştiğidir. Araştırmacının hükümlü ile arasına mesafe koymadan ve profesyonel bir duruş ile görüşme yapmasının iletişimi olumlu yönde etkilediği hemen hemen her katılımcı da gözlemlenmiştir. Ancak burada mesafe konusuna açıklık getirmek gerekmektedir. Bahsedilmek istenen, hükümlünün korkulması ve kaçınılması gereken bir kişi gibi değil; insan olduğu için saygı

göstererek, onu anlama ve dinleme konusunda içten bir samimiyet duyarak iletişim kurma, profesyonel duruşu ses tonu ve mimiklerle gösterme yaklaşımıdır. Araştırmacı, bu yaklaşımın devamını sağlamak için ciddi bir özen göstermiştir. Bu bağlamda görüşmelerle ilgili belirtilmesi gereken önemli bir diğer nokta, araştırmacının görüşme sürecini sürdürürken profesyonel duruşunu koruması ve yargılayıcı ya da suçlayıcı olmadan hükümlünün anlattıklarını dinleyerek not etmesidir. Bunu sağlamaya oldukça dikkat edilmiş, görüşmeler arasında kısa aralar verilerek konunun duygusal yükü hafifletilmeye çalışılmıştır.

Katılımcıların, özellikle eşlerini öldürme ya da eşlerine şiddet uygulama sebeplerini tüm detaylarıyla anlatma ihtiyacı duydukları gözlemlenmiştir. Araştırmacı bu süreci, açıklamaları not ederek ve konunun araştırma amaçlarıyla bağlantılı boyutlarını açacak sorular yönelterek sürdürmüş, diğer kimi olasılıklar üzerinde ne düşündüklerini anlamaya çalışmıştır. Görüşmeler süresince hükümlü erkekler, genel olarak açıklama yapmaya istekli olmuştur. Pek azı (yaklaşık 20 kişi), sadece sorulan sorulara kısa yanıtlar vermiştir. Ancak katılımcıların açıklama yapma konusundaki bu istekli yaklaşımı, araştırmacının araştırma amaçlarını açıklaması, yanıtların kimler tarafından verildiğinin kesinlikle bilinmeyeceği, verilerin sadece araştırma kapsamında kullanılacak olup ceza infaz sürelerini etkileyecek bir nitelikte olmadığı yönündeki açık ve net ifadelerinden sonra sağlanmıştır. Kimi görüşmelerde bu ifadeler birkaç kez tekrar edilmiştir.

Katılımcılardan onu, araştırmacının iletişim bilgilerini istemiş ve iletişim bilgilerinin olduğu gönüllü katılım formundan bu bilgileri almıştır. İki katılımcı araştırmacının, çocukları ile görüşmesini, kendilerinin onları ne kadar çok sevdiğini araştırmacının söylemesini istemiş ve çocuklara ulaşılacak telefon numaralarını gönüllü katılım formu üzerine yazmışlardır. Araştırmacı bunun üzerine katılımcılarla tam olarak ne istedikleri ile ilgili görüşmüş, böyle bir arama yapamayabileceğini ifade etmiştir. Bu konuda araştırmacı, akademik danışmanına ve ceza infaz kurumunda görevli deneyimli psikolog ve sosyal

hizmet uzmanlarına danışarak olası yaklaşımların etkileri konusunda görüş almış ve iletişim bilgileri verilen çocuklarla hiçbir şekilde iletişime geçmemiştir.

Görüşmeler esnasında konunun duygusal yükünün yanı sıra zorlanılan bazı durumlar da olmuştur. Bunlardan biri, eşe yönelik cinayet suçunda hüküm almış bir katılımcının görüşme süresini oldukça uzatması, vefat eden eşini ne kadar çok sevdiğini defalarca tekrarlaması, araştırmacının tüm toparlama çabalarına rağmen üç buçuk saat süren görüşme sonunda araştırmacıya boyu ve kilosu ile ilgili tahminlerini sunması, araştırmacıyı tüm fiziksel özellikleri ve hareketleriyle vefat eden eşine benzettiğini ifade ederek ağlaması olmuştur. Bu noktada araştırmacı soğukkanlılığını korumaya özen göstermiş, dışarıda beklemekte olan infaz koruma memurunun süre konusuna vurgu yapan ikazıyla görüşme sonlandırılmıştır.

Zorlanılan bir başka durum, görüşme formunu yanıtlamak üzere yanına gidilen hükümlünün araştırmacıya öfkeyle bakarak, vefat eden eşinin -ki eşini öldürmekten hüküm almış-, davaya bakan hâkimin ve görgü tanığı olarak mahkemeye çağrılan özel güvenlik görevlisinin soyadının araştırmacının soyadıyla aynı olması ve bu kötü tesadüfün onu ne kadar öfkeliendirdiğini ifade ettiği andır. Hemen o anda, zaten sürekli araştırmacı etrafında bulunan infaz koruma memuru sayısı artmış ve araştırmacı, soyadının ülkedeki yaygınlığına ilişkin bilgi vererek vefat eden eşiyile ya da belirttiği diğer kişilerle hiçbir bağı olmadığını açık ve net bir şekilde ifade etmiştir.

Araştırmacının kendini zorda hissettiği ancak bunu hissettirmemeye özen gösterdiği başka bir durum, eşine aşırı öfkeli olan ve bu öfkesini araştırmacıya yönelten hükümlü ile yapılan görüşmede yaşanmıştır. Katılımcı, gözlerinden ateş çıkarcasına ve yüksek sesle, sürekli erkeklerin uyguladığı şiddetin araştırıldığını, neden kadınların şiddet olayına sebebiyet veren davranışlarının araştırılmadığını sormuş bu esnada araştırmacıya yaklaşmıştır. Araştırmacı konumunu hiç değiştirmemiş, sakin bir ses tonuyla katılımcıda bu kadar öfkeye yol açan olayın ne olduğunu merak ettiğini ifade etmiş ve katılımcının daha

sakin olduğu bir anda olayı anlatmasını istediğini belirtmiştir. Katılımcı, araştırmacının bu açıklaması karşısında tavrını değiştirmiş ve araştırmacının diğer katılımcılarla görüşmesi bittikten sonra sakın bir şekilde yaşadıklarını anlatmıştır.

Başka bir zorlu durum ise araştırmacı, katılımcının yöneltilen sorulara samimi yanıtlar vermediğini anlaması üzerine yaşanmıştır. Katılımcı, yöneltilen sorulara “hocam siz nasıl uygun görürseniz, hangi bilgi sizin işinize yarayacaksa onu işaretleyin” şeklindeki söylemler ve gülmelerle yanıt vermiş, bu durumda araştırmacı net ses tonu ve kesin tavrı ile araştırmanın amaçlarını katılımcıya tekrarlamış, katılımın gönüllölük esasına dayandığını ve katılımcı istemezse görüşmeyi hemen bitirebileceğini söylemiştir. Bunun üzerine katılımcı önceki tavrından vazgeçerek sorulara daha samimi yanıtlar vermiştir.

Bunların yanı sıra görüşme esnasında, araştırmacıya kişisel sorular (medeni durumu, yaşı, memleketi, nerede yaşadığı gibi) yöneltten katılımcılar da olmuştur. İletişimin doğal yapısı içinde bu sorulara kısa yanıtlar verilmiştir. Böylece tek yönlü ilişkinin bir yönden önüne geçildiği ve bu paylaşımların katılımcının samimi ifadelerini arttırdığı düşünölmektedir.

Kurumun rutini içinde, öğle arası verilmiş ve araştırmacı personel yemekhanesinde öğle yemeği yemiştir. Görüşmeler, hükümlülerin de yemek saati dikkate alınarak bir saatlik aradan sonra devam etmiştir. Kurum içinde görüşme odası, yemekhane ve idari bölüm arasında yapılan geçişlerde, giriş ve çıkışlarda demir parmaklıklı döner kapılardan göz taraması yapılarak geçilmiş, bir kapı kapanmadan diğer kapının açılmadığı koridorlardan geçişler yapılmıştır. Bu süreç, ilk başlarda araştırmacı tarafından oldukça yadırganmış, ancak sürekli tekrarlanması nedeniyle bir süre sonra rutinin bir parçası haline gelmiştir. Araştırmacının süreç içerisinde uyum sağlamakta güçlük çektiği belki de tek şey, yemekhanelerdeki pencerelerde bulunan demir parmaklıklar ve masada bıçak bulunmaması olmuştur. Araştırmacı, kurumdaki personelle yaptığı

sohbetlerde de hapsedilmişlik duygusu yaşadığını belirtmiş, personelin de benzer duyguyu sürekli yaşadığını öğrenmiştir.

Görüşmeler bitiminde kurum müdürü ile görüşülmüş ve kurumdan ayrılış gerçekleşmiştir. Antalya L tipi Kapalı CİK ve İzmir Aliağa Kapalı CİK’da yapılan görüşmeler uzun sürdüğü için kurumlara birden fazla kez gidilmiş, her girişte tekrar kayıt olunmuştur. Antalya ve İzmir’de kurumun personel servis aracından yararlanılmış, ulaşım konusu kolaylaştırılmıştır.

Veri toplama sürecini özetlemek gerekirse, görüşme formu profesyonellerin görüşleriyle düzenlenmiş, uygulama izinleri alınmış, infaz biriminin çalışmaları ve ceza infaz kurumu yönetimince belirtilen gün ve saatte kurumlara gidilmiştir. Özellikle kapalı ceza infaz kurumları için özel işlemler gerçekleşmiş sonrasında uygulama yapılabilmiştir. Uygulama öncesi 9 kişi ile ön deneme gerçekleştirilmiş, sorularda anlaşılmayan ya da yanlış anlaşılan herhangi bir nokta olmadığı anlaşıldıktan sonra uygulamalara aynı görüşme formu üzerinden devam edilmiştir. Görüşmeler yüz-yüze gerçekleştirilmiş, bire bir gerçekleşen her bir görüşme 1-3 saat sürmüş, toplu uygulamalarda katılımcıların mahremiyetine özen gösterilmiş ve kendi yanıtlamaları sonrası yaklaşık yarım saatlik kısa görüşmeler yapılmıştır. Kurumun tüm personeli araştırmacıya yardımcı olmak için elinden geleni yapmış ve sürecin kolaylaştırılmasını sağlamıştır.

2.3.1. Veri Toplama Araçları

Görüşme formu: Araştırmacı tarafından, araştırmanın kuramsal yaklaşımı çerçevesinde hazırlanan görüşme formu, literatür bilgilerini de kapsayacak şekilde kategorilendirilmiştir. Toplam 85 soru bulunan görüşme formunda bazı değişkenlerin kategorilerinde açık uçlu sorular sorularak yanıt alınması amaçlanmıştır (Bkz. Ek-2)

Görüşme formunda yer alan sorular temelde şu başlıklar altında ele alınmaktadır;

- Hükümlünün Sosyo-Demografik Özellikleri (yaş, en uzun süre yaşanan yer vb.)
- Hükümlünün Eşinin/Vefat Eden/ Boşandığı Eşinin Sosyo-Demografik Özellikleri
- Hükümlünün Eşi/Vefat Eden/ Boşandığı Eşi İle İlişkisi (evlilik biçimi, anlaşmazlık yaşanan konular vb.)
- Hükümlünün Birincil Çevresindeki Kişilerle Olan İlişisine Yönelik Değerlendirmesi (eş, çocuk, kök aileler vb. kişilerle olan ilişkilerini nasıl değerlendirdikleri gibi)
- Hükümlünün Alkol ve Uyuşturucu Madde Kullanım Durumu (alkol/uyuşturucu madde kullanma sıklığı, alkolün/uyuşturucu maddenin etkisindeyken eşe şiddet uygulama durumu vb.)
- Hükümlünün Şiddet Deneyimi (çocuklukta/gençlikte şiddete tanık olma durumu, kök ailede şiddete tanık olma durumu, askerlikte veya cezaevinde şiddete tanık olma veya maruz kalma durumu vb.)
- Hükümlünün Şiddet Davranışı (Eşe Yönelik) (ilk şiddetin yaşanması, pişmanlık durumu vb.)
- Hükümlünün Şiddet Davranışı (Çevresine Yönelik) (çevrede kimlere şiddet davranışında bulunulduğu, pişmanlık durumu vb.)
- Hükümlünün Şiddet Davranışına İlişkin Görüşleri (şiddet tanımlaması, şiddetin etkilerine ilişkin düşünceler vb.)
- Hükümlünün Şiddete Etki Eden Çevresel Faktörlere İlişkin Görüşü (çocuklukta şiddete maruz kalma/tanık olma durumu, alkol/uyuşturucu madde kullanımının şiddetle ilişkisine dair düşünceler, medyanın etkisine ilişkin düşünceler, toplumun etkisine ilişkin görüşler, sosyo-ekonomik durumun etkisine ilişkin görüşler vb.)
- Hükümlünün Şiddet Davranışını Değiştirmeye Yönelik Aldığı/Almak İsteddiği Hizmetlere İlişkin Görüşleri (şiddet davranışından sonra yardım alma durumu, yardım alma gereksinimi duyma durumu, cezaevinde şiddet davranışını değiştirmeye yönelik uygulamalar, bu uygulamalara

ilişkin görüşler, cezaevi sonrası hizmet beklentileri, şiddet davranışının değiştirilebilirliğine ilişkin görüşler vb.)

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği: Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını temsil ettiği düşünülen toplam 25 maddeden oluşan Likert tipi bir ölçektir (Bkz. Ek-3). Ölçek, bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını ölçmek amacı barındıran sorulardan oluşmaktadır. Altınova ve Duyan (2013), ölçeğin yapı geçerliğini saptamak amacıyla 443 (244 kadın ve 199 erkek) kişiden toplanan verilerin Temel Bileşenler Analizi yöntemi ile faktör yapısına bakmıştır. Ölçeğin güvenirliğini saptamak için Cronbach Alpha değerinin 0.872 olduğu bulunmuştur.

Ölçekteki toplam 25 maddenin 10'u olumlu, 15'i olumsuz olarak yazılmıştır. Beşli Likert tipinde oluşturulan ölçekte maddelerde belirtilen düşünceye bireylerden “tamamen katılıyorum (5)”, “katılıyorum (4)”, “kararsızım (3)”, “katılmıyorum (2)” ve “tamamen katılmıyorum (1)” olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. İfadelerin yanında yazılan sayılar o maddeden alınacak puanı göstermektedir. Ancak, olumsuz maddeler tersten hesaplanmaktadır. Ölçekte 2., 4., 6., 9., 10., 12., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 24., ve 25. maddeler olumsuz olup tersten hesaplanmaktadır.

Buna göre ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 aralığında olup, yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının olumlu, düşük puanlar ise olumsuz olduğunu ifade etmektedir.

2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Veriler, niceliksel araştırmalarda veri çözümlemeye yönelik olarak geliştirilmiş olan SPSS Paket Programı 17 ile çözümlenmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde, parametrik ön şartlar (normallik ve homojenlik) sağlandığı için korelasyon (r), One Way ANOVA ve Independent- Samples T testi kullanılmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM

Araştırmadan elde edilen bulgular, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel özelliklerine ilişkin bulgular, toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin bulgular, bu algılarını farklılaştırdığı düşünülen özelliklerine ilişkin bulgular ve gereksinim duydukları hizmet modeli ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular olmak üzere dört başlık altında incelenmektedir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel özelliklerine ilişkin bulgular, araştırmanın kuramsal yaklaşımı olan ekolojik kuram çerçevesinde mikro, mezzo, egzo ve makro düzey özellikler olmak üzere dört alt başlıkta incelenmektedir. Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin mikro sistem özelliklerine ilişkin bulgular; bu erkeklerin ve eşlerinin sosyo-demografik özellikleri, tanı almış psikolojik hastalığı olup olmaması, alkol ve uyuşturucu madde kullanım durumu, sorun çözme biçimi, şiddet deneyimi, aileye ve şiddete ilişkin algısına ilişkin bulguları kapsamaktadır. Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin mezzo sistem özelliklerine ilişkin bulgular; eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeğin evlilik ilişkisi, eşi, çocukları, ebeveynleri, akrabaları, arkadaşları ve iş arkadaşları ile olan ilişkilerine, evlilik içindeki şiddet deneyimine ilişkin bulguları içermektedir. Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin egzo sistem özelliklerine ilişkin bulgular, eşine şiddet uygulayan erkeğin şiddet davranışı sonrası aldığı, cezaevinde aldığı hizmetlere ve bu hizmetleri nasıl değerlendirdiğine ilişkin bulguları içermektedir. Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin makro sistem özelliklerine ilişkin bulgular, eşine şiddet uygulayan erkeğin gelenek-göreneklerin, medyanın ve kültürel değerlerin şiddet üzerindeki etkisine yönelik görüşlerine ilişkin bulguları içermektedir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algıları, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nden aldıkları puan üzerinden değerlendirilmiştir. Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştırdığı düşünülen özellikleri de ekolojik kuram

çerçevesinde mikro, mezzo, egzo ve makro düzeylerdeki özelliklere ilişkin bulgular kapsamında ele alınmıştır.

Araştırma bulguları kapsamında son olarak, eşine şiddet uygulayan erkeğin gereksinim duyduğu hizmet modeli ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.1. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Genel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmada eşine şiddet uygulama gerekçesiyle cezaevinde kalmakta olan erkeklerin genel özelliklerine ilişkin bulgular, araştırmanın kuramsal yaklaşımı olan ekolojik kuram çerçevesinde mikro, mezzo, egzo ve makro olmak üzere dört düzeyde incelenmektedir. Bunlardan ilki olan mikro düzeyde, eşine şiddet uygulayan erkeğin ve eşinin bireysel özelliklerine ilişkin bulgular ele alınmaktadır. Mezzo düzeyde, birincil çevre ile olan ilişkiler, evlilik ilişkisi ve evlilikteki şiddet deneyimine ilişkin bulgular ele alınmaktadır. Egzo düzey, eşine şiddet uygulayan erkeğin şiddet davranışı sonrası aldığı hizmetler ve bu hizmetleri nasıl değerlendirdiği; ayrıca, cezaevinde şiddet davranışını değiştirmeye yönelik aldığı hizmetlere ilişkin bulguları içermektedir. Son olarak makro düzey, eşine şiddet uygulayan erkeğin yaşadığı çevrede şiddetin nasıl karşılandığı, toplumun, inanç ve değerlerin, medyanın şiddet davranışındaki etkisi ile ilgili görüşlerine ilişkin bulguları içermektedir.

3.1.1. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Mikro Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin mikro düzey özelliklerine ilişkin bulgular, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin ve eşlerinin sosyo-demografik özellikleri, hem kendilerinin hem de eşlerinin tanı almış psikolojik hastalığı olup olmaması, alkol ve uyuşturucu madde kullanım durumları, sorun çözme biçimleri, çocukluk dönemi şiddet deneyimleri, evliliğe, aileye ve şiddete ilişkin algılarına ilişkin bulguları kapsamaktadır.

Çizelge 1: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş	Sayı	Yüzde
18-24	5	4
25-30	15	12,1
31-35	19	15,3
36-40	26	21
41-55	37	29,8
56-60	13	10,5
61+	9	7,3
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan hükümlü erkeklerin yaşlarına bakıldığında, alt sınırın 19; üst sınırın 80; yaş ortalamasının ise 42,3 olduğu görülmektedir. Bu erkeklerin yaşlarına göre dağılımlarına bakıldığında, en yoğun yaş aralığının %29,8 ile 41-55 olduğu, yalnızca %4'ünün 18-24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Erkeklerin %7,3'ü ise 61 yaşın üzerindedir. Bu bulgulara bakıldığında, araştırmaya katılan hükümlü erkeklerin orta yaş üzerinde olduğu söylenebilir.

TÜİK (2014) Türkiye genelini kapsayan verilerine göre erkeklerde yaş ortalaması 30,1'dir. Araştırmanın katılımcı grubun yaş ortalamasının bu veriye oranla yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Bu konuyla ilgili bir başka veri, ceza infaz kurumuna giren hükümlü istatistiklerine ilişkindir. TÜİK (2008) veri tabanında yaş gruplarına göre dağılım şöyledir; 18-24 yaş grubu erkek hükümlü oranı %20,5; 25-34 arası %33,7; 35-44 arası %26,5; 45-54 arası %13; 55-64 arası %3,6 ve 65 üstü %0,9'dur.

Bu istatistikler karşılaştırıldığında araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan erkek hükümlülerin yaş ortalamasının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Yetişkin dönemleri açısından bakıldığında her ne kadar farklı kuramcılar tarafından (Allport, 1937; Havighurst, 1972; Levinson, 1986) farklı yaş aralıkları belirtilmiş olsa da genel olarak 30'lu ve 40'lı yaşların orta yetişkinlik dönemine ait olduğu ifade edilmektedir. Bu yaş döneminin en temel özelliği de, yaşamın bir dönüm noktasına girdiği; fiziki, psikolojik ve sosyal gelişme veya dönüşümlerin bireyin

hayatında önemli dönüm noktalarının oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle Jung, orta yaş krizi üzerinde durmakta, vücutta meydana gelen değişikliklerin, organ fonksiyonlarının ve zihin güçlerinin azalmasının bu krizi derinleştirdiğini belirtmektedir. Araştırmanın katılımcı grubunun cinsiyetleri açısından da bu krizli dönemin şiddet sorunsalına dönüşmesinde etkisi olabileceği, yaşamında meydana gelen değişimler ve yaşamına ilişkin yaptığı değerlendirmelerde kendini “yeterli” bulmayan erkek, toplumsal cinsiyet rol ve sorumluluklarının da etkisiyle yoğun bir baskı hissedebilmektedir. Bu baskıdan kurtulmanın, başarısızlık ve yetersizlik duygularıyla azalan özsaygılarını toparlama çabasıyla saldırganca tutumlara ve şiddete yönelebilmektedirler. Bu yöneliş de hiç kuşkusuz, görece kendinden daha güçsüz olan ve zaten toplumsal cinsiyet rollerle baskı ve kontrol kurması yönünde desteklenen erkeklerin eşlerine şiddet uygulamaları olmaktadır.

Çizelge 2: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre Dağılımları

En Uzun Süre Yaşanan Yer	Sayı	Yüzde
İl Merkezi	71	57,3
İlçe Merkezi	36	29
Bucak veya Köy	15	12,1
Yurtdışı	2	1,6
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan hükümlü erkeklerin en uzun süre yaşadıkları yere göre dağılımlarına bakıldığında, yarısından fazlasının (%57,3) il merkezinde, %41,1’inin ilçe merkezi, bucak veya köyde, yalnızca %1,6’sının ise yurtdışında yaşadığı görülmektedir. Türkiye’deki kentleşme ve göç sürecinin bir yansıması olarak değerlendirilebilecek bu oranlar kentsel nüfus içinde aktif nüfus olarak nitelendirilebilecek 31-55 yaş grubunun yaygın olarak il merkezlerinde yaşamalarını açıklamaktadır.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan bu bulgu daha geniş kapsamda, ceza infaz kurumundaki hükümlü oranları ile karşılaştırıldığında da benzer bir eğilim görülmektedir. TÜİK (2008) ceza infaz kurumuna giren hükümlü istatistikleri veri

tabanında hükümlü erkeklerin ikamet ettiği yerleşim yerine göre dağılımları, yoğunluğun %94,4 ile şehir ve %5,5 ile köy olduğunu göstermektedir.

Kentsel yaşamın zorlukları ve şehir yaşamında kadının konumunun farklılaşması, şiddet sorunsalının derinleşmesi ve yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu konuda katılımcılardan biri, köyden şehre yerleşmelerinin sonucunda eşinde meydana gelen değişimleri şöyle ifade etmektedir;

“(...) Öldürmeye teşebbüs. Bıçakla yaraladım. Köylü çocuğuydu. Kapalı giyinirdi. Bu güzelliğinin kurbanı oldu. Kendi başına pazara çıkmasından kaynaklandı.”

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özellikleri açısından bu erkeklerin en uzun süre yaşamlarını geçirdikleri yerin etkisine Çizelge 79’da değinilmektedir.

Çizelge 3: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Okur-yazar Değil	10	8,1
Okur-yazar	3	2,4
İlköğretim (İlkokul-Ortaokul)	77	62,1
Lise	23	18,5
Önlisans	4	3,2
Üniversite	7	5,6
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan hükümlü erkeklerin eğitim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, yoğunluğun %62,1 ile ilköğretim (ilkokul-ortaokul) mezunlarında olduğu görülmektedir. Çizelgede dikkat çeken bir diğer nokta, önlisans ve üniversite mezunlarının azımsanmayacak bir oranda (%8,8) olmasıdır. Çizelge 3’deki veriler eğitim düzeyi farklılığının şiddet davranışı sergileme üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını göstermektedir.

TÜİK 2011 verilerine göre Türkiye’de 6 yaş üzeri nüfustaki erkeklerde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %1,4, okuma-yazma bilen ancak bir okul bitirmeyenlerin oranı %17,7, ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) mezunlarının oranı %48,1, lise mezunu %20,6, lisans mezunu %10,9 ve yüksek lisans doktora

mezunu %1,1'dir. Katılımcıların eğitim düzeylerinin Türkiye ortalamasına paralel olduğu söylenebilir.

TÜİK (2008)'in ceza infaz kurumuna giren hükümlü istatistikleri veri tabanındaki bilgilere göre, okuma-yazma bilmeyen erkek hükümlü oranı %2,3, okuma-yazma bilen ancak okul bitirmemiş olan %2,2; ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) mezunu %77,7; lise mezunu % 14,3 ve yükseköğretim mezunu %3,2'dir.

Çizelge 4: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Medeni Durum	Sayı	Yüzde
Eşi Ölmüş	47	37,9
Evli	40	32,3
Boşanmış	22	17,7
Bekâr	6	4,8
Resmi Nikâh Yok	5	4
İmam Nikâhlı	4	3,2
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan hükümlü erkeklerin medeni durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, eşi ölmüş hükümlü oranının %37,9 ile en yoğun grubu oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu oranı, %32,3 ile evli, %17,7 ile boşanmış erkekler takip etmektedir. Bekâr (%4,8), resmi nikâhı olmayan (%4) ve imamli nikâhlı (%3,2) olduğunu belirten erkeklerin oranı düşüktür.

TÜİK 2014 verilerine göre, Türkiye'de 15 ve üstü nüfustaki erkekler arasında evlenme oranı %64, eşi ölmüş erkek oranı %1,6 ve boşanmış erkek oranı %2,9'dur. TÜİK (2008) ceza infaz kurumuna giren hükümlü istatistikleri veri tabanında hükümlü erkeklerin medeni durumlarının dağılıma bakıldığında, hiç evlenmeyenlerin oranı %31,9; evlilerin oranı %61,5; eşi vefat etmişlerin oranı %0,2 ve boşanmış erkeklerin oranı %6,3'tür.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklere medeni durumlarını nasıl tanımladıkları sorulduğunda, ilk aşamada yanıt vermekte güçlük çektikleri görülmüştür. Ancak değişkenlerin ifade edilmesinden sonra yanıtlar gelmiştir. Bu durumun altında, %37,9'luk oranla eşi vefat etmiş

erkeklerin, eşlerinin ölümüne sebebiyet vermeleri ve şu anki medeni durumlarını tanımlamada güçlük çekmeleri olduğu düşünülmektedir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin %32,3'ü evli olduklarını belirtmektedirler. Şiddete maruz kalan eşin evliliğini sürdürmesi veya sürdürmek zorunda kalmasının iki farklı açıdan değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Kadın tekrar şiddete maruz kalma hatta hayati riski bulunmasına karşın şiddet uygulayan eşten ayrılamamaktadır. Şiddete uğrayan kadın gerek çevresinin baskıları ve telkinleriyle gerekse de kendi şiddet algısı nedeniyle şiddet davranışını normalleştirmekte ve şiddet uygulayan eşle evliliğini sürdürmektedir.

Bir diğer önemli etken ise; kadının, ekonomik, psikolojik, sosyal olarak kendi güçleriyle ayakta duramamasıdır. Çünkü eril sistem ekonomi ve sosyal alan anahtarlarını daha çok erkeklere sunmakta, bu güçleri kadının edinmesine mani olmaktadır. Bunun yanında şiddete maruz kalıp eşinden ayrılmış kadınlara sunulan kamusal hizmetler oldukça yetersiz olduğundan, kadın şiddet uygulayan erkeğe bir yönüyle mahkûm edilmiştir. Kadının kendisi ve çocukları adına gelecek kaygısı şiddet uygulayan eşten ayrılamamasında etkili olduğu söylenebilir.

Çizelge 4'teki veriler son yıllarda "sosyal politika" anlayışını, tüm sosyal hizmet kurumlarının nitelik ve işleyiş esaslarını belirleyen egemen kanaat odaklarının öne sürdükleri tezlere tezat oluşturmaktadır. Söz konusu iktidar görüşü; toplumun içine düşmüş olduğu değersizleşme, kimliksizleşme ve bunalım bataklığından çıkış için resmi ideolojinin uygun bulduğu aile ve aile maneviyatının önemine vurgu yapmaktadır. Kadını ise yine toplumsal cinsiyet rolleriyle tanımlayarak, ailenin temel sorumluluklarını kadına yüklemektedir. Kalın duvarlar arkasında mahremiyeti korunmak istenen aile, erkek şiddeti başta olmak üzere daha birçok sorunun kalesine dönüşmüştür. Kol kırılrsa da yen içinde kalmaktadır. Ailenin kolu en incinebilir durumda olan kadın ve çocuk, yeni ise resmi ideolojinin yüksek ses geçirmez erkek duvarlarıdır.

Aile, toplum yapısında elbette bir önem arz etmektedir ancak aile formu dışındaki tüm tercihleri bütün kötülüklerin kaynağıymış gibi görmek, toplumsal gerilimlerin tüm yükünü aileye ve daha özelden kadına yüklemek, aileyi toplumsal cinsiyet çıkmazlarına sürüklemek anlamına gelmektedir.

Çizelge 5: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Evlilik/Birliktelik Sürelerine Göre Dağılımları

Evlilik/Birliktelik Süreleri (Yıl)	Sayı	Yüzde
0-2	18	14,5
3-5	17	13,7
6-10	33	26,6
11-20	32	25,8
21+	24	19,4
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin evlilik/birliktelik sürelerine bakıldığında, yoğunluğun %26,6 ile 6-10 yıl olduğu görülmektedir. Bu oranı, %25,8 ile 11-20; %19,4 ile 21 yıl ve üstü; %14,5 ile 2 yıl ve 2 yıldan az; %13,7 ile 3-5 yıl arası evlilik/birliktelik süresi izlemektedir. Evlilik/birliktelik sürelerinin ortalaması 13,3 yıldır.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin büyük bir yüzdesinin evlilik sürelerinin kısa olmadığı görülmektedir. Uzun yıllar bir arada yaşayan eşlerin olumsuz şartlarda, erkek hegemonyasında da olsa ‘uyum’ sağlamak zorunda kaldıkları söylenebilir. Böylesine bir sürece rağmen erkeğin şiddet uygulamış olması birçok ters yönde değişkene rağmen, erkeklik rollerinin ne denli baskın olduğunu gözler önüne sermektedir.

Bu bulguyu, ilk şiddet davranışının evliliğin/birlikteliğin kaçınıcı yılında yaşandığını ve yaş dönemlerini göz önünde bulundurarak yorumlamak gerekmektedir. Çizelge 54 ve Çizelge 90’daki bulgularla birlikte ele alındığında, şiddetin aslında evliliğin/birlikteliğin ilk yıllarından itibaren yoğun bir şekilde yaşandığından bahsedilebilir. İlk başlarda maruz kaldığı şiddeti anlamlandıramayan kadın, daha sonra bu süreci içselleştirmektedir (Lundgren, 2012). İlerleyen süreçte kadının gerek yaşla birlikte kendini tanıması ve

haklarını öğrenmesi, gerekse sosyal ve fizyolojik değişimle statü kaybeden erkeğin uyguladığı şiddetin yoğunlaşmasıyla eşine karşı tepkisini gösterdiği bilinmektedir. Ama kadının bu karşı duruş aşamasında erkeğin öfkesi ve şiddeti daha da artmakta ve katılımcıların çoğunun cezaevinde bulunma nedeni olan eşin ölümüyle sonuçlanabilmektedir.

Çizelge 6: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuk Sahibi Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Çocuk Sahibi Olma	Sayı	Yüzde
Evet	103	83,1
Hayır	21	16,9
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocuk sahibi oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%83,1) çocuk sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Çizelge 7’de de görülebileceği üzere, katılımcıların yoğunluk olarak %32,3 ile iki çocuk sahibi olduğu, bu oranı %19,4 ile bir, %15,3 ile üç, %10,5 ile beş ve üzeri, son olarak da %5,6 ile dört çocuk izlemiştir.

Çocuk aileye ekonomik, psikolojik ve sosyal bir yük getirerek ailenin sorumluluklarını arttırmaktadır. Artan sorumluluklar çiftleri, aile ve çocukla ilgili daha uyumlu bir iş bölümünü yapmaya zorlamaktadır. Erkek egemen ailede iş bölümü erkeklerin lehine yapılacağından, çocuğun bakımı ve çocuğa dair temel sorumlulukları daha çok kadın üstlenmektedir.

Bir diğer gerginlik nedeni ise; erkeğini kadının sınırsız riayetini arzulamasıdır. Kadının evin temizliğini, yemekleri yapması, temiz ve ütülenmiş giysilerle eşini işe yolcu etmesi gerekmektedir. Oysa dünyaya gelen çocuk kadının ürettiği hizmetlerin önemli bir kısmını babadan ‘çalmak’tadır. İmkânsız erkeklik bir kere daha kendi çıkmazlarıyla karşılaşmakta ve doğal iletişim kanalları dışında bir yolu devreye sokmaktadır. Şiddet imkânsız erkekliğin en temel ve dolaylımsız baskı aracıdır.

İngiltere'deki suç istatistiklerinin analizinin yapıldığı bir araştırmada, eşinin şiddetine maruz kalan özelinde çocuk sahibi olma ile ilgili önemli bulgulara yer verilmiştir. Bunlar, çiftin çocuk sahibi olması ile birlikte evlilikteki gerilim ve gerginliğin arttığı; böylelikle çocuk sahibi kadınların çocuk sahibi olmayan kadınlara oranla üç kat daha fazla şiddet riski taşıdığıdır (Mirrlees-Black, 1999, s. 30- 32).

Çizelge 7: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuk Sayılarına Göre Dağılımları

Çocuk Sayısı	Sayı	Yüzde
1	24	19,4
2	40	32,3
3	19	15,3
4	7	5,6
5+	13	10,5
Çocuğum yok	21	16,9
Toplam	124	100

En fazla altı çocuk sahibi olan katılımcıların çocuk sayılarının ortalaması 3'tür. Bu bulgu araştırmanın katılımcı profili çerçevesinde değerlendirildiğinde, şiddete tanık olan çocuk oranına ilişkin bilgiler vermektedir. Şiddete tanık olma da en az şiddete maruz kalma kadar etkili sonuçlar yaratabilmektedir. Şiddetin döngüsellliği, başka bir ifadeyle kuşaklararası aktarımı ile düşünüldüğünde şiddet sorunsalının daha da gelişmesine neden olduğu söylenebilir. Türkiye genelinde yapılan araştırma sonucunda, annesi şiddete maruz kalan erkeklerin %51'nin fiziksel şiddet uyguladığı görülmektedir (HÜNEE, 2015, s. 141). Bu nokta hem araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hüküm erkeklerin çocukları açısından hem de eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocukluk ve gençlik döneminde anne-babalarının kavgalarına tanık olmaları ile birlikte çift yönlü değerlendirilebilecek bir niteliktedir.

Bu bulgu ile ilgili yapılabilecek bir başka yorum, babası eşine yönelik şiddetten dolayı cezaevinde olan, Çizelge 4'te ifade edildiği gibi yoğunlukla annesi vefat etmiş olan çocukların yaşamları travmatik şekilde etkilenmektedir. Bu çocukların

yeni yaşam düzeni oluşturmaları gerektiği halde ekonomik, sosyal, psikolojik güçlükler yaşadıkları görülmektedir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin mikro düzey özelliklerine ilişkin bir başka konu ise; erkeğin çalışma durumu, sosyal güvence durumu ve kazancının geçimini sağlamak için yeterli olup olmadığına ilişkin görüşleridir.

Çizelge 8: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Yaptıkları İşlere Göre Dağılımları

Cezaevi Öncesi Çalışma Durumu	Sayı	Yüzde
Ücretli İşçi (düzenli)	50	40,3
Kendi Hesabına (düzenli)	25	20,2
İşveren	15	12,1
Kendi Hesabına (düzensiz, iş buldukça)	11	8,9
Emekli	9	7,3
Yevmiyeli (Geçici, Mevsimlik)	6	4,8
İşsiz	4	3,2
Maaşlı, Memur (düzenli)	4	3,2
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan hükümlü erkeklerin cezaevine girmeden önce yaptıkları işlere göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların %40,3'ünün ücretli işçi (düzenli), %20,2'sinin kendi hesabına (düzenli) ve %12,1'inin işveren olduğu görülmektedir. Erkeklerin cezaevine girmeden önce %3,2'sinin işsiz ve aynı şekilde %3,2'sinin de memur olduğu görülmektedir.

TÜİK 2011 verilerine göre 15 yaş ve üzeri erkek nüfusun işgücüne katılım oranı %69,2, istihdam oranı %64,4 ve işsizlik oranı %7,0'dir. Katılımcıların istihdam oranları da bu veri ile paralellik göstermektedir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerle veya eşinin şiddetine maruz kalan kadınlarla yapılan araştırmalarda eğitim seviyesinin düşüklüğü, yoksulluk ve istihdam dengesizliği ile şiddet arasında önemli bağlantılar olduğu belirtilmektedir (Gillham ve Diğ., 1998; Kaukinen, 2004; Riggs ve Diğ., 2000).

Başka bir araştırmada da benzer bilgi paylaşılmakta, işsizlik, işsizliğe bağlı yaşanan stres ve güçsüzlük hissinin kadınların eşlerinin şiddetine maruz kalma sonucunu doğurduğu belirtilmektedir (Kaufman Kantor, Jasinski ve Aldarondo,

1994, s. 207). Yapılan araştırmalarda ayrıca, mavi yakalıların beyaz yakalılara oranla belirgin bir şekilde daha fazla şiddet uyguladıkları belirtilmektedir (Kaufman Kantor, 1991; Kaufman Kantor ve Straus, 1987; Straus ve Diğ., 1980). Bu yorumlara paralel bir başka araştırma sonucu Dönmez (2008, s. 70)'in çalışmasında da çıkmış, işsiz veya düzensiz işte çalışan erkeklerin diğer düzenli işte çalışanlara oranla eşlerine fiziksel şiddet uygulamasının anlamlı olarak fazla ($p=0.05$) olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırma sonuçlarının tersine Aldarondo ve Diğ. (2002, s. 451)'nin yapmış olduğu araştırma sonucunda, sosyo-ekonomik kaynakların eşe şiddet uygulama riskine belirgin bir katkıda bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Suç davranışı ve ekonomik sorunlarla bağlantılı yapılmış araştırmalarda iki olgu arasında bağlantı olduğu ifade edilmektedir. Görgülü ve Cankurtaran Öntaş (2013, s. 64) suç davranışı ile ekonomik sorunların ve işsizlik arasında manidar bir ilişkinin olduğunu; hükümlülerle yaptıkları araştırma da bu görüşle paralel görüşlerin hükümlüler tarafından ifade edildiğini belirtmişlerdir. Ancak bu araştırma için eşine şiddet uygulayan erkeklerin ekonomik sorunları ya da işsizlik sorunu ile şiddet davranışları arasında bir bağlantı kurulamayacağı görülmüştür.

Başka bir ifadeyle, erkeklerin eşlerine şiddet davranışlarında işsizlik ve buna bağlı yaşadıkları depresyon gibi nedenlerin bu araştırma açısından ön planda olmadığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, eşe yönelik şiddet sorunsalında erkeğin işsizlik sorunu üzerinden yapılan analizlerin yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Ancak bu noktada çalışmayla bağlantılı bazı bileşenleri de ele almak gerekmektedir. Bunlar, işin niteliği, sosyal güvencenin olması ve elde edilen gelirin ailenin geçimini sağlamada yeterli olmasıdır. İçağasioğlu Çoban (2007, s. 111), çalışmak kadar uğraşılan işin niteliğinin de önemli olduğunu ve ailenin yaşam kalitesini etkileyen önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir. Bu açıdan bakıldığında araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler

işğinde da, niteliği düşük işlerde (düzensiz, yevmiyeli, işçi) çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Çizelge 9: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Bağlı Bulundukları Sosyal Güvenlik Kurumlarına Göre Dağılımları

Sosyal Güvence	Sayı	Yüzde
SSK	61	49,2
Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değil	39	31,5
BAĞ-KUR	13	10,5
Emekli Sandığı	8	6,5
Özel Sigorta	3	2,4
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin bağlı bulundukları sosyal güvenlik kurumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, çalışma durumlarıyla paralel olarak SSK'lı erkek sayısının yoğunlukta olduğu (%49,2) anlaşılmaktadır. Bunun yanında herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olamadığını ifade eden erkek sayısı da (%31,5) oldukça fazladır. Bu oranı %10,5 ile BAĞ-KUR, %6,5 ile Emekli Sandığı ve %2,4 ile özel sigorta takip etmektedir.

Bir kişinin sosyal güvencesinin olması; hem kendinin hem de bakmakla yükümlü olduğu aile üyelerinin kaza, hastalık, emeklilik gibi gelecekte karşılaşılabileceği çeşitli riskli durumlara karşı güvencesinin olması ve yaşam standartlarının belli bir düzeyin üzerinde olmasını sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, katılımcıların herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmama oranları tüm diğer sosyal güvencesi olan katılımcıların toplam oranından düşüktür.

Sosyal güvencesi olmayan, kayıt dışı işlerde çalışanların gelecek kaygılarının yüksek olduğu bilinmektedir. Gelecek kaygısı, bireylerin bugüne ilişkin algılarını, psikolojik durumlarını olumsuz yönde etkilemesi açısından da risk oluşturmaktadır. Ancak araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler açısından iş sahibi olmama ya da sosyal güvencenin olmaması ile eşe yönelik şiddet sorunsalı arasında doğrudan bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Çizelge 10: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Yaptıkları İşten Kazandıkları Ücrete Göre Geçimlerini Sağlama Durumları

Geçim Sağlama	Sayı	Yüzde
Evet	78	62,9
Hayır	46	37,1
Toplam	124	100

Çizelge 10’da görülebileceği üzere, araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin uğraştıkları işten kazandıkları ücrete göre geçimlerini sağlamaya ilişkin görüşlerinin dağılımına bakıldığında, katılımcıların büyük oranının (%62,9) kazandıkları gelirin geçim sağlamak için yeterli olduğunu ifade etmektedirler. Gelirlerinin ailenin geçimini sağlamada yetersiz kaldığını belirtenlerin oranı ise %37,1’dir. Ancak bu noktada bir parantez açmakta yarar vardır. Yanıtlar yüz yüze görüşmelerle alındığı için katılımcıların bu soruya verdikleri yanıt bu sorunun salt “*evet, geçim sağlıyordum*” ya da “*hayır, geçim sağlayamıyordum*” şeklinde olmamıştır. Özellikle kazandıkları gelirin geçimlerini sağlamada yeterli olduğunu belirten katılımcılar özellikle şu ifadeleri kullanmışlardır;

“Evet, yeterliydi hoca hanım. Çok şükür! Tabi ayağını yorganına göre uzatmak önemli. Bazı şeylerden kısıyorduk.”

“Yeterli değil desek ne değişecek ki. Bir şekilde yolunu bulup yetiriyorduk...”

Katılımcıların bu ve buna benzer ifadeleri her ne kadar kazançlarının yeterli olduğunu ifade etseler de aslında ailenin geçimini sağlama konusunda kimi güçlükler yaşadıklarını göstermektedir. Ancak bunun ifadesi hiç kolay değildir. Çünkü erkek, evin geçimini sağlama rolüyle toplumdaki yerini korumaktadır. Sancar (2009, s. 63), bu durumu şöyle özetlemektedir;

“Endüstri işçisi erkeğin, ailesini geçindirecek ücreti kazanmasıyla, aileyi geçindiren kişi olarak sahiplendiği ayrıcalıklı cinsiyet konumu ve bunun sonucu oluşan aile modeli, erkek egemenliğine dayalı cinsiyet rejiminin merkezi önemde bir ögesi olmuştur.”

Ekonomik güçlüklerle rağmen, geçim sağlama konusunda verilen çabayı Şenses (2009, s. 247) ise şöyle ifade etmiştir;

“Yoksulluğa karşı hane halkı düzeyinde alınan önlemler, büyük ölçüde işgücü piyasalarına yönelik olmakla birlikte, bunlarla sınırlı kalmamış ve hane halkı harcamalarının kısılmasından hane halkı bileşiminin değerlendirilmesine kadar bir dizi değişik ve ilginç önlemi içermiştir”.

Genellikle kadınların işgücü piyasasına katılımı ve düşük ücretli işlerde çalışması gibi önlemlerle geçim sağlama yolunu bulan ailelerde önemli bir başka konu gündeme gelmektedir. O da, kadının kamusal alanda çalışmasıyla bağlantılı erkeklerin verecekleri karardır. Geleneksel toplumsal cinsiyet algısı ile yetişmiş erkekler, hem ‘evi geçindirme sorumluluğu’nu kendilerinde bulduklarından hem de kadının bu alandaki konumunu kontrol etmek istediklerinden, eşlerinin çalışmasına izin vermeyebilmektedirler. Bu noktada, hem geçim gücü içinde ‘ailenin reisi’ olarak ayakta kalma hem de eril tahakkümlerini kaybetmeme çabasıyla mücadele etmek zorunda kalabilmektedirler.

Düzenli bir işte çalışmama ve geçim sağlayamama ile şiddet uygulama arasında bağlantılar olduğunu belirten çeşitli araştırmalar vardır. Fox ve Diğ. (2002), Hoffman, Demo ve Edwards (1994) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda işsiz, düşük eğitim seviyesine ve düşük prestije sahip olduğunu belirten erkeklerin diğer erkeklere oranla eşlerine daha fazla şiddet uyguladıkları sonucuna varıldığı görülmektedir. Benzer şekilde Sancar (2009, s. 221-225) da, birçok yaygın eril şiddetin cinsiyetçi işgücü ayrışımına dayalı meşrulaştığını belirtmektedir. Özellikle az eğitilmiş, mesleği ve düzenli geliri olmayan, sürekli bir işte çalışmayan erkeklerin ‘ekmek kazanma’ ve namus için şiddeti meşru saydığını ifade etmektedir. Altınay ve Arat (2008), genel olarak erkekliğin bir sonucu olduğu ifade edilebilecek şiddetin nedenleri içerisinde %14 ekonomik sorunlar ve %6 geçimsizlik olduğunu belirtmektedir.

Çizelge 8, 9 ve 10’nu birlikte ele almak gerekirse, araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin yoğunluklu olarak enformel sektörde, orta ve düşük nitelikte işlerde çalıştıkları, sosyal güvencesi olanların oranının

oldukça yüksek olduğu ve kazançlarının geçim sağlamalarında güçlüklerle neden olmakla birlikte uygun yöntemlerle geçimlerini sağlayabildikleri belirtilebilir. Çalışan yoksullar kavramsallaştırması altında ele alınabilecek bu grup, toplumun dayattığı ve denetlediği toplumsal cinsiyet rol ve sorumlulukları altında ailenin geçimini sağlama, başarı ve statü sahibi olma gibi temel nitelikleri karşılamada güçlükler yaşamakta, yerine getiremedikleri sorumluluklar sonrası kaybolan özsaygılarını ‘kendilerince’ örtbas etmek için de şiddete yönelebilmektedirler.

Çizelge 11: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Kullanım Durumlarına Göre Dağılımları

Alkol Kullanım Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	62	50
Hayır	52	41,9
Bırakmışım	10	8,1
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulamış hükümlü erkeklerin alkol kullanım durumlarını gösteren Çizelge 11’de de görüleceği üzere, katılımcıların yarısı cezaevine girmeden önce alkol kullandıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %41,9’u alkol kullanmadığı, %8,1’i de bir süre kullandıklarını ancak cezaevine girmeden önce zaten bırakmış olduklarını ifade etmiştir.

Şiddet uygulayan erkek özelliklerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmaların çoğunda, eşine şiddet uygulayan erkeklerin alkol kullanım sorunlarına değinilmiştir. Ancak alkol kullanımı başlı başına çok fazla bilgi vermemektedir. Bu nedenle alkolün ne miktarda, ne kadar süreliğine tüketildiğini ve alkol etkisi altındayken eşe yönelik şiddet uygulanıp uygulanmadığını belirleyecek kimi açıklamalara gerek vardır. Bu konudaki açıklamalar geçmeden önce, katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtlarda gözlemlenen önemli bir durumu belirtmekte yarar vardır. Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler “*cezaevine girmeden önce alkol kullanıyor muydunuz?*” sorusuna tepkisel bir şekilde öncelikle “*hayır*” yanıtını vermişlerdir. Araştırmacının alkol bağımlılığının ifade edilmediği, bir kez bile alkol tüketilmiş

olsa bunun ifade edilmesi gerektiği yönünde yapmış olduğu açıklamalarla verdikleri yanıtlarda değişiklikler olmuştur. Özellikle ilerleyen sorularda ne kadar süre alkol kullanıldığı, bir seferde alınan alkol miktarı gibi sorularda katılımcıların verdikleri yanıtlarda değişiklik olmuş, ilk soruda cezaevine girmeden önce alkol kullanmadığını belirten katılımcıların da bu sorulara yanıt verdikleri ve aslında az miktarda da olsa alkol kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bu bulgunun rahat bir şekilde gözlemlenebilmesi için her soru için “*alkol kullanmıyordum*” yanıtını veren katılımcıların sayı ve oranlarına yer verilmiştir.

Çizelge 12: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Kullanım Süresine Göre Dağılımları

Alkol Kullanım Süresi	Sayı	Yüzde
1 yıldan az	7	5,6
1-3	9	7,3
4-6	9	7,3
7-9	11	8,9
10-12	18	14,5
13-15	6	4,8
16+	15	12,1
Alkol kullanmıyordum	49	39,5
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin yoğunluklu olarak (%14,5) 10-12 yıl alkol kullandıkları; bu oranı %12,1 ile 16 yıl ve üzerinde alkol kullanımının izlediği görülmektedir. Ayrıca, 7-9 yıl alkol kullananların oranı %8,9; 1-3 ve 4-6 yıl alkol kullananların oranı %7,3’tür.

Çizelge 13: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Kullanım Sıklığına Göre Dağılımları

Alkol Kullanım Sıklığı	Sayı	Yüzde
Her gün	9	7,3
Günaşırı	2	1,6
Haftada birkaç kez	31	25
Ayda birkaç kez	17	13,7
Yılda birkaç kez	18	14,5
Sadece bir kere	1	0,8
Alkol kullanmıyordum	46	37,1
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin alkol kullanım sıklığına bakıldığında haftada birkaç kez alkol kullandığını belirten erkeleri oranının %25 ile en yoğun grup olduğu görülmektedir. %14,5 ile yılda birkaç kez; %13,7 ile ayda birkaç kez; %7,3 ile her gün; %1,6 ile günde bir ve %0,8 ile sadece bir kez alkol kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%28,2) ayrıca, alkol tüketimi ile ilgili açıklayıcı bilgi paylaşma gereği duymuş; alkolü sadece düğünlerde ya da özel günlerde tükettiklerini vurgulamışlardır. Katılımcıların bu savunmacı tavrı, alkol kullanımının olumsuzluğu yönündeki yaygın toplumsal görüşün bir parçası olarak değerlendirilebilir. Katılımcılardan birinin ifadesi ise, zorlu yaşam olaylarının ve değişimlerin bazı bireylerin kontrolsüz bir şekilde alkol kullanımına yönelmesine neden olabileceğini göstermektedir;

“MS hastası olduğumu öğrenince her an her boş vakitte alkol almaya başladım. Tüketiminin sınırı yoktu.”

Erkek, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kendisine ‘verilen’ rol ve sorumlulukları her zaman yerine getirme çabası içindedir. Karşılaştığı ve zorlandığı herhangi bir olumsuz durum, derhal çözümlenmesi ve yeniden güç kazanılması gereken bir savaş alanıdır. Ancak kaza ve hastalık gibi bazı sorunlar, güç ve kontrollerini aşan bir yapıda olduğunda farklı kaynaklarla (alkol-uyuşturucu kullanımı ya da kaybedilen öz saygının eşe şiddet uygulama) kazanılmaya çalışılması gündeme gelmektedir.

“Ezilen kadınlar bazen ayrıcalıklı erkeklerin neden bu kadar baskı altında hissettiklerini anlamakta güçlük çekerler. Oysa erkekler, nadiren yatışan bir korkuyu her gün yaşarlar. Kapı alçak, yol dardır. Tek bir yanlış adım, düşüşe yol açar. Erkek kazanan değilse kaybedendir. Kaybetmenin bedeli ise sadece oyunu kaybetmek değil, terk edilmektedir.” (Real, 2004, s. 184)

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin alkol tüketim miktarlarına bakıldığında, %25,8 ile en yoğun grubun 3-4 kadeh tüketim olduğu anlaşılmaktadır. Bu oranı %21 ile 1-2 kadeh; %11,3 ile 5-10 kadeh ve %3,2 ile 10 kadeh ve fazlası izlemektedir. Diğer seçeneğini tercih eden katılımcıların verdikleri yanıtlar şöyledir; “sınırını bilmiyorum”, “kendimi bilecek kadar”.

Çizelge 14: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Tüketim Miktarlarına Göre Dağılımları

Alkol Tüketim Miktarı	Sayı	Yüzde
1-2 kadeh	26	21
3-4 kadeh	32	25,8
5-10 kadeh	14	11,3
10 kadehten fazla	4	3,2
Diğer	2	1,6
Alkol kullanmıyordum	46	37,1
Toplam	124	100

Verilen bu yanıtlar, nesnel bir değerlendirme yapmaya olanak veren nitelikte değildir. Bu nedenle konunun esas olarak öğrenilmek istenen boyutuna yani alkolün etkisi altındayken eşe şiddet uygulama oranlarına ilişkin bulgulara bakılabilir. Bu bulguya ilişkin Çizelge 15'te dikkat çeken bir nokta, "alkol kullanmıyordum" yanıtını verenlerin oranında bir azalma olduğudur. Bunun nedeni, eşe yönelik şiddet sözünü duyan bazı katılımcıların hemen "hayır" yanıtını vermelerinden kaynaklanmaktadır.

Çizelge 15: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Alkol Etkisindeyken Eşlerine Şiddet Uygulama Durumlarına Göre Dağılımları

Alkollüyen Eşe Şiddet Uygulama	Sayı	Yüzde
Evet	9	7,3
Hayır	68	54,8
Hatırlamıyorum	3	2,4
Alkol kullanmıyordum	44	35,5
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin alkolün etkisindeyken eşlerine şiddet uygulama durumlarına bakıldığında, yalnız %7,3'ünün alkol etkisi altındayken eşlerine şiddet uyguladıkları; %2,4'ünün ise bunu hatırlamadığı görülmektedir.

Conner ve Ackerley (1994)'in yapmış oldukları araştırmada eşine şiddet uygulayan erkeklerin %60-%70'inde alkol kötüye kullanımının olduğu sonucuna varılmıştır. Steaward (2003)'ün çalışmasında, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle psikososyal iyileştirme programına ve alkol tedavi programına

giden erkeklerin şiddet uygulama davranışları alkol tüketmeyen erkeklerle karşılaştırılmıştır. Buna göre, günlük alkol tüketen erkeklerin tüketmeyenlere göre 8 kat daha fazla oranda eşlerine şiddet uyguladıkları sonucuna varılmıştır. Çalışmada altı çizilmesi gereken bir başka nokta, şiddetin alkol tüketiminden hemen sonra ve daha sert, şuursuz olduğu vurgusudur.

Erkeğin alkol kullanımıyla ilgili bir başka bilgi, kadının alkollü olan erkeğe karşı toleranslı olması gerektiği yönündedir. Hatta kadının alkollü erkeğe yönelik alkol kullanımıyla ilgili yaptığı yorumlar, erkekler tarafından oldukça olumsuz algılanmaktadır (HÜNEE, 2015, s. 239).

Literatür taraması sonucunda alkolün, açık ve örtük depresyonun bir uzantısı olarak bağımlılık geliştirilen bir nesne olarak ele alındığı görülmektedir. Bağımlılık geliştirilen bu nesne bazen alkol, bazen de uyuşturucu madde olabilmektedir. Bazı durumlarda da bir kişiye bağımlılık geliştirilebilmektedir. Bağımlılık geliştirilen bu kişi, genellikle erkeğin eşi olabilmektedir. Real (2004, s. 55-58), bu süreci şöyle özetlemektedir;

“Kişinin, özsaygı tanzim etmek adına herhangi bir maddeye, bir kişiye ya da bir davranışa sargın olması durumu bağımlılık süreci olarak adlandırılabilir (...) Bu bağlamda alkol, kişinin içini ısıtarak boşluk ve soğukluk duygusunu yatıştırır; daha sosyal biri olmasını sağlar (...) Eroin gibi uyuşturucular, kaygıyı, kendine dönük nefreti ve bunalımın vahametini azaltarak kişiyi ısıtıp canlandırmaktan ziyade sakinleşmeye yarar. Kokain ise kişiyi neşelendirip enerji verir...”

Bu açıdan bakıldığında, alkol ya da uyuşturucu kullanımı, erkeğin yaşamının belli noktalarında özsaygısını kazanmak, boşluk ve soğukluk duygusunu atmak, nefretini ve bunalımını azaltmak ve neşelenmek amacıyla başvurulmuş bir kaynak olarak değerlendirilebilmektedir. Alkol ve uyuşturucu madde kullanımının yol açtığı sebeplerin bu bağımlılıklarla birleşmesi de erkeğin eşine şiddet uygulaması ile sonuçlanabilmektedir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin, alkol tüketimiyle bağlantılı eşe şiddet uygulama davranışına ilişkin görüşleri Çizelge 16’da da görülebileceği gibi iki uçta benzer oranlar vermektedir. Alkollü olmanın eşe

şiddet uygulamada etkisi olduğunu belirtenlerin ve bu görüşe karşı duranların oran %46'dır. Yalnız 10 kişi alkol ile şiddet uygulama arasındaki bağlantı konusunda kararsız olduklarını belirtmiştir.

Çizelge 16: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Alkollü Olmanın Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri

Alkollü Olmanın Eşe Şiddet Uygulamada Etkisine İlişkin Görüşler	Sayı	Yüzde
Evet	57	46
Kararsızım	10	8,1
Hayır	57	46
Toplam	124	100

Bu bulguyla ilgili açıklık getirilmesi gereken bir nokta vardır. Araştırmacı tarafından hazırlanan ilk görüşme formunda *“alkollü olmanız eşinize şiddet uygulamanızda etkili oldu mu?”* şeklinde sorulan soru, katılımcıların *“hayır”* yanıtıyla birlikte bir başka soru olan *“genel olarak alkollü olmak eşe şiddet uygulamada etkili olabilir mi? Yaşam deneyimleriniz ve gözlemlerinizi paylaşıyor mısınız?”* şeklinde sorulduğunda yukarıdaki oranlar elde edilmiştir. Katılımcılar, sorunun öznesi kendileri olduğunda savunmacı bir şekilde alkolün şiddet uygulamalarında etkisi olmadığını belirtirken *“başka erkeklerin”* bu davranışı sergilediklerini rahatlıkla ifade edebilmişlerdir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin uyuşturucu madde kullanım durumlarına bakıldığında (Bkz. Çizelge 17), cezaevine girmeden önce uyuşturucu madde kullananların oranının %12,8 olduğu anlaşılmaktadır. %6,5'i ise bir süre kullandıktan sonra bıraktığını ifade etmiştir.

Çizelge 17: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Uyuşturucu Madde Kullanma Durumlarına Göre Dağılımları

Uyuşturucu Madde Kullanma	Sayı	Yüzde
Evet	16	12,9
Hayır	100	80,6
Bırakmışım	8	6,5
Toplam	124	100

Katılımcılar uyuşturucu kullanımlarını ifade etmekte zorlanmışlardır. Araştırmacının tekrarlı sorularıyla 24 kişinin yaşamlarının bir döneminde uyuşturucu kullandığı öğrenilmiştir. Alkol ve uyuşturucu kullanımı arasındaki bu ifade sıkıntısının ardında, alkolün uyuşturucuya oranla görece daha kabul edilebilir bir niteliği olması düşünülebilir. Ancak bıraktıkları etkiler bakımından her ikisinin çeşitli sorunlara yol açabileceği söylenebilir.

Çizelge 18: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Uyuşturucu Madde Etkisindeyken Eşlerine Şiddet Uygulama Durumlarına Göre Dağılımları

Uyuşturucu Etkisindeyken Eşe Şiddet Uygulama	Sayı	Yüzde
Evet	3	2,4
Hayır	20	16,1
Hatırlamıyorum	1	0,8
Uyuşturucu kullanmıyordum	100	80,6
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin uyuşturucu madde etkisindeyken eşlerine şiddet uygulama durumlarına bakıldığında, uyuşturucu madde kullandığını belirten 24 erkekten yalnız 3'ü maddenin etkisinde eşlerine şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Bir kişi, uyuşturucu madde etkisindeyken şiddet uygulayıp uygulamadığını hatırlamadığını, 20 kişi de şiddet uygulamadığını belirtmiştir.

Alkol kullanımına verilen yanıtlarla karşılaştırıldığında uyuşturucu madde kullanımında katılımcıların daha net yanıtlar verdikleri görülmektedir. Uyuşturucu madde, çeşidine göre farklı etkiler bırakmakla birlikte, genellikle kişinin gerçeklik algısını bozmakta; gündelik hayatta yapmaktan kaçınacağı kimi davranışları sergileme konusunda kişiye yapay bir güç vermektedir. Bu durum da aslında uyuşturucu madde etkisi altındaki bir kişinin uyuşturucu madde kullanmayan bir kişiye oranla saldırganca tutumlar sergilemeye daha meyilli olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, gerçeklikle bağın kopması sonucu madde etkisi altında sergilenen davranışların etki geçtikten sonra hatırlanması konusunda kayıplar yaşanabileceği de düşünülmelidir. Bu nedenle,

katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtta tüm bunların da göz önünde bulundurularak yorum yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çizelge 19: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Tanı Almış Psikolojik Hastalıkları Olma Durumuna Göre Dağılımları

Tanı Almış Psikolojik Hastalık	Sayı	Yüzde
Var	17	13,7
Yok	107	86,3
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin tanı almış herhangi bir psikolojik hastalıklarının olma durumuna göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%86,3) psikolojik hastalığı olmadığını belirttiği görülmektedir. Yalnızca 17 kişi, tanı almış psikolojik hastalığı olduğunu ifade etmiş ve bu hastalıklarını Çizelge 20’de görülebileceği gibi tanımlamışlardır.

“Hastanın, hastalığına ilişkin bilinci, kesinlikle özgün bir durumdur. Kuşkusuz, delilik miti kadar, kendi kendisinin ne olduğunu bilmeyen hastalık anlamında, yanlış bilinen başka bir şey yoktur. Doktorun bilincini hastanınkinden ayıran uzaklık, hastalığın bilgisiyle bilinmezliği arasındaki mesafeyle ölçülemez. Doktor, hastalıkla ilgili bütün bilgileri elinde tutan ‘sağlık’ tarafında değildir. Buna karşın, hasta da kendi varlığı da dâhil olmak üzere kendisiyle ilgili hiçbir şey bilmeyen ‘hastalık’ tarafında değildir.”
(Foucault, 2014, s.61).

Katılımcıların 11’i, kendi varsaydıkları psikolojik hastalıkları ifade ederek asabiyet gibi sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Bu ifadelerin ardında her ne kadar katılımcıların kendilerine ilişkin farkındalıkları olduğu düşüncesi olsa da, bir yanıla cezaevinde bulunmalarına neden olan olaya ilişkin bir savunma mekanizması geliştirdikleri de düşünülebilir.

Katılımcılar tanı almış psikolojik hastalıklarını (Bkz. Çizelge 20); asabiyet (4 kişi), depresyon (2 kişi), antisosyal kişilik bozukluğu (2 kişi), panik atak (1 kişi) ve şizofreni (1 kişi) olarak belirtmişlerdir. Tanı almış psikolojik hastalığı olduğunu belirten hükümlü erkeklerden yedisi herhangi bir hastalık adı belirtmemişlerdir.

Çizelge 20: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Tanı Almış Psikolojik Hastalıklarına Göre Dağılımları

Tanı Alınmış Psikolojik Hastalık	Sayı	Yüzde
Yok	107	86,3
Belirtilmedi	7	5,6
Asabiyet	4	3,2
Depresyon	2	1,6
Antisosyal Kişilik Bozukluğu	2	1,6
Panik atak	1	0,8
Şizofreni	1	0,8
Toplam	124	100

Bu soru karşısında katılımcıların, özellikle yaşı belli bir ortalamanın (50 yaş) üzerinde olanların, hastalık denildiğinde öncelikle fizyolojik hastalıklarından bahsettikleri gözlemlenmiştir. Bu hastalıklar arasında kalp-damar hastalıkları, yüksek tansiyon, eklem ağrıları, unutkanlık sorunu gibi hastalıklar paylaşılmıştır. Bunun yanı sıra, soruyu yanlış anlayan katılımcılara soru tekrar edildiğinde ve diğer bazı katılımcılara bu soru yöneltildiğinde, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%85) psikolojilerinin bozulduğunu ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Bunda, yaşadıklarının yükü ve cezaevinde bulunmalarının üzerlerinde bıraktığı etkinin yoğunluğuna vurgu yapmışlardır.

Buraya kadar ele alınan özellikler, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin mikro özelliklerinin bir bölümü olan ve genel olarak sosyo-demografik özellikler olarak nitelendirilebilecek özelliklerindendir. Ekolojik kuram çerçevesinde eşine şiddet uygulayan erkeklerin özellikleri açısından mikro düzeyde ele alınan bir başka konu da eşinin şiddetine maruz kalan kadının sosyo-demografik özellikleridir. Daha önce belirtilmiş olmakla birlikte burada tekrar ifade etmek gerekirse, eşinin şiddetine maruz kalan kadınların özellikleri eş şiddetini meşrulaştırmak için değil; literatürde değinilen kimi özelliklerin -yaş farkının çok olması, kadının eğitim seviyesinin erkeğe oranla yüksek olması gibi- şiddet riskini arttırıcı bir niteliğinin olup olmadığını belirlemeye yönelik olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda öncelikle eşine şiddet uygulayan erkeklerin eşlerinin yaş dağılımlarına bakılmıştır.

Çizelge 21: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Eşin Yaşı	Sayı	Yüzde
18-24	21	16,9
25-30	22	17,7
31-35	26	21
36-40	22	17,7
41-55	24	19,4
56-60	7	5,6
61+	2	1,6
Toplam	124	100

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerinin yaş dağılımlarına bakıldığında, yoğunluğun %21 ile 31-35 yaş grubunda olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlarda en küçük yaş 18, en yüksek yaş 67 ve ortalaması 35,4'tür. Bu oran TÜİK 2014 verileri ile karşılaştırıldığında, yakın bir orana denk gelmektedir. TÜİK verilerine göre, Türkiye nüfusundaki kadınların yaş ortalaması 31,3'tür. Ancak bu veriyi yorumlarken kadınların yaşlarının 18'in üzerinde olduğunu ve 47'sinin yaşamını kaybettiğini unutmadan ele almak gerekmektedir.

Aile içinde kadına yönelik şiddet sorunsalının araştırıldığı araştırmaların bazılarında çalışmaya katılan kadınlardan en çok şiddete maruz kalanların %36,3'lük oran ile 25-34 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir (Doğutaş ve Doğutaş, 2014; Köşgeroğlu ve Diğ., 2015). Farklı yerleşim yerlerinde farklı yaş oranlarının yoğunlukta olabileceği düşünülmekle birlikte, araştırmaya katılan hükümlü erkeklerin eşlerinin yaş dağılımlarında (25-35 yaş) benzer oranın (%38,7) yoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan hükümlü erkeklerin eşlerinin yaşları 56 ve üzerine çıktığında oranların ciddi bir şekilde azaldığı görülmektedir. Bu bulguya bakılarak, genç yaşta kadınların şiddete maruz kalma risklerinin daha yüksek olabileceği söylenebilir. Ancak bu noktada göz önünde bulundurulması gereken, bu kadınların ilk şiddete maruz kaldıkları yaşın farklı olabileceği ve bu araştırmaya yansıyan oranların şiddet davranışının yasal zeminde cezai yaptırıma dönüştüğü andaki görünümü olduğudur.

Çizelge 22: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre Dağılımları

Eşin En Uzun Süre Yaşadığı Yer	Sayı	Yüzde
İl Merkezi	68	54,8
İlçe Merkezi	36	29
Bucak veya Köy	13	10,5
Yurtdışı	6	4,8
Bilmiyorum	1	0,8
Toplam	124	100

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerinin en uzun süre yaşadıkları yerlere göre dağılımlarına bakıldığında, %54,8'inin il merkezi; %29'unun ilçe merkezi; %10,5'inin bucak veya köy; %4,8'inin de yurtdışında yaşamını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Yalnız bir katılımcı eşinin en uzun süre yaşadığı yeri bilmediğini belirtmiştir.

Eşinin şiddetine maruz kalan kadınların en uzun süre yaşamlarını geçirdikleri yerleşim yerlerine bakıldığında, eşleriyle benzer oranların olduğu söylenebilir. Farklılaşan oranlar, çok az bir farkla yurtdışına doğru sayının arttığını göstermektedir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerinin eğitim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında (Bkz. Çizelge 23), yoğunluğun %52,4 ile ilköğretim düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu oranı, %21,8 ile lise; %13,7 ile okuma-yazma bilmeyen; %8,9 ile ön lisans ve üniversite; %0,8 ile okuma-yazma bilen ancak herhangi bir okul bitirmemiş olanlar izlemektedir.

Çizelge 23: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eşin Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Okur-Yazar Değil	17	13,7
Okur-Yazar	1	0,8
İlköğretim (ilkokul-ortaokul)	65	52,4
Lise	27	21,8
Önlisans	1	0,8
Üniversite	10	8,1
Bilmiyorum	3	2,4
Toplam	124	100

TÜİK 2011 verilerinde 6 yaş ve üstü nüfusta kadınların eğitim düzeylerine bakıldığında, okuma yazma bilmeyen kadınların oranının %7,6; okuma yazma bilen ancak herhangi bir okul bitirmemiş olan kadınların oranı %20,8; ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) mezunu kadınların oranı %48,2; lise mezunu oranı %14,8; lisan mezunu oranı %7,8 ve yüksek lisans doktora mezunu oranı %0,8'dir.

Erkeğin eğitim seviyesinin kadına göre düşük olmasının, erkeğin işsiz olmasının ya da iş yaşamındaki istikrarsızlığın eşine şiddet uygulama davranışı ile ilişkili olduğunu belirten araştırmalar bulunmaktadır (Kyriacou ve Diğ., 1999; Mirrlees-Black, 1999; Page ve İnce, 2008, s. 85). Eşler arasında özellikle kadını güçlü kılacak şekilde eğitim, kariyer, gelir gibi konularında bir güç dengesizliği yaşıyorsa aile içi şiddetin yaşanma ihtimali artmaktadır (Altınay ve Arat, 2008). Bu araştırma için benzer bir durumla karşılaşmış olmakla birlikte, dikkati çeken bir başka konu, kendini geliştirmek isteyen ya da çalışmak isteyen kadınların eşleri tarafından durdurulmasıdır. Eşlerine eğitim ya da çalışma 'izni' veren erkeklerden birçoğu da *"yetiştirdikleri kadının, gözünü açtığını ve onlara ihanet ettiğini"* belirtmektedir. Böylelikle kadın, ister okumak ya da çalışmak istesin ve bu engellensin; isterse eğitimini tamamlasın ve çalışmaya başlasın, her şekilde şiddetle karşı karşıya kalabilmektedir.

Çizelge 24: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları (eş cezaevine girmeden önce)

Eşin Çalışma Durumu	Sayı	Yüzde
Ev kadını	88	71
Ücretli İşçi (düzenli)	11	8,9
Yevmiyeli (Geçici, Mevsimlik)	7	5,6
Kendi Hesabına (düzensiz, iş buldukça)	7	5,6
Maaşlı, Memur (düzenli)	4	3,2
Emekli	4	3,2
Kendi Hesabına (düzenli)	2	1,6
İşveren	1	0,8
Toplam	124	100

Çizelge 24'te eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerinin çalışma durumları değerlendirildiğinde "ev kadını" olan kadınların oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

TÜİK 2011 verilerine göre, kadınlar için 15 yaş ve üzeri nüfusun işgücüne katılım oranı %25,9; istihdam oranı %23,1 ve işsizlik oranı %10,6'dır.

Ekonomik gücü olmayan veya sınırlı ekonomik gücü sahip, kamusal alanda kendisini daha az var edebilen kadınların şiddete maruz kalma oranlarının diğerlerine oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Tablodaki diğer veriler de yapılan işin niteliği yükseldikçe erkek şiddetinin görece azaldığını göstermektedir. Ancak bu nokta da ekonomik şiddetin daha yoğun yaşandığı görülmektedir. Kendisi eşinden daha çok gelir kazanan kadınların daha çok şiddete maruz kalması (%63) ve eşit gelir kazanan eşler arasında şiddetin daha az (%20,3) olması şiddetin işle veya işsizlikle bağlantısı açısından önemli bir veri olarak düşünülebilir. Fiziksel şiddet, en üst gelir düzeylerinde gerçekleşse de (%23,3), fiziksel şiddet ve ailenin gelir düzeyi arasında bir ters orantı olduğu belirtilmektedir. Hane gelirini bilmeyen kadınlar veya hane geliri en düşük olan kesimlerde kadınlar yaklaşık %43 oranında fiziksel şiddete maruz kalmaktadır (Altınay ve Arat, 2008).

Literatürde özellikle eşler arası gelir durumu ve statü farkına vurgu yapan araştırma sonuçlarının olduğunu görülmektedir. Buna göre; *"...Eşler arasındaki statü farkının kadın lehine olması şiddet olasılığını arttıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Aileye eşinden daha çok gelir getirdiğini söyleyen kadınların %63'ü eşlerinden en az bir kez fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Kadınların aileye kocalarından daha çok gelir getirmesi, fiziksel şiddet riskini en az iki misli arttırmakta, bu durumda olan her üç kadından ikisi fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Fiziksel şiddetin en az olduğu durum, iki eşin eşit gelir getirdikleri durumdur"* (Altınay ve Arat, 2008, s. 85).

Çizelge 25: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Bağlı Bulundukları Sosyal Güvenlik Kurumuna Göre Dağılımları (Eş Cezaevine Girmeden Önce)

Eşin Bağlı Olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu	Sayı	Yüzde
Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değil	73	58,9
SSK	31	25
BAĞ-KUR	6	4,8
Özel Sigorta	5	4
Emekli Sandığı	5	4
Bilmiyorum	4	3,2
Toplam	124	100

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerinin bağlı oldukları sosyal güvenlik kurumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, yoğunluğun %25 ile SSK; %4,8 ile BAĞ-KUR; %4 ile Emekli Sandığı aynı oranla (%4) özel sigorta şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar eşlerinin %58,9'unun herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmadığını ve 4 kişi ise eşlerinin bağlı bulunduğu sosyal güvenlik kurumunu bilmediğini belirtmiştir.

Çizelge 24'te kadının güçlenmesi ve şiddet oranının azalması önermesinin çizelge 25 içinde geçerli olduğu görülmektedir. Erkek şiddetine maruz kalan kadınların %58,9'unun sosyal güvencesinin bulunmamaktadır. Geleceğe ilişkin güvencenin olmaması 'erk'in bütün gücüyle var olabilmesi için oldukça elverişli koşullar doğurmaktadır.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerinin tanı almış psikolojik hastalıkları olma durumlarına göre dağılımları eşlerinin ifadelerine göre Çizelge 26'daki gibidir.

Çizelge 26: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Tanı Almış Psikolojik Hastalıkları Olma Durumlarına Göre Dağılımları (Eş Cezaevine Girmeden Önce)

Eşin Tanı Almış Psikolojik Hastalığının Olması	Sayı	Yüzde
Yok	74	59,7
Var	37	29,8
Bilmiyorum	13	10,5
Toplam	124	100

Katılımcılardan elde edilen bilgiler ışığında, eşlerin %59,7'sinin herhangi bir psikolojik hastalığı olmadığı; %29,8'inin psikolojik hastalığı olduğu ve %10,5'inin tanı almış psikolojik hastalığı olma durumuna göre bir bilgi olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu soruda gözlemlenen, erkeklerin eşlerinin psikolojik hastalığı olduğunu belirtme yönünde emin tavrıdır. Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler göre, yaşadıklarının büyük bölümü eşlerinin psikolojik sorunları nedeniyle olmuştur. Psikolojik sorunları açıklamaları istendiğinde verilen yanıtlar, eşlerinin aşırı asabi olduğu üzerinde yoğunlaşmaktadır.

“Asabiydi. Ani sinir patlamaları oluyordu.”

“Benden önce iki kez intihar girişimi olmuş. Öğrendim. Ama seviyordum. Sorun olmaz diye düşündüm.”

“Benimleyken yoktu ama şimdi var. Alkol-uyuşturucu alıyor, kendini kesiyö..”

“Bana ve çocuklarıma baskı kuruyordu.”

“Kulakları iyi duymuyordu bu yüzden asabiydi.”

Bu konuda verilen yanıtlar aslında, eşine şiddet uygulayan erkeklerin eşlerinde olduğunu varsaydıkları psikolojik sorunları ile ilgili kendi yorumlarını içermektedir.

Buraya kadarki bölüm, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin mikro düzey özellikleri içinde ele alınan eşlerinin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulguları sunmaktadır. Araştırmanın bundan sonraki bölümünde, eşine şiddet uygulayan erkeklerin çocukluk ve gençlik dönemi özellikleri ve bu dönemlerdeki şiddet deneyimine ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocuklukta örnek aldıkları kişileri gösteren Çizelge 27'de verilmektedir. Bu soruya yanıt verirken birden fazla seçenek belirtebilecekleri söylenmiştir. Buna göre bulgulara, farklı bir gösterimle örnek alınan kişiler üzerinden kaç kişinin o kişiyi seçtiğini gösterecek şekilde yer verilmiştir.

Çizelge 27: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluklarında Örnek Aldıkları Kişi/Kişilere Göre Dağılımları

Çocuklukta Örnek Alınan Kişiler	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Anne	32	18,39	92	13,25
Baba	67	38,50	57	8,21
Ağabey	10	5,74	114	16,42
Öğretmen	14	8,04	110	15,85
Amca/Dayı	14	8,04	110	15,85
Diğer	17	9,77	107	15,41
Hiç Kimse	20	11,49	104	14,98
Toplam	174	100	694	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocukluklarında en çok örnek aldıkları kişi babaları olmuştur. Buna göre, 124 kişiden 67'si baba seçeneğini işaretlemiştir. Bu takip eden kişi, 32 erkeğin tercihiyle anneleridir. Amca/dayı ve öğretmen seçeneği 14 kişi; ağabey/erkek kardeş seçeneği ise 10 kişi tarafından seçilmiştir. Katılımcılardan 20'si hiç kimseyi örnek almadıklarını belirtmiştir. Bunun yanı sıra 20 kişi, farklı kişilerin de ismini vermiştir. Buna göre katılımcılar çocuklukta örnek aldıkları kişi olarak; *“kuzenlerimi, özellikle baba tarafındaki akrabalarımı; mahallenin büyüklerini; bacımı, teyzelerimi ve halalarımı; mahalleden mimar bir çalışanı; tv'den ünlü kişileri, Tom Cruise'u; Barış Manço'yu; Deniz Baykal'ı; Atatürk'ü örnek aldım”* yanıtlarını vermişlerdir. Bunların yanında iyiliği örnek aldığını; kendini örnek aldığını ve çocukluğunu hiç bilmediğini belirten katılımcılar da olmuştur.

Çocuklukta örnek alınan kişi, çocuğun gelişiminde rol model olarak seçeceği kişiyi bu bağlamda düşünce, tutum ve davranış açısından benzer özellikler gösterebileceği kişiyi ifade etmektedir. Bu kişi, her ne kadar çocuğun gelişiminde etkide bulunacak tek kişi olmasa da onun atfettiği anlam açısından ele alınmaya ve değerlendirilmeye değerdir.

“Erkeklerin egemen erkeklik değerlerini öğrenmede babalarından gördüklerinin ya da babalarında görüp reddettiklerinin ne ölçüde stratejik öneme sahip olduğu sorgulandığında ilginç sonuçlara ulaşıyor. Kuşaklar

arası çatışmalar belirgin olarak gözlenirse de genç erkeklerin babanın erkeklik değerleri ile özdeşleşmesi hegemonik erkekliğin yeniden üretilmesinde halen önemli bir mekanizma. Genç erkeklerin özellikle babalarından gördükleri kadın düşmanlığı ve eril şiddeti kolayca reddedemedikleri ve zaman içinde bunu içselleştirdikleri araştırmaların doğruladığı bir durum” (Sancar, 2009, s. 128).

Çocukluk dönemlerinde en çok babalarını örnek aldıklarını söyleyen katılımcıların bazıları, babalarının annelerine uyguladıkları şiddet karşısında çok öfkelenediklerini ve onlara karşı çıktıklarını paylaşmışlardır (Bkz. Çizelge 31 ve 84). Ancak kendi eş ilişkilerinde babalarından gördükleri ve belki de sorun çözme yöntemi olarak kanıksadıkları eş şiddetini en ağır şekliyle eşlerine yöneltmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, aslında Sancar (2009, s. 120)’ın Yıldırım Türker ile yaptığı görüşmedeki şu paylaşımının oldukça yerinde olduğu düşünülmektedir:

“Erkekliğin bir eğitim programı olduğunu düşünüyorum. Bunun ilk sınıfı da, mezuniyet sınıfı da baba. Tabii, ‘baba’yı da zaten başka yerlere taşıdığımız için, askerlikte komutan oluyor, hapishanede gardiyan oluyor, başbakan oluyor; baba hep bizimle beraber. (01.06.2006)”

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocukluk ya da gençlik dönemlerinde çete ve/veya mafya türü oluşumlarda bulunma durumlarına göre dağılımları Çizelge 28’de gösterilmiştir.

Çizelge 28: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluk ya da Gençlik Döneminde Çete/Mafya Türü Oluşumlarda Bulunma Durumlarına Göre Dağılımları

Çete/Mafya Türü Oluşumlarda Bulunma	Sayı	Yüzde
Evet	10	8,1
Hayır	113	91,1
Hatırlamıyorum	1	0,8
Toplam	124	100

Katılımcıların belirttiğine göre büyük çoğunluğu (%91,1) bu tür oluşumlarda bulunmamıştır. Sadece 10 kişi (%8,1) bu tür oluşumların içinde yer aldığını ve bir kişi de hatırlamadığını belirtmiştir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin %91,1’i çete veya mafya türü oluşumlara katılmadıklarını söylemektedirler. Oysa gayri meşru ve yaygın bütün edimler

kendilerini ait hissettikleri, güç alıp verdikleri bir odak ararlar. Eşine şiddet uygulayan erkek bu gücü nereden almaktadır? Belki de erkek şiddeti meşruiyetini çete ve mafyadan çok daha büyük bir oluşuma topluma, devlete dayandırdığından böylesine yaygın bir tehdide dönüşebilmiştir.

Çete/mafya türü oluşumlarda bulunmadığını belirten katılımcılardan biri şu bilgiyi paylaşma gereği duymuştur;

“Hoca hanım şimdi ben Diyarbakırlıyım. Doğuluyum ben. Aşiret ailesiyiz..”

Katılımcının, çocukluk ve gençlik döneminde içinde bulunduğu oluşumu çete/mafya olarak nitelendiremediği ancak aşiret içinde bulunduğunu vurgulayan açıklaması, kolektif bir gücün farklı bir dile getirilişi olarak ifade edilebilir. Kamucu toplum biçimi olarak aşirette, *“aile ataerkildir. Bireyi aile topluluğu besler, büyütür, korur; buna karşılık birey kendisi için değil de aile topluluğu yani aşiret için çalışır ve yaşar”* (Özer, 2003, s.33).

Katılımcının bu yöndeki vurgusu diğer oluşumlarla benzeşme noktaları kurarak, kolektif bir birlikteliğin içinde yetişmiş olmasının, bir yönüyle toplu karar alma süreçlerinin ve kan davası gibi aşiret aileleri arasında yaşanan sorunların içinden geldiğinin ifadesi şeklindedir.

Çizelge 29: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluk ya da Gençlik Döneminde Şiddet Görme Durumlarına Göre Dağılımları

Çocukluk ya da Gençlikte Şiddet Görme	Sayı	Yüzde (%)
Evet	67	54
Hayır	53	42,7
Hatırlamıyorum	4	3,2
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocukluk dönemi şiddet deneyimlerini belirlemek amacıyla çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bunlardan biri olarak *“Çocukluğunuzda ve/veya gençliğinizde hiç şiddet gördünüz mü?”* sorusuna katılımcılar öncelikle *“hayır”* yanıtını vermişlerdir. Bunun üzerine fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet tanımlaması

yapılmış, daha doğrusu bu tanımlar üzerinden örnekler verilmiştir. Bunun üzerine katılımcılar Çizelge 29’da belirtilen oranlarla yanıt vermişlerdir. Buna göre, katılımcıların %54’ü çocuk ve/veya gençlikte şiddet gördüğünü; %42,7’si görmediğini ve %3,2’si şiddet görüp görmediğini hatırlamadığını belirtmiştir.

Şiddet gördüğünü belirten katılımcıların büyük bir kısmı, maruz kaldıklarını belirttikleri şiddetten sonra açıklama yapma gereği hissetmiştir. Açıklamalardan kendilerine uygulanan şiddeti davranışlarını düzeltmek amacıyla yapılmış gerekli bir davranış olarak nitelendirdikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında bazı açıklamalar da şöyledir;

“12 Eylül dönemini yaşadım... Bundan kötü şiddet görme olur mu?”

“21 yaşında işkence gördüm. İftira sonucu gözaltına alındım. Eşimle alındım. İşkence gördük.”

“Babam çocukları içinde sadece beni döverdi... Kendi kendime niye ben diye sorardım...”

Ailede eşine şiddet uygulayan erkeklerin özelliklerinin araştırıldığı bazı çalışmalarda, çocukluk dönemine ilişkin kötü ele alışların şiddet sorunsalına dönüştüğü tartışılmaktadır. Vahip (2002) erken çocukluk dönemi travması yaşayan çocukların, travma anında kitledikleri, yaşamlarının devamında bu travma anına kilitlendikleri ve psikososyal gelişimlerini tamamlayamadıklarını ifade etmektedir. Bu süreç, yetişkinlik döneminde travmatize edici ortamları ya da ilişkileri sürdürme (Herman, 2007) ve şiddet uygulama şeklinde kendini gösterebilmektedir. Bevan ve Higgins (2002, s. 226) de çocukluk döneminde öğrenilen şiddet davranışının yetişkinlikte şiddet uygulamaya dönebileceğini ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet gördükleri kişi ile olan yakınlık durumlarına göre dağılımları Çizelge 30’da gösterildiği gibidir.

Çizelge 30: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluk ya da Gençlik Döneminde Şiddet Gördükleri Kişilerle Olan Yakınlık Durumlarına Göre Dağılımları

Çocuklukta Kendilerine Şiddet Uygulayan Kişi(ler)	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Anne	15	8,77	109	11,53
Baba	40	23,39	84	8,88
Ağabey/Abla	12	7,01	112	11,85
Kız/Oğlan Kardeş	2	1,16	122	12,91
Akraba	10	5,84	114	12,06
Öğretmen	26	15,20	98	10,37
Arkadaş	9	5,26	115	12,16
Diğer	9	5,26	115	12,16
Hiç Şiddet Görmedim	48	28,07	76	8,04
Toplam	171	100	945	100

Bu soruda da katılımcılar, birden fazla kişi belirtmişlerdir. Buna göre şiddet görülen kişi yoğunluklu olarak (40 kişi) baba olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, 26 kişi öğretmen; 15 kişi anne; 12 kişi ağabey/abla; 10 kişi akraba; 9 kişi arkadaş demiştir. Akrabalar içinde en çok şiddet gösteren amca; büyük kardeş açısından da ağabeydir. Yalnız iki kişi kendisinden küçük kardeşi tarafından şiddet gördüğünü ve 9 kişi de farklı kişilerden şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. Diğer seçeneği için katılımcılar şiddet gördükleri kişiler olarak, mahallenin ağabeyleri; üvey baba; polis ve toplumsal şiddet (12 Eylül Dönemi) şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Literatürde çocukluk döneminde yaşanan kimi olayların yetişkinliğe geçişte sorunlar yaşanmasına ve şiddete yol açacağı yönünde araştırma bulguları bulunmaktadır. Çocukluk dönemi travmasına neden olabilecek olaylardan biri, çocuğun ev ortamında şiddet görüyor olması ya da anne-babasının şiddetine tanıklık ediyor olması olabilir. Bu konu ekseninde şekillenen araştırmalar, çocukluk ya da gençlik döneminde şiddet gören ya da tanık olan çocukların şiddet görmeyen ve tanık olmayan çocuklara oranla daha fazla şiddet içeren davranışlarda bulunduklarını belirtmektedir (WHO, 2002; Maxwell ve Maxwell,

2003; Nicholas ve Rasmussen, 2006; Özgentürk, Karğın ve Baltacı, 2012; Spillane-Grieco, 2000).

Çizelge 31: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklukta Anne-Babalarının Kavgalarına Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Çocuklukta Ebeveynlerin Kavgasına Tanık Olma	Sayı	Yüzde
Evet	64	51,6
Hayır	51	41,1
Hatırlamıyorum	8	6,5
Diğer	1	0,8
Toplam	124	100

Şiddet görmek kadar önemli olan başka bir konu, daha önce de belirtildiği gibi, şiddete tanık olmaktır. En az şiddete maruz kalma kadar etkili olan tanık olma durumunun eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler açısından görünümünü belirlemek amacıyla yöneltilen soruya verilen yanıtların dağılımı Çizelge 31’de gösterildiği gibidir.

Ebeveynler arası şiddete tanık olma özelinde yöneltilen soruya katılımcıların yaklaşık yarısı (%51,6) olumlu yanıt vermiş; %41,1’i tanık olmadığını belirtmiştir. 8 kişi hatırlamadığını belirtmiştir. Yalnız bir kişi “diğer” seçeneğini tercih etmiştir. Katılımcının açıklaması şöyledir;

“Bizim yanımızda etmezlerdi, işi bilirlerdi” (gülüyor)

Katılımcının bu ifadesinden kavga anına tanık olmadıkları ancak kavganın etkilerini gözlemledikleri anlaşılmaktadır. Başka bir açıdan anne-babası arasındaki gerginlik bir şekilde çocuklara ulaşmıştır.

“Babaannem annemi babama şikâyet ederdi. Annem babam da sonra kavga ederdi.”

Bunun yanında ilişkilere başka kişilerin dâhil olmasıyla ortaya çıkan sorunlara vurgu yapan katılımcı, bir kadının (erkeğin annesi) diğer kadın (gelin) üzerindeki şiddetine gönderme yapmaktadır.

Katılımcıların ikisi, ebeveynlerinin kavgası sırasında kendi tutum ve davranışlarına değinmiş ve şu ifadelerde bulunmuşlardır;

“Döverdi (babayı kastederek). Araya girerdim. Silah bile sıktım.”

“Döverdi (babayı kastederek). Elimden gelse babama vurmak isterdim. Babam 14 sene cezaevinde yattı” (başka bir suçtan dolayı).

Bu açıklamalara ek olarak, ebeveynler arasındaki şiddeti normalleştirmiş katılımcıların olduğu da anlaşılmaktadır;

“Ev münakaşası, bağırma. Çocuklar büyüyünce sorunlar oluyo. Beş kardeşiz biz. Sorun oluyodu.”

“Bazen... Ev hali, oldu..”

Çizelge 32: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklukta Anne-Babalarının Kavgalarına Tanık Olma Sıklığına Göre Dağılımları

Çocuklukta Ebeveynlerin Kavgasına Tanık Olma Sıklığı	Sayı	Yüzde
Her gün	9	7,3
Günaşırı	1	0,8
Haftada birkaç kez	13	10,5
Ayda birkaç kez	16	12,9
Yılda birkaç kez	22	17,7
Sadece bir kere	4	3,2
Diğer	3	2,4
Hiç tanık olmadım	56	45,2
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin ebeveynlerinin kavgasına tanık olma sıklığına göre dağılımlarında yoğunluğun %17,7 ile yılda birkaç kez; %12,9 ile ayda birkaç kez; %10,5 ile haftada birkaç kez; %7,3 ile her gün; %3,2 ile sadece bir kere ebeveynlerinin kavgasına tanık olduklarını belirtmiştir.

Kemerli (2002) ve Yanikkerem (2002), şiddet uygulayan erkeklerin geçmiş aile yaşantısında şiddet olduğunu belirtmektedir: *“Bu erkekler, çocukluğunda şiddete maruz kalmış veya şiddete tanık olmuştur. Öz güvenleri düşüktür. Kendi kusur ve suçlarını başkalarına yansıtma eğilimi gösterirler. Cinselliği erkekliklerini göstermek, düşük özsaygılarını yükseltmek için kullanırlar. Aşırı derecede paylaşımsız ve kıskançtırlar. Eşlerini kontrol etme istekleri yoğundur.”*

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin öğrenciyken şiddete maruz kalma ya da tanık olma durumları ayrı ele alınmıştır (Bkz.

Çizelge 33). Buna göre, öğrenciyken şiddete maruz kaldığını ya da tanık olduğunu belirten katılımcıların oranı %44,4'tür. %53,2'si hiç şiddet görmediğini, %2,4'ü de hatırlamadığını belirtmiştir.

Çizelge 33: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Öğrenciyken Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Öğrenciyken Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma	Sayı	Yüzde
Evet	55	44,4
Hayır	66	53,2
Hatırlamıyorum	3	2,4
Toplam	124	100

İlbars (1999, s. 427)'a göre geleneksel kültürümüzde kız ve erkek çocuk ayrımı eğitimle pekiştirilir. Erkek çocukları, babalarının annelerini küçük gören tavrını, aşağılamasını, dayacağını, küfrünü, azarını görerek büyürler. Böylece kadınlara değer vermenin erkeklikle bağdaşmadığını öğrenirler.

“Suriye’de okudum, Türkçe konuştum diye tekme tokat döverlerdi. Türkiye’de de dışlanırdım. 17 sene TC vatandaşlığı alamadım.”

“Cetvelle vuruyordu.”

Öğrenciyken şiddet görme konusunda katılımcıların özellikle vurguladığı konu, öğretmenin vurması ya da kızmasının şiddet kategorisine girmediğidir. Ancak katılımcılardan birinin ifadesinde, okulu bırakmada öğretmenin uyguladığı şiddet oldukça açık şekilde ifade edilmiştir.

“Sadece bir kez oldu, Onda da 2’den terk ettim.”

Freire (1970)'e göre, *“insanların öğrenmelerini önleyen her durum bir şiddettir”*. Sitemli şiddet olarak da ifade edilen okul şiddeti, *“dezavantajlı çocuk ve gençlerin öğrenme deneyimlerini etkileyerek onlara zarar verir”*. *Sistemli şiddet, eğitim kültürüne, eğitim örgütlenmesine, liderlik biçimlerine ve eğitim uygulamaları içine açıkça nüfus etmiştir* (Kurul Tural, 2006, s. 240).

Şiddetin deneyimlenerek öğrenildiği bir alan olarak okullar, yalnız öğretmen-öğrenci ilişkisinde değil; öğrenciler arasındaki şiddet olaylarında da kendini göstermektedir.

Çizelge 34: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklukta Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarının Eşlerine Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri

Çocuklukta Şiddet Görmenin Eşe Şiddet Uygulamadaki Etkisi	Sayı	Yüzde
Evet	54	43,5
Kararsızım	13	10,5
Hayır	57	46
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocuklukta şiddet görmenin ileriki yıllarda eşe şiddet uygulamada etkisi olup olmadığına dair soruya verdikleri yanıtlara göre dağılımları Çizelge 34'te gösterildiği gibidir. Katılımcıların %46'sı çocuklukta şiddete maruz kalmanın ya da tanık olmanın eşe şiddet uygulamada etkisi olmadığını belirtmiştir. %43,5'i etkili olduğunu ifade etmiş; %10,5 ise kararsız olduğunu belirtmiştir.

Eşine şiddet uygulayan erkek özelliklerinin mikro düzey özelliklerinde ele alınan kök aileden gelen şiddet öyküsü, şiddetin öğrenilen bir davranış olduğu, sürdürüldüğü ve kişi üzerinde ciddi etkiler bırakması yönüyle sıklıkla tartışılan bir konu olmuştur. Araştırmacılar kök ailesinde şiddet gören ya da şiddete tanık olan erkeklerin eşlerine şiddet uygulama eğiliminde olduklarını belirtmektedirler (Caesar, 1988; Dumas, Margolin ve John, 1994; Dutton ve Hart, 1992; Hotelling ve Sugarman, 1986; Langhinrichsen-Rohling, Neidig ve Thorn, 1995; O'Leary ve Curley, 1986; Rosenbaum ve O'Leary, 1981; Star, 1978).

Katılımcıların verdiği yanıtlar, şiddetle bağlantılı savunmacı tutumlarının yansımalarını içeren tarzdadır. Bu nedenle özellikle doğrudan şiddet davranışıyla bağlantılı sorulan sorularda kabullenmeme, reddetme yatkınlığına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu soruda da, ilk etapta çocuklukta şiddete maruz kalma/tanık olmalarının eşlerine şiddet uygulamalarında etkisi olup olmadığı sorulmuş; katılımcıların tümünün hayır yanıtı üzerine soru genel olarak ifade edilmiştir. Çizelge 34'e yansıyan, katılımcıların genel olarak çocukluk döneminde maruz kalınan şiddetin şiddete yol açma olasılığı üzerine görüşlerini

yansıtmaktadır. Bu şekilde yanıt verirken bile birçok erkeğin suçlanacağını hissederek düşünerek yanıt verme eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir.

Erkeklerin yaşamlarının özellikle belli dönemlerinde oldukça ciddi sayılabilecek şiddet içerikli ortamlarda bulundukları ya da şiddet içerikli davranışlara maruz kaldıkları söylenebilir. Bunlardan biri olarak sünnet, üzerinde durulması tartışmalara yol açan ve sıklıkla şiddetle özdeşleştirilmeyen bir yapıdır. Araştırmada bu konuya değinilmek ve katılımcıların bu konudaki görüşleri alınmak istense de kimi baskın toplumsal görüşlerden dolayı bu soruya yer verilmemiştir. Ancak bu konunun özellikle erkekliğin kurgulanışı ve algılanışıyla ilgili önemli bağlantılar sunabileceği düşünülmektedir.

Erkeklerin genel olarak şiddet içerikli ortamlarda bulunma zorunlulukları açısından askerlik dönemi de incelenmelidir. Bu yönde katılımcılara yöneltilen soru, çok genel ifadeyle askerdeyken şiddete maruz kalma ya da tanık olma durumlarını belirlemeye yönelik sorulmuştur.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin askerde şiddete maruz kalma ya da tanık olma durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında; %55,6'sının şiddete maruz kalmadığı/tanık olmadığı; %36,3'ünün ise şiddete maruz kaldığı/tanık olduğu anlaşılmaktadır. Yalnız iki kişi, askerde şiddet görüp görmediğini hatırlamadığını; sekiz kişi de askerlik yapmadığını belirtmiştir.

Çizelge 35: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Askerdeyken Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Askerde Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma	Sayı	Yüzde
Evet	45	36,3
Hayır	69	55,6
Hatırlamıyorum	2	1,6
Diğer	8	6,5
Toplam	124	100

Katılımcılara şiddet görmelerine yol açan olay ya da olaylar sorulduğunda katılımcıların bazıları şu yanıtları vermiştir;

“Nöbette uyuyunca..”

“İşi yanlış yapınca... Askersiniz, eliniz kolunuz bağlı, komutan ya!”

“Kazma sopayla vururlardı, döverlerdi...”

“Askerde normaldi. Silahlı çatışmalara girdim. Hem şiddet uyguladım hem de tanık oldum..”

Katılımcıların bu ifadeleri, sadece erkeklerin bulunduğu kurumsallaşmış ataerkil alanlarda eril tahakkümün nasıl yapılandığını, sürdürüldüğünü ve hatta bu sürecin öğrenilmesine nasıl katkı sağladığını görmek açısından son derece önemlidir.

“(...) Militarist değerlere dayalı savaşıcılığın baştan sona cinsiyetlendirilmiş pratikler olarak yaşandığını görürüz. Erkekler kahraman koruyucular olarak hegemonik erkeklik değerleri ile uyum gösterecekleri ‘kışla’ eğitimi süreçlerinden geçirilerek savaşa hazırlanırlar. Bu süreçte kadınsı olan her şeyin dışlanıp aşağılanması, farklı cinsel eğilimi olan erkeklerin askeri birliklerden atılması genellikle gerekir. Savaş bir zorunlu savunma durumu olmaktan çıkar ve ‘asker eğitimi’ bir tür ‘hegemonik erkeklik öğrenme okulu’na dönüşür” (Sancar, 2009, s. 155).

Katılımcıların askerlik görevi sırasında tanık oldukları/maruz kaldıkları şiddeti normalleştirdikleri anlaşılmaktadır. Böylelikle, kanıksanan şiddet davranışı geleneksel toplumsal cinsiyet algısıyla yapılandırılmış aile ilişkilerinde de sürdürülebilmektedir. Bu noktada Selek (2010), askerlik sırasında maruz kalınan ve mücadele edilemeyen kişilere duyulan öfkenin, başkalarına yönlendirilebileceğini ifade etmektedir;

“Genellikle erkekler, okumak, çalışmak ya da askerlik için gurbete giderler. Gücün, aklın, üstünlüğün ifadeleriyle isimlendirilen, çocukluklarından beri dünyanın merkezindeymişler gibi büyütülen erkekler, kamusal hayatta başka merkezlerle karşılaşır. Milyonlarca ‘reis’ adayının çarpıştığı bu gerilim alanında, taşınması zor bir mite göre şişirilen varlıklar, her şamarla yeni bir parçalanma yaşar (...) Tabi kılınmış erkekler, kendilerine şiddet uygulayan erkeklerle baş edemeyince, dolaylı intikam yolları da buluyorlar. Örneğin, hınçlarını daha zayıf gördükleri erkeklere boşaltmaya çalışıyorlar” (Selek, 2010, s. 24, s. 132).

Yapılan görüşmelerden eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin her ne kadar bu süreçlerden olumsuz yönde etkilendiklerinin anlaşılabileceği ifadeler alınmış olsa da katılımcıların bu yönde bir farkındalığı olmadığı görülmüştür.

Çizelge 36: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çalışırken Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Çalışırken Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma	Sayı	Yüzde
Evet	28	22,6
Hayır	95	76,6
Hatırlamıyorum	1	0,8
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet deneyimlerine ilişkin bir başka alan, işyerinde ya da çalışırken şiddete maruz kalma/tanık olma durumlarını belirlemeye yöneliktir. Çizelge 36'da da görülebileceği üzere katılımcıların %76,6'sı çalışırken şiddete maruz kalmadığını/tanık olmadığını; %22,6'sı ise şiddete tanık olduğunu/maruz kaldığını ifade etmiştir. Yalnız bir kişi hatırlamadığını belirtmiştir.

“Erkek egemen toplum kavramı aynı zamanda farklı erkeklikler arasındaki hiyerarşi ve iktidar mücadelelerine dikkat çeker ve devlet, ordu, iş gücü piyasası gibi kurumsallaşmış patriarki alanlarındaki yapılandırılmış erkek egemenliğine özel vurgu yaparak doğrudan siyasal iktidar ilişkilerine vurgu yapar” (Sancar, 2009, s. 17).

İş gücü piyasası içinde erkekler, konumlarını korumak ve daha prestijli işlerde yer almak için mücadele vermekte; bu süreçte karşısındaki erkeğin konumuna göre egemenliğini sürdürme durumundadır. Karşısındaki erkeğin kendine göre görece daha güçsüz olduğunu gören erkek, tahakküm kurma yoluna gidebilmekte; ancak kendi güçsüzlüğünü gördüğünde geri çekilmekte ve tahakküm altına girebilmektedir. Çalışma yaşamında yaşadığı bu durumu, farklı alanlarda gidermeyi amaçlayabilmekte, bu noktada geleneksel toplumsal cinsiyet algısının da yardımıyla aile içinde eşine ve çocuklarına şiddet uygulayabilmektedir.

Çizelge 37: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Koğuş İçinde Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Koğuş İçinde Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma	Sayı	Yüzde
Evet	31	25
Hayır	93	75
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin koğuş içinde şiddete maruz kalma ya da tanık olma durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, çoğunluğunun (%75) şiddete maruz kalmadığı ya da tanık olmadığı; %25'inin ise şiddete maruz kaldığı ya da tanık olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların bazılarının ifadeleri şöyledir;

“Psikolojik şiddet uyguluyorlar. 3-4 kez girdiği için mahkûmculuk oynuyorlar. Önümden geçme, yanımda oturma gibi.”

“Bayağı görüyoruz. Adam ilaç alıyor, bulaşıyor.”

“12- 13 kişinin yattığı yerde normal. Kapalıda daha çok böyle sorunlar oluyor.”

“Ufak tefek, hoş görüyoruz. Telefon görüşmesi yapamıyor, tedirgin oluyor, bize bulaşıyor.”

Katılımcıların, cezaevinde kalmanın olağan durumu içinde değerlendirdikleri şiddet içerikli bu durumları genelde alttan alarak, görmezden gelerek ya da hoşgörüyü ‘idare ettikleri’ görülmektedir. Çünkü dışarıdaki sosyal yaşamlarında kullandıkları sorun çözme biçimlerinin cezaevinde kullanılmamasının haklı gerekçeleri vardır. Bunlar ceza alma, infaz süresinin iyi halden azaltılmasının önünün kesilmesi gibi önemli sonuçlardır. Ancak bunların önüne geçen diğer konu, kendi erkekliklerinin diğer hegemonik erkeklikler karşısındaki sınanma durumudur.

“Cezaevi, erkekliğin ‘kapatıldığı’ eril bir mekândır. Erkeğin, cezaevi dışındaki güçlü konumu tersine dönmekte; kendi yaşamı ve ailesi üzerindeki denetimi kaybolmaktadır. Cezaevinde erkekler arasında kurulan yeni iktidar ilişkilerindeki konum ile erkeklik, hem güçsüzleşme riskiyle karşı karşıya kalmakta, hem de güçlenme olanağı bulabilmektedir. Bu açıdan cezaevi, erkekliğin sınandığı bir mekâna dönüşmektedir” (Öztürk, 2014, s. 205).

Öztürk (2014)’ün açıklamasından da anlaşılacağı üzere, erkeklik konumu bazen güçsüzleşmekte bazen de güçlenebilmektedir. Erkekliğin cezaevinde güçlendiği bir olgu olarak namus cinayetinden hüküm alma, bu erkekler karşısında diğer erkekliklerin güçsüzleşmesine neden olabilmektedir.

Ayrıca katılımcıların çoğu, infaz süreçlerinin tehlikeye gireceğini ve çocuklarını düşünerek cezaevinde şiddet ortamlarına girmekten özellikle kaçındıklarını belirtmiştir.

“Sabır gösteriyorum. Çoluğumuz çocuğumuz var.”

Katılımcılardan bazıları da, doğrudan şiddete maruz kaldığını ya da tanık olduğunu ifade etmektense, genel ifadelerle (*“bana karşı olmadı, efendi insanlar, saygısızlık gördüm”*) soruyu geçiştirmeyi tercih etmişlerdir. Çünkü karşılarında kaçınmaları gereken başka hegemonik erkeklikler bulunmaktadır.

“Eğer egemen erkeklik pratikleri diğer erkeklik tarzlarını kendi tahakkümleri altında tutularak inşa ediliyorsa ve buna karşı direnen “karşı-hegemonik” erkekliklerin olması kaçınılmazsa, farklı erkeklikler arasında çatışma dinamiklerinin yaşandığı bağlamları, gerilim ve çatışmaların hangi biçimde gerçekleştiğini sorgulamak gerekir” (Sancar, 2009, s. 20).

Cezaevi, dışarıda sürekli güçlü ve kontrol sahibi olması beklenen erkeğin, devlet denetiminde gücünü bir ölçüde kaybetmesi anlamına gelmektedir. Bu durum da, devlet karşısında kaybedilen gücün eril bir mekân olan cezaevinde yeniden kazanılması çabasını beraberinde getireceğinden şiddet başta olmak üzere çeşitli güç ve kontrol ilişkilerinin yaygın şekilde uygulanabileceğini akla getirmektedir. Bu bulguda katılımcıların, ikincil bir güç kaybını vurgulayacağı için şiddete maruz kaldıklarını ya da tanık olduklarını göz ardı ederek bir savunma mekanizması geliştirebilmiş olabilecekleri ihtimalini göz önünde bulundurarak bu verileri yorumlamak yerinde olacaktır.

Uluocak ve Diğ. (2014, s. 13)’ın da belirttiği gibi, *“ekolojik kuramın mikro düzeyinde şiddetin faili ve kurbanı olma olasılıklarını artıran bireysel karakteristikler”* de düşünüldüğünde eşine şiddet uygulayarak hüküm giymiş erkeklerin bir arada bulunduğu koğuşlarda şiddet unsurunun oluşmaması oldukça güç görünmekte ve hükümlülerin şiddete uğramadıkları (%75) yönündeki beyanları ile tezatlık içermektedir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin şiddete uğrama ve tanık olma yüzdelerinin ortalama veya ortalamanın altında düzeylerde olduğu görülmektedir. Burada

şiddet uygulayan erkeklerin şiddet algıları üzerinde durmak yararlı olacaktır. Şiddet algısında söz ederken iki faktör ön plana çıkmaktadır; şiddetin normalleştirilmesi ve fiziksel şiddet dışındaki şiddet biçimlerini yok sayılması.

Şiddetin; özel ve kamusal alan süreçlerinin, eğitimin doğal bir unsuru, iletişim biçimi olduğu çevrelerde -görece tüm toplum için farklı dozlarda geçerli-normalleştiği, günlük hayatın sıradan bir parçası haline dönüştüğü görülmektedir.

Şiddet deyince daha çok akla fiziksel şiddet gelmektedir. Psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet türleri göz ardı edilmektedir. Şiddete uğramak veya tanık olmakla şiddet uygulamak arasında ilişki tartışılırken duygusal şiddetin önemli bir faktör olabileceğini denklem dışında tutmamak da yerinde olacaktır.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin ailenin tanımına ilişkin yapmış oldukları açıklamalar Çizelge 38’de gösterilmiştir.

Çizelge 38: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Ailenin Tanımına İlişkin Yaptıkları Açıklamalara Göre Dağılımları

Ailenin Tanımına İlişkin Görüşler	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kadın, erkek ve çocuklardan oluşan bir yapıdır.	53	21,37	71	14,31
Sevgi ve paylaşımdır.	81	32,66	43	8,66
Mutluluk kaynağıdır.	64	25,8	60	12,09
Sorun kaynağıdır.	11	4,43	113	22,78
Toplumsal dayattığı bir zorunluluk/gerekliliktir.	12	4,83	112	22,58
Diğer	27	10,88	97	19,55
Toplam	248	100	496	100

Katılımcıların birden fazla seçenekle yapmış oldukları aile tanımlamasında “sevgi ve paylaşım” ifadesinin yaygın biçimde (81 kişi) tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bu tanıma “mutluluk kaynağı” (64 kişi); “kadın, erkek ve çocuklarda oluşan bir yapı” (53 kişi) takip etmektedir. Ailenin tanımına ilişkin olumsuz ifadeler ise daha az terci edilmiştir. Buna göre, “sorun kaynağı” (11 kişi) ve “toplumsal dayattığı bir zorunluluk/gereklilik” (12 kişi) ifadelerine daha az

değinilmiştir. Bunların yanı sıra katılımcılar, kendi aile tanımlarını da diğer seçeneği altında yazmışlardır. Bu tanımların aileye ilişkin olumlu bildirimleri içerdiği söylenebilir. Örneğin; aileyi *sevgi, saygı, sadakat, birliktelik, dayanışma, yaşamın anlamı* gibi genel ifadelerle belirtmektedirler. Bunun yanında, “*yuvayı dışı kuş yapar*” gibi ifadelerle ailede kadınlık rollerine de vurgu yapmaktadırlar.

“Kurum olarak aile, görevler, haklar ve sorumlulukların değişmez bir biçimde tanımlandığı; üyelerin yaşamlarını katı bir denetim altına alma yetkisiyle donatılmış; aile içi-dışı ayrımının kesin ve katı sınırlarla çizildiği ve ayrıştırıldığı; en yaşlı erkek tarafından yönetilip temsil edilen ‘müessese’dir. Bunun yerine karşılıklı aşk, sevgi, arzu, birlikte yaşam isteği ve mahremiyetin paylaşımına dayalı yeni bir aile modelinin gelişimi söz konusudur. Bunun biyolojik üstünlüğe dayalı bir erkeklik anlayışını ve buna dayalı eril tahakküm tarzını eklemlerinden sökerek yerinden oynattığı ve böylece yeni dönüşümlere kapı araladığı bir gerçekliktir” (Sancar, 2009, s. 112).

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin aileye genel olarak büyük değerler attığı görülmektedir. Katılımcıların bu yanıtları ve kadını ailenin kuruluşunda kritik bir yere koymalarının, kafalarındaki “*dışı kuş*”u karşılayamayan kadınların ailenin kuruluşunu riske atması dolayısıyla şiddetle cezalandırılması düşüncesini beraberinde getirdiği söylenebilir. Böylelikle erkek, “*ataerkil egemenliğe dayalı rol modelleri koruyabilmek adına toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet biçimi*” oluşturmaktadır (Uluocak ve Diğ, 2014, s. 31).

Aileye ilişkin yapılan bu açıklamaların yanında erkeklerin algılarını belirlemek açısından evlilik konusundaki düşüncelerini de öğrenmekte yarar olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda evlilikte olması gerek en önemli unsurlara ilişkin araştırmaya katılan hükümlü erkeklerin görüşleri, Çizelge 39’daki gibidir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler evlilikte olması gereken önemli unsurları birden fazla seçeneği aynı anda işaretleyecek şekilde “*saygı*” (93 kişi); “*sevgi*” (86 kişi); “*güven*” (72 kişi); “*sadakat*” (46 kişi); “*aşk*” (27 kişi); “*çocuk*” (26 kişi) ve diğer (19 kişi) olarak sıraladıkları görülmektedir.

“Önemli olan, ‘sevgi’ dediğimizde ne tür bir birleşmeden söz ettiğimizi bilmektir. Sevgiyi, var olma sorunu olgun insana yaraşır bir çözüm yolu

olarak mı, yoksa birlikte-yaşama denebilecek, olgunlaşmamış sevgi olarak mı anlıyoruz?” (Fromm, 1995, s. 26).

Çizelge 39: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Evlilikte Olması Gereken En Önemli Şey/Şeylere İlişkin Yaptıkları Açıklamalara Göre Dağılımları

Evlilikte Olması Gereken En Önemli Şey(ler)	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Sevgi	86	23,30	38	7,61
Saygı	93	25,20	31	6,21
Güven	72	19,51	52	10,42
Aşk	27	7,31	97	19,43
Çocuk	26	7,04	98	19,63
Diğer	19	5,14	105	21,04
Sadakat	46	12,46	78	15,63
Toplam	369	100	499	100

Katılımcıları çoğunun “sevgi” seçeneğini işaretlediği; ancak ifade ettikleri sevginin Fromm (1995)’un yapmış olduğu tanımlamadaki hangi sevgi kategorisine girdiğine bakılması gereklidir. Görüşme içerikleri ve diğer sorulara verilen yanıtlarla birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların ‘olgunlaşmamış sevgi’yi tanımladıkları anlaşılmıştır.

Katılımcılar evlilikte olması gereken en önemli şeyleri en yüksek oranda sırasıyla saygı, sevgi ve güven olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların evlilikte olması gereken en önemli şeylere ilişkin yaptıkları açıklamada dikkat çeken bir başka unsur, katılımcıların “sadakat” vurgusu yapmış olmalarıdır. “Güven” ifadesinin “sadakat”ı içermesine rağmen bu vurgunun yinelenmesi bu konudaki hassasiyeti gözler önüne sermektedir.

Saygı, sevgi, güven ve sadakat kavramlarının yüksek oranlarda çıkması aşk kavramının ise sadece 27 kişi ile sınırlı kalması başka bir gerçekliğe işaret etmektedir. Aşk, cinselliği ve çiftleri özgürleştiren bir ilişki biçimidir. Bunun yanında, sadakat, saygı ve güven kadını metalaştıran ve toplumsal cinsiyet rollerine hapseden unsurları içermektedir. Tahincioğlu (2011, s. 39) da vurguladığı gibi, “kadınların maruz kaldığı baskı ve şiddet türlerinin kaynağı

toplumsal cinsiyet farklılaşmasının merkezinde yer alan cinsel ideolojidir”. Uluocak ve Diğ. (2014, s. 43) tarafından da belirtildiği gibi *“kadın cinselliğinin toplumsal anlamı, erkeğin kadın üzerindeki kontrolünü üreten ve destekleyen dayanak noktalarından biridir.”* Buradan da anlaşılacağı gibi, cinsel ideoloji gereği kadın sadakat göstermek, saygı duymak ve yuvayı yapmakla yükümlüdür. Ailede kadının saygı, sevgi, güven ve sadakati ihlal etmesi erkeğin şiddet davranışının gerekçesi olarak öne sürülebilecek değerler olarak nitelendirilebilir.

Bu bulgu çerçevesinde belirtilmesi gereken önemli bir nokta, katılımcıların eşleri ile genelde hangi konularda anlaşamıyorlarsa evlilikte aradıkları şeyin de o yönde belirdiğinin gözlemlenmesidir. Bu nedenle bu bulgunun, Çizelge 52 ile birlikte yorumlanmasında yarar vardır.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddete ilişkin görüşleri, Çizelge 40’da gösterildiği gibidir.

Çizelge 40: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddetin Ne olduğuna İlişkin Görüşleri

Şiddete İlişkin Görüşler	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Gereklidir.	4	1,94	120	15,26
Ciddi bir terbiye aracıdır.	8	3,88	116	14,75
Erkeklik gereğidir.	2	0,97	122	15,52
Sorun çözme yöntemidir.	5	2,42	119	15,13
Görev ve sorumlulukları hatırlatma aracıdır.	10	4,85	114	14,50
Öfkenin bir sonucudur.	53	25,72	71	9,03
Ciddi bir suçtur.	78	37,86	46	5,85
Diğer	46	22,33	78	9,92
Toplam	206	100	786	100

Katılımcıların 78’inin şiddeti ciddi bir suç olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Katılımcıların 78’i söz düzeyinde de olsa, şiddetin ciddi bir suç olduğunu kabul etmektedir.

Şiddet tanımlamasında bir başka yüksek oran, 53 kişi ile şiddetin öfkenin sonucu olduğu görüşüdür. Bu nokta, aslında literatürde de sıklıkla vurgu yapılan bir alana ilişkindir. Şiddetin bir öfke kontrol sorunu olduğuna ilişkin yaygın kanı, araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler arasında da sıklıkla dile getirilen bir yapıdadır. Katılımcılar, *“anlık bir patlama”*, *“insanın kendine hâkim olamaması”*, *“bir anlık dalgınlık”* ve *“öfkeyle kalkan zararlar oturur”* gibi ifadelerle bu görüşlerini açıklamışlardır.

Öfke kontrolünü sağlayamama ile şiddet uygulama gerekçelendirmesi, Görgülü ve Cankurtaran Öntaş (2013, s. 65)’ın yapmış olduğu araştırmada da hükümlüler tarafından dile getirilmiştir:

“Öfke duygusu bu araştırmada da suç davranışı için bir önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak sadece adam öldürme suçu nedeniyle cezaevinde olan hükümlüler, öfkelerini kontrol edemediklerini ve bu nedenle suç işlediklerini ifade etmişlerdir.”

Öne çıkan bir başka değişken olarak diğer seçeneği ise 46 kişi tarafından tercih edilerek genelde belli noktalarda odaklanıldığı görülmektedir. Bunlar; bireysel zaaflar ve eğitimsizlik; şiddetin koşullara göre gerekliliği; şiddetin olumsuzluğu; farklı türlerinin oluşu şeklindedir.

Bunlardan ilki, şiddetin bireysel zaaflar ve eğitimsizlik gibi çeşitli yoksunluklardan kaynaklandığını içeren açıklamalardır. Bu kapsamda yapılan açıklamalarda *şiddet zayıflık, çaresizlik, bilgisizlik, cahillik, acizlik, kabalık, bencillik, kendine hâkim olamama ve akıl sorunudur* gibi ifadelerle yer verilmiştir.

Bir diğer nokta, şiddete maruz kalanın şiddeti hak ettiği durumların meydana gelmesi üzerinden yapılan açıklamaları içermektedir. Bu bağlamda, katılımcıların bazılarına göre şiddet kullanımının kimi koşullarda meşru olduğu düşünülmektedir. Bunlara ilişkin katılımcılar, *“bilmeye gitmeme izin vermeyince şiddet uygulardım”*, *“bana el kaldırınca şiddet uygulardım”*, *“şiddet hak edene yapılır”*, *“şiddeti azdırırsa bayan, yapılır”*, *“şiddeti hükümet yaygınlaştırıyor. Kadının inatlaşması, habersiz bir yere gitmesi şiddet sebebidir. Erkek kendini kadının koruması zanneder”*, *“kime karşı hoca?”* gibi ifadelerde bulunmuşlardır.

Uluocak ve Diğ. (2014, s. 76-77)'nin yapmış oldukları araştırma yukarıdaki verileri destekler niteliktedir. Araştırmada kadının, şiddet davranışının ortaya çıkmasına zemin hazırladığı görüşü katılımcıların yarısından fazlası (%55,4) tarafından kabul görmüştür.

Özellikle şiddetin belli koşullar altında meşru olduğunu vurgulayan görüşlerin toplumsal cinsiyet rol ve sorumlulukları ile yakından bağlantılı olduğu görülmektedir. Kadının erkeğin kontrolünden çıkması ya da kadının erkek üzerinde güç kullandığının hissedilmesi erkekler tarafından saldırı olarak karşılanmakta ve şiddet aracılığıyla savunmaya geçilmektedir. Aslında şiddet, iktidarın tehlikeye girdiği anda ortaya çıkmaktadır (Arendt, 2011, s. 70).

Şiddetin olumsuzluğuna ilişkin de birçok açıklama yapılmıştır. Bunlar; *“uyguladığınla aranla soğukluktur”*, *“olumsuz olan bir sonuçtur”*, *“çözüm olmadığı kesin”*, *“hiç iyi bir şey değildir”*, *“utanç verici, insanlık dışı”*, *“çok kötü bir olay”*, *“çözüm değil”*, *“moral bozucudur”*, *“yapılması gereken son şey”* ve *“insanlığın bitişine konulan noktadır”* gibi ifadelerle dile getirilmiştir.

Şiddet tanımlamasında öne çıkan son nokta şiddetin farklı türlerinin olmasına ilişkindir. Katılımcılar bu noktada, *“şiddetin kategorileri vardır, her yerde vardır”*, *“değişik türleri var. Engeller çıkarırsınız, aşağılırsınız şiddettir”* ve *“bir insana baskı vermek, vurmak, kırmak, ağır konuşmak, baskı altında tutmak gibi şeyler”* gibi ifadelerde bulunmuşlardır.

Ancak katılımcılarla yapılan görüşmelerde genel şiddet davranışı ile eşlerine yönelik şiddet davranışını birbirinden ayırdıkları hatta eşe yönelik şiddet davranışlarını şiddet kategorisinde değerlendirmedikleri anlaşılmıştır. *“Kadına yönelik şiddet kurumlaşmış, sosyo-kültürel yapı içinde kadın olmaktan kaynaklanan örtülenmiş, normalleştirilmiş, olağanlaştırılmış, asimetric sosyo-kültürel anlam kodları ile gerekçelendirilen ya da görünür kılınmaktan uzak tutulan”* (Uluocak ve Diğ., 2014, s. 26) şiddet biçimi olduğundan katılımcılar eşlerine yönelik olarak uyguladıkları şiddeti suç unsuru olan şiddet ile ayrı kategoride değerlendirmektedirler.

Bunun yanında genel şiddet tanımlamasına ilişkin farkındalıklarının da hüküm giyme sonrası süreçte oluşmuş olabileceği düşünülebilir. Bu noktada belirtilmesi gereken bir başka önemli konu, katılımcıların 'iyi hal'den yararlanmak için verdikleri yanıtlarda seçici davranıyor olabilecekleridir.

Şiddete ilişkin olumlu görüşler, daha az bir oranla ifade edilmiştir. Buna göre katılımcıların 10'u şiddetin gerekli olduğunu; 8'i şiddetin ciddi bir terbiye aracı; 5'i sorun çözme yöntemi; 4'ü görev ve sorumlulukları hatırlatma aracı ve yalnız 2'si erkekliğin gereği olduğunu ifade etmişlerdir. Şiddete ilişkin olumlu görüşler kategorisine daha önce değinilen şiddete maruz kalanın davranışları üzerinden yapılan meşruiyet açıklamaları, bireysel zaaflar ve eğitimsizlik, öfke kontrol sorunu gibi görüşler de eklenirse katılımcıların büyük çoğunluğunun şiddeti görece haklı çıkarma eğilimlerinin olduğu söylenebilir.

Katılımcıların vermiş oldukları bu yanıtlar ile literatür bilgileri karşılaştırıldığında, paralellik olduğu söylenebilir. Literatürde, şiddete ilişkin olumlu görüşlerin aile içi şiddet riskini arttırdığını ifade edilmektedir (Dibble ve Straus, 1980; Saunders, Lynch, Grayson ve Linz, 1987; Stith, 1990).

Çizelge 41: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddetin Önlenebilirliğine İlişkin Görüşleri

Şiddet Önlenebilir	Sayı	Yüzde
Evet	91	73,4
Kararsızım	11	8,9
Hayır	22	17,7
Toplam	124	100

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin gereksinim duydukları hizmet modeline ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve bu kapsamda oluşturulacak model önerisine katkı sunması amacıyla yöneltilen bir başka soru, şiddetin önlenebilirliğine ilişkin ne düşündüklerini belirlemeye yönelikti. Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddetin önlenebilirliğine ilişkin görüşlerine bakıldığında, büyük çoğunluğu (%73,4) şiddetin önlenebileceğini belirtmektedir. %17,7'si şiddet önlenemez derken %8,9'u kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Şiddetin önlenebileceğini düşünen eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin oranı umut verici bir tablo çiziyor gibi görünmektedir. Ancak bu bulgu diğer bulgularla birlikte ele alındığında, şiddet sorununu dışsallaştırmaları ve öz farkındalıklarının olmaması ile bağlantılı olarak çözümü ‘diğerleri’nden bekledikleri yönünde bir yoruma gidilebilir.

Çizelge 42: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddetin Önlenme Biçimine İlişkin Görüşleri

Şiddetin Önlenme Biçimine İlişkin Görüşler	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Eğitim ile	76	32,75	48	9,37
Tedavi ile	35	15,08	89	17,38
Ekonomik gelişme ile	40	17,24	84	16,40
Bireysel danışmanlık ile	25	10,77	99	19,33
Diğer	33	14,22	91	17,77
Önlenemez	23	9,91	101	19,72
Toplam	292	100	512	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddetin önlenibilme biçimine ilişkin görüşlerine göre dağılımlarına bakıldığında, 76 katılımcı tarafından “*eğitim ile*”, 40 katılımcı tarafından *ekonomik gelişme ile*”, 35 katılımcı tarafından “*tedavi ile*”, 33 katılımcı tarafından “*diğer yöntemler ile*” ve 25 katılımcı tarafından “*bireysel danışmanlık ile*” seçenekleri tercih edilmiştir. “*Şiddet önlenemez*” diyenlerin sayısı Çizelge 41’e göre bir kişi artarak 23 kişi tarafından tercih edilmiştir.

Bunların yanında hem tüm katılımcıların hem de “*diğer*” seçeneğini tercih eden katılımcıların şu ifadeleri de not edilmiştir;

“Azaltılır, önlenemez.”

“Üçüncü kişiler karışmazsa.”

“Aileler bir araya gelir, oturulur konuşulursa.”

“Türk aile yapısını düzeltmek gerek.”

“Kadın dikleşmeyecek, sıcak yaklaşım ve inatlaşmama ile önlenbilir.”

“Hükümetin bir şeyler yapması lazım. Adam cezaevine giriyor çıkıyor daha da biliyor. Evlilik bu kadar kolay olmamalı. Eğitim sonrası belge alınıp evlenilmeli.”

“Öfke anında ikna etme.”

“Sevgi ve değer ile.”

“Şiddetin hangi konulardan çıktığına bakılmalı.”

“Terbiye ve saygı ile.”

“%80 uyuşturucu alkolden dolayı.”

“Anlaşarak, konuşarak.”

“Aile ile.”

“Adam olmakla.”

“Her şey bayanların elinde. Bayanlar çok değerlidir lakin sevgi, saygı gösterecek.”

“Kişiden kişiye değişir.”

“Sabır ile.”

“İrade ile. Şiddet acizliktir.”

“Bu işi yapanların pişmanlığını dile getirmesi önemli.”

“İnsanların nabzına göre davranıldığında.”

“Herkeste değil. Kapalıda hocalar ne anlatırsa anlatsın koğuştaki ağır başlı abi anlatsa daha çok dinlenir. Cezaevine girmiş çıkmış kişiler daha etkilidir onun gözünde. Bence asgariye indirilebilir.”

“Kendini, öfkeni kontrol edebilme, bilinçlenme.”

“Uyarılardan önlenir ama karşıdaki insan da uyarılara uyarsa önlenir.”

“Tüm toplumun eğitim alması, daha birçok şey var.”

“Toplum erk bir toplum. Bu eğitimle aşılabacak bir durum. 50 yıl geçmesi gerekir en az. Hem erkek hem kadın eğitilmeli.”

“Aleniyet ile konular irdelenir ve doğruluk ilkesine her iki taraf için de eşit yaklaşılır ise.”

Bunların yanı sıra şiddetin neden önlenemeyeceğine ilişki de şöyle ifadeler vardır; *“anlık geliştiği için önlenemez”, “erkekler kadınlara yüzünden verilen cezalardan önlenemez”, “hayır, artar. Neden? İnsanların ruh hali bozuldu. Maddiyat bozuldu”*. Kendi durumlarıyla bağlantı kuran katılımcılar ise, dışlanmaktan ve yargılanmaktan duydukları endişeyi dile getirmektedirler;

“Diyaloglar. Kimseyi incitmeden. Sorunların öğrenilmesi ile.. Kadın cinayetlerinin sebebi şu anki hükümdür. Eşini öldürenler hor görülüyor ama öyle olmamalı. Bunun kökten sebeplerini araştırmak lazım.”

Şiddetin önlenebilirliğine ilişkin oldukça geleneksel önerilerin öne sürüldüğü söylenebilir:

“Evlilik öncesi terapi, devlet kontrolünde ufak sorunlar çözülmeli... Kadına şiddet olayları evliliği öyle bir bozacak ki. Dizi ve filmlerde evlilik dışı birliktelik destekleniyor. İnternet, cep telefonu Allah memleketimize yardım etsin. Nefis uykudadır, uyandırana lanet olsun!”

3.1.2. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Mezzo Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular

Ekolojik kuram çerçevesinde eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin mezzo düzey özelliklerine ilişkin bulgular, şiddet uygulayan erkeğin sorun çözme biçimleri; genel şiddet davranışı; şiddet uyguladıktan sonra pişman olma durumu; iş arkadaşları, arkadaşları, akrabaları, eşinin ve kendisinin ebeveynleri, çocukları ve eşleri ile ilişkileri; çocukları ve eşlerine şiddet uygulama davranışları; evlilik biçimleri ve evlilik ilişkisine dair bulguları içermektedir. Kısaca, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeğin yakın çevresindeki kişilerle olan ilişkileri ve evlilik ilişkilerinin yapısına ilişkin bulgulara bu başlık altında yer verilmiştir.

Çizelge 43: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Sorun Çözme Biçimlerine Göre Dağılımları

Sorun Çözme Biçimleri	Sayı	Yüzde
Konuşarak	112	90,3
Diğer	8	6,5
Yokmuş gibi davranarak	3	2,4
Güç kullanarak	1	0,8
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin sorun çözme biçimlerine göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%90,3) sorunları konuşarak; %2,4'ünün karşısındaki kişi yokmuş gibi davranarak ve yalnızca %0,8'inin güç kullanarak sorunlarını çözdüğü anlaşılmaktadır. Katılımcıların %6,5'i diğer seçeneğini tercih ederek sorun çözme biçimi olarak şunları ifade etmişlerdir; “uzaklaşırım”, “ilişkimi keserim”, “konuşmak yeter ise”, “önce konuşurum sonra kavga ederim”, “hatayı kendimde ararım” ve “alttan alır huyuna giderim”.

Hisli Şahin, Basım ve Çetin (2009), kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarında kendilik algısı ve kontrol odağı üzerine yaptıkları çalışmada, bireylerin ilişki kurdukları kişilerin duygusal desteği ve olumlu kendilik algıları ile iyi arkadaşlık ilişkileri kurabildiklerini belirtmektedir (Cauce, 1986; Vernberg, 1990).

Aldarondo ve Diğ. (2002, s. 450) tarafından yapılan araştırmada, eşine şiddet uygulayan erkeklerin, şiddeti bir sorun çözme yöntemi olarak kullandıkları görülmüştür.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan erkekler açısından her ne kadar sorunların konuşularak çözüldüğüne ilişkin bir yöntem ağırlıklı olarak ifade edilmiş olsa da, konuşmanın çözüm sağlamadığı noktada şiddete başvurulduğu büyük bir açıklıkla dile getirilmiştir. Bu da, eşler arası anlaşmazlıklarda şiddetin bir sorun çözme yöntemi olarak kullanılmış olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Konu, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında değerlendirildiğinde de erkeğin kadını denetim ve baskı altında tutmasında şiddetin bir araç olarak kullanılabileceği gerçeği açıkça görülmektedir. Ancak Çizelge 43'ün daha iyi yorumlanabilmesi için bir sonraki çizelgeye de bakılması gerekmektedir.

Çizelge 44: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şimdiye Kadar Şiddet Uyguladıkları Kişilere Göre Dağılımları

Şiddet Uygulanan Kişiler	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Eş	70	36,26	54	5,85
Çocuk(lar)	10	5,18	114	12,35
Anne-Baba	2	1,03	122	13,21
Akrabalar	10	5,18	114	12,35
Arkadaşlar	19	9,84	105	11,37
İş Arkadaşları	10	5,18	114	12,35
Tanımadığı Kişiler	31	16,06	93	10,07
Diğer	8	4,14	116	12,56
Hiç Kimse	33	17,09	91	9,85
Toplam	193	100	923	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şimdiye kadar kimlere şiddet uyguladıklarını gösteren Çizelge 44'den de anlaşılacağı üzere, katılımcıların çoğu (70 kişi) eşlerine şiddet uyguladıklarını ifade etmiştir. Bu oranı, daha önceki şiddetle bağlantılı bulgulardan da hatırlanacağı üzere, şiddeti reddeden ve hiç şiddet uygulamadığını ifade eden erkekler (33 kişi) oluşturmuştur. Şiddet uygulanan diğer kişilerin dağılımı ise; tanımadığı kişiler (31 kişi); arkadaşlar (19 kişi); çocuklar, akrabalar ve iş arkadaşları (10'ar kişi); anne-baba (2 kişi) ve diğer (8 kişi) şeklindedir. Diğer seçeneğine ilişkin yapılan açıklamalarda şiddet uygulanan kişiler arasında *nişanlı*, *kız kardeş*, *başka seçenek bırakmayanlar* ve *herkes* yer almaktadır. Katılımcılar bu soruda birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

Hemen hemen her katılımcının şiddet davranışlarının altında yatan kendilerince haklı gerekçeleri sunma çabaları olduğu gözlemlenmiştir.

“Herkes şiddet uyguladım... Dini bazı kitaplar okuduğumdan dolayı insanların bazı hatalar yapıp bunlardan ders çıkarabilecek varlıklar olduğunu düşünüp ona göre tartışıyorum. Cezaevine girmeden önce agresif biriydim. Ama haksız yere insanlara agresiflik yapmazdım.”

Şiddet davranışı sergileyen erkeklerin şiddet edimlerini ilk ve en yoğun olarak kadınlara yönelttiği görülmektedir. Kadınlar içerisinde ise şiddetin en yoğun olarak ataerkil eş olarak metalaştırdığı kadına yönelmesi, bir diğer çarpıcı gerçek olarak Çizelge 44'den anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle, evlenme yoluyla kadın üzerindeki tasarruf yetkisi erkeğin elindedir ve erkek bunu dilediğinde kullanma yetkisine sahiptir.

Erkek, şiddet edimini iktidar çarpışmalarının çok yoğun olarak yaşandığı kamusal alanda da test etmekte; kazandığı erkeklik konumunu pekiştirmekte ve yeniden üretmektedir. Bir başka deyişle, *“erkeklik, sınırları ve kaybedilme koşulları her zaman belirsiz, değişken, geçişli ve gündemde olan bir iktidar inşa stratejisi olmak zorundadır”* (Sancar, 2009, s. 19). Bu yüzden erkekler, imkânsız iktidarlarını koruyabilmek için kamusal alanda erkeklik gösterileriyle daima güncel erkeklik pratiklerini sergilemek zorundadırlar.

Bu sayılar, katılımcıların ifadeleriyle ve çoklu tercihlerle böyle bir tablo sunmaktadır. Şiddet uygulanan kişilere ilişkin yapılan bu açıklamaların yanı sıra, şiddet davranışı sonrası pişmanlık duyma konusu da görülmüştür.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet uyguladıktan sonra pişmanlık duyma durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, yarısından fazlasının (%58,9) pişman olduğu; %12,1'nin pişman olmadığı; %5,6'sının pişmanlık duyma konusunda kararsız olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 45: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Uyguladıktan Sonra Pişman Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Şiddet Uyguladıktan Sonra Pişmanlık Duyma	Sayı	Yüzde
Evet	73	58,9
Hayır	15	12,1
Kararsızım	7	5,6
Diğer	2	1,6
Hiç şiddet uygulamadım	27	21,8
Toplam	124	100

Şiddetle bağlantılı diğer benzer çizelgelerde de karşılaşılan bir nokta olarak “hiç şiddet uygulamadım” ifadesinin Çizelge 42’dekinden farklı bir sayıyı yansıttığı görülmektedir. Bu farklılığın, pişmanlık ifadesiyle gelen ceza indirimi ile yakından bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Bu durum benzer şekilde, şiddet davranışı sonrası pişman olduğunu ifade eden erkek sayısının daha yoğun olduğunu da açıklayabilir.

Pişmanlık duyma konusunda katılımcıların ifadeleri, üç farklı boyutta belirmektedir. Bunlardan ilki, şiddet davranışı sonrası karşıdaki kişiye zarar vermeye bağlantılı duyulan pişmanlık duygusudur.

“Gönlünü almak için yerlere bile yatabilirim. Beşeriz şaşarız, ister istemez hata yapıyoruz.”

“Kalp kırmaktan korkarım.”

Pişmanlık duyma açısından bir başka boyut, daha tinsel zeminde ele alınan ‘ölüm sonrasındaki yaşamda hesap verme’ üzerinden açıklanmaktadır.

“Şimdi hesabını veriyoruz, yatıyoruz da ebedi hayatta sormazlar mı bunu?”

Bu konuyla ilgili bir diğer boyut ise, şiddet uygulanan kişinin özellikleriyle beliren pişmanlık duygusunun ifadesini kapsamaktadır.

“Bazen.”

“Toplumda bazı istenmeyen insanlara (namussuzluk yapanlara) şiddet uygulayınca pişman olmam. Belki öyle yapmasak daha farklı olacak. Polis çağırsak ifade alıp gidecekler. Yaptıkları yanlarına kar kalacak.”

Çizelge 45'te pişmanlık duyduğunu ifade eden erkek sayısının yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bunun yanında, erkeğin pişmanlık duygusunun birden çok kaynağı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin, çarptırıldığı cezadan kaynaklı, çocuklarının mağduriyetlerinden kaynaklı, şiddetin inanç sistemine ters düşmesinden kaynaklı veya nihayet şiddet uyguladığı kadına yönelik pişmanlık duyabileceği düşünülmelidir. Esasen en umut verici olan şiddet uyguladığı kadına yönelik pişmanlık duygusunun gelişmiş olması iken; erkek daha çok tüm bunları yaşamasından dolayı kadını suçlama davranışını sürdürmekte ve şiddet yönelttiği kadına pişmanlıktan çok tükenmeyen bir öfke duygusu hissetmektedir.

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2015, s. 244)’nda da benzer bir bulguya ulaşıldığı görülmektedir. Araştırma raporunda *“eşini öldüren erkekler arasında pişmanlığın çok az gündeme getirildiği; pişman olduğunu söyleyenlerin ise kendi hayatları ve çocuklarının hayatlarıyla ilgili kaygılarını dile getirdikleri”* belirtilmektedir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevine girmeden önce genel olarak iş arkadaşlarıyla olan ilişkilerini değerlendirme biçimlerine göre dağılımları, Çizelge 46’da gösterildiği gibidir. Katılımcılar, iş arkadaşlarıyla ilişkilerini %48,4 ile iyi; %37,1 ile çok iyi; %9,7 ile fena değil; %2,4 ile kötü ve çok kötü olarak değerlendirmişlerdir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevine girmeden önce genel olarak arkadaşlarıyla olan ilişkilerini değerlendirme

biçimlerine göre dağılımları, %46,8 ile iyi; %33,9 ile çok iyi; %12,9 ile fena değil; %3,2 ile kötü ve çok kötü olarak değerlendirmiştir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevine girmeden önce genel olarak akrabalarıyla olan ilişkilerini değerlendirme biçimlerine göre dağılımları, Çizelge 46'da gösterildiği gibidir. Akrabalarıyla ilişkiler açısından katılımcıların %40,3'ü iyi; %23,4'ü fena değil; %22,6'sı çok iyi; %8,1'i kötü ve %5,6'sı çok kötü şeklinde değerlendirmelerde bulundukları anlaşılmaktadır.

Çizelge 46: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Genel Olarak İş Arkadaşları, Arkadaşları, Akrabaları, Eşinin Ebeveynleri, Kendi Ebeveynleri, Çocukları ve Eşleriyle Olan İlişkilerini Değerlendirme Biçimlerine Göre Dağılımları

		Çok iyi	İyi	Fena Değil	Kötü	Çok Kötü	Toplam
İş Arkadaşlarıyla Olan İlişkilerini Değerlendirme Biçimleri	Sayı	46	60	12	3	3	124
	%	37,1	48,4	9,7	2,4	2,4	100
Arkadaşlarıyla Olan İlişkilerini Değerlendirme Biçimleri	Sayı	42	58	16	4	4	124
	%	33,9	46,8	12,9	3,2	3,2	100
Akrabalarıyla Olan İlişkilerini Değerlendirme Biçimleri	Sayı	28	50	29	10	7	124
	%	22,6	40,3	23,4	8,1	5,6	100
Eşinin Ebeveynleriyle Olan İlişkilerini Değerlendirme Biçimleri	Sayı	21	45	26	18	14	124
	%	16,9	36,3	21	14,5	11,3	100
Kendi Ebeveynleriyle Olan İlişkilerini Değerlendirme Biçimleri	Sayı	46	45	17	9	7	124
	%	37,1	36,3	13,7	7,3	5,6	100
Çocuklarıyla Olan İlişkilerini Değerlendirme Biçimleri	Sayı	64	33	5	3	4	109
	%	51,6	26,6	4	2,4	3,2	87,9
Eşleri ile Olan İlişkilerini Değerlendirme Biçimleri	Sayı	37	47	19	14	7	124
	%	29,8	37,9	15,3	11,3	5,6	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevine girmeden önce genel olarak eşinin ebeveynleriyle olan ilişkilerini değerlendirme biçimlerine göre dağılımlarına bakıldığında katılımcıların, %36,3'nün iyi; %21'inin fena değil; %16,9'unun çok iyi; %14,5'inin kötü ve %11,3'ünün çok kötü şeklinde değerlendirmelerde bulundukları anlaşılmaktadır.

Benzer şekilde araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevine girmeden önce genel olarak kendi ebeveynleriyle olan ilişkilerini değerlendirme biçimlerine göre dağılımlarına bakıldığında katılımcıların, %37,1'inin çok iyi; %36,3'ünün iyi; %13,7'sinin fena değil; %7,3'ünün kötü ve %5,6'sının çok kötü şeklinde değerlendirmede bulundukları anlaşılmaktadır.

Literatürde eşine şiddet uygulayan erkeklerin birincil çevrelerindeki ilişkilerine bakan araştırmalarda şiddet uygulayan erkeklerin, genellikle az arkadaşları ve sınırlı ilişkilerinin olduğu belirtilmektedir (Kemerli, 2002; Yanikkerem, 2002). Bunların tersine çevreleri tarafından “asla denetimini yitirmeyen, asla şiddete başvurmayan, iyi bir iş arkadaşı, iyi vatandaş, çalışkan, yardımsever, dini bütün” gibi sıfatlarla anılmaktadır.

“Şiddetle mağdur edilen kişinin yanı sıra, şiddeti uygulayan kişinin de sosyal bağlarının şiddet uygulamayan kişilere oranla daha zayıf olduğu görülmektedir. Ancak şiddeti uygulayan kişinin, kadına yönelik bu tarz davranışları benimseyen bir sosyal çevreye mensup olma ihtimalini de göz ardı etmemek gereklidir” (Koss ve Gaines, 1993; Low ve Diğ., 2002; akt., Page ve İnce, 2008)

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkelerin cezaevine girmeden önce genel olarak çocuklarıyla olan ilişkilerini değerlendirme biçimlerine bakıldığında, %51,6'sının çok iyi; %26,6'sının iyi; %4'ünün fena değil; %3,2'sinin çok kötü ve %2,4'ünün kötü şeklinde değerlendirmelerde bulundukları anlaşılmaktadır. Katılımcıların %12,1'inin yani 15 kişinin çocuğu olmadığı için bu soruya yanıt vermediği görülmektedir. Çocuk sahibi olma durumu ile ilgili Çizelge 6'da yer verilen oranlar ile Çizelge 44'te verilen oranlar arasında farklılığın olduğu gözlemlenmektedir. Bu farklılığın nedenin, katılımcıların Çizelge 6'daki soruyu şu anki medeni durumları çerçevesinde yanıtlamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Ancak buradaki ve bundan sonraki çocuklara ilişkin bulgularda önceki evliliklerini de dikkate alarak genel bir değerlendirme yaptıkları anlaşılmaktadır.

Ekolojik kuram çerçevesinde mezzo düzeyde ele alınması gereken en kritik konulardan biri, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşleri ile ilişkilerini

genel olarak nasıl değerlendirdikleridir. Çizelge 46'da da görebileceği üzere katılımcıların %37,9'u eşleri ile ilişkilerini iyi; %29,8'i çok iyi; %15,3'ü fena değil; %11,3'ü kötü ve %5,6'sı çok kötü olarak değerlendirmişlerdir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin cezaevine girmeden önce birincil çevreleri ile ilişkilerini genel olarak "iyi" şeklinde değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Katılımcılardan bazılarıysa cezaevine girmelerini takip eden süreçte ilişkilerinin ciddi bir şekilde bozulduğunu "*düşenin dostu olmuyor, düşünce dostlarını görüyorsun*" şeklindeki ifadelerle paylaşmaktadırlar.

Özel alanda öfke kontrolünü sağlayamayıp şiddeti kadına yönelten erkek, kamusal alana gelince sürekli şiddet, güç ve iktidar ilişkisiyle varolamayacağından öfke kontrolünü sağlamakta ve sosyal ilişkilerini daha uyumlu kurabilmektedir. Belki, eşi ile aynı ihtilafı yaşadığı iş arkadaşlarına karşı çok daha sabırlı olabilmekte, işverenin ya da idari amirinin tükenmek bilmeyen istekleri ve azarlamalarına rağmen rollerin farkında olarak üstüne düşen sorumlulukları yerine getirmekte ve evde eşinin iktidar rollerini kamusal alanda kendisi üstlenebilmektedir.

Çizelge 46'da da görülebileceği üzere, eşine şiddet uygulayan erkeklerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin çok iyi olduğunu ifade etmektedirler. Bu durum iki açıdan açıklanabilir. Bunlardan ilki, eşine şiddet uygulayan erkeğin ev içi iktidar ilişkilerinde eşini bir rakip olarak görürken çocuklarını bu iktidar savaşı alanının dışında görmektedir. Çocuklar ancak hangi ebeveynin üzerlerinde daha çok söz sahibi olduğu tartışmasıyla iktidar oyununun nesnesi olarak konuya dâhil olabiliyorlar. Kısaca çocuklar erkeğin iktidar alanı için risk oluşturmadıklarından onlara dönük manevi duygulardan daha çok söz edebilmek mümkün oluyor. Başka bir açıdan, ataerkil histeride neslin çocuklar üstünden devamı önemli olduğundan, erkeğin kendisine dair olanı gelecekle buluşturma arzusu erkeğin çocuklara duyduğu bu maneviyatın açıklaması olarak değerlendirilebilir.

Genel ilişki değerlendirmelerinin yanında eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin özellikle aile içindeki şiddet davranışlarını anlayabilmek için çocukları ve eşleriyle olan şiddet deneyimlerine ilişkin çeşitli bulgular elde edilmiştir.

Çizelge 47: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklarına Şiddet Uygulama Durumlarına Göre Dağılımları

Çocuk(ları)na Şiddet Uygulama	Sayı	Yüzde
Evet	10	8,1
Hayır	99	79,8
Çocuğum yok	15	12,1
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocuk(ları)na şiddet uygulama durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, büyük çoğunluğunun (%79,8) çocuk(ları)na şiddet uygulamadıklarını ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların yalnızca %8,1'i çocuk(ları)na şiddet uyguladıklarını ifade etmiştir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin şiddet algılarında fiziksel şiddetin ilk aklı gelen şiddet biçimi olduğu bilinmektedir. Bu nedenle de çocuklarına yönelik şiddet uygulamadıklarını söylemektedirler. Bunun yanında erkek, çocuklarının istenilen davranış kalıplarında bulunmaları için çocukları baskılamakta, bu tutumlarının da çocuğun yararına olduğunu düşünerek, şiddet davranışı olarak değerlendirmemektedir. Çizelge 48'de yer verilen bulgular bu yorumdan hareketle ele alınabilir.

Çizelge 48: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklarına Şiddet Uygulama Sıklığına Göre Dağılımları

Çocuk(ları)na Şiddet Uygulama Sıklığı	Sayı	Yüzde
Hiç şiddet uygulamadım	94	75,8
Haftada birkaç kez	1	0,8
Yılda birkaç kez	6	4,8
Sadece bir kere	7	5,6
Diğer	1	0,8
Çocuğum yok	15	12,1
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocuk(ları)na şiddet uygulama sıklığına göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların %75,8'inin çocuk(ları)na şiddet uygulamadıkları; %5,6'sının sadece bir kere; %4,8'inin yılda birkaç kez ve bir kişinin haftada birkaç kez çocuk(ları)na şiddet uyguladığı görülmektedir. Katılımcılardan biri diğer seçeneğini tercih ederek, kendisinin değil de baldızının oğluna şiddet uyguladığını; kolunda sigara söndürdüğünü belirtmiştir.

Bu bilgilere ek olarak, Çizelge 47 ile karşılaştırıldığında çocuk(ları)na hiç şiddet uygulamadığını belirtenlerin sayısında bir azalma olduğu görülmektedir. Bulgular karşılaştırıldığında görülmektedir ki, çocuk(ları)na sadece bir kez şiddet uyguladığını ifade eden erkek, aslında şiddet uygulamadığı gibi genel bir değerlendirme yapabilmektedir.

Çizelge 49: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşleri ile Evlenme/Birliktelik Oluşturma Biçimlerine Göre Dağılımları

Evlenme Biçimi	Sayı	Yüzde
Arkadaşlık ederek	53	42,7
Görücü usulüyle isteyerek	41	33,1
Anlaşarak kaçtık	22	17,7
Diğer	3	2,4
Evli değil	3	2,4
Görücü usulüyle istemeyerek	2	1,6
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşleriyle evlenme/birliktelik oluşturma biçimlerine göre dağılımları Çizelge 49'da gösterildiği gibidir. Katılımcıların yoğunlukla (%42,7) arkadaşlık ederek; %33,1 oranında görücü usulüyle isteyerek; %17,7 oranında anlaşarak kaçtıkları anlaşılmaktadır. Katılımcılardan %2,4'ü görücü usulüyle istemeyerek evlendiğini; %2,4'ü ise evli olmadığını ifade etmiştir. Diğer seçeneğini tercih eden katılımcılar evlenme biçimi olarak “*akraba evliliği*” ve “*eşin ailesi ve eşin zorlamasıyla evlenme*” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

“Geleneksel toplumların çoğunda olduğu gibi Victoria çağında da sevgi kendiliğinden doğan, çoğunlukla evlenmeyle son bulabilen kişisel bir yaşantı değildi. Tersine evlenmeler yerleşmiş alışkanlıklara göre -ya ilgili

aileler arasında, ya görücüyle ya da böyle aracılardan yardım olmadan yapıldı; evlilik toplumsal düşüncelere göre kararlaştırılır, sevginin evlilikten sonra doğup gelişmesi beklenirdi. Son birkaç kuşaktan bu yana romantik sevgi anlayışı hemen hemen bütün batı dünyasına yayıldı (...) Sevgide ortaya çıkan bu yeni özgürlük anlayışı nesne'nin önemini, yeti'nin önemine göre epeyce arttırmış olsa gerek” (Fromm, 1995, s. 12).

Evlenme biçimleri nasıl olursa olsun eşler, toplumsal cinsiyet algısı bir olan toplum içerisinde çıkıp yine o toplum içinde birliktelik oluşturdıklarından toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddet algıları sınırlarına dâhil bir alanda rolleri üstlenmekte, erkek şiddetin uygulayıcısı kadın ise maruz kalanı olmaktadır.

Çizelge 50: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerini Sevip Sevmeme Durumlarına Göre Dağılımları

Eşini Sevme Durumu	Sayı	Yüzde
Çok seviyorum/çok seviyordum	72	58,1
Seviyorum/seviyordum	40	32,3
Sevmiyorum/sevmiyordum	4	3,2
Nefret ediyorum/nefret ediyordum	6	4,8
Diğer	2	1,6
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerini sevip sevmeme durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların yarısından fazlasının (%58,1) “çok seviyorum/çok seviyordum”; %32,3’ünün “seviyorum/seviyordum”; %3,2’sinin “sevmiyorum/sevmiyordum”; %4,8’inin “nefret ediyorum/nefret ediyordum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Diğer seçeneğini tercih eden iki katılımcı ise eşlerine karşı nötr duygular hissettiklerini belirtmişlerdir.

Eşlerine olan sevgileri konusunda katılımcılardan bazıları yoğun sevgi duygularının hala devam ettiğini belirtirken bazıları da değişen duruma değinmişlerdir.

“İnsan sevince gözü kör oluyor, hatalarını göremiyorsunuz... Canımı verebilsem yaşatabilmek için verirdim.” (eşini 12 yerinden bıçaklayarak öldürme suçundan cezaevinde)

(Ağlıyor) “Görüş listemde hala onun adı var. Öldüğüne inanamıyorum.” (eş cinayetinden cezaevinde bulunmakta)

“Artık sevmiyorum. Bir dünya ceza aldırmiş bana.”

Katılımcıların bu ifadeleri sevgi ve sevmeye kavramlarının irdelenmesini gerekli kılmaktadır. Fromm (1995) sevginin farklı biçimlerini açıklamaktadır. Bunlardan biri olan ‘olgun sevgi’ aslında katılımcıların hemen hemen hiçbirinin ifade ettiği sevgiyi içermemektedir;

“Birlikte-yaşayarak bir olmanın tersine, olgun sevgi kişinin bütünlüğü, bireyselliğini yitirmeden birleşmesidir. Sevgi insanlarda etken bir güçtür; kişiyi öbür insanlardan ayıran, duvarları yıkan, onu öbür insanlarla birleştiren bir güç. Sevgi insanın ayrılık, yalnızlık duygularını yenmesine yardım eder; gene de kendisi olarak kalmasını, bütünlüğünü yitirmemesini sağlar. Sevgide iki varlığın bir olması, gene de iki ayrı varlık olarak kalabilmeleri ikilemi gerçekleşir” (Fromm, 1995, s. 27).

Çizelge 51: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Hitap Etme Biçimlerine Göre Dağılımları

Eşe Hitap Biçimi	Sayı	Yüzde
Sevgi sözcüğüyle	82	66,1
Adıyla	41	33,1
Takma adla	1	0,8
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerine hitap biçimlerine göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların çoğunun (%66,1) eşlerine sevgi sözcüğü ile hitap ettikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların %33,1’i eşlerine isimleriyle; yalnız bir kişi takma isimle hitap etmektedir.

Katılımcıların sevgi sözcüğü olarak genellikle, *aşkı, gülüm, dünyalar güzeli, ruhum, nefesim, canım, gönlüm, keleşim, sevgilim, tek tanem, cicim, yavru ceylanım, her şeyim, hayatım, bi’tanem, tek gülüm, efulim (güzel sevdiğim), ciğerim, hatunum, bebişim, hanım ve kadınım* gibi hitap sözcüklerini tercih ettikleri anlaşılmıştır. Takma ad olarak katılımcılardan biri Azerice diyar anlamına gelen *Natevan* diyerek eşine hitap ettiğini belirtmiştir.

Genel olarak bakıldığında, hemen hemen herkesin kullandığı sevgi sözcükleri olan bu hitaplar, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler tarafından da kullanılmaktadır. Bu erkeler için sevgisizlik bir şiddet nedeni değildir. Belki de hiçbir zaman değildir. Bir kısım araştırmacının şiddet sorunsalının çözüm için

kategorileştirmeye çalıştığı erkekler ve erkeklikler dışında aslında tüm erkekleri kapsayan bir durumun söz konusu olduğu açıktır. Eşlerine şiddet uygulayan erkekler, toplumdaki diğer erkeklerden çok da farklı değildir. Ya da tersine toplumda eşine şiddet uygulamadığı düşünülen erkekler eşine şiddet uygulayan erkeklerden farklı değildir. Şiddetin uygulayıcısı olarak erkekleri ayırtmak, aslında sorunun bir bölümünün çözümünü sağlayacağından yeterli olmayacaktır. Bu nedenle bütüncül bakışla, bu özelliklerin tümünün göz önünde bulundurulması gerekir.

Çizelge 52: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Genellikle Eşleri ile Anlaşamadıkları Konulara Göre Dağılımları

Genellikle Eşle Anlaşılamayan Konular	Sayı	Yüzde
Eşin tutum ve davranışları ile ilgili konular	54	43,5
Eşin ailesiyle ilgili konular	20	16,1
Eşler arası özel konular	12	9,7
Kendi ailesiyle ilgili konular	9	7,3
Anlaşamadığımız herhangi bir konu yoktu	9	7,3
Evin geçimiyle ilgili konular	8	6,5
Diğer	6	4,8
Çocuklarla ilgili konular	6	4,8
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genellikle eşleriyle anlaşamadıkları konulara göre dağılımlarına bakıldığında, yoğunluğun (%43,5) eşin tutum ve davranışları ile ilgili konularda olduğu anlaşılmaktadır. Bu oranı %16,1 ile eşin ailesiyle ilgili konular, %9,7 ile eşler arası özel konular; %7,3 ile kendi ailesiyle ilgili konular; %6,5 ile evin geçimiyle ilgili konular ve %4,8 ile çocuklarla ilgili konular izlemektedir. Katılımcıların dokuzu, eşleriyle anlaşamadıkları bir konu olmadığını belirtirken altı kişi de bu değişkenler dışında diğer seçeneğine eklemelerde bulunmuşlardır. Diğer seçeneği için ifade edilenler; “kıskançlık”, “başka bir kadın yüzünden”, “değer yargılarımızın farklı oluşu” şeklindedir.

Araştırmalar, eşle kurulan ilişkinin çatışmalı yapısının eşe yönelik şiddette etkili olduğunu göstermektedir (Aldarondo ve Diğ., 2002, s. 450; Aldarondo ve Sugarman, 1996).

Katılımcıların ifadelerinden eşin tutum ve davranışlarıyla bağlantılı konularda genel olarak daha çok tartışma yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcılar eşleri için;

“Asi ve başına buyruktu”,
“Alkol ve rahat yaşam tarzı istiyordu”,
“Kendi istediği gibi hareket etmek isterdi”,
“İşi bırakması sonrası kıskançlığının artması”,
“İş kurup batırdı”,
“Konuşması ve tarzı değişti”,
“Başka birini sevdi”,
“Sürekli geziyordu”,
“Alkol almama karışıyordu”,
“Ruhsal sorunları yüzünden”,
“Önceki eşimden olan çocuğumla görüşmemi istemiyordu çünkü kendi çocuğu olmuyordu”,
“Arkadaşlarının sözünü dinlerdi hep”,
“Aşırı emrivaki konuşurdu, kendimi hizmetçi gibi görmeye başlamıştım”,
“Bi’yere gidiyordu, aşırı kıskançlık vardı bende”,
“Çok yalan söylüyordu”,
“Beni çocuk gibi azarlıyordu ve ailesi de ona destek oluyordu”,
“Çok iyi niyetliydi mesela dilencilere her şeyini verirdi”,
“İşimle ilgili konularda ‘niye bana haber vermiyorsun?’ derdi”,
“Saldırgandı”
“Ev içindeki sorunları ailesine aktarıyordu”

gibi açıklamalarda bulunmuşlardır.

Bourdieu (2014, s.48) bu durumu şöyle ifade etmektedir;

“(…) ne yaparlarsa yapsınlar, kadınlar kötücüllüklerini taşımaya ve habis fitratlarının onlara yüklediği yasaklar ve önyargıları meşrulaştırmaya yazgılıdır; trajik olarak da tanımlanabilecek bir mantık gereği, tahakkümü üreten toplumsal gerçeklik, kendi yakındığı temsilleri, kendi varlığı ve meşruiyeti adına çoğu zaman onaylamak durumunda kalır.”

Bu durum da, erkeğin her fırsatta eleştirdiği, ikincilleştirdiği ve şiddet uyguladığı kadının yaşadıklarının ‘doğal’ olduğunun düşünülerek sürdürülmesine göz yumulmasıdır.

Çizelge 53: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevine Girmeden Önce Eşlerine Uyguladıkları Şiddet Sıklığı Göre Dağılımları

Eşe Uygulanan Şiddet Sıklığı	Sayı	Yüzde
Hiç şiddet uygulamadım	54	43,5
Her gün	5	4
Haftada birkaç kez	5	4
Ayda birkaç kez	13	10,5
Yılda birkaç kez	15	12,1
Sadece bir kere	29	23,4
Diğer	3	2,4
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevine girmeden önce eşlerine uyguladıkları şiddet sıklığına göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir oranının (%43,5) eşine hiç şiddet uygulamadığını belirttiği görülmektedir. Bu oranı %23,4 ile sadece bir kere; %12,1 ile yılda birkaç kez; %10,5 ile ayda birkaç kez; %4 ile haftada birkaç kez ve her gün şiddet uyguladığını belirtmektedir. Bunun yanında diğer seçeneğini tercih eden katılımcılar, “kızdırınca” gibi muğlak ifadelerle şiddetin her an, herhangi bir ortamda uygulanabildiğini ifade etmektedir.

Çizelge 54: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Uyguladıkları İlk Şiddetin Yaşandığı Zamana Göre Dağılımları (Evlilik/Birliktelik Yılı Olarak)

Birliktelikte İlk Şiddetin Yaşandığı Yıl	Sayı	Yüzde
1 yıl olmadan	25	20,2
1-3	22	17,7
4-6	20	16,1
7-10	11	8,9
11-15	11	8,9
16-20	3	2,4
20+	2	1,6
Hiç şiddet uygulamadım	30	24,2
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevine girmeden önce eşlerine uyguladıkları ilk şiddetin evliliğin/birlikteliğin yaşandığı zamana göre dağılımlarına bakıldığında, eşe yönelik ilk şiddetin yoğunlukla (%20,2) bir yıl olmadan yaşandığını göstermektedir. Bu oranı sırasıyla 1-3 yıl (%17,7); 4-6 yıl (%16,1); 7-10 yıl (%8,9); 11-15 yıl (%8,9); 16-20 yıl (%2,4); son olarak 20 ve üzeri yıl (%1,6) izlemektedir.

Katılımcılara olayı hatırlayıp hatırlamadıkları sorulmuş ve paylaşımları istenmiştir. Katılımcıların paylaşımları şiddet olayının kadının bekâreti, kadının fiziksel görünüşü başta olmak üzere diğer tüm özellikleri ve çocuklar odağında belirdiği görülmektedir.

“Evliliğin ilk gününde yaşandı. Nişanlısıyla birlikte olmuş. Gerdek gecesi öğrendim.”

“Fare zehri içti, aslında başka birini seviyormuş, benimle evlenmek zorunda kalmış. Bu yüzden kavga ettik.”

Belirtilen bu anlatılar, evliliğin ilk günlerinde yaşanan şiddet olaylarına ilişkin bilgiler sunmaktadır. *“Kadın hazzının ve doğurganlığının denetimi sorunu çerçevesinde örgütlenen ve temelde ataerkil aile kurumu aracılığıyla tanımlanan ve düzenlenen cinsellik, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin altında yatan dinamiklerden biridir”* (Tahincioğlu, 2011, s. 39). Erkek, evlenerek veya birliktelik oluşturarak ‘sahip olduğu’ kadının kendisinden önceki süreçlerini de sahiplenerek onlar üzerinde kontrol kurma yoluyla kadının şimdiki yaşamını denetlemektedir. Geçmiş yaşanmıştır ve geri dönülerek düzenlenemez. Ancak erkek, incinebilirliğine eklemlenen utanç duygusuyla ve kadının denetimini sağlama göreviyle şimdiye müdahale edebilir (!) Namus adına kadını öldürebilir (!)

Öne çıkan anlatılardan bir diğeri, kadının özellikleriyle bağlantılı yaşanan şiddet olaylarına ilişkindir.

“Komşuya para verdim diye söylendi. İyi dövdüm. Babasına gitti. Annesi geri getirdi.”

“İstemediği halde cinsel birliktelik olmuştur”

Kadının, evin geçiminden cinsel ilişkinin yaşanacağı zamana kadar hiçbir alanda söz sahibi olmasına izin verilmemektedir. Kendini ifade etmek isteyen kadın, eşinin şiddetiyle karşılaşmakla kalmayıp, ataerkil düzenin içinde yoğrulmuş ve kaybolmuş anne ya da baba tarafından da şiddete maruz kalabilmektedir.

“Alımlıydı. Gezerken bakıyorlardı. Sinir oluyordum. Başını bağlamasını değiştirmesini istedim” (Türban şeklinde tepeden bağlıyormuş. Aşağıdan gösterişsiz bağlamasını istemiş)

“Gençken, kıskançlıktan”.

Kadının güzelliği, hem arzulanan hem de korkulan bir özellik olarak eş şiddetin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Kadın, çeşitli kaynaklardan beslenen veya referans gösterilen kısıtlamaları hayata geçirirken, bunun ne şekilde yapacağına da müdahale edilmektedir. Benzer durum, kadının annelik rolü üzerinden uygulanan şiddetle de görünür olmaktadır.

“Kendi çocukları olunca diğerlerini terslemeye başladı. Çocukları döverdi, eve almazdı.”

“Çocuk doğduktan sonra.. Bakamıyorsun diye.”

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı ataerkil ideolojide kadının kutsal annelik rolü, daima yüceltilen ve desteklenen bir niteliktedir. Kadının çocuklarının sorumluluğunu alamaması ya da yeterince ‘iyi bir anne’ olamaması, evliliğin/birlikteliğin kaçınıcı yılında olursa olsun kadının eş şiddetine maruz kalmasını neden olabilmektedir. Bu noktada belirtilmesi gereken bir başka konu, ‘iyi anne’nin nasıl ve kim tarafından tanımlandığına göre değişen ama hiçbir zaman yeterli olmayan bir özellik taşımasıdır.

Çizelge 54’ten de anlaşılacağı üzere, eşe yönelik şiddet evliliğin/birlikteliğin hemen hemen her aşamasında yaşanabilmektedir. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2015, s. 90-91)’nda medeni duruma göre şiddet uygulama durumunun değişiklik gösterdiği belirtilmekte ve bu oran evlilik ile birlikte Türkiye genelinde yaklaşık 5 kat artarak %7’den %34’e çıkmaktadır. Araştırmalar, nişanlılık döneminde başlayan şiddet olaylarının türü ve yoğunluğu değişerek devam ettiğini; gebelik dönemiyle birlikte kadına yönelik

şiddetin sıklığının arttığını göstermektedir (Ayrancı ve Diğ., 2002; Dönmez, 2008, s. 17, 28; Güleç ve Diğ., 2012; HÜNEE, 2015, s. 23, 90-91).

Çizelge 55: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Uyguladıkları Şiddetten Sonra Pişmanlık Duyma Durumlarına Göre Dağılımları

Eşe Yönelik Şiddetten Sonra Pişmanlık Duyma	Sayı	Yüzde
Evet	83	66,9
Hayır	16	12,9
Kararsızım	4	3,2
Hiç şiddet uygulamadım	21	16,9
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerine şiddet uyguladıktan sonra pişmanlık duyma durumlarına göre dağılımları Çizelge 53'te gösterildiği gibidir. Buna göre, katılımcıların %66,9'u eşine şiddet uyguladıktan sonra pişman olduğunu; %12,9'unun pişman olmadığını; %3,2'sinin bu konuda kararsız olduğunu ve %16,9'unun hiç şiddet uygulamadığını belirttiği anlaşılmaktadır. Yapılan açıklamalar genellikle şu ifadelerle dillendirilmektedir;

"Vicdanen rahatsızım."

"Evet, pişmanım ama hataları çoktu. İnatlaşıyordu..."

"Vicdan azabı duyuyorum. Keşke ben ölseydim de o yaşasaydı."

"Eşimi dövmedim. Sözel tartıştık." (12 yerinden bıçaklayarak öldürmüş)

"Namus meselesi, hiç pişman değilim."

"Üzgünüm."

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan, diğer kişilere uygulanan şiddet davranışı sonrası duyulan pişmanlık duygusundan daha yoğun bir pişmanlığın, eşe şiddet davranışından sonra yaşandığı görülmüştür. Bunda, eşlerine olan sevgileri ve yıkılan aile birliğinin onlar üzerindeki etkisi olduğu söylenebilir. Ama tüm bunlardan baskın gelen bir konu, bu erkeklerin eşlerine şiddet uygulamalarına neden olmuştur; o da ataerkil toplum baskısı ve oluşturduğu toplumsal cinsiyet algısıdır.

Çizelge 56: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Uyguladıkları Şiddetin Eşleri ve Çocukları Üzerinde Bıraktığı Etkilere İlişkin Görüşleri

Şiddetin Eş ve Çocuklar Üzerindeki Etkisi	Sayı	Yüzde
Olumsuz	53	42,7
Hiç şiddet uygulamadım	33	26,6
Etkide bulunduğunu sanmıyorum	14	11,3
Kararsızım	11	8,9
Diğer	7	5,6
Olumlu	6	4,8
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin uyguladıkları şiddetin eşleri ve çocukları üzerinde bıraktığı etkilere ilişkin görüşlerine bakıldığında, katılımcıların çoğunluğunun (%42,7) şiddetin olumsuz etkisi üzerinde durduğu anlaşılmaktadır. Bu oranı “*etkide bulunduğunu sanmıyorum*” yanıtını veren 14 kişi izlemektedir. Katılımcıların %8,9’u kararsız olduğunu; %4,8’i olumlu etkide bulunduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Katılımcıların %5,6’sı da diğer seçeneğini tercih etmiştir.

Özellikle şiddet uygulamadığını, şiddetin etkide bulunduğunu sanmadığını, kararsız olduğunu ve olumlu etkide bulunduğunu belirten katılımcıların toplam sayısı ve ifadeleri, sorunun ne kadar ciddi olduğunu gözler önüne sermektedir.

“Gerçek kimliğini gösterdi.”

“Eşim pişman oldu ama fayda etmedi.”

“Eşim çok küfredirdi, hak etmişti.”

Bu ifadeler, şiddetin etkilerini tartışmaktan ziyade kadına duyulan ve bitmek tükenmek bilmeyen öfkenin devamı olarak açıklama olarak sunulmaktadır. Bunların yanı sıra, sanki uygulanan şiddetin aktörü değilmişçesine durumun gerçekliğinden kendini sıyrılmaya çalışan katılımcıların da olduğu görülmüştür.

“Çocukları mezarlığa ilk ben götürdüm. Çocukların psikolojisi çok iyi Allaha şükür, çok dua ettik.”

Çocukların şiddet olayından etkilenme durumlarına da yine eşleri üzerinden yaptıkları yorumlarla açıklamalar getiren katılımcılar, bir yandan kadını suçlarken bir yandan da çocukların yanında eşine şiddet uygulamayarak onları koruduğunu düşünmektedir.

“Çocukların yanında yapmam. Eşim gider ailesine aktarır.”

“Çocuğum beni abisi sanıyor. Büyüklerime danışmamam lazım bana baba desin mi diye.”

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan erkeklerin %42,7’sinin şiddetin doğurduğu etkilerin bir yönüyle farkında olduğu söylenebilir. Bu grup hem cezaevindeki rehabilitasyon sürecine hem de cezaevinden çıktıktan sonra topluma yeniden uyum sürecinde sunulacak hizmetlere daha elverişli bir grup olarak düşünülebilir. Değişim potansiyeli bu anlamda, diğerlerine göre daha fazla olabilir.

İkinci gruptaki erkekler ise, diğer sorularda da verdikleri yanıtlarla birlikte düşünüldüğünde, hem şiddet sorunsalına ilişkin bir farkındalık geliştirememiş hem de şiddetle ilgili konularda kaçma-reddetme davranışı içinde davranma eğilimi sergilemektedirler. Bu özelliklerle birlikte düşünüldüğünde aslında oldukça riskli bir grup olarak nitelendirilebilirler. Şiddetin doğurduğu etkilerin farkında olmadıkları gibi, şiddet davranışlarını da tümünden reddetmektedirler. Hem kendisi, hem yakın çevresi hem de toplum açısından düşünüldüğünde farklı uygulamalarla ele alınması gereken riskli bir grubu kapsamaktadır. Bu gruba yönelik psiko-sosyal süreçlerin ivedilikle ve çok boyutlu bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

Çizelge 57: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Yaşadıkları Yakın Çevrenin Eşlerine Şiddet Uygulamada Etkisi Olup Olmasına İlişkin Görüşleri

Yakın Çevrenin Eşe Şiddet Uygulamadaki Etkisi	Sayı	Yüzde
Evet	61	49,2
Kararsızım	9	7,3
Hayır	54	43,5
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin yaşadıkları yakın çevrenin eşlerine şiddet uygulamada etkisi olup olmadığına ilişkin görüşleri Çizelge 55’te gösterildiği gibidir. Katılımcıların %49,2’si yakın çevrelerinin eşlerine şiddet uygulamada etkisi olduğunu belirtirken %43,5’i buna

katılmadığını belirtmiştir. Yalnızca dokuz kişi bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcılar her ne kadar kendi çevrelerinin eşlerine şiddet davranışı sergilemelerinde etkisi olmadığını belirtse de; kendi yaşamları dışında genel bir değerlendirme yaptıklarında çevrenin etkisi olabileceğini ifade etmişlerdir.

3.1.3. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Egzo Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin ekolojik kuram çerçevesinde sınıflandırılan egzo düzey özelliklerine ilişkin bulgular, erkeğin kendisini, ailesini ve yaşadığı yakın çevreyi de kapsayan bir alandaki sistem ve etkileşimleri içermektedir. Buna göre egzo düzey özelliklere ilişkin bulgularda, eşine şiddet uygulayan erkeklerin sosyo-ekonomik durumlarının eşlerine şiddet uygulamada etkisi olup olmadığına ilişkin görüşleri, şiddet uyguladıktan sonra herhangi bir hizmet alma durumu, böyle bir hizmeti istemesi, alınan yardımın biçimi, alınan yardıma ilişkin değerlendirmeleri, şiddetin tekrarlanamaması için alınması gereken hizmetlere ilişkin görüşleri, şiddet sorununu çözmek için cezaevinden alınan hizmetler ve hizmetlere ilişkin değerlendirmelerine ilişkin araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Kısacası egzo düzey özellikler sosyo-ekonomik durum ve hizmetler boyutunda tartışılmıştır.

Çizelge 58: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Sosyo-Ekonomik Durumlarının Eşlerine Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri

Sosyo-Ekonomik Durumun Eşe Şiddet Uygulamaya Etkisi	Sayı	Yüzde
Evet	60	48,4
Kararsızım	9	7,3
Hayır	55	44,4
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet davranışlarının ardında sosyo-ekonomik durumlarıyla bağlantılı tetikleyici unsurların olma durumuna ilişkin görüşleri alınmıştır. Bazı katılımcıların eşlerine

hiç şiddet uygulamadıkları yönündeki ısrarlı tavırları nedeniyle bu soru da daha önceki bazı sorular gibi değiştirilerek daha genel sorulmuştur. Katılımcıların neredeyse yarısı (%48,4) sosyo-ekonomik durumun eşe şiddet uygulamada etkisi olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Bunun yanı sıra, katılımcıların %44,4'ü olumsuz yanıt vererek, eşe şiddet uygulamada sosyo-ekonomik durumun etkisi olmadığını belirtmiştir. Kararsız olduğunu belirtenlerin oranı ise %7,3'tür.

Katılımcıların bu konuyla bağlantılı ifadelerinde kadının suçlanması yanı sıra devlet yönetimine ve politikalara ilişkin de kimi eleştiriler vardır.

“Siz eşek gibi çalışıyorsunuz affedersiniz, eşiniz evde oturuyor, çok harcıyor. Siz bunalıyorsunuz.”

“Ailenin içine girip sordun mu ne yiyorsun ne içiyorsun diye. Hemen içeri at. Çıkınca ne yapacaksın?!”

Katılımcılar her ne kadar gelirlerinin geçimlerini sağlamada yeterli olduğunu ifade etseler de bazı konularda güçlük yaşadıkları anlaşılmıştır. Bu noktada eşine şiddet uygulayan erkeklerin, eşlerinin ‘tüketimi’ni eleştirdikleri ve bu harcamalarla geçim sağlama zorluğu çektiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Daha geniş düzeyde, devlet yönetiminin ailenin sorunlarına uzak tutumu da bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Katılımcıların ifadeleri, kadına yönelik şiddetin haklı gerekçelerle savunulması değil de; varolan sorun ve ihtiyaçlar üzerinden analiz yapılarak gerekli önlemlerin alınmasında önemli veri kaynakları olarak düşünülebilir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerine şiddet uyguladıktan sonra şiddet davranışlarının değiştirmeye yönelik yardım alma durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında (Bkz. Çizelge 59), katılımcıların büyük bir bölümünün (%87,1) yardım almadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu, eşine şiddet uygulayan erkeklerin zaten hiç şiddet uygulamadıklarını düşünmeleri ile birlikte değerlendirildiğinde aslında çok da beklenmedik durmamaktadır.

Çizelge 59: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Şiddet Davranışlarını Değiştirmeye Yönelik Yardım Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Şiddet Uyguladıktan Sonra Yardım Alma	Sayı	Yüzde
Evet	16	12,9
Hayır	108	87,1
Toplam	124	100

Şiddetin, konuşularak bir yere varılamadığının düşünüldüğü durumlarda bir sorun çözme yöntemi olarak kullanılabileceği görüşleriyle (Bkz. Çizelge 43) ve toplumsal cinsiyet rolleri ile birlikte ele alındığında, erkeklerin şiddet içerikli davranışlarının bir sorun ya da suç teşkil edebileceğini düşünmemeleri ne yazık ki doğaldır. Toplum da erkeklerin bu durumlarını ört bas etme konusunda korkunç ir danışıklı dövüş içindedir (Real, 2004, s. 16). Çünkü zaten toplumun bizatihi kendisi bu rolleri kurgulamış ve sürdürülmesi konusunda denetimi eline bulundurmaktadır.

Bu bulgudan çok da farklı sonuç vermeyen bir başka konu, eşine şiddet uygulayan erkeğin şiddet davranışı sonrası davranışını değiştirmeye yönelik yardım almayı isteme durumlarını içeren bulgulardır.

Çizelge 60: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Şiddet Davranışlarını Değiştirmeye Yönelik Yardım Almayı İsteme Durumlarına Göre Dağılımları

Şiddet Uyguladıktan Sonra Yardım Almayı İsteme	Sayı	Yüzde
Evet	51	41,1
Hayır	73	58,9
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerine şiddet uyguladıktan sonra şiddet davranışlarını değiştirmeye yönelik yardım almayı isteme durumlarına göre dağılımları Çizelge 60'da gösterildiği gibidir. Katılımcıların yarısından fazlası (%58,9) şiddet uyguladıktan sonra yardım almayı istemediklerini belirtmişlerdir.

Real (2004), erkekleşme ve erkek olarak hayatta kalma sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkan ve erkek depresyonu olarak ifade ettiği sorunsalı anlatırken, erkeklerin kırılganlıklarını ve incinebilirliklerini nasıl hiper erkeksi bir tutumla reddettiklerini açıklamaktadır. Acı çekmek ve ağlamak bu bağlamda yardım aramak kadınlara mahsus bir özellikken; “erkekler ağlamaz!” Duygusallığını ve acısını, ‘kadınsılaşıma korkusu’ ile sürekli bastıran erkek, yaralı bir oğlan olarak yetişmekte; ilerleyen yaşlarda yaralı oğlan büyüyerek daha da yaralanmış bir yetişkin erkek olmaktadır. Erkeklik kuralları kafasına kazınmış biri olarak erkek, Real (2004, s. 162)’in duygu erozyonu olarak ifade ettiği erkeklik gururu nedeniyle yardım alma isteğinde de bulunmamaktadır.

Alınan ya da alınmak istenen yardımlar daha çok informal yardımlar biçimindedir. Bunlar; aile üyelerinin, yakın arkadaşların ya da komşuların öneri ve telkinlerinden oluşmaktadır. Profesyonel yardım erkeklerin, aklına gelmeyen bir yöntem olmakla birlikte, ‘yetersizlikleri’ni ön plana çıkaracağı korkusu ve toplumun tepkisinden çekinildiği için tercih edilmeyen bir yöntem olarak uzak tutulmaktadır.

Çizelge 61: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Şiddet Davranışlarını Değiştirmeye Yönelik Aldıkları Yardım Biçimine Göre Dağılımları

Alınan Yardım Biçimi	Sayı	Yüzde
Yardım almadım	108	87,1
Diğer	8	6,5
Hastanede yatma	4	3,2
Bireysel danışmanlık	2	1,6
Grup çalışması	1	0,8
Eğitim çalışması	1	0,8
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerine şiddet uyguladıktan sonra şiddet davranışlarını değiştirmeye yönelik aldıkları yardım biçimine göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcılardan dördünün hastanede yatma; ikisinin bireysel danışmanlık; birinin grup çalışması ve diğer birinin de eğitim çalışmasına katıldığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların en yüksek oranla

diğer seçeneğini tercih ettikleri görülmektedir. Bu değişken için yapılan açıklamalar, alınan yardımın daha çok informal yardımlar olduğunu göstermektedir. Aile ile görüşmek ve onlardan fikir almak bu yardımların başında gelmektedir.

Sosyal destek ağı içinde ele alınan aile ya da arkadaşlar, kimi ölçülerde sorun çözmede etkili sonuçlar verebilmektedir.

“Sosyal destek, ilgi ve duygusal yakınlık kavramlarını içerir (...) Sosyal desteğin içerisinde; sorun çözmede destekleyici yaklaşım ve maddi yardım, çözüm yollarını paylaşmak ve stres kaynağını hafifletici yardımda bulunmak vardır. İlişkinin yapısı ve niteliği de önemlidir.” (Işıkhan, 2007, s. 19)

Ancak aile içi şiddet konusunda sorun çok boyutludur. Hem sorunun bu yapısı hem de gerek ailenin gerek arkadaşların gerekse yardım alınan diğer sosyal destek mekanizmalarının toplumsal cinsiyet algıları, eşine şiddet uygulayan erkeğinkinden çok farklı olmayacağından çözüm önerileri de belli bir düzeyde kalabilecektir. Bu nedenle profesyonel ele alışların, uygun sosyal destek mekanizmaları ile birlikte işlerlik kazanması oldukça önemlidir.

Katılımcılardan beşi, aile yardımını profesyonel bir yardım olarak değerlendirmedini belirterek yardım almadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak araştırmacının açıklamasıyla, Çizelge 62’de görülecek yardımın etkili olma durumuna ilişkin değerlendirmelerini aile desteği üzerinden yapmışlardır. Bulgular arası farklılığın nedeni bu durumdan kaynaklanmaktadır.

Çizelge 62: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Şiddet Davranışlarını Değiştirmeye Yönelik Aldıkları Yardımın Etkili Olma Durumuna İlişkin Görüşleri

Alınan Yardımın Etkili Olması	Sayı	Yüzde
Evet	15	12,1
Hayır	4	3,2
Kararsızım	2	1,6
Yardım almadım	103	83,1
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklere yöneltilen, *“nasıl bir yardım alsaydınız eşinize şiddet davranışı sergilemezsiniz?”* sorusuna verilen yanıtlara ilişkin oranlar, Çizelge 63’te gösterildiği gibidir. Bu noktada belirtilmesi gereken önemli bir nokta, bazı katılımcıların bu soruda da eşlerine şiddet uygulamadıklarını ifade etmeleri üzerine araştırmacı tarafından yapılan *“şu an cezaevinde bulunmanıza sebep olan olay”* şeklindeki ifade değişimi sonrası yanıt alınması durumudur. Katılımcılarının tümü eşe yönelik şiddetten dolayı cezaevinde bulunmakla birlikte, girdikleri inkâr sürecinin içinde onlara ulaşabilmek amacıyla böyle bir ifade değişikliğine başvurulmuştur. Çünkü araştırmacı açısından eşine şiddet uygulayan erkeklerin bu konuda neler düşündüklerini kavramak oldukça önemlidir. Ancak bir grup (24 kişi), eşlerine hiç şiddet uygulamadıklarını söylemeyi sürdürmüşlerdir.

Çizelge 63: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşe Şiddet Davranışlarını Tekrarlamamak İçin Alınması Gerektiğini Düşündükleri Hizmete İlişkin Görüşleri

Eşe Şiddet Davranışını Tekrarlamamak İçin Alınması Gerektiği Düşünülen Hizmet	Sayı	Yüzde
Bilmiyorum	31	25
Hiç şiddet uygulamadım	24	19,4
Eşimin yardım alması yeterli	22	17,7
Düzenli iş olanağı	12	9,7
Bireysel danışmanlık	12	9,7
Diğer	11	8,9
Eğitim çalışmaları	8	6,5
Grup çalışması	4	3,2
Toplam	124	100

Oranlara bakıldığında, katılımcıların çoğu (%25) *“bilmiyorum”* yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların %17,7’si eşlerinin yardım almasının yeterli olacağını; %9,7’si düzenli iş olanağını; yine %9,7’si bireysel danışmanlığın; %6,5’i eğitim çalışmalarının; %3,2’si grup çalışmalarının ve %8,9’u diğer seçeneği altında *“örnek alabileceğim birinin yanında çalışsaydım”, “evlenseydim; ailesinin güvenini kazansaydım ve insan yerine konulsaydım”, “abisi onu uyarsaydı”, “maddi-manevi yardım alsaydım”, “devlet güvencesiyle çocuklarım alınsaydı ve uzlaşarak boşanma olsaydı”, “Çocuklar yaşananları önceden söyleselerdi”* ve

“aile desteği olsaydı” gibi açıklamalarla eşlerine şiddet göstermeyeceklerini düşündüklerini belirtmiştir. Bunların yanı sıra iki katılımcı şu ifadelerde bulunmuştur;

“Gerek yoktu...”

“O noktaya gelince kim benim yerimde olsa çeker vururdu. Bunun bir de boynuz takma durumu var. Ailem, çevrem ne der?!”

Bu açıklamalar, ne tür yardım olursa olsun aslında şiddet davranışının önlenemeyeceğinin ya da şu an cezaevinde bulunmalarına neden olan olayın yaşanmasının engellenemeyeceğinin ifadesidir. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken, eşle olan ilişkiye ‘namus’ kavramının girmesi ve toplumsal cinsiyet açısından düşünüldüğünde kadının namusunun ‘temizlenmesi’nin erkeğin görevi olduğunun açık ifadesidir. O halde, yaratılan ve sürdürülen bu algının değişiminin sağlanması -ki bu, söylendiği ya da yazıldığı kadar kolay bir konu değildir- şiddetin tekrarlanma olasılığının olmaması hatta şiddetin olmaması anlamına gelebilecektir.

Çizelge 64: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Sorunlarını Değiştirmeye Yönelik Cezaevinde Hizmet Bulunma Durumuna İlişkin Görüşleri

Şiddet Sorununu Değiştirmeye Yönelik Cezaevinde Hizmet Bulunması	Sayı	Yüzde
Var	22	17,7
Yok	51	41,1
Bilmiyorum	19	15,3
Şiddet sorunun yok	32	25,8
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet sorunlarını değiştirmeye yönelik cezaevinde hizmet bulunma durumuna ilişkin görüşlerine bakıldığında, katılımcıların %41,1’inin böyle bir hizmet bulunmadığını; %17,7’sinin böyle bir hizmet bulunduğunu; %15,3’ünün ise böyle bir hizmetin varlığından haberdar olmadığını ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Bu soruda katılımcıların %25,8’i şiddet sorunları olmadığını belirtmişlerdir.

Görüşmeye gidilen tüm ceza infaz kurumlarında öfke kontrol grubu, aile destek eğitimi gibi hizmetlerin olduğu bilinmektedir. Ancak katılımcıların önemli bir kısmı bu tarz hizmetlerin olmadığını söylemekle birlikte, bilmediklerini de ifade etmişlerdir. Bildikleri hizmetler daha çok dil eğitimi, takı tasarımı ya da diğer mesleki kurslara ilişkin hizmetlerdir. Psiko-sosyal açıdan bireysel değişim ve gelişim sağlama amacıyla alınan ya da talep edilen bu tarz hizmetlerin hükümlüler tarafından ‘garip’ karşılandığı; diğer hükümlülerce ‘dışlandığı’ ya da ‘alay edildiği’ bilgisine ulaşılmıştır. Bu açıdan, ceza infaz kurumlarında rehabilitasyon hizmeti sağlanması amaçlanıyorsa, bunun önündeki kimi ‘erkeksi baskı’ların ortadan kaldırılmasında yarar olduğu söylenebilir.

Çizelge 65: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Sorunlarını Değiştirmeye Yönelik Cezaevinden Aldıkları Hizmetler

Şiddet Sorununu Çözmek İçin Cezaevinden Alınan Hizmetler	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Bireysel Danışmanlık	9	5,42	115	19,89
Grup Çalışması	14	8,43	110	19,03
Eğitim Çalışması	19	11,44	105	18,16
Diğer	4	2,40	120	20,76
Böyle bir hizmet yok	63	37,95	61	10,55
Şiddet sorunu yok	57	34,33	67	11,59
Toplam	166	100	578	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet sorunlarını değiştirmeye yönelik cezaevinden aldıkları hizmetlere göre dağılımlarına bakıldığında, en fazla işaretlenen seçeneğin %37,95 ile “*böyle bir hizmet yok*” görüşü olduğu anlaşılmaktadır. Hizmet türleri açısından bakıldığında, eğitim çalışmalarının işaretlenme oranı %11,44; grup çalışmalarının işaretlenme oranı ise %8,43’tür.

Katılımcıların diğer seçeneğinde; “*yeni geldim, bilmiyorum*”, “*istemiyorum*” ve “*namaz kılıyorum*” gibi ifadelerde bulundukları ve bu seçeneğin tercih edilme oranının %2,4 olduğu görülmüştür.

Çizelge 65'te de belirtildiği gibi, alınan hizmetler daha çok eğitim düzeyinde, aslında kişisel gelişim açısından alınan, psiko-sosyal rehabilitasyon hizmetlerine oranla daha az 'etiketlenme' içeren hizmetlerdir.

Çizelge 66: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Sorunlarını Değiştirmeye Yönelik Cezaevinden Aldıkları Hizmetleri Değerlendirme Biçimleri

Şiddet Sorununu Değiştirmek İçin Cezaevinden Alınan Hizmetin Değerlendirilme Biçimi	Sayı	Yüzde
İyi	34	27,4
Fena değil	11	8,9
Kötü	2	1,6
Böyle bir hizmet yok	54	43,5
Şiddet sorunu yok	23	18,5
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet sorunlarını değiştirmeye yönelik cezaevinden aldıkları hizmetleri değerlendirme biçimlerine göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların %27,4'ü bu hizmetleri iyi; %8,9'u fena değil; %1,6'sı ise kötü olarak değerlendirmektedir. Katılımcılardan biri, sunulan hizmetlerin neden iyi olarak değerlendirilemeyeceğini şöyle açıklamaktadır;

“Aslında bunlar boş.. Psikoloğa, sosyoloğa (sosyal hizmet uzmanını kastederek) gidiyorsun ama yanında iki gardiyan.”

Hükümlü, cezaevi koşulları içerisinde koğuş dışında yaptığı görüşmelere gidiş-geliş süresince ve görüşme boyunca bir infaz koruma memurunun gözetimindedir. Burada katılımcı özellikle bireysel danışmanlık sırasında bu uygulamanın görüşme sürecini olumsuz yönde etkileyen bir yapıda olduğunu vurguladığı görülmektedir.

Sosyal hizmet uygulamalarının yoğun olması gereken birçok kurum gibi cezaevinde de hizmetler daha çok fiziksel temel ihtiyaçları karşılamaya dönüktür. Hükümlülerin rehabilitasyonuna dönük psiko-sosyal mesleki çalışmaların yetersiz olduğu söylenebilir. Gerçekleştirilen mesleki çalışmaların ve faydaların da hükümlüler tarafından bilinmemesi ne yazık ki doğaldır. Bunların yanında mesleki formasyonu olmayan idarecilerin bu tür kurumlara

atanıyor olması nedeniyle, cezaevi yönetiminin de mesleki çalışmalara mesafeli durması rehabilitasyon sürecini olumsuz etkileyebileceği söylenebilir.

3.1.4. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Makro Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular

Ekolojik kuram çerçevesinde eşine şiddet uygulayan erkeklerin makro düzey özelliklerine ilişkin daha geniş ölçekteki toplumsal ve kültürel alanlardaki bulgulara yer verilmiştir. Bu bağlamda, eşine şiddet uygulayan erkeğin yaşadığı çevredeki insanların şiddet davranışa verdikleri tepkiler; kadına yönelik şiddete ilişkin mahallede yaşayanların görüşleri; toplumun, inanç ve değerlerin, medyanın eşe şiddet uygulamadaki etkisine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular bu bölümde ele alınmıştır.

Çizelge 67: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çevrelerindeki Bireylerin Şiddet Davranışı Sonrası Verdikleri Tepkilere Göre Dağılımları

Şiddet Davranışı Sonrası Çevrenin Verdiği Tepki	Sayı	Yüzde
Hiç şiddet uygulamadım	44	35,5
Diğer	32	25,8
Beni engelledi	12	9,7
İlgili birimlere şikâyet etti	11	8,9
Tepki göstermedi	9	7,3
Görmezden geldi	8	6,5
Şaşkınlık ve üzüntü duydu	4	3,2
Eşimi suçlu buldu	4	3,2
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çevrelerindeki bireylerin, şiddet davranışı sonrası verdikleri tepkilere göre dağılımlarına bakıldığında katılımcıların %9,7'sinin çevresindeki kişilerce engellediği; %8,9'unun ilgili birimlere şikâyet edildiği; %7,3'ünün herhangi bir tepkiyle karşılaşmadığı; %6,5'nin görmezden gelindiği; %3,2'sinin şaşkınlık ve üzüntüyle karşılandığı; yine %3,2'sinin eşlerinin suçlu bulunduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %35,5'i eşlerine hiç şiddet uygulamadıklarını belirterek soruyu yanıtlamamışlardır. Diğer seçeneğine verilen yanıtlar ise genel olarak şu ifadelerden oluşmaktadır;

“Alıp konuştular”,
 “Babam kızardı”,
 “Öldürmemem için beni engellediler”,
 “Aldattığı için eşime kızdılar”,
 “Hoş karşılamadılar”,
 “Ağır tepkiler”,
 “Ailem ona sahip çıktı”,
 “Bilmiyorum”,
 “Öldürmen şart mıydı’ diye sordular. Şarttı. Kendimi frenleyemedim dedim”,
 “Kimse görmezdi, evin içinde olurdu”,
 “Karışamazlar”,
 “Ailemi kazanmam zor oldu”,
 “Hiç dışlanmadım, ben mağdurum”,
 “İyi yaptın, kim olsa yapardı’ dediler”.

Çizelge 67’teki bulgular, toplumun şiddet davranışı karşısında verdiği tepkileri özetler niteliktedir. Katılımcıların 44’ü, zaten şiddet uygulamadığını vurgulayarak bu konuda çevresinin görüş ve telkinlerini değerlendirmeye dahi almamaktadır. 4 katılımcının çevresindeki bireyler, şaşkınlık ve üzüntü duyduklarını belirterek oldukça düşük düzeyde içsel bir tepki verdiklerini göstermektedir. 4 katılımcının çevresindeki bireylerin şiddete maruz kalan eşi yani kadını suçlu bulduğunu ifade etmesi, bu kişilerin şiddeti meşrulaştırdığını göstermektedir. Yalnızca 13 katılımcı çevresindeki bireylerin şiddeti engellemeye çalıştığını ve ilgili birimlere şikâyet ettiğini belirtmektedir.

Bu çizelge toplumun cinsiyet ve şiddet algısını gözler önüne sermektedir. Toplum, gözleri önünde ortaya çıkan ve yoğunlaşan erkek şiddetinin meşru olduğunu düşünmekte hatta bir kısmı şiddete maruz kalan kadını suçlu bulmakta ve sadece %16,2’si şiddet eylemini doğrudan engellemeye dönük adım atmaktadır.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin mahallelerinde yaşayan ailelerde kadınların dövülmesine ilişkin toplumun görüşlerinin ne yönde olduğunu katılımcılar, Çizelge 66’daki gibi ifade etmişlerdir.

Çizelge 68: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Mahallelerinde Yaşayan Ailelerde Kadınların Dövülmesine İlişkin Toplumun Görüşlerine Dair Düşünceleri

Yaşanılan Mahallede Kadınların Dövülmesine İlişkin Toplum Görüşü	Sayı	Yüzde
Olumsuz	75	60,5
Bilmiyorum	27	21,8
Doğal	13	10,5
Diğer	7	5,6
Olumlu	2	1,6
Toplam	124	100

Katılımcıların %60,5'i mahalle halkının kadına yönelik şiddeti olumsuz bulduğunu belirtirken; %21,8'i bu konuda bilgisi olmadığını; %10,5'i doğal ve %1,6'sı ise olumlu karşılandığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %5,6'sı diğer seçeneği altında mahallelerinde yaşayan ailelerde kadınların dövülmesine ilişkin toplumun yaklaşımını şu ifadelerle dile getirmişlerdir;

“Beş vakit namaz kılarlardı”,

“Evde doğal ama dışarıda ayıplanırdı”,

“Kınanır, evin içinde döv derlerdi”,

“Kadını döveni döverdik ve her şey yoluna girerdi”,

“Eşine şiddet uygulayan biri görsem engellerim. Sana ne derse git yuvanda yap derim”,

“Cahillik, barbarlık olarak görülür”,

“Yapılan kötü davranışa karşılık dünyanın en kötü şeyi”,

“Karışmazlardı”,

“Güçsüzlüğün göstergesi”,

“Haksızlık eden kadın için iyi etmiş derdik”,

“Kadının ayıbına göre; en büyük ayıp eşini aldatması, hırsızlık yapması, büyüklerine, çocuklarına şiddet uygulaması”.

Kadına yönelik şiddetin ev dışında makul karşılanmadığı, özel alanda ise meşruluğuna ilişkin yaygın bir kanı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle yapılabilecek bir başka yorum da, kadının şiddete maruz kalmasını ‘haklı çıkaran’ çeşitli sebeplerin olmasıdır. Namus algısıyla bağlantılı aldatma konusu başta olmak üzere, kadının yaptığı her türlü saygısızlık ve erkeğe yönelik her türlü meydan okuma şiddetle sonuçlanacak olayların yaşanmasına

meydan hazırlar gözüyle bakılmaktadır. Bunların yanı sıra bir katılımcının şu ifadeleri, şiddetin ataerkil önlemlerle pekişmesi, şiddet sarmalındaki kadının konumunun net bir şekilde görülmesi ve suçlamaların yine kadına nasıl yöneldiğini göstermesi açısından dikkate değerdir;

“Sokakta, kadını döven bir adam gördüm. Adamı dövdüm. Sonra karakolda kadın ‘kocam, döver de sever de’ dedi. Komiser, ‘sakın bir daha düşeni kaldırma’ dedi. Duygum mu? Kadının hak ettiğini düşündüm.”

Kanaatlerin oluşması ve pratik yaşama yansımasında yaşanan çevrenin etkisi göz ardı edilemez. Şerif Mardin (2007) yaşanan çevrenin edimlerimize etkisinin önemini vurgulamak için ‘mahalle baskısı’ kavramını kullanmaktadır. Mahalle baskısında mahalle halkının manipülatif yaklaşımlarıyla kişilerin edimleri denetlenmekte, yaşanan çevreye uygun davranış biçimleri geliştirmeleri sağlanmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların 75’inin kadınların dövülmesi mahallede olumsuz karşılanıyor yanıtı önem arz etmektedir. Bunun yanında 15 katılımcı mahalle halkının şiddet davranışını doğal veya olumlu bulduğunu belirtmektedir. Yine mahalle baskısı çerçevesinde değerlendirilecek olursa, 75 katılımcının mahallesinin şiddeti olumsuz karşıladığı bir toplumda 15 katılımcının mahallesinin şiddeti doğal ve olumlu karşılayabilecek şekilde sosyalleşebilmesi pek gerçekçi görülmemektedir.

Özetlemek gerekirse, verilen yanıtlar kadına yönelik şiddette kamusal ve özel alan ayırımına işaret etmektedir. Kadına yönelik şiddet kamusal alanlarda ayıplanır ve doğru bulunmazken, özel alanlarda meşru bulunduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

Çizelge 69: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumun Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri

Toplumun Eşe Şiddet Uygulamadaki Etkisi	Sayı	Yüzde
Evet	58	46,8
Kararsızım	12	9,7
Hayır	54	43,5
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumun eşe şiddet uygulamada etkisi olmasına ilişkin görüşlerine bakıldığında, katılımcıların neredeyse yarısının (%46,8) toplumun eşe şiddet uygulamada etkisi olduğunu belirttiği görülmektedir. Bu oranı tam tersi bir ifadeyle %43,5'lik oranla toplumun eşe şiddet uygulamada etkisi olmadığını düşünenler takip etmektedir. Katılımcıların %9,7'si ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 69'dan araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin, toplumsal cinsiyet rollerine ve şiddet algılarına yönelik farkındalıklarına ilişkin kimi ipuçları alınabilmektedir. Katılımcıların %46,8'i şiddete yönelmesinde toplumun etkisinin bulunduğunu belirtirken bir yönüyle kadına yönelik şiddetin toplumsal meşruiyetinin bulunduğunu dile getirmektedir. Katılımcıların %43,5'i ise şiddeti bireysel bir edim olarak yorumlamakta, bunu yaparken de kendi şiddet davranışlarından genel eş şiddetini ayırtırmakta ve şiddetin toplumsal boyutunun olmadığını düşünmektedir.

Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (HÜNEE, 2015, s. 330)'nda eğitim düzeyi yükseldikçe kadına yönelik şiddette toplumsal yapının etkisi olduğu görüşünün arttığı sonucuna varılmıştır.

Çizelge 70: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin İnanç ve Değerlerin Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri

İnanç ve Değerlerin Eşe Şiddet Uygulamadaki Etkisi	Sayı	Yüzde
Evet	42	33,9
Kararsızım	10	8,1
Hayır	72	58,1
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel olarak eşe şiddet uygulama sorunsalında inanç ve değerlerin etkisine ilişkin görüşleri, Çizelge 70'de gösterildiği gibidir. Katılımcıların %58,1'i eşe şiddet uygulamada inanç ve değerlerin etkisi olmadığını düşündüğü görülmektedir. Bun yanı sıra inanç ve değerlerin eşe şiddet uygulamada etkisi olduğunu belirtenlerin oranı %33,9'dur. Konuyla bağlantılı diğer bulgulardan (Bkz. Çizelge 16, 34, 69) farklı

olarak bu bulguda kararsız olduğunu belirten katılımcı oranının diğerlerine göre az olduğu (%8,1) görülmektedir.

İnanç ve değerler kişi ve toplum yaşamını belirlemek ve düzenlemek üzerine inşa edilmiştir. Edimlerimizin nedenleri ve sonuçları, inanç ve değerlere uygunsa veya ters düşüyorsa kişinin, toplumun hangi reflekslerle davranması gerektiği yine bu çerçevede değerlendirilmelidir. Ataerkil toplum, inanç ve değerlerin erkeği iktidara taşıyıp, kadın üzerinde tahakküm kurmasını sağlayan sistemin adıdır. Bu bağlamda katılımcıların “evet”, “hayır”, “kararsızım” yanıtları şiddet edimleri ve toplumsal cinsiyet ile bağlantıyı ne ölçüde kurup farkında olduklarını gözler önüne sermektedir.

Bir diğer bakış açısıyla katılımcılar evet yanıtını vererek, işledikleri suçun inanç ve değerlere uygun olduğunu düşünerek ve ahlaki bularak meşrulaştırabilmektedir. Bu yolla, erkeklik rollerini pekiştirebilmektedir. Konuya her iki önerme açısından bakılacak olursa; katılımcılar kadına yönelik şiddete ilişkin bir toplumsal kabul olduğunun farkında olsalar, inançları ve değerleri gereği şiddetin faili olsalar da kendileri üstünde şiddete azmettiren bir iradenin varlığına gönderme yapmaktadır.

Katılımcıların eşe şiddet uygulamada inanç ve değerlerin etkisine ilişkin koruyucu ve savunmacı bir tutum sergiledikleri de gözlemlenmiştir.

“İnançlı insan şiddet uygulamaz, uzak durur.”

Bu paylaşımda bulunan hükümlü, inançlı olduğunu düşündüğü eşiyle evlendikten sonra ibadet etmediğini fark ederek ve telefonda uzun konuşmalar yapmasından rahatsızlık duyarak eşiyle boşanma aşamasına gelmiş, eşiyle yaptığı bir tartışma esnasında av tüfeğiyle eşini öldürmüştür. Katılımcı kendini de inançlı bir kimse olarak tanımlarken uyguladığı şiddeti inanç ve değerlerinden hatta yukarıdaki ifadesinden ayırarak ele almaktadır. Ona göre her ne kadar inançlı bir kimse şiddet uygulamasa da ibadet etmediğini fark ettiği eşini öldürmesi, onun inanç ve değerlerinden bağımsız bir eylemdir.

Bir diğer katılımcı ise Kur-an'ın Nisa suresine atıfta bulunarak kadın-erkek arası ilişkilerin düzenlenmesinde erkeğin baskıcı ve denetleyici rolünün birçok mümin tarafından hayata geçirildiğini belirtmiş; bu bağlamda inanç ve değerlerin şiddet uygulama ile çok ilişkili olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtlar genellikle din üzerinden olmuştur. Dini metinlerde ve söylemlerde kadınların bir noktaya kadar saygı duyulması, korunması -ki bu yaklaşım kadının güçsüzlüğüne vurgu yapması açısından bir tür ikincilleştirmeyi getirmektedir- ancak erkeğin sözünün dinlenmemesi, ahlaki kurallara ya da namusa aykırı durumlarda kadının aşamalı şekilde şiddete giden süreçlerden geçmesi yönünde görüşlerin olduğu görülmektedir. Konuyla bağlantılı toplumsal cinsiyet değer yargıları ise üzerinde durulmayan bir konu olarak kalmıştır.

“Müslüman toplumlardaki kadınlara ilişkin çalışmalar, devletin rolünü ve İslam'ın konumunun ne ölçüde devlet politikaları tarafından belirlendiğini göz ardı etmek eğilimindedir” (Kandiyoti, 2013, s. 84).

Bu nedenle, özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele yapılan çalışmalarda dini inancın bu konulardaki etkisinin arka planda tutulmasına özen gösterilmektedir. Katılımcıların da ifadelerinden, konunun hassasiyeti ve nasıl sahiplenilerek tartışmaya açılmadığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 71: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Medyanın Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olmasına İlişkin Görüşleri

Medyanın Eşe Şiddet Uygulamadaki Etkisi	Sayı	Yüzde
Evet	54	43,5
Kararsızım	6	4,8
Hayır	64	51,6
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel olarak medyanın eşe şiddet uygulamada etkisi olmasına ilişkin görüşlerine bakıldığında, katılımcıların %51,6'sının medyanın şiddet uygulamada etkisi olmadığını düşündüğünü göstermiştir. Buna karşı medyanın eşe şiddet

uygulamada etkisi olduğunu belirtenlerin oranı %43,5'dir. Bu konuda kararsız olduğunu ifade edenlerin oranı ise %4,8'dir.

"Bence medya suça teşvik ediyor. 6 ay medyadan düşmedim. Vahşi tırcı koca diye... Benim olayımı tekrar 3 sene sonra gazetede görüyorum. İnsanların gözünde vahşi gösteriyorlar. Çocuğun akli su akli. Farklı yere akabiliyor."

Cezaevinde en çok yaptıkları şeyin televizyon izlemek ve gazete okumak olduğunu belirten hükümlüler, kendi olayları ile ilgili medyaya yansıyan haberlerin yanlış, yargılayıcı ve gerçekçi olmadığını ifade etmektedirler. Bu konuyla ilgili en büyük endişeleri de dışarıdaki anne-babaları ve çocuklarının bu haberlerden etkilenmeleridir.

"Bizi aynı kefeye koyuyorlar. Bazen insanın meydana çıkıp bağırasa geliyor bizi aynı kefeye koymayın diye. Bayanların toplu yürüyüşü ve bizler için konuşmaları oluyor. Daha da sinirleniyoruz. Halay falan çekiyorlar sinirleniyoruz."

Özellikle kadın cinayetleri sonrası bir araya gelen kadınların gerçekleştirdikleri yürüyüş ve etkinlikler, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle ceza almış hükümlü erkeklerin kadınlara karşı daha da öfkelenmelerine neden olabiliyor. Kendi şiddet deneyimleri, diğer tüm şiddet olaylarından farklı olarak 'kadının hak ettiği' ve erkeğin 'başka yapacak bir şeyi kalmadığı zaman' uygulandığından ona yönelik her türlü tepkisel hareket yersiz ve saçmadır.

Mora (2005, s. 5) kitle iletişim araçlarında, kadına yönelik şiddetin şiddete maruz kalan kadına yöneltilen ikinci bir şiddet olarak yansıtıldığını belirtmektedir. Katılımcıların ifadelerinden, aslında şiddet uygulayanların da kendilerini bu perspektiften gördükleri söylenebilir.

Medyaya yansıyan haberlerde kadına yönelik şiddet sorunsalı, aslında ataerkil yapının desteklediği toplumsal cinsiyet algısının devamı niteliği göstermektedir. Verilen mesajlar kadının 'uygun olmayan' saatlerde dışarıda oluşu, 'uygunsuz tavırları' vb. yargıları içeren niteliklerdedir. Gencel ve Binark (2000, s. 5), bu durumu şöyle özetlemektedir;

“Kitle iletişim araçlarında kadının temsili üzerinden cinsiyet ayrımcılığının üretimi sürecinde, bu araç çalışanlarının çoğunluğunun erkek oluşunun yanında ataerkil yapılarının da önemli rol oynadığı bilinmektedir.”

Çizelge 72: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Medyadaki Şiddet Karşıtı Uyarıları Şiddeti Önlemek Açısından Etkili Bulma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Medyadaki Şiddet Karşıtı Uyarıların Eşe Yönelik Şiddeti Önlemesi	Sayı	Yüzde
Evet	49	39,5
Kararsızım	10	8,1
Hayır	65	52,4
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin medyadaki şiddet karşıtı uyarılardan etkilenecek eşlerine şiddet uygulamaktan kaçınma durumlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ancak katılımcılardan bir kısmı, eşine hiç şiddet uygulamadığını ifade ettiği için soru genel olarak medyadaki şiddet karşıtı uyarıları etkili bulup bulmama durumlarını belirlemek üzere düzenlenmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar Çizelge 72’de verildiği gibidir. Buna göre katılımcıların yarısından fazlası (%52,4) medyadaki şiddet karşıtı uyarıların eşe yönelik şiddeti önlemede etkili olmadığını belirtmektedir. Katılımcıların %39,5’i ise tersi bir yanıtla, medyadaki şiddet karşıtı uyarıların etkili olduğunu ifade etmiştir. Yalnızca 10 kişi, bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Medya çok yönlü ve kontrol edilmesi güç bir yapıya sahiptir. Kitle iletişim araçlarının amacı; toplumda kabul görmek, daha çok izlenmek ve takip edilmek için popüler olanı yeniden üretmektir. Medya iletişim araçlarının; kadının metalaşması, erkekliğin pekiştirilmesi gibi olumsuz rollerinden söz etmek hiç yanlış olmaz. Bunun yanında medyada şiddet karşıtı uyarıların, ‘erk’e hizmet eden genel medya akışı içerisinde ayrıntı haline gelerek etkisizleştikten söz etmek yerinde olacaktır. Buradan hareketle katılımcıların büyük oranda (%52,4) *“medyadaki şiddet karşıtı uyarılar eşe yönelik şiddeti önlemede etkilidir”* önermesine *“hayır”* yanıtı vermeleri hiç şaşırtıcı görünmemektedir.

Fakat bunun yanında yine hiç azımsanamayacak bir yüzdeyle katılımcılar (%39,5) “*medyadaki şiddet karşıtı uyarılar eşe yönelik şiddeti önlemede etkilidir*” yanıtını vermiştir. Ancak bu yanıtı rağmen, eşine şiddet uygulayarak hüküm giymiş olmaları, bu katılımcıların evet yanıtlarının sübjektif temele dayandığına işaret etmektedir.

“Daha da attırıyor. Artık bi kadına bakmam.. Adam çocuğuna vuruyor 15 sene ceza alıyor. Böyle bir adalet sistemi var mı?! Siyaset de kadına şiddeti destekliyor. Mahkeme kadın haksız demiyor... Kadın 50 liralık şeyi 300 liraya alıyor. Niye aldın deyince sana ne diyor. Buna karşılık verilmez mi?”

Bazı katılımcılar tarafından yapılan açıklamalardan, şiddetin önlenmesine yönelik yapılan düzenlemelerin şiddeti daha da artırdığı yönünde yaygın bir inanışın olduğu görülmektedir. Erkekliğin çeşitli yasa ve yönetmeliklerle kontrol ediliyor oluşu ve bunu bilen kadınların yasal zemine bu durumu taşıyor oluşu erkeği ‘rahatsız etmekte’dir. Buna karşı daha çok öfkelenediklerini belirten katılımcılar, engellenmişlik duygularını ve iyiden iyiye kaybettikleri özsaygılarını toparlamak için şiddete yönelebilmektedirler. Ayrıca, kadının haklarının farkında olarak bu hakları talep eder oluşu birçok erkek tarafından olumsuz karşılanmakta ve endişeye sebep olabilmektedir. Bu endişe o kadar yoğun hissedilmektedir ki kadınlarla ilişki kurma noktasında isteksizlik dillendirilebilmektedir.

“Tek taraflı yargı olduğu için etkili olamaz. Karşı taraf da suçludur. Kimse istemez böyle ortama gelmeyi.”

Katılımcılardan biri de, medyadaki şiddet karşıtı uyarıların tek taraflı (erkeği suçlayan tarzda) olmasından yakınarak, kadının suçluluğunun göz ardı edildiğini vurgulamaktadır. Suç teşkil eden edimin sorumluluğunu kadına verme eğilimi, ‘erk’i elinde bulunduran erkeğin ataerkil sistem içindeki konumunu koruması ve sürdürmesi için toplumca desteklenen bir nitelik göstermektedir.

“Bunlar spontane gelişen olaylar. Birinin başına gelmedi mi anlaması çok zor. Bir anda oluyor.”

Yaşanılanların anlık gelişen olaylar olduğu vurgusu, medyanın ya da diğer araçların aslında şiddet davranışını önlemede etkili olamayacağı görüşünün

ifade edilmesine neden olmaktadır. Ayrıca, kendisiyle empati kurulmasını ve değer yargılarıyla karşılaşmamayı ümit eden erkek, *“bunlar birden oluştuğu için sizin de başınıza gelebilir”* mesajı vererek kendini haklı göstermenin bir yolunu bulmaya çalışmaktadır.

“Korku onları caydırır. Gücü sadece onlara yetiyor. Korksa yapmaz.”

Medyadaki şiddet karşıtı uyarıların etkili olabileceğini dile getiren katılımcı, kendini şiddet uygulayanlar dışında tutarak değerlendirme yapmaktadır. Kendine ve yaşamına ilişkin öz farkındalık düzeyleri ile aslında şiddet edimlerine ilişkin farkındalıkları arasında bir karşılaştırma yapılmalıdır. Çünkü eşini öldürmekten cezaevinde olan bir kişinin eş şiddeti konusunda yapılan bunca konuşmadan sonra hala şiddet uyguladığını reddediyor oluşu, bu erkeğin genel farkındalık düzeyine ilişkin de bazı sınırlılıkların olabileceği düşüncesini getirmektedir. Ancak araştırma kapsamında buna ilişkin bir bulgu elde edilmemiştir.

3.2. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevi Süreçleri ve Gereksinim Duydukları Hizmet Modeline Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevi süreçleri ve gereksinim duydukları hizmet modeline ilişkin görüşleri, hem cezaevi sürecinin anlaşılması ve bu yolla cezaevinde sunulacak hizmetlerin hükümlüler açısından değerlendirilerek iyileştirilmesi hem de tahliye sonrası hizmetlerin hükümlülerin görüşlerine de yer verilerek yapılandırılması açısından ele alınmıştır.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevinde bulunma sürelerine göre dağılımlarına bakıldığında (Bkz. Çizelge 73), Cezaevinde kalma süresi 1 yıldan az olan hükümlülerin oranı %28,2 ile en yüksek değeri oluşturmaktadır. Bu oranı %25 ile 1-3 yıl; %21 ile 4-6 yıl; %16,9 ile 7-9 yıl; %8,1 ile 10-12 yıl ve %0,8 ile 13-15 yıl izlemektedir.

Çizelge 73: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevinde Bulunma Sürelerine Göre Dağılımları

Cezaevinde Bulunma Süresi	Sayı	Yüzde
1 yıldan az	35	28,2
1-3	31	25
4-6	26	21
7-9	21	16,9
10-12	10	8,1
13-15	1	0,8
Toplam	124	100

Kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri son yıllarda büyük artış göstermiş ve giderek daha büyük bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddetin faili erkeklere uygulanan yaptırımlar sorunun çözümüne tek başına yeterli olmadığı yaygın bir kanaat haline gelmekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve doğurduğu tüm dezavantajı koşullarla mücadele edebilmek için çok yönlü bir müdahale süreci gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Şiddet faili erkeklere uygulanan yaptırımlar tek çözüm yolu olmadığına bilinmesine karşın hukuki alanda cinsiyet eşitliğine katkı sunacak düzenlemelerin önemi güncelliğini korumaktadır.

Yukarıdaki çizelgede hüküm giyen erkeklerin cezaevinde bulunma süreleri verilmektedir. Katılımcıların cezaevinde bulunma süreleri ortalama dört yıldır. Dört yıl, kimi açılardan aslında oldukça uzun bir süreyi ifade etmektedir. Katılımcıların infaz sürelerinin de yaklaşık 15 yıl sonra dolacağı göz önünde bulundurulduğunda, insan ömrünün önemli bir bölümünün cezaevinde geçirildiği/geçirileceği anlaşılmaktadır. Ancak burada vurgulanmak istenen sürenin ne kadar uzun olduğu ya da yaşamda ne kadarlık bir bölümü kapsadığı değildir. Belirtmek istenen, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerin bu süre zarfında sadece 'kapatılmış' olmalarının değişim ve gelişim yönünde bir ilerleme sağlamayacağıdır. Bu noktada, cezaevinde sunulan psiko-sosyal iyileştirme programlarının etkin ve yaygın bir şekilde sunulması gerekmektedir.

Bu bağlamda ele alınabilecek bir başka konu, kadına yönelik şiddet ve cinayet vakalarında birçok etkenin erkek lehine hafifletici neden olarak görülmesidir. Toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında değerlendirilebilecek ahlaki normlar öne sürülerek erkeğin cezasında indirimlere gidilmektedir. Bu cezai indirimler erkek şiddetini cesaretlendirmekte ve ne yazık ki kadını erkeğin ahlak ve namus metası haline dönüşmesinde, 'erk'in diğer unsurlarıyla birlikte, hukukta da bir yer verilmektedir.

Çizelge 74: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevinde Bulunma Nedenlerine Göre Dağılımları

Cezaevinde Bulunma Nedeni	Sayı	Yüzde
Cinayet	48	38,7
Diğer	38	30,6
Sebepsiz yere	19	15,3
Eşe yönelik fiziksel şiddet	16	12,9
Fiziksel ve cinsel şiddet	2	1,6
Eşe yönelik duygusal şiddet	1	0,8
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevinde bulunma nedenleri, katılımcıların kendi ifadeleriyle çizelgede görüldüğü gibidir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%38,7) cinayetten dolayı cezaevinde olduklarını belirtmiştir. Bu oranı %30,6 ile diğer seçeneği izlemektedir. Sebepsiz yere cezaevinde olduğunu belirtenlerin oranı (%15,3) azımsanmayacak kadar yüksektir. Eşe yönelik fiziksel şiddet (%12,9); fiziksel ve cinsel şiddet (%1,6) ve duygusal şiddet (%0,8) ile cezaevinde bulunma nedenleri olarak ifade edilmiştir.

Her ne kadar diğer, sebepsiz yere eşine yönelik fiziksel şiddet, fiziksel ve cinsel şiddet gibi farklı başlıklar altında oranlar verilse de bu yanıtları veren hükümlülerin önemli bir kısmının cinayetten hüküm giydikleri bilinmektedir. Kadın cinayetinden hüküm giyen erkeklerin önemli bir kısmı da *“kaza ile oldu”*, *“babasıyla kavga ederken oldu”*, *“kıskançlıktan oldu”*, *“ihanet ettiği için oldu”* gibi yanıtlar vermişler ve cinayet kelimesini kullanmaktan imtina etmişlerdir. Bu nedenle diğer seçeneği bu kadar yoğun bir oranla tercih edilmiştir. Dolayısıyla

cinayetten ve eşine şiddet uygulamaktan hüküm giymiş erkeklerin önemli bir kısmı “*kader kurbanı*” olduğu düşüncesini taşımaktadır.

Çizelge 75: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevinden Etkilenme Biçimlerine Göre Dağılımları

Cezaevinden Etkilenme Biçimi	Sayı	Yüzde
Dünyam yıkıldı	43	34,7
Olumsuz	38	30,6
Hayat tecrübesi oldu	21	16,9
Diğer	8	6,5
Artık kesinlikle uygulamam	8	6,5
Olumlu	5	4
Etkilemedi	1	0,8
Toplam	124	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevinden etkilenme biçimlerine göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların en yüksek oranla (%34,7) “*dünyam yıkıldı*”; %30,6’lık oranla *olumsuz etkiledi*”; %16,9’luk oranla *hayat tecrübesi oldu*”; %6,5’lik oranlarla “*artık kesinlikle şiddet uygulamam*” ve “*diğer*” dedikleri; çok az bir kısmının ise (%4) “*olumlu etkiledi*” ve %0,8’inin “*etkilemedi*” dediği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılanların %34,7’lik oranla “*dünyam yıkıldı*” yanıtını vermeleri, katılımcıların hayatlarında olumsuz yönde marjinal değişikliğin meydana geldiğini dile getirme isteklerinin bir dışavurumudur. Katılımcıların %30,6 gibi yine yüksek bir oranı ise etkilenme düzeyinin marjinal düzeyden biraz daha düşük dozda “*olumsuz*” yönde olduğunu belirtmektedir.

Çizelge 75’teki oranlardan da anlaşılacağı gibi cezai yaptırımlar kişinin yaşam algısı ve imajlarıyla ilgili birçok kanısının yeniden gözden geçirebileceği, bir yönüyle kaotik bir sürecin önünü de açmaktadır. Değerler sisteminin çökmesi, kişinin değersizleşmesi ve benlik saygısını yitirmesinin hem kendisi hem de toplum açısından riskler barındırabileceği düşünülebilir. Hükümlünün değerlerini sorguladığı ve yeniden yorumladığı bu dönemde profesyonellerin psiko-sosyal destek sağlama, iyileştirme faaliyetleri yürütme ve hükümlünün değerlerini yeniden inşa etme sürecinde kolaylaştırıcı olma gibi sorumlulukları vardır.

Çizelge 76: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevinden Çıktıktan Sonra Tekrar Şiddet Davranışı Sergilememeleri İçin Gerekli Olduğunu Düşündükleri Hizmetlere İlişkin Görüşleri

Cezaevinden Çıktıktan Sonra Tekrar Şiddet Davranışı Sergilememeleri İçin Gerekli Olduğunu Düşündükleri Hizmetler	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Bireysel Danışmanlık	22	10,73	102	15,38
Grup Çalışması	14	6,82	110	16,59
Eğitim Çalışmaları	29	14,14	95	14,32
Düzenli İş Olanağı	44	21,46	80	12,06
Bilmiyorum	25	12,19	99	14,93
Diğer	15	7,31	109	16,44
Şiddet sorunu yok	56	27,31	68	10,25
Toplam	205	100	663	100

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevinden çıktıktan sonra tekrar şiddet davranışı sergilememeleri için gerekli olduğunu düşündükleri hizmetlere ilişkin görüşleri Çizelge 76’da gösterildiği gibidir. Katılımcıların birden fazla seçenek işaretleyebildikleri bu soruya verdikleri yanıtlarda en yüksek oran 56 kişinin tercihiyle “*şiddet sorunu yok*” ifadesi olmuştur. Şiddet sorunu olmadığını belirten katılımcılar cezaevinden çıktıktan sonra herhangi bir hizmete ihtiyaç duymayacaklarını belirtmektedirler. Bu yanıtın sonra en çok ifade edilen “*düzenli iş olanağı*”dır. Hatta bir katılımcı “*bilmiyorum*” dediği halde “*düzenli iş olanağını*” da tercih etmiştir. Bu seçeneği, “*şiddet sorunu yok*” diyen katılımcıların dışındaki birçok katılımcı tercih etmiştir. Takip eden hizmet, 29 kişinin tercihiyle “*eğitim çalışmaları*”dır. Bu grubun şiddetin önlenmesinde eğitimin önemli bir yeri olduğunu savundukları da görülmektedir (Bkz. Çizelge 42).

Katılımcıların azımsanmayacak bir oranı (25 kişi) cezaevinden çıktıktan sonra tekrar şiddet davranışı sergilememeleri için ne tür hizmetler almak istediklerine ilişkin herhangi bir bilgileri olmadığını ifade etmişlerdir. Son olarak 22 kişi bireysel danışmanlık ve 14 kişi grup çalışması seçeneklerini tercih etmişlerdir.

“*Diğer*” seçeneğini tercih eden katılımcıların ifadeleri ise şöyle sıralanabilir; “*gerek yok, daha da yapmam*”, “*süreye bağlı, 5-6 yıl sonra psikolojisi bozuluyor*

insanın, dışarıya uyum zorlaşır, hayat değişiyor”, “yalnız kalmak isterim”, “çocuklarımla birlikte mutlu olursak”, “ortak yanları olan biriyle evlenirsem”, “hizmet almak istemiyorum”, “aile desteği”, “sosyal güvence”, “devlet bana sahip çıksa, yurtdışına gitsem hiç suça karışmam”, “hayatta hep gülüyorum, cildimin kırışmasını istemem, gülmek daha güzel ve yeterli”, “oturduğum yeri değiştirmek istiyorum”, “köye gitcem”.

“Bizi barıştırmaları. Birbirimizden soğuduk. Bir kez şiddet uyguladım ama kamu davasına döndü. Boşu boşuna yatıyorum. Çık başbakanla görüş dedim, görüşmedi. Ona ve çocuklarıma kızıyorum. Burada daha da bilemiyorum, dışarı çıkınca şiddet uygulardım.”

“Şiddet sorunun yok” ve “bilmiyorum” diyen 80 katılımcı çıkarıldığında -ki bu çok büyük bir orandır- kalan 44 kişi bir şekilde şiddet davranışlarının tekrarlanmaması için çeşitli hizmetlere ihtiyaç duyabileceklerini kabul etmektedir. İhtiyaç sahiplerinin yardım talep etmeleri mesleki çalışmalar açısından oldukça kritik bir önem arz etmektedir. Gerek cezaevinde gerekse tahliye sonrasında yapılacak psiko-sosyal destek çalışmaları ve istihdama dönük çalışmalarla şiddet uygulayan erkeklerin iyileştirilmesinde/sağaltımında ve yaşama yeniden kazandırılması yolunda önemli bir adım atılabileceği düşünülmektedir.

Üzerinde daha çok durulması gereken şiddet sorunu olmadığını düşünmekte olan hükümlüler (56 kişi)’dir. Şiddet ediminin “kadının kabahati” olduğunu düşünene ve “bir anlık kaza” gibi yorumlamalar geliştiren hükümlülerin kendilerine dönük sorgulamalarının çok düşük düzeyde olması ve yenilenme ihtiyacı duymamasının rehabilitasyonunu güçleştireceği düşünülmektedir. Bu algıda olan hükümlüler şiddeti bir iletişim biçimi olarak değerlendirdiklerinden kendileri ve toplum için risk oluşturmaktadırlar.

3.3. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Bulgular

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek amacıyla uygulanan Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ)’nde

alınan toplam puanlar, bu erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin bilgi vermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan ise 125'dir. Düşük puan almak toplumsal cinsiyet algısındaki geleneksel görüşü, yüksek puan ise toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir anlayışı ifade etmektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı puanlarına bakılacak olursa; en düşük 35 puan; en yüksek 111 puan ve ortalamanın 78,59 puan olduğu görülmektedir.

Çizelge 77: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin TCAÖ'den Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular

	Bu Araştırmada Alınan Puanlar	Ölçekten Alınacak Puanlar
En düşük puan	35	25
En yüksek puan	111	125

Ölçeğin hedef grubuna uygunluğunu belirlemek amacıyla geçerlilik-güvenilirlik çalışması da yapılmıştır. Buna göre, ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,803'dür. Bu bulgu, ölçekteki 25 sorunun %80,3'lük oranla araştırma kapsamına giren katılımcılar için güvenilir olduğunu göstermektedir.

Ölçekteki madde değerlerinin örneklem grubuna uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan KMO Measure of Sampling Adequacy ölçümü sonucunda 0,788'lik bir oran elde edilmiştir. Buna göre örneklem büyüklüğü ($0,80 < KMO \leq 0,70$) orta düzeydedir. Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan Bartlett's Test of Sphericity ölçümü ile $p < 0,05$ olduğu için veri faktör analizine uygundur.

Katılımcıların TCAÖ'den aldıkları puan ortalaması ölçek ortalamasının (62,5) üstünde olduğu söylenebilir. Ancak katılımcılardan alınan en düşük puan (35) ölçekten alınabilecek en düşük puana (25) yakındır. Bunun yanı sıra, katılımcılardan alınan en yüksek puan (111) ölçekten alınabilecek en yüksek puandan (125) daha azdır.

Katılımcıların TCAÖ puan ortalamalarından toplumsal cinsiyet algılarının geleneksel görüş ile geleneksellikten uzaklaşma arasında olduğu söylenebilir.

Bu açıdan, toplumsal cinsiyet algısının eşitlikçi temelde olduğunu söyleyebileceğimiz katılımcı olmadığı belirtilebilir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin TCAÖ'ndeki ifadelere yanıt verme sürecinde araştırmacı tarafından gözlemlenen şey, katılımcıların ifadeleri düşünerek ve temkinli bir şekilde yanıtlamalarıdır. Bu bağlamda katılımcıların aslında söylemsel olarak modern ve eşitlikçi yanıt verme eğiliminde oldukları, ancak kendi yaşamlarındaki pratiklerinde bu söylemlerden uzak tutumlar sergiledikleri anlaşılmıştır. Katılımcıların daha önce ifade edilen şiddeti dışsallaştırmaları ve çözümü dış kaynaklarda aramalarıyla paralel bir nitelikte olan bu eğilimleri, soru kendi eşleri üzerinden örneklerle açıldığında tutucu bir yaklaşıma dönebilmektedir.

Bunların yanı sıra katılımcıların ölçekteki kimi ifadelere getirdikleri yorumlar, geleneksel toplumsal cinsiyet algılarını daha da belirginleştirmektedir:

Araştırmacı: *“Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.”*

Katılımcı: *“Çünkü gözleri fıldır fıldır dönebilir.”*

Araştırmacı: *“Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.”*

Katılımcı: *“Ölene kadar.”*

Araştırmacı: *“Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.”*

Katılımcı: *“Bir bayanın ne hakkı olabilir?! Sen gelmiş ele karışmışsın. Sen onun için çalışmış, parayı olduğu gibi eline vermişsin.”*

Araştırmacı: *“Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.”*

Katılımcı: *“Eşine bunu söylerse dengesizlik olur. Üstünlük kurmaması lazım.”*

Araştırmacı: *“Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.”*

Katılımcı: *“Kadın zaten akıllı. Yaş olarak büyük olursa erkekle kukla gibi oynar.”*

Şiddet uygulayan erkekler, eşlerine yönelik şiddet uygulamayı genellikle hakları olarak görme eğilimindedirler. Onlar için bu durum “erkek olma”larının doğal bir sonucudur. Bu nedenle bir sorun ya da suç değildir. Toplumca belirlenen ve beslenen erkeklik duyguları, rol ve sorumlulukları ile hareket etmektedirler. Bu

bağlamda eşlerinin uysal, itaatkâr ve kendilerine bağlı olması gerektiğini düşünmektedirler (Kemerli 2002, Yanikkerem 2002).

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınan güç ve kontrol kurma isteği, erkeğin güç arzusu, güçsüzlük hisleri, kaynak yoksunluğu, eşler arası kaynak ve güç dengesizliği ile incelenmektedir (Araştırmacılardan bazıları; Babcock ve Diğ., 1993; Dutton ve Strachan, 1987; Hotaling ve Sugarman, 1986; Perilla, Bakeman ve Norris, 1994; Prince ve Arias, 1994). Kyriacou ve Diğ. (1999, s. 1896), eşler arası ilişkilerdeki çatışmaların temel unsurunun asimetrik güç yapılanması olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, ekonomik anlamda kadına göre daha düşük seviyede olan erkek daha çok güç kurma yoluna gidebilmektedir. Böylece, toplumca kendisinden bekleneni kadını yani eşini fiziksel, duygusal ve ekonomik olarak kontrol altına alarak ve şiddet uygulayarak yerine getirmektedir. Toplum da buna göz yummakta ve desteklemektedir.

Katılımcıların geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve kadınlardan beklentileri, erkeklerin eşlerine şiddet uygulama riskini artırmaktadır. Buna karşın bazı araştırmacılar kadınlara ilişkin bu tutumların eşler arası şiddete etki etmediğini belirtmektedir (Arias ve O’Leary, 1988; Hotaling ve Sugarman, 1986). Bu araştırma açısından, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarının eşlerine şiddet uygulamada etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, şiddet sorununun çözülmesinde önemli bir adım olarak bu erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran mikro, mezzo, egzo ve makro düzey özelliklerine bakılmıştır.

3.4. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Özelliklerine İlişkin Bulgular

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özelliklerine ilişkin bulgular, ekolojik kuram çerçevesinde mikro, mezzo, egzo ve makro düzey özellikler olmak üzere dört alt balıkta ele alınmıştır. Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin, toplumsal cinsiyet algılarını

farklılaştıran her bir düzeye ilişkin özellikleri ilgili bölümlerin altında açıklanmıştır.

3.4.1. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran mikro özellikleri, erkeklerin yaşları, en uzun süre yaşadıkları yer, eğitim düzeyleri, çalışma durumları, gelirlerini yeterli bulma durumları, eşlerinin en uzun süre yaşadıkları yer, eşlerinin eğitim düzeyleri, eşlerinin çalışma durumları, çocukluk döneminde şiddete maruz kalma/tanık olma durumları, çocuklukta şiddete maruz kalma/tanık olmalarının eşlerine şiddet uygulamalarında etkisi olmasına ilişkin görüşleri, çocukluk döneminde ebeveynler arasındaki şiddete tanık olma durumları, evlilikte olması gereken en önemli şey/şeylere ilişkin görüşleri, şiddetin ne olduğuna ilişkin görüşleri ve şiddetin önlenabilirliğine ilişkin görüşlerine ilişkin bulguları içermektedir.

Çizelge 78: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Yaş

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Yaşları İle TCAÖ'den Aldıkları Ortalama Puanlar Arası İlişki					
	N	$\bar{X}$	y	r	P
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeğin Yaşı	124	42,31	78,5968	0,756	p>0,05

p>0,05 olduğu için gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Başka bir ifadeyle, araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin yaşları TCAÖ bakımından anlamlı bir farklılık içermemektedir. Katılımcıların yaş ortalamaları 42,31'dir. TCAÖ'den aldıkları puanlar ortalaması 78,5968'dir.

Katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yer ve eğitim düzeylerinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, aldıkları toplam puanlar ile en uzun süre yaşadıkları yer ve eğitim düzeylerindeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu (p<0,05) görülmüştür (Bkz. Çizelge 79).

Çizelge 79: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-En Uzun Süre Yaşanan Yer, Eğitim Düzeyi, Çalışma Durumu

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Mikro Düzey Özelliklerinin TCAÖ'den Aldıkları Puanlarına Etkisini Gösteren Varyans Analizi (ANOVA)					
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yer					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	2848,425	3	949,475	6,132	p<0,05
Gruplar İçi	18581,413	120	154,845		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eğitim Düzeyleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	3772,188	5	754,438	5,042	p<0,05
Gruplar İçi	17657,651	118	149,641		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çalışma Durumları					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	691,775	7	98,825	0,553	p>0,05
Gruplar İçi	20738,063	116	178,776		
Toplam	21429,839	123			

Elde edilen bulgular, katılımcıların yaşamlarını en uzun süre il, ilçe merkezi ve/veya yurtdışında geçirmiş olmalarının toplumsal cinsiyet algılarını olumlu yönde etkilediğini; köy veya bucakta yaşamalarının ise toplumsal cinsiyet algılarını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Benzer şekilde, katılımcıların eğitim düzeylerinin yüksek olmasının TCAÖ'den aldıkları puanların artmasına neden olduğu düşünülebilir.

Esentepe Sağlık Ocağı'ndaki 25-49 yaş grubundaki eşine şiddet uygulamış erkeklerin katıldığı araştırmada ilkökul ve altı öğrenim düzeyindeki erkeklerin daha yükseköğrenimlilere oranla eşlerine fiziksel şiddet uygulaması anlamlı olarak fazla ($p=0.03$) bulunmuştur (Dönmez, 2008, s. 70). Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin katıldığı bu araştırmada önlisans ve üniversite mezunlarının toplam oranının okur-yazar olmayan grupla aynı oranda olduğu anlaşılmaktadır. Bu oranlar, eğitim düzeyi ile şiddet davranışı arasında doğrudan ilişki kurma konusunda bazı sınırlılıkların olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çalışma durumlarının TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, aldıkları toplam puan ile çalışma durumları ile farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu bulgudan hareketle, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çalışma durumları ya da mesleklerine göre toplumsal cinsiyet algıları açısından istatistiksel olarak bir farklılık olmadığı belirtilebilir.

Çizelge 80: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Cezaevine Girmeden Önce Uğraşılan İşten Kazanılan Gelirin Yeterli Olma Durumuna İlişkin Görüşleri

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Gelirlerini Yeterli Bulma Durumlarına Göre TCAÖ'den Aldıkları Puanların Karşılaştırılması					
	N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Yeterli	78	80,6154	12,78110	2,254	p<0,05
Yetersiz	46	75,1739	13,32884		

Katılımcıların gelirlerini yeterli bulma durumlarına göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında, toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Genel olarak bakıldığında, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin gelirlerini yeterli bulmaları sosyo-ekonomik durumlarının görece yüksek olduğunu düşündürmektedir. Gruplar arasında TCAÖ puanı ortalamaları açısından az bir fark olduğu görülmüştür.

“Araştırma görüşmelerinde karşılaştığımız anlatılarda farklı babalık modellerinin farklı erkeklik modellerine tekabül ettiğini görüyoruz. Farklı erkeklik/babalık modellerinin her şeyden önce kır-kent ayrımına ve sınıfsal farkları oluşturan eğitim ve aile biçimlerine dayalı “kültürel sermaye”ye bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Farklı babalık modellerini tanımlarken karşımıza çıkan egemen babalık modeli, geçimi sağlayan aile babası modelidir. Bu babalık tarzının oluşum, gelişim ve yenilenme rotalarına baktığımızda toprağa bağlı yaşamdan kentsel-periferik yaşam biçimlerine göçün en uygun toplumsal bağlamlardan birini oluşturduğunu görüyoruz. Erkeğin geçim sorumluluğunu büyük ölçüde tek başına üstlendiği, kadınların sadece ev işi yaptıkları, kız çocuklarının okutulmakla birlikte erkek çocuklarla aynı-eşit görülmediği ‘modernleşmiş’ aile babalığı Türkiye’de en yaygın babalık biçimi” (Sancar, 2009, s, 126).

'Evin reisi' olmak, ataerkil toplum düzeninde 'erkek olma'nın ön koşuludur. Bu nedenle toplumsal cinsiyet algısıyla da yakından bağlantılıdır.

Çizelge 81: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Eşlerinin En Uzun Süre Yaşadıkları Yer, Eşlerinin Eğitim Düzeyi, Eşlerinin Çalışma Durumu

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Mikro Düzey Özelliklerinin TCAÖ'den Aldıkları Puanlarına Etkisini Gösteren Varyans Analizi (ANOVA)					
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin En Uzun Süre Yaşadıkları Yer					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	806,388	4	201,597	1,163	p>0,05
Gruplar İçi	20423,451	119	173,306		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Eğitim Düzeyleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	1014,909	6	169,151	0,969	p>0,05
Gruplar İçi	20414,930	117	174,487		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerinin Çalıştıkları İş					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	2390,259	7	341,466	2,080	p<0,05
Gruplar İçi	19039,580	116	164,134		
Toplam	21429,839	123			

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerinin en uzun süre yaşadıkları yer ve eğitim düzeylerinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarına bakıldığında (Bkz. Çizelge 81), aldıkları toplam puanlar ile eşlerinin en uzun süre yaşadıkları yer ve eğitim düzeylerindeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Katılımcılar açısından bakıldığında, en uzun süre yaşadıkları yer ve eğitim düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık varken, eşleri açısından böyle bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır. Buna göre, katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yer ve eğitim düzeyleri toplumsal cinsiyet algılarını doğrudan etkilediği ve eşlerinin bu özelliklerinin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde doğrudan bir etkide bulunmadığı düşünülebilir. Kyriacou ve Diğ. (1999, s. 1894) tarafından yapılan araştırmada kadının eğitim durumunun orta öğretimden

yüksek olmasının, orta öğretim mezunu ya da ilkokul mezunlarına oranla daha yüksek risk teşkil ettiği sonucuna varılmıştır. Bu açıdan bakıldığında, eşine şiddet uygulayan erkeklerle şiddete maruz kalan kadın arasındaki eğitim düzeyi farkı ne kadar çok açılırsa, kadının şiddete maruz kalma riskinin de o kadar artabileceği düşünülebilir.

Bunun yanı sıra, katılımcıların eşlerinin çalıştıkları işin TCAÖ puanına etkisine bakıldığında, aldıkları toplam puanlar ile eşlerinin çalıştıkları işler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, katılımcıların eşlerinin çalışma yaşamında bulunması (işveren, kendi hesabına düzenli, emekli, memur, işçi, yevmiyeli) ile çalışmaması (ev kadını) durumlarının eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını olumlu yönde etkileme açısından farklılık yarattığı söylenebilir.

Çizelge 82: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Çocukluk Döneminde Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumu

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluk Döneminde Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumlarına Göre TCAÖ'den Aldıkları Puanların Karşılaştırılması					
	N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Evet	69	77,6087	12,96059	0,933	p>0,05
Hayır	55	79,8364	13,50962		

Katılımcıların çocukluk döneminde şiddete maruz kalma/tanık olma durumlarına göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında, toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı (p>0,05) görülmüştür. Az bir ortalama farkıyla çocukluk döneminde şiddete maruz kalmayan/tanık olmayanların diğerlerine oranla TCAÖ puan ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu nedenle, çocukluk döneminde şiddete maruz kalma/tanık olmanın toplumsal cinsiyet algısı açısından aslında önemli olduğu söylenebilir.

“İlişkilerin derinden kesintiye uğradığı bu şiddet ikliminde çocuk, dayanılmaz bir gelişimsel görevle karşı karşıya kalır. Ya tehlikeli ya da onun perspektifinden ihmalkâr ebeveyniyle bir bağ oluşturmanın yolunu bulmak

zorundadır. Güvenilmez ve güvenliksiz olan ebeveyniyle kendi arasında bir güvenlik ve temel güven duygusu geliştirmenin bir yolunu bulmak zorundadır. Onunla ilgilenmeyen, aciz ya da kaba olan diğer insanlarla ilişkide bir kendilik duygusu geliştirmek zorundadır. Teselli eden herhangi bir şeyin olmadığı bir çevrede kendini avutma yeteneğinin yanı sıra, bedeninin başkalarının ihtiyaçlarının tasarrufunda olduğu bir çevrede bedensel olarak kendini düzenlemek için bir yetenek geliştirmek zorundadır” (Herman, 2011, s. 132).

Çocukluk döneminde şiddete maruz kaldığını/tanık olduğunu belirten katılımcıların şiddet gördükleri kişi olarak yoğunlukla (%23,39) babalarını belirtmeleri (Bkz. Çizelge 30) oluşturulan yeni kendilik duygusunda şiddet uygulama ‘yetkisi’nin erkekte olduğu gibi bir algı oluşturuyor olabilir.

Bulut’un 2007 yılında yapmış olduğu araştırma sonucunda, ebeveynleri arasında şiddet yaşanan kız ve erkek çocukların, erkeklerin cinsiyetlerinden dolayı evin reisi olduğu, kadınların ise eşlerinden bağımsız hareket edemeyecekleri gibi algılara sahip oldukları ve annelerinin de eşlerinin şiddet kullanmalarını olası gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla çocukların, aile içi şiddete tanık olmaları bu algılarını pekiştirmektedir (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/71/1758/18642.pdf>, 17.05.2015).

Çizelge 83: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Çocuklukta Şiddet Görme/Tanık Olmalarının Eşlerine Şiddet Uygulamalarında Etkisi Olmasına İlişkin Görüşler

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Mikro Düzey Özelliklerinin TCAÖ’den Aldıkları Puanlarına Etkisini Gösteren Varyans Analizi (ANOVA)					
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocuklukta Şiddet Görme/Şiddete Tanık Olma Durumunun Eşe Şiddet Uygulamada Etkisine İlişkin Görüşleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	940,006	2	470,003	2,776	p>0,05
Gruplar İçi	20489,833	121	169,337		
Toplam	21429,839	123			

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin çocuklukta şiddet görme/şiddete tanık olma durumunun eşe şiddet uygulamada etkisine ilişkin görüşlerinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, aldıkları toplam puanlar ile bu görüşlerindeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan

anlamli bir iliski bulunmadigi gorulmüstür. Çizelge 80'de de belirtildiği üzere, katılımcıların çocukluk döneminde şiddete maruz kalmaları ile toplumsal cinsiyet algıları arasında istatistiksel açıdan bir iliski bulunmamıştır. Bu bulguya paralel olarak katılımcıların genel olarak çocuklukta şiddete maruz kalmanın/tanık olmanın eşe şiddet uygulamada etkisi olması yönündeki görüşleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir iliski olmadığı görülmüştür.

Çocukların küçük yaştan itibaren ebeveynler arası şiddete tanık olmaları aslında onlar açısından çok kanıksanan bir durum olduğundan, ilerleyen gelişim dönemlerinde bu içselleştirmenin ya da olağanlaştırmının mutlaka eşe şiddete evrileceği algısı anlamına gelmeyeceği söylenebilir. Ancak tutum ve davranış boyutunda bu durum, tersi bir etki göstererek eşe yönelik şiddet davranışının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Çizelge 84: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Çocukluk Döneminde Ebeveynler Arasındaki Şiddete Tanık Olma Durumu

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Çocukluk Döneminde Ebeveynler Arasındaki Şiddete Tanık Olma Durumlarına Göre TCAÖ'den Aldıkları Ortalama Puanların Karşılaştırılması					
	N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Evet	69	78,1159	12,36520	0,453	p>0,05
Hayır	55	79,2000	14,27040		

p>0,05 olduğu için gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yoktur. Başka bir ifadeyle, katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynler arasındaki şiddete tanık olma durumlarına göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında, toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir iliski bulunmadığı görülmüştür.

Literatüre bakıldığında, örneğin Sallan Gül (2013, s. 23)'ün de belirttiği gibi, tutum ve davranışlar modelleme ve taklit yoluyla öğrenilmektedir. Tutum ve davranışlar da bilişsel süreçlerle yakından bağlantılıdır. Birbiriyle etkileşim içinde olan algı, tutum ve davranışlar sosyal öğrenme yoluyla şekillenmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bu bulguya bakıldığında, literatüre paralel olmadığı söylenebilir. Ancak burada belirtilmesi gereken önemli bir konu, anne-babasının şiddetine tanık olan hükümlü erkeklerin annelerine uygulanan şiddet sırasında babalarına karşı nasıl öfkelenedikleri ve babalarını durdurmak için nasıl çaba gösterdiklerin ifade etmeleridir (Bkz. Çizelge 31). Şiddete maruz kalan kadın 'anne' olduğunda sinirlenen ve çözüm arayan erkek, tanık olduğu ve babasından öğrendiği bu şiddet davranışını başka bir kadın olan 'eş'ine uygulayabilmektedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet algısıyla açıklanabilecek bu durum, kadının annelik rolü üzerinden kutsanması ve önemsenmesini gündeme getirirken her ne kadar çocuklarının annesi olsa da kendine göre eş konumunda bulunan kadının ikincilleştirilmesi ve tahakküm altına alınmasına yol açmaktadır.

Katılımcıların evlilikte olması gereken en önemli şey/şeylere ilişkin görüşlerine göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında 'güven' dışında, toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür (Bkz. Çizelge 85). Ancak katılımcıların verdikleri yanıtlarda TCAÖ ortalamalarında bazı farklılıklar olduğu söylenebilir. Buna göre, katılımcıların evlilikte olması gereken en önemli şey/şeylere ilişkin aşk, güven, saygı diyenlerin TCAÖ ortalaması diğerlerine göre biraz yüksektir diyebiliriz.

“Cinsel sevginin, kardeş sevgisiyle anne sevgisinde bulunmayan kendine özgü bir yanı vardır (...) Bu özellik çoğu zaman yanlış anlaşılabilir. Bu özellik olma isteğinden doğan bir bağlılık olarak görülür” (Fromm, 1995, s. 57).

Aşk ve saygı gibi kavramlar geleneksel aile ortamında yetişmiş erkekler tarafından pek tercih edilmeyen kavramlar olarak görülebilir. Bunun yanında, sevgi, çocuk ve sadakat gibi kavramlar daha geleneksel bakış açısına sahip erkekler tarafından ele alınan kavramlar olarak değerlendirilebilir. Konunun cinsel ideoloji ile bağlantısı düşünüldüğünde, kadının eşine sadakat göstermesi ve saygı duyması üzerinden evlilik ilişkisinin yapılandırıldığı düşünülebilir. Böyle bir evlilik yapılanması içerisindeki erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet algılarının baskın bir şekilde kadın üzerinde güç ve kontrol oluşturabileceği söylenebilir.

Çizelge 85: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Evlilikte Olması Gereken En Önemli Şey/Şeylere İlişkin Görüşleri

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Evlilikte Olması Gereken En Önemli Şey/Şeylere İlişkin Görüşlerine Göre TCAÖ'den Aldıkları Ortalama Puanların Karşılaştırılması						
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Sevgi	Evet	86	78,9419	14,23364	0,437	p>0,05
	Hayır	38	77,8158	10,62342		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Saygı	Evet	93	79,6452	13,84043	1,540	p>0,05
	Hayır	31	75,4516	10,64218		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Güven	Evet	72	80,8472	12,80477	2,271	p<0,05
	Hayır	52	75,4808	13,22429		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Aşk	Evet	27	80,1481	13,58082	0,689	p>0,05
	Hayır	97	78,1649	13,13050		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Çocuk	Evet	26	78,6154	11,86281	0,008	p>0,05
	Hayır	98	78,5918	13,58883		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Diğer	Evet	19	74,1053	11,33282	1,623	p>0,05
	Hayır	105	79,4095	13,39682		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Sadakat	Evet	46	78,8696	13,50491	0,176	p>0,05
	Hayır	78	78,4359	13,10159		

Katılımcıların şiddetin ne olduğuna ilişkin görüşlerinden “gereklidir, ciddi bir terbiye aracıdır, görev ve sorumlulukları hatırlatma aracıdır” seçeneklerine göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında (Bkz. Çizelge 86), toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra Katılımcıların şiddetin ne olduğuna ilişkin görüşlerinden “erkekliğin gereğidir, sorun çözme yöntemidir, öfkenin bir sonucudur, ciddi bir suçtur ve diğer” seçeneklerine göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında, toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Tanımlar arasında tercihte bulunan katılımcıların TCAÖ'den aldıkları puan ortalamalarına

bakıldığında az da olsa bir farklılık olduğundan bahsedilebilir. Buna göre, şiddetin öfkenin bir sonucu olduğunu düşünen erkeklerin TCAÖ'den aldıkları puan ortalamaları diğer tanımları (gereklidir, ciddi bir terbiye aracıdır, erkekliğin gereğidir, sorun çözme yöntemidir, görev ve sorumlulukları hatırlatma aracıdır) tercih eden katılımcılara oranla yüksektir.

Çizelge 86: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Şiddetin Ne Olduğuna İlişkin Görüşleri

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddetin Ne Olduğuna İlişkin Görüşleri						
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Gereklidir.	Evet	4	62,2500	18,57193	2,575	p<0,05
	Hayır	120	79,1417	12,73208		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Ciddi bir terbiye aracıdır.	Evet	8	64,6250	7,96308	3,210	p<0,05
	Hayır	116	79,5603	12,96033		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Erkekliğin gereğidir.	Evet	2	66,5000	0,70711	1,310	p>0,05
	Hayır	122	78,7951	13,21528		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Sorun çözme yöntemidir.	Evet	5	70,0000	13,85641	1,494	p>0,05
	Hayır	119	78,9580	13,10867		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Görev ve sorumlulukları hatırlatma aracıdır.	Evet	10	68,9000	15,25669	2,473	p<0,05
	Hayır	114	79,4474	12,73007		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Öfkenin bir sonucudur.	Evet	53	80,4717	14,76691	1,372	p>0,05
	Hayır	71	77,1972	11,81116		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Ciddi bir suçtur.	Evet	78	79,1667	13,02786	0,625	p>0,05
	Hayır	46	77,6304	13,57507		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Diğer	Evet	46	76,0435	14,86974	1,666	p>0,05
	Hayır	78	80,1026	11,95401		

Araştırma sonucunda elde edilen bu sonuç Sancar (2009, s. 21)'in ifadesiyle pekişmektedir:

“(...) Biraz yakından bakınca ‘cinsiyet farklılıkları rejimi’nin ne kadar çok boyutlu olduğunu görürüz. Eril tahakkümü olanaklı kılan iktidar ilişkileri bu anlamda, ekonomik düzenlemelerle işleyen, duygusal ilişkilere gömülü, dil ve anlam sistemleriyle iç içe yaşayan çok boyutlu bir işleyişe sahiptir.”

Şiddetin, ciddi bir terbiye aracı, görev ve sorumlulukları hatırlatma aracı olarak gerekli olduğunu belirtenlerin TCAÖ puan ortalamalarının diğerlerine oranla düşük olması ve bu gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunması, toplumsal cinsiyetin iktidar kurma ile yakın ilişkisine açıklık getirmektedir.

Geleneksel toplumsal cinsiyet algısı, erkeğin hâkim; kadının ise tabi olduğu bir toplumsal düzenin varlığını savunur ve sürdürürken, şiddeti de bir araç olarak kullanmayı haklı görmektedir. Bu anlamda, katılımcıların TCAÖ puan ortalamalarının düşük olması, geleneksel toplumsal cinsiyet algılarını ve bu algıyla bağlantılı şiddet tanımlarını yansıtmaktadır. Başka bir ifadeyle, toplumsal cinsiyet algısının değiştirilmesinin ve cinsiyetler arası eşitlikçi bakış açısının kazanılmasının, şiddet algısını ve dolayısıyla şiddet davranışlarını değiştirmede çok önemli bir etkiye bulunacağı söylenebilir.

Çizelge 87: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mikro Düzey Özellikleri-Şiddetin Önlenebilirliğine İlişkin Görüşler

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddetin Önlenebilirliğine İlişkin Görüşlerinin TCAÖ’den Aldıkları Puanlarına Etkisini Gösteren Varyans Analizi (ANOVA)					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	101,113	2	50,557	0,287	p>0,05
Gruplar İçi	21328,725	121	176,270		
Toplam	21429,839	123			

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddetin önlenebilirliğine ilişkin görüşlerinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, aldıkları toplam puanlar ile bu görüşlerindeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

3.4.2. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mezzo Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran mezzo düzey özellikleri; evlenme biçimleri, eşleriyle olan ilişkilerini değerlendirme biçimleri, eşlerine şiddet uygulama sıklığı, eşleriyle genellikle anlaşılmadıkları konular, şiddet davranışını evliliğin/birlikteliğin ilk olarak kaçınıcı yılında gerçekleştirdikleri ve eşlerine şiddet uyguladıktan sonra pişman olma durumlarını kapsamaktadır.

Çizelge 88: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mezzo Düzey Özellikleri-Evlenme Biçimi

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Evlenme Biçimlerine Göre TCAÖ'den Aldıkları Ortalama Puanların Karşılaştırılması					
	N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
İsteyerek	119	78,6471	13,28220	0,206	p>0,05
İstemeyerek	5	77,4000	12,30041		

Katılımcıların evlenme biçimlerine göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında, her ne kadar isteyerek evlendiklerini belirten katılımcıların TCAÖ puan ortalamaları diğerlerine oranla az bir farkla yüksek olsa da, toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Evlenme biçimi olarak isteyerek evlenmenin, toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilemesi (bireyin kendi kararını vermesi, sevdiği kişiyle hayat kurma isteği, eşitlikçi bir temelde ilişkiye başlama durumu) düşünülse de, bu araştırma için böyle bir ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0,05$) görülmüştür.

Katılımcıların eşleriyle olan ilişkilerini değerlendirmelerine göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında, toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür (Bkz. Çizelge 89). Eşle kurulan ilişkinin, kadın-erkek arası ilişkide belirleyici olabileceği görüşünden hareketle konu ele alındığında, araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler açısından daha farklı bir durumun

ortaya çıktığı söylenebilir. Çünkü eşleriyle ilişkilerini iyi olarak tanımlayan katılımcıların TCAÖ puanı ortalamaları ile eşleriyle ilişkilerini olumsuz olarak tanımlayan katılımcıların ortalamaları arasında fark olmadığı (78,4881 ve 78,8250) görülmüştür.

Çizelge 89: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mezzo Düzey Özellikleri-Eşle Olan İlişkinin Değerlendirilmesi

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşleri İle İlişkilerini Değerlendirme Durumlarına Göre TCAÖ'den Aldıkları Ortalama Puanların Karşılaştırılması					
	N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Olumlu	84	78,4881	12,81236	0,132	p>0,05
Olumsuz	40	78,8250	14,14374		

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerine şiddet uygulama sıklığının TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarına bakıldığında (Bkz. Çizelge 90), aldıkları toplam puanlar ile eşlerine şiddet uygulama sıklığındaki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Ancak katılımcıların eşleriyle genellikle anlaşılmadıkları konuların ve erkeklerin şiddet davranışını evliliğin/birlikteliğin ilk olarak kaçınıcı yılında gerçekleştirdiğinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, aldıkları toplam puanlar ile eşleriyle genellikle anlaşılmadıkları konular ve şiddetin evliliğin/birlikteliğin ilk kaçınıcı yılında gerçekleştiğine ilişkin farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Katılımcıların eşlerine şiddet uygulama sıklığının toplumsal cinsiyet algıları üzerinde etkisi olduğu söylenebilir (Bkz. Çizelge 90). Eşlerine haftada birkaç kez şiddet uyguladığını belirten katılımcıların TCAÖ puan ortalamalarının (71,6000) sadece bir kez şiddet uyguladığını belirten katılımcıların TCAÖ puan ortalamalarından (79,7241) düşük olduğu görülmektedir. Bu ilişkinin toplumsal cinsiyet algısının şiddet uygulama sıklığına etkisi açısından da ele alınması mümkündür.

Çizelge 90: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mezzo Düzey Özellikleri-Eşlerine Şiddet Uygulama Sıklığı, Eşleriyle Genellikle Anlaşamadıkları Konular, Şiddet Davranışını Evliliğin/Birlikteliğin İlk Olarak Kaçınıcı Yılında Gerçekleştirdiği

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Mezzo Düzey Özelliklerinin TCAÖ'den Aldıkları Puanlarına Etkisini Gösteren Varyans Analizi (ANOVA)					
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uygulama Sıklığı					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	2008,438	6	334,740	2,017	p<0,05
Gruplar İçi	19421,400	117	165,995		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşleriyle Genellikle Anlaşamadıkları Konular					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	1629,094	7	232,728	1,363	p>0,05
Gruplar İçi	19800,744	116	170,696		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Davranışını Evliliğin/Birlikteliğin İlk Olarak Kaçınıcı Yılında Gerçekleştirdiği					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	888,673	7	126,953	0,717	p>0,05
Gruplar İçi	20541,166	116	177,079		
Toplam	21429,839	123			

Katılımcıların eşleriyle genellikle anlaşamadıkları konular ile TCAÖ puan ortalamalarına bakıldığında, her ne kadar istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmasa da gruplar arasında bazı farklar olduğu görülmüştür. Buna göre, anlaşamadıkları herhangi bir konu olmadığını belirten katılımcıların TCAÖ puan ortalamaları (87,1111); kendi aileleriyle ilgili konularda anlaşmazlık yaşadıklarını belirten katılımcıların puan ortalamalarından (73,8889) yüksektir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, genel olarak eşle anlaşmazlık yaşanan konular erkeğin kontrolünü kaybettiği ve kadının kendi kararlarını verdiği süreçte ortaya çıktığı görülmüştür. Arendt (2011, s. 70)'in de belirttiği gibi, “*şiddet, iktidarın tehlikeye girdiği anda ortaya çıkar*”. Katılımcılarından özellikle eşlerinin tutum ve davranışlarıyla bağlantılı sorunlar yaşadıkları belirtenlerin TCAÖ puan ortalamalarının (76,6111) diğer sorunları yaşadıklarını ifade eden katılımcıların puan ortalamalarına oranla daha düşük olduğu görülmüştür. Bu da katılımcıların yoğun olan geleneksel toplumsal cinsiyet algılarının nasıl şiddet sorunsalına

dönüştüğünü göstermektedir. Bu noktada belirtilmesi gereken bir başka konu, aslında aynı paydada da birleşen, kadının erkekten boşanmak ya da ayrılmak istemesi sonrası erkeğin güçlü bir tepkiyle bu duruma karşı çıkması halidir. Real (2004, s. 64) bu durumu “*kurban olmaya duyulan öfke*” olarak ifade etmektedir. Erkek eşiyle olan bağımlılık ilişkisini koparmak istemediği için eşine şiddet aracılığıyla ‘ulaşmaya’ çalışmaktadır.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet davranışlarını evliliğin/birlikteliğin ilk kaçınıcı yılında gerçekleştirdiği ile TCAÖ’den aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Uluocak ve Diğ., (2014, s. 71-72) tarafından yapılan araştırmada, “*kadınların evlilik birliği içinde şiddete maruz kalma oranlarına bakıldığında, %20’sinin evliliklerinin ilk yıllarında; %11’inin evliliklerinin ilk yılından sonra; %10’unun ise çocuk sahibi olduktan şiddete maruz kaldığı*” görülmektedir. Benzer durum, bu araştırma için de söz konusudur (Bkz. Çizelge 54). Ancak, şiddetin evliliğin/birlikteliğin ilk kaçınıcı yılında yaşandığı ile toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Çizelge 91: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Mezzo Düzey Özellikleri-Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Pişman Olma Durumları

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Pişman Olma Durumlarına Göre TCAÖ’den Aldıkları Ortalama Puanların Karşılaştırılması					
	N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Evet	84	79,5833	12,12009	1,921	p<0,05
Hayır	21	72,1429	16,68318		

Katılımcıların eşlerine şiddet uyguladıktan sonra pişman olma durumlarına göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında, toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Eşlerine şiddet uyguladıktan sonra pişman olduğunu belirten erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında,

erkeklerin kadınlara bakış açıları ile şiddet uyguladıktan sonra pişman olma durumları arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Hearn (1998, s. 204) pişmanlık duyan erkeklerin, şiddeti sonlandırma konusunda, şiddeti inkâr eden erkeklerden bir adım ileride olduğunu belirtmektedir. Ancak Öztürk (2014, s. 235)'ün de belirttiği gibi, şiddet uyguladıktan sonra pişman olduğunu söyleyen erkeğin şiddet konusunda farkındalığı olduğu görülmekle birlikte, şiddeti sonlandırmak için yeterli bir hareket noktası oluşturmadığı da anlaşılmaktadır.

3.4.3. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Egzo Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran egzo düzey özelliklerine ilişkin bulgular; eşe şiddet uyguladıktan sonra yardım alma, eşe şiddet davranışını tekrarlamamak için gereksinim duydukları hizmet türleri, şiddet sorunlarını çözmeleri için cezaevinde hizmetlerin olma durumu ve cezaevinden çıktıktan sonra şiddet davranışlarının tekrarlanmaması için gereksinim duydukları hizmet türlerine ilişkin görüşlerini kapsamaktadır.

Çizelge 92: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Egzo Düzey Özellikleri-Eşe Şiddet Uyguladıktan Sonra Yardım Alma

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uyguladıktan Sonra Yardım Alma Durumlarına Göre TCAÖ'den Aldıkları Ortalama Puanların Karşılaştırılması					
	N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Evet	16	74,8750	12,56384	1,211	p>0,05
Hayır	108	79,1481	13,25791		

Katılımcıların eşlerine şiddet uyguladıktan sonra yardım alma durumlarına göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında, toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Genel koşullar altında şiddet uyguladıktan sonra yardım alma durumunun

toplumsal cinsiyet algısı üzerinde olumlu etkisi olması beklenebilir. Ancak bu araştırmada bu yönde bir sonuç çıkmadığı görülmüştür. Bu da, alınan yardımın niteliğinin sorgulanmasını gerektirmektedir. Bu açıdan bakıldığında alınan yardım içeriğinin toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı biçimde sunulmasının önemli olduğunu göstermektedir.

Bu analiz yorumlanırken belirtilmesi gereken bir diğer konu, alınan yardımın biçimine ilişkindir. Daha önce Çizelge 59'da da ifade edildiği gibi, katılımcıların aldıkları yardımlar genellikle sosyal destek ağını kullanarak aile ve arkadaş çevrelerinden aldıkları yardımlar biçimindedir. Toplumsal cinsiyet algısının yaşanılan çevre ve toplumla olan yakın bağı düşünüldüğünde, şiddet davranışı sonrası alınan yardımın kadına yönelik şiddet sorununu çözmede yetersiz kaldığı söylenebilir.

Çizelge 93: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Egzo Düzey Özellikleri-Eşe Şiddet Davranışını Tekrarlamamak İçin Gereksinim Duydukları Hizmet Türleri, Şiddet Sorunlarını Çözmeleri İçin Cezaevinde Hizmetlerin Olma Durumu

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Egzo Düzey Özelliklerinin TCAÖ'den Aldıkları Puanlarına Etkisini Gösteren Varyans Analizi (ANOVA)					
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşe Şiddet Davranışını Tekrarlamamak İçin Gereksinim Duydukları Hizmet Türleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	1691,309	7	241,616	1,420	p>0,05
Gruplar İçi	19738,529	116	170,160		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Şiddet Sorunlarını Çözmeleri İçin Cezaevinde Hizmetlerin Olma Durumu					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	1804,524	3	601,508	3,678	p<0,05
Gruplar İçi	19625,315	120	163,544		
Toplam	21429,839	123			

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşe şiddet davranışlarını tekrarlamamak için gereksinim duydukları hizmet türlerine ilişkin görüşlerinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarına bakıldığında (Bkz. Çizelge 93), aldıkları toplam puanlar ile hizmet türlerindeki farklılıklar arasında

istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra, katılımcıların şiddet sorunlarını çözmeleri için cezaevinde hizmetlerin olma durumuna ilişkin görüşlerinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, görüşlerdeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu söylenebilir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşe şiddet davranışını tekrarlamamak için gereksinim duydukları hizmet türlerinin toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkisi olmadığı düşünülebilir. Ancak katılımcıların gruplar arasındaki TCAÖ puan ortalamalarına bakıldığında, kendisi ile ilgili hizmete gereksinim duyduğunu belirtenlerin ortalamalarının kendisi dışında hizmete gereksinim duyduğunu belirtenlerin ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür. Bu analiz, eşine şiddet uygulayan erkeklere sunulacak hizmetlerin yapılandırılmasında ne tür hizmetlerin kimler tarafından tercih edilebileceği konusunda bir öngörude bulunulmasını sağlayabilir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet sorunlarını çözmeleri için cezaevinde hizmetlerin olma durumuna ilişkin görüşlerinin toplumsal cinsiyet algılarına etkisine bakıldığında, hizmet olduğunu belirtenlerin TCAÖ puan ortalamalarının, hizmet olmadığını belirtenlerin puan ortalamalarına oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç, cezaevinden alınan yardımın eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını olumlu yönde etkilemiş olabileceğini düşündürmüştür. Cezaevine girmeden önce katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları bilinmediğin, bu yardımların toplumsal cinsiyet algıları üzerindeki doğrudan etkisinden bahsedilememektedir.

“Travmatize insanlar terapistin fazilet ve yeterliliğine güvenmek için umutsuz bir ihtiyaç hissetse de güvenemezler zira güven kapasitesi travmatik deneyim tarafından hasara uğratılmıştır. Başka terapötik ilişkilerde bir miktar güven baştan varsayılsa bile bu varsayım travmatize insanın tedavisinde asla garanti değildir” (Chu, 1988; akt. Herman, 2011, s. 179).

Katılımcıların cezaevine girmelerine neden olan olay ve cezaevinde olmayla bağlantılı yaşadıkları travmaların, aldıkları ya da almak istedikleri yardıma ilişkin güven duymamaları, yardım alma isteklerini etkilediği düşünülebilir.

Çizelge 94: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Egzo Düzey Özellikleri-Cezaevinden Çıktıktan Sonra Şiddet Davranışlarının Tekrarlanmaması İçin Gereksinim Duydukları Hizmet Türleri

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevinden Çıktıktan Sonra Şiddet Davranışlarının Tekrarlanmaması İçin Gereksinim Duydukları Hizmet Türlerine Göre TCAÖ'den Aldıkları Ortalama Puanların Karşılaştırılması						
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Bireysel Danışmanlık	Evet	22	78,0000	14,30285	0,233	p>0,05
	Hayır	102	78,7255	13,02105		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Grup Çalışması	Evet	14	78,5000	11,40681	0,029	p>0,05
	Hayır	110	78,6091	13,45676		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Eğitim Çalışmaları	Evet	29	81,9310	12,27928	1,563	p>0,05
	Hayır	95	77,5789	13,36364		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Düzenli İş Olanağı	Evet	44	77,1591	12,88941	0,899	p>0,05
	Hayır	80	79,3875	13,38097		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Bilmiyorum	Evet	25	77,3600	10,88914	0,523	p>0,05
	Hayır	99	78,9091	13,75299		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Diğer	Evet	12	76,6000	12,71557	0,623	p>0,05
	Hayır	109	78,8716	13,29794		
		N	$\bar{X}$	SH	t	Sonuç
Şiddet Sorunum Yok	Evet	56	80,0000	13,51901	1,075	p>0,05
	Hayır	68	77,4412	12,91578		

Katılımcıların cezaevinden çıktıktan sonra şiddet davranışlarının tekrarlanmaması için gereksinim duydukları hizmet türlerine ilişkin görüşlerine göre TCAÖ puanı ortalamalarının karşılaştırılmasına bakıldığında (Bkz. Çizelge 94), toplam TCAÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin tahliye sonrası şiddet sorunlarına çözmek odaklı gereksinim duydukları hizmet türlerinin toplumsal cinsiyet algılarıyla ilişkisine bakıldığında, hizmet türleri bakımından istatistiksel açısından farklılık olmadığı ancak eğitim çalışmalarına gereksinim duyduklarını belirtenlerin TCAÖ puan ortalamalarının diğer hizmet türlerini tercih edenlere oranla yüksek olduğu görülmüştür.

Burada ve aslında buradaki soruya benzer diğer çizelgelerde (Ör. Çizelge 45-65) de dikkat çeken bir nokta, “*şiddet sorunun yok*” diyenlerin oranıdır.

“Cumhuriyet dönemi erkek kimliğinin oluşmasında, geleneksel değerleri yaşamakla modern görünme kaygısı arasında kalmanın yarattığı çelişki ve gerilim etkilidir” (Berktaş, 1998, s. 3).

Her ne kadar şiddet sorunu olmadığını ifade edenlerin TCAÖ puan ortalamaları diğerlerine oranla biraz yüksek olsa da bu grubun kendilerini ciddi bir şekilde ‘şiddet uygulan erkekler’ dışında tuttukları ve modern görünme kaygısıyla her türlü yardım ve desteği göz ardı ettiği görülmektedir.

Katılımcıların yarısından fazlasının (68 kişi) tahliye sonrası hizmet gereksinimleri olduğunu ifade etmeleri ve bu hizmet türlerini belirtmeleri eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısının gelişmesi ve buna bağlı şiddet davranışının ortadan kaldırılmasına yönelik hizmetlerin yapılandırılması açısından umut verici bir sonuçtur.

3.4.4. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Makro Düzey Özelliklerine İlişkin Bulgular

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran makro düzey özelliklerine ilişkin bulgular; eşe şiddet uyguladığında sosyal çevrenin tepkisi, yaşadıkları mahallede kadınların dövülmesine yönelik görüşleri, yaşanan çevrenin, toplumun, inanç ve değerlerin, sosyo-ekonomik durumun, medyanın eşe şiddet uygulamada etkisi olma durumuna ilişkin görüşleri ve medyadaki şiddet karşıtı uyarıların eşe şiddet uygulamayı engellemede etkisi olma durumuna ilişkin görüşlerini kapsamaktadır.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin eşlerine şiddet uyguladıklarında sosyal çevrenin tepkisi, yaşadıkları mahallede kadınların dövülmesine yönelik görüşlerinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçları Çizelge 95'te gösterildiği gibidir. Bu sonuçlara bakıldığında, katılımcıların aldıkları toplam puanlar ile eşlerine şiddet uyguladıklarında sosyal çevrenin tepkisindeki ve yaşadıkları mahallede kadınların dövülmesine yönelik görüşlerindeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür.

Çizelge 95: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Makro Düzey Özellikleri-Eşe Şiddet Uyguladığında Sosyal Çevrenin Tepkisi, Yaşadıkları Mahallede Kadınların Dövülmesine Yönelik Görüşler

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Makro Düzey Özelliklerinin TCAÖ'den Aldıkları Puanlarına Etkisini Gösteren Varyans Analizi (ANOVA)					
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Eşlerine Şiddet Uygulamalarından Sonra Çevrenin Verdiği Tepki					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	3582,432	7	511,776	3,326	p<0,05
Gruplar İçi	17847,407	116	153,857		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Yaşadıkları Mahallede Kadınların Dövülmesine Yönelik Görüşler					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	2581,296	4	645,324	4,074	p<0,05
Gruplar İçi	18848,543	119	158,391		
Toplam	21429,839	123			

Eşlerine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin şiddet davranışları sonrası çevrelerinin verdiği tepki ile TCAÖ'den aldıkları puanlara bakıldığında, çevrenin erkeği engellemesi (86,4167) ile kadını suçlu bulması (75,7500) tepkileri arasında alınan puanlar açısından farklılık olduğu görülmüştür. Bu analiz, toplumsal cinsiyet algısı konusunda toplumun etkisini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Çünkü toplum, toplumsal cinsiyet ve şiddet sorunları birbirleriyle yakından bağlantılıdır.

Benzer bir durum, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin yaşadıkları mahallede kadınların dövülmesine ilişkin görüşler ile toplumsal cinsiyet algıları

arasında da görülmüştür. Buna göre, mahalledeki ailelerde kadınların dövülmesinin olumsuz karşılandığını belirten katılımcıların TCAÖ puanı ortalamaları (81,4800); doğal karşılandığını belirten katılımcıların ortalamalarından (67,0769) daha yüksektir. Her ne kadar her iki görüşün içinden gelen katılımcıların cezaevinde bulunma nedenleri eşlerine yönelik şiddet olsa da, toplum düzeyinde gerçekleşecek değişim ve dönüşümlerle önemli gelişmelerin sağlanmasının mümkün olabileceği düşünülmektedir.

“Türkiye’de ataerkil düzenin kadının toplumsal hayattaki rolüne olan etkisine baktığımızda geçmişten günümüze yapılan siyasi, hukuki ve sosyal reformlara rağmen kadının hep erkeğin gerisinde kaldığını görmek mümkündür. Osmanlı’nın harem sisteminde çok aşağı bir konumdayken cumhuriyetin getirdiği reformlarla beraber kadının statüsünde bir yükselme görülmüş, ancak birçok siyasi ve hukuki hakka sahip olmayı başarmasına rağmen kadının erkeklerle bir yandan eşit olarak görülmeye çalışıldığı diğer yandan ise islami toplum kurallarının etki ettiği geleneksel bir model içerisinde sıkıştığı aşikâr olmaktadır (Unat, 1979; Oral, 1987). Özellikle kırsal kesimdeki aile yapılarına bakıldığında kadın erkek arasındaki eşitlikten ziyade, erkeklerin aile içindeki otoritelerinin sorgulanamaz olduğu ve kadının erkekten dayak yemesinin pek çok aile için geçerli olduğu görülmektedir” (Unat, 1979).

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel olarak şiddet davranışını etkilediği düşünülen yaşanılan çevre, toplum, inanç ve değerler, sosyo-ekonomik durum ve medya konusundaki görüşlerinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçları Çizelge 96’da gösterildiği gibidir. Bu sonuçlara bakıldığında, ilk olarak katılımcıların aldıkları toplam puanlar ile yaşanılan çevrenin eşe şiddet uygulamada etkisi olduğuna yönelik görüşlerindeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Benzer bir durum, toplumun, sosyo-ekonomik durumun ve medyanın eşe şiddet uygulamada etkisi olduğuna yönelik görüşlerinde de istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 96: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Makro Düzey Özellikleri-Yaşanılan Çevrenin, Toplumun, İnanç ve Değerlerin, Sosyo-Ekonomik Durumun, Medyanın Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olma Durumuna İlişkin Görüşleri ve Medyadaki Şiddet Karşıtı Uyarıların Eşe Şiddet Uygulamayı Engellemede Etkisi Olma Durumuna İlişkin Görüşleri

Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Makro Düzey Özelliklerinin TCAÖ'den Aldıkları Puanlarına Etkisini Gösteren Varyans Analizi (ANOVA)					
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Yaşanılan Çevrenin Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olma Durumuna İlişkin Görüşleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	235,942	2	117,971	0,674	p>0,05
Gruplar İçi	21193,897	121	175,156		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumun Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olma Durumuna İlişkin Görüşleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	152,262	2	76,131	0,433	p>0,05
Gruplar İçi	21277,576	121	175,848		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin İnanç ve Değerlerin Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olma Durumuna İlişkin Görüşleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	1131,276	2	565,638	3,372	p<0,05
Gruplar İçi	20298,562	121	167,757		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Sosyo-Ekonomik Durumun Eşe Şiddet Uygulamada Etkisine İlişkin Görüşleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	119,546	2	59,773	0,339	p>0,05
Gruplar İçi	21310,292	121	176,118		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Medyanın Eşe Şiddet Uygulamada Etkisi Olma Durumuna İlişkin Görüşleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	288,531	2	144,265	0,826	p>0,05
Gruplar İçi	21141,308	121	174,722		
Toplam	21429,839	123			
Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Medyadaki Şiddet Karşıtı Uyarıların Eşe Şiddet Uygulamayı Engellemede Etkisi Olma Durumuna İlişkin Görüşleri					
	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	18,327	2	9,164	0,052	p>0,05
Gruplar İçi	21411,511	121	176,955		
Toplam	21429,839	123			

“Örf ve adetlerimizin temellerini oluşturan İslamiyet ve ataerkil toplum özelliği kadının toplum içerisindeki rolünü etkiler vaziyettedir. Buna göre, kadın doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu toplumun kendisi için uygun gördüğü normlarla karşı karşıya kalır. Bu normların içerisine kızların ve erkeklerin oynayacağı oyuncakların, giyeceği kıyafetlerin vs. önceden toplumsal sistem tarafından belirlenmiş olması ile her iki cinsiyetin rollerine uygun davranış kurallarının belirlenmesi girmektedir. Latin Amerikalılar ile yapılan bir çalışmada Meksika’da doğan ve geleneksel rollerle yetiştirilen kadınların Amerika’da doğan ve geleneksel olmayan rollerle yetiştirilen kadınlara oranla eşleri tarafından daha az tacize uğradıkları bulunmuştur. Bu sonuç, geleneksel rollerle yetiştirilen kadınların eşlerinin beklentilerine uygun davrandıkları için daha az tacize uğradıklarını göstermektedir.” (Ulus, 2005)

Medyayla bağlantılı olarak elde edilen diğer bir bulgu olan medyadaki şiddet karşıtı uyarıların eşe şiddet uygulamayı engellemede etkisi olma durumuna ilişkin görüşlerinin TCAÖ puanına etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarında da gruplar arasında ve gruplar içindeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Bunlardan farklı olarak katılımcıların aldıkları toplam puanlar ile inanç ve değerlerin eşe şiddet uygulamada etkisi olduğuna yönelik görüşlerindeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür.

“Kitle iletişim araçları, bireylerin tutum ve davranışlarını etkileyebilme ve değiştirebilme konusunda en etkin yöntem ve araçlarına sahip hale gelmiştir. Kitle iletişim araçlarında kadının nasıl temsil edildiği, cinsiyetçiliğin yeniden üretilmesi ve toplumsal dolaşıma sokulmasında ya da bu anlayışın değiştirilmesinde rol oynayan en önemli ve etkili bir yoldur” (Mora, 2005, s. 4).

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler, her ne kadar araştırmacı tarafından bu konularda açık ve net açıklama yapılarak kimliklerinin gizli tutulacağı, infaz süreçlerinin hiçbir şekilde etkilenmeyeceği belirtilmiş olsa da, bazı soruların yanıtlarını (uyguladığı şiddetten pişman olma, yaşanan çevrenin ve toplumun etkisi, medyanın, sosyo-ekonomik durumun etkisi gibi) cezaevi süreçlerini olumsuz yönde etkilemeyecek, hatta infaz sürecini kısaltma amacı taşıyan bir biçimde ve bir infaz koruma memurunun önünde vermişlerdir. Dolayısıyla yanıtlar katılımcıların bilişsel süzgeçlerinden geçirerek verdikleri yanıtlardır. Bunun nedeni ise, kendilerini haklı çıkarma istekleri ve kendi sahip oldukları özelliklerin değil, eşlerinin sahip oldukları özelliklerin etkisinin

uyguladıkları şiddette ağır basması olduğunu kanıtlama istekleri olarak görülebilir. Ancak araştırmacı tarafından bu şekilde yanıt verildiği düşünülen sorular daha fazla açılarak, katılımcıların esas yanıtları alınmaya çalışılmıştır. Bu da, onların ifadelerinde açıkça görülebilmektedir. Böylelikle, araştırmacının sorularla bağlantılı katılımcıyı açmaya yönelik sorularında (örneğin cezaevinde bulunmalarına neden olan olayın gelişimini anlatmaları, kadın ve erkek görevlerinin neler olduğunu belirtmelerini isteme gibi) daha samimi yanıtlar alınabilmektedir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özelliklerine genel olarak bakıldığında, mikro düzey ve makro düzey özelliklerinin daha ön planda olduğu görülmektedir. Bu bireylerin eğitim düzeyleri, en uzun süre yaşadıkları yer, eşlerinin çalışma durumları gibi mikro düzey özellikleri ile yaşadıkları çevrenin şiddet davranışına bakışı ve şiddet davranışı karşısındaki tepkisi, inanç ve değerlerin eşe şiddet uygulamadaki etkisine ilişkin olarak bu bireylerin görüşleri gibi makro düzeydeki özellikleri, bu bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını etkileyen etmenlerdendir.

BÖLÜM 4

SONUÇ

Ailede kadına yönelik şiddet sorunsalı, artarak devam etmektedir. Sorunun çözümü için çok boyutlu ve bütüncül bir bakış açısıyla politika ve hizmetlerin örgütlenmesi gerekmektedir. Bu niteliği sağlayabilmesi açısından ekolojik kurama dayalı bir yaklaşım, hem sorunun tüm boyutlarını görebilme hem de çözüm için farklı kaynaklara ulaşma ve onları harekete geçirme açısından son derece önemli görülmektedir.

Kadına yönelik şiddet sorunsalı bir toplumsal cinsiyet meselesidir. Çünkü kadın, ataerkil toplum yapısı içinde kendisine ‘uygun görülen’ rol ve sorumlulukları yerine getirmek zorundadır. Bu düzen için de erkeğin de konumu bellidir. Kadının hâkimi olan erkek, kendini başka ‘erkeklikler’ altında tabi hissedebilmektedir. Çünkü ataerkil yapı, kadınları olduğu kadar erkekleri de ezmekte ve baskılamaktadır. Ancak birçok erkek bunun farkında olmadığı gibi, sahip olduklarını sandıkları ‘ezici’ güçlerini kontrolsüz bir şekilde kadına özellikle de eşlerine yöneltebilmektedirler.

Erkeklerin ‘yaralı yaralayıcılar’ olarak kendilerini ataerkil toplumda var etme mücadeleleri, kadına yönelik şiddete dönüşmektedir. Çünkü erkekler, kendilerinden beklenen güçlü, başarılı, sağlıklı, statü sahibi, ‘namuslu’ vb. olma kriterlerini, yaşamlarının her döneminde kendilerini ‘kanıtlayarak’ topluma göstermek zorundadır. Bunları ‘kanıtlayamadıklarında’ girdikleri girdaptan kendilerini ‘kurtarabilmek’ adına alkol-uyuşturucuya yönelebilmekte ama en çok da güçlerini kanıtlayacakları kadınlara şiddet uygulama yoluna gidebilmektedirler.

Yetiştikleri toplum düzeninde kendilerinden beklenen rolleri bildikleri gibi bu toplumun ‘nasıl bir kadın’ profili çizdiğini de bilirler. Bu açıdan onların gözünde kadın, erkeğe ve büyüklerine saygı duymalı, ‘namuslu’ olmalı, itaatkâr olmalı, evine bağlı vb. olmalıdır. Ancak erkeğin bu algısı, birliktelik kurduğu kadını

süreç içinde daha da kısaç altına almaya giden bir yapıda yok etmektedir. Hem yok eden hem de yok olan erkeğin bu süreçte etkilendiği kaynakları bilmek oldukça önemlidir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel özelliklerinin, toplumsal cinsiyet algılarının, toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özelliklerinin, cezaevi süreçlerinin ve gereksinim duydukları hizmetlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada ailede kadına yönelik şiddet sorunsalının çözümlenebilmesi için gerekli olan önemli bilgilere ulaşılmıştır. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar dört ana başlık altına ele alınmıştır.

4.1. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Genel Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin özelliklerini sistematize etmeye yönelik gerçekleştirilen çalışmalar, genel itibarıyla şiddet uygulayan erkeğin bireysel özelliklerine odaklanmaktadır. Ancak bu araştırmada ekolojik kuram çerçevesinde sistematikleştirilen eşine şiddet uygulayan erkek özellikleri, mikro, mezo, egzo ve makro düzeylerdeki sonuçlarla ele alınmıştır.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler, orta yaş (%29,8) üstündedir. Katılımcılar, yaşamlarının büyük bir bölümünü il merkezinde (%57,3) geçirmişlerdir. Kentte yaşamayla “kentli” olmanın farklı anlamlarda olduğu, katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarından ve kurdukları ilişkilerin niteliklerinden anlaşılmaktadır. Ailede gördükleri ataerkil değerleri kendi kurdukları ailelerde de sürdürmeye çalışan katılımcılar, eşlerinin gelişme ve değişme potansiyellerine katı bir şekilde karşı durmaktadırlar. Katılımcıların eğitim düzeyleri aslında Türkiye ortalamasına paralel bir özellik göstererek %62,1 ile ilköğretim (ilkokul-ortaokul) düzeyindedir.

Araştırmaya katılan erkeklerin çoğunun eşi vefat etmiştir (%37,9). Cezaevinde bulunma nedenleri de yoğunlukla bu olmasına rağmen erkeklerin, eşlerine şiddet uygulamadıkları yönünde güçlü bir dirençleri olduğu görülmüştür. Ölümle

sonuçlanan şiddet olayları dışında da diğer şiddet türleri çoğu zaman belirli açıklamalarla kabul edilmemiştir. Bunların yanı sıra, evliliği devam eden katılımcı sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur. Katılımcıların evlilik/birliktelik süreleri ortalaması 13 yıldır.

Katılımcıların çoğunun çocuk sahibi oldukları (%83,1) ve geleneksel aile yapısına uygun bir aile yaşamı sürdürdükleri sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra, çocuk sahibi olmadığı için eşiyle sorun yaşadığını belirten sadece bir katılımcı olduğu görülmüştür.

Literatürde sıklıkla üzerinde durulan bir özellik olarak erkeğin çalışma durumu (%96,8) ve eşe şiddet uygulama davranışı arasında doğrudan bir ilişki, bu araştırmada bulunmamıştır. Bu araştırmada katılımcıların neredeyse tümünün iş sahibi olduğu ve sosyal güvencelerinin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların ifadelerinden her ne kadar ‘çalışan yoksul’ tanımlamasına uygun yaşam deneyimleri paylaşıldığı görülse de ekonomik yetersizlikle eşlerine şiddet uygulamaları arasında kati bir ilişkinin kurulamayacağı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç aslında, eşe yönelik şiddeti belli sosyo-ekonomik temellere dayandıran görüşlerin yetersiz kaldığını da göstermektedir. Gelir düzeyi yüksek erkekler de eşlerine şiddet uygulamaktadırlar. Çünkü ekonomik güçlerinin üstünde çok daha baskın bir güç olarak toplumsal cinsiyet, onları kısılcına almıştır.

Katılımcıların alkol-uyuşturucu kullanımları, onların ifadelerine göre ‘sorunlu’ bir nitelik taşımamaktadır. Ancak katılımcılar, kendilerinin alkol-uyuşturucu kullanımlarının eşlerine şiddet uygulamalarında etkisi olmadığını ısrarla belirtirken, ‘başka erkekler’in alkol-uyuşturucu yüzünden eşlerine şiddet uyguladıklarını düşündüklerini (%46) ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu çift yönlü ifadeleri ve sorunları dışsallaştırarak uzaklaştırma çabaları bu konunun başka açılardan incelenmesi gerektiğini göstermiştir. Bu nedenle alkol-uyuşturucu madde etkisi altındayken eşinin şiddetine maruz kaldığını ifade eden kadınların deneyimlerine başvurulması gerektiğini göstermektedir. Ancak yine

de, başlı başına alkol-uyuşturucu kullanımının şiddet sorununa yol açtığı söylenemez.

Eşine şiddet uygulayan erkekleri çeşitli ruhsal hastalıklara sahip bireyler olarak sınıflandıran araştırmacıların araştırma sonuçlarının tersine bu araştırmada katılımcıların tanı almış psikolojik hastalıklarının oldukça az olduğu (%13,7) görülmüştür. Ancak katılımcılar, eşleriyle yaşadıkları sorunlar ve cezaevi süreci nedeniyle psikolojilerinin bozulduğunu belirtmiştir. Bu araştırma sonucunda elde edilen bu bilgi, şiddet uygulayan erkekleri psikopatoloji çerçevesinde ele alan ve psikiyatrik tedavi öneren yaklaşımların yetersiz kaldığını göstermiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi, eşine şiddet uygulayan erkeklerin çeşitli psikolojik sorunları olabilir. Ama tümünün kişilik problemleri ya da ruhsal hastalıkları olduğunu söylemek yanlış ve dışlayıcıdır. Katılımcılar da, kendilerini bu kategoriye göre değerlendirmiş ve herhangi bir psikopatolojik sorunları olmadığı için eşlerine şiddet uygulamadıklarını yineleyip durmuşlardır. Aynı bakış açısıyla, araştırmaya katılma konusunda da çekinceli davranmış; herhangi bir sorunları olmadığının altını sıklıkla çizmişlerdir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin mikro düzey özelliklerinden eşlerine ilişkin özelliklere bakıldığında, kadınların da yaş ortalamalarının orta yaşlarda olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak çok genç yaşta yaşamını kaybeden kadın olduğu gibi 65 yaş üstünde eşinin şiddetine maruz kalarak hayatını kaybeden kadın da vardır. Dahası, bu kadınlar şiddeti ilk bu yaşlarında görmemişlerdir. Şiddet, birlikteliğin ilk anlarından itibaren yaşanmıştır. Yapılan görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla kadınlar şiddeti süreç içinde içselleştirmekte ancak çocukların büyümesi ve çeşitli kaynaklardan haklarını öğrenme ile eşlerine karşı durmaya başlayabilmektedir. Ancak bu durum, yaşla birlikte fizyolojisinde ve yaşamında başlayan değişimlere ayak uydurmaya çalışan erkeği iktidarını kaybedeceği korkusuyla daha da sert şiddet davranışlarına yönelmesine neden olmaktadır. Erkeğin tahakküm gücünü yitirmeye başladığı ve kadının daha da güçlendiği noktada şiddet, daha sık başvurulmuş bir 'çözüm yöntemi' olarak devreye sokulmuştur. Çünkü artık her iki 'taraf' da ataerkil düzenin

biçimlendirdiği kalıplara 'uymamak'tadır. Bu açıdan bakıldığında, erkeğe ve kadına 'verilen' bu kalıpların varlığı bile başlı başına bir sorundur.

Katılımcıların eşlerinin yaşamlarının büyük bölümünü yoğunlukla il merkezinde geçirdikleri (%54,8), eğitim seviyelerinin (%52,4 ilköğretim) Türkiye ortalamasına paralel nitelikte olduğu ve çoğunun ev kadını yani 'ücretsiz aile işçisi' olduğu (%71) sonucuna varılmıştır. Görüşmelerde katılımcılar sıklıkla eşlerinde meydana gelen değişimlerin kendilerini rahatsız ettiğini ifade etmişlerdir. Çalışmak isteyen, okula devam etmeyi arzulayan, hatta eşine haber vermeden pazara domates almaya giden kadın, erkeklerin 'aldıkları' kadın olmaktan çıkmış ve erkek şiddetinin doğrudan öznesi olmuşlardır. Kadın, güzel olduğu, çok konuştuğu, güldüğü, elbise aldığı, komşusuna gittiği, çocuğu ağılattığı, yemeği yaktığı, çayı döktüğü, kayınvalideye iyi hizmet etmediği, görümceyi saymadığı, cinsel birliktelik istemediği, televizyondaki komedyeni komik bulduğu ve sayısız birçok nedenden ötürü şiddet görmeyi 'hak etmiş'tir. Bu 'hak ediş' erkeğin zihninde oluşturduğu kadın algısının gün geçtikçe değişmesi ile kadının hareket alanını ortadan kaldırmıştır.

Katılımcıların eşlerinin tanı almış psikolojik hastalıkları, ifadelerine göre çoktur. Ancak detaylandırılması istendiğinde belirtilen hastalık, asabiyet, sinir patlamalarından çok da öteye gitmemektedir. Erkekler, cezaevinde bulunuş sebeplerini gerekçelendirmek için genellikle yoğun bir çaba vererek eşlerinin 'olumsuz' özelliklerinin üzerinde durmayı tercih etmişlerdir.

Çocukluk çağı travması ve şiddet davranışının öğrenilen bir davranış olduğu, bu araştırma sonucunda da ortaya çıkmıştır. Katılımcılar çocukluk dönemlerinde genellikle babalarını (%38,5) ya da daha güçlü ve iktidar sahibi birini kendilerine örnek aldıklarını ifade etmişlerdir. Rol model alınan baba, çocukluk dönemlerinde en çok şiddet gördükleri kişidir de (%23,39). Ama bu şiddet, 'terbiye' amaçlı uygulandığından sessiz bir kabulle içselleştirilmiştir. Benzer bir durum öğrencilikte de yaşanmış ve sorgulanmamıştır. Çocukluktaki şiddet deneyiminde farklılaşan nokta, erkeklerin anne-babalarının şiddetine tanık

olmalarında (%51,6) ortaya çıkmaktadır. Eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkekler, çocukluk ve gençlik dönemlerinde tanık oldukları babanın anneye yönelik şiddetini öfke ile karşılamış; bazen babaya karşı durabilmiş bazen de karşı koyamadığı için sessiz tanığı olmuştur. Kadının 'anne' olarak kutsanması, eşin ise nesneleştirilerek kontrol altında tutulması, bu erkeklerin en büyük ikilemi olarak görülebilir.

Katılımcıların, yetişkinliğe geçişte de şiddet deneyimleri devam etmektedir. Askerlik, şiddete maruz kalma kadar tanık olma açısından da oldukça zorlu bir erkeklik alanıdır. Erkekliğin kazanıldığı, ancak başka erkeklikler karşısında (örneğin komutan) 'sindirildiği', diğer erkeklikler (örneğin çömezler) karşısında ise yüceltiği eril bir mekândır. Bu mekânda 'erkeklik' öğrenilir. İş yaşamında ve koğuş içinde şiddet görme ya da tanık olma durumları sorulduğunda, şiddet deneyiminin çok az yaşandığı sonucuna varılmıştır. Özellikle koğuş içindeki şiddet, empatiyle karşılanmakta; belirli kişiler karşısında sessiz kalmak tercih edilmektedir. Çocukluk ya da gençlik dönemindeki şiddet deneyiminin paylaşımı kolay; ancak yetişkinlikteki şiddeti konuşmak oldukça zorlu olabilmektedir. Çünkü şiddete maruz kalınışın ifadesi bir tür 'güçsüzlük' belirtisi olarak nitelendirilebilir ve bu durum 'erkeklik gururu'nu iyiden iyice sarsabilir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin aile, evlilik ve şiddet algıları da toplumsal cinsiyetle bağlantılı birçok unsuru görünür kılmaktadır. Katılımcıların ifadelerinden aileye ilişkin olumlu anlatımların olduğu görülmüştür. Aile mutluluk, sevgi ve paylaşım kaynağıdır. Neslin devamı ve toplumun geleceğidir. Geleneksel aile kavramının içselleştirildiği açık ve net anlaşılan bu ifadeler, erkeklerin kök ailelerinden gözlemleyerek ve deneyimleyerek öğrendikleri aile algısının kendi yaşamlarında da sürdürüldüğünü göstermektedir. Gördükleri, yaşadıkları haline dönmektedir. Karşı durdukları ya da içten içe öfkelenedikleri şiddeti artık kendileri uygular olmuştur.

Evlilikte olması gerekenler konusunda da benzer bir sonuca varılmıştır. Erkekler, saygı, sevgi ve güven değerlerine dayalı bir evlilik ilişkisi tanımlarken, eşleriyle ilişkilerinde aslında bu değerlerin hep 'eksik' kaldığı görülmüştür. Bu açıdan, katılımcılar tarafından yapılan 'sadakat' vurgusu da ayrı bir önem taşımaktadır. 'Olgunlaşmamış' sevgi, eşi kontrol ve baskı altında tutmayla gösterilir olmuştur. Her şiddet olayından sonra gösterilen ilgi ve şefkat ise, kadının şiddeti içselleştirmesi ve hatayı kendinde aramasına neden olmuştur.

Katılımcıların şiddete ilişkin görüşleri genellikle şiddeti olumsuzlayarak ifade edilmiştir. Sıklıkla kendi davranışlarının şiddet davranışı olmadığını vurguladıkları için şiddete ilişkin en ağır tanımlamaları da yine kendileri yapmışlardır. Bu bağlamda, şiddetin önlenabilirliğine ilişkin görüşleri de yine kendileri dışındaki kaynaklarda bulunmaktadır.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin mikro özelliklerine ilişkin bulguların yanında, kimi mezzo düzey özelliklere ilişkin sonuçlara da varılmıştır. Katılımcılar sorunlarını genellikle konuşarak çözdüklerini (%90,3) ifade etmişlerdir. Ancak konuşmanın yetmediği noktada, şiddete başvurma çoğu katılımcı tarafından tercih edilen bir yoldur. Bu açıdan şiddet uygulanan kişiler ağırlıklı olarak eşler, çocuklar ve tanımadıkları kişilerdir. Özellikle tanımadıkları kişilere uyguladıkları şiddetten sonra pişmanlık duyma oranı düşüktür. Ancak eşe ve çocuklara yönelik şiddette pişmanlık duygusu artmaktadır.

Katılımcılar eşleri, çocukları, akrabaları, arkadaşları, iş arkadaşları, kendi aileleri ve eşlerinin aileleri olan ilişkilerini genel olarak olumlu değerlendirmektedirler. Çocuklarına şiddet uygulamadıklarını özellikle belirtmektedirler. Kendi çocukluk dönemi şiddet deneyimlerini şiddet olarak görmedikleri gibi, çocuklarına uyguladıkları şiddet de aslında onların 'iyiliği' için yapılan ufak uyarılardır. Katılımcıların çocukları konusunda oldukça hassas oldukları gözlemlenmiştir. Bu açıdan, zaten cezaevinde kopmuş olan ilişkilerini daha da kötüleştirmemek ve tahliye sonrasına 'yatırım' amaçlı, çocuklarıyla ilgili planlarını paylaşmışlardır.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler, eşleriyle severek, isteyerek ve anlaşarak (%42,7) evlenmişlerdir. Çoğu, hayatta olmasalar da, eşlerini hala sevmektedir. Eşlerine genellikle sevgi sözcükleriyle (%66,1) hitap etmektedirler. Yani katılımcıların eşlerine şiddet uygulamalarının altında sevgisizlik sorunu yatmamaktadır. Sevginin ne olduğu ve nasıl yaşanması gerektiğini bilmeme sorunu vardır. Bunun da temelinde toplumsal olarak yapılandırılan cinsiyet kalıp yargıları vardır.

Katılımcıların eşleriyle genellikle anlaşmazlık yaşadıkları konuların başında, eşlerin tutum ve davranışlarından kaynaklı sorunların (%43,5) geldiği sonucuna varılmıştır. Daha önce de ifade edildiği gibi, erkeğin kafasındaki kadınlık algısı daraldıkça kadının her hali ve hareketi sorun kaynağı haline gelebilmektedir. Algının bu yönde biçimlenmesi, tutum ve davranışların da bu yönde sergilenmesine neden olarak şiddet sorunsalını ortaya çıkarmaktadır.

Evlilik/birliktelikteki şiddet deneyimine ilişkin sonuçlar, katılımcıların eşlerine hiç şiddet uygulamadıkları (%43,5) ya da sadece bir kez şiddet (%23,4) uyguladıkları yönündedir. Katılımcıların neredeyse tümü, cinayeti eşe yönelik şiddetten saymamaktadır. Bir katılımcının eşine kumanda fırlatıp kaşını yarmasına sebep olan olayın şiddet olduğunu öğrendiğinde verdiği şaşkınlık tepkisi, aslında şiddetin özellikle kadına yönelik şiddetin bilinmediğini ya da bilinmek istenmediğini göstermiştir. Şiddeti kabul eden katılımcılar, eşe yönelik şiddetin birlikteliğin ilk yıllarından hatta ilk günlerinden itibaren yaşandığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılar, şiddet uyguladıklarını kabul edenler, şiddet davranışlarının eşlerini ve çocuklarını olumsuz yönde etkilediğini (%42,7) belirtmektedirler. Ancak bu ifadenin hemen devamında eşlerine şiddet uygulamaktan, çoğunlukla da öldürmekten, başka çareleri olmadığını belirtmişlerdir.

Yakın çevre şiddet uygulamada etkili (%49,2) olarak görülmektedir. Ancak kendileri açısından değil; başka erkekler açısından böyledir. İlerleyen

bölümlerde görüleceği üzere, aslında yaşanan çevrede kadına yönelik şiddet ya da eşitliksiz cinsiyet algısı toplumun her birimine işlemiş durumdadır.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin ekolojik kuram çerçevesinde sistematikleştirilen özelliklerinden bir diğeri egzo düzey özellikleridir. Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler, sosyo-ekonomik yapının eşe şiddet uygulamada etkisi (%48,4) olduğunu düşünmektedirler. Ancak bu düşünce, kendileri dışındaki şiddet uygulayan erkekler için geçerlidir.

Katılımcılar, eşlerine şiddet davranışı gösterdikten sonra genellikle yardım almamış (%87,1) ve almak istememiştir (%58,9). Alınan ya da alınması düşünülen yardımlar ise genellikle informal yardımlar olmuştur. Bu yaklaşımın altında, geleneksel sorun çözme yöntemlerine yatkınlık, profesyonel yardımdan 'etiketlenme' korkusuyla çekinme ve ne tür yardım alınacağını bilememe gibi nedenler yatmaktadır. Bu nedenle, sorunun çözümü için örgütlenecek hizmetlerin tüm bu unsurları içerecek bir yapıda hazırlanması gerekmektedir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekler, cezaevinde şiddet davranışlarını değiştirmeye yönelik hizmet bulunma durumuna genellikle olumsuz yanıt (%41,1) vermişlerdir. Bunun altında, cezaevine yeni gelme, hizmetlerin yetersiz oluşu, diğer hizmetlerin (dil eğitimi, meslek kursları vb.) daha çok tercih ediliyor oluşu ve bilinçli bir şekilde bu tür psiko-sosyal hizmetlerden uzak durma gibi nedenler yatmaktadır. Alınan diğer hizmetler de genellikle olumlu değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel özelliklerinde son olarak makro düzeyde, şiddet davranışı sonrası yakın çevrenin verdiği tepkilere, mahallede kadınların dövülmesinin nasıl karşılandığına yönelik görüşlerine, toplumun, inanç ve değerlerin, medyanın eşe şiddet uygulamadaki etkisine yönelik görüşlerine ve medyadaki şiddet karşıtı uyarıların şiddeti etkilemedeki başarısına yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin ifadelerinden, onları çevreleyen büyük sistemlerin üzerlerinde bıraktığı etkiler anlaşılmaktadır. Katılımcılar, eşlerine yönelik şiddet davranışı sonrası çevreleri tarafından davranışlarına yönelik olmayan dışsallaştırılmış tepkiler aldıklarını belirtmişlerdir. Bu da, erkeğin eşine yönelik şiddetinin bir ölçüde çevre tarafından da göz yumularak desteklendiğini göstermektedir. Eşine şiddet uygulayan erkeğin toplumsal cinsiyet normlarından çok da farklı olmayan normlara sahip olan yakın çevre ya da toplum, sessiz bir işbirliğiyle hem kendi şiddetini hem de diğer tüm şiddetleri gizlemektedir. Örneğin her ne kadar yaşanan mahallede kadınların dövülmesi olumsuz karşılanıyor olsa da bu olumsuzlama kadına şiddetin evde değil de kamusal alanda yapılıyor oluşuna ilişkindir. Yani evde kadına şiddet uygulamak doğal, olağan, beklenen ve istenen bir durumdur.

Katılımcıların diğer tüm kaynakların (alkol-uyuşturucu kullanımı, çocuklukta şiddete maruz kalma/tanık olma, sosyo-ekonomik yapı, toplum vb.) eşlerine şiddet uygulamada etkisi olmadığını ama başka erkekler için olduğunu ifade ettiği durum, inanç ve değerler söz konusu olduğunda farklı bir nitelik göstermektedir. Öyle ki katılımcılar, din üzerinden konuyu anlamakta ve savunmacı bir tutumla eşe şiddet uygulamada inanç ve değerlerin etkisi olmadığını belirtmektedirler. Bu konuda verilen yanıtlar, kendisi ve başkası açısından, yukarıda belirtilen diğer kaynaklara oranla daha az farklılık göstermiştir. Bu açıdan, katılımcıların genellikle din üzerinden algıladıkları inanç ve değerler konusunda tutucu ve savunmacı oldukları sonucuna varılmıştır.

Medya, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkekleri çeşitli yönlerden etkileyen önemli bir unsurdur. Medya konusunda katılımcıların görüşleri tepkiseldir. Kendi deneyimleriyle bağlantılı gazetelere ve haberlere konu olmaları, 'yanlı' ve 'yanlış' bilgilerin paylaşımı onları rahatsız etmektedir. Ayrıca, cezaevinde meşgul olabilecekleri en önemli kaynak olarak yine medyayı -televizyonu- görmektedirler. Yakından takip ettikleri haberlerdeki kadına şiddet haberleri, kendilerini habere konu olan erkekten ayırıştırma ("*gencecik kızı öldüren cani*") ya da benzeştirme ("*namusunu temizleyen mert*") boyutlarında ele alınmakta ve

tartışılmaktadır. Özellikle kadın cinayetleri sonrası ‘ayaklanan’ kadınlar, şiddet görmeyi ‘hak eden’ potansiyel grup olarak nitelendirilebilmektedir. Bu açıdan medyadaki şiddet karşıtı uyarılar da kadına yönelik şiddeti önlemede yeterli değildir. Hatta ‘erkeğin kırılganlığına ve incinebilirliğine’ dokunduğu için şiddeti arttırma riski taşıdığı açıkça ifade edilmektedir. Aslında medyaya yansıyan her durum, bir yönüyle erkeği huzursuz edebilmektedir.

4.2. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Cezaevi Süreçleri ve Gereksinim Duydukları Hizmet Modeline Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin genel özelliklerine ilişkin sonuçlar, genel olarak önceki sayfalarda belirtildiği gibidir. Araştırma sonucunda elde edilen bir başka bilgi kümesi, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin cezaevi süreçleri ve gereksinim duydukları hizmet modeline ilişkin görüşleridir. Katılımcıların cezaevinde bulunma süreleri, yoğunluklu olarak 0-5 yıl arasındadır. Cezaevinde bulunma nedenleri kendi ifadeleriyle “eş cinayeti” ve “sebepsiz yere”dir. Katılımcıların büyük çoğunluğu cezaevinde bulunmalarının dünyalarını yıktığını ve olumsuz etkiler bıraktığını ifade etmiştir. Bu nedenle eşe duyulan öfke (eş ölmüş olsa da) hala çok tazedir. Tahliye sonrası gereksinim duydukları hizmetler, önceki yaklaşımlarıyla paralel olarak düzenli iş olanağı ve eğitim (özellikle çocuklarla iletişim konusunda) üzerinedir.

4.3. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Sonuçlar

Araştırma sonucunda elde edilen bir başka sonuç, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarına ilişkindir. Uygulanan TCAÖ (Altınova ve Duyan, 2013)’nden alınan puanların ortalaması 78,59’dur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25 ve en yüksek puan 125’dir. Bu araştırmadaki katılımcılar en düşük 35; en yüksek 111 puan almışlardır. Toplumsal cinsiyet algıları geleneksel görüş ve cinsiyetler arası eşitlikçi yaklaşıma doğru ilerlerken, bu ilerlemenin söylem düzeyinde olduğu anlaşılmıştır. Çünkü katılımcılar, özgün

yaşamlarında ölçekte verdikleri yanıtlarla bağdaşmayan tutum ve davranışlar sergilemektedirler. Bu da aslında yine yüz yüze yapılan görüşmelerde katılımcıların paylaştıkları olaylarla anlaşılmıştır.

4.4. Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Yapılan araştırmada son olarak, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran mikro, mezzo, egzo ve makro düzey özelliklerine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre katılımcıların mikro düzey özellikleri açısından, yaşları ve yaptıkları işler ile TCAÖ'den aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bunun yanı sıra, en uzun süre yaşanan yer, eğitim düzeyi ve gelirin yeterli olması durum ile TCAÖ'den aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Eşlerinin eğitim düzeyleri ve en uzun süre yaşadıkları yer bakımından TCAÖ'den alınan puanlar ortalaması açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak eşlerin işleri, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin TCAÖ'den alınan puan ortalamalarını etkilemektedir. Ayrıca, çocuklukta şiddete maruz kalma/tanık olma ve ebeveynlerin kavgasına tanık olma ile TCAÖ'den alınan puanlar ortalaması açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Şiddete ilişkin görüşlerin bazılarıyla (gereklidir, ciddi bir terbiye aracıdır, görev ve sorumlulukları hatırlatma aracıdır) TCAÖ'den alınan puanlar ortalaması açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Mezzo düzey özellikler bakımından değerlendirildiğinde, evlenme biçimleri, eşle kurulan ilişkinin niteliği, anlaşmazlık yaşanan konular TCAÖ'den alınan puanlar ortalaması açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki sunmamıştır. Buna rağmen, katılımcıların eşe şiddet uygulama sıklığı ve eşe şiddet uyguladıktan sonra pişmanlık duymaları ile TCAÖ'den aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların egzo düzey özellikleri açısından bakıldığında, cezaevine girmeden önceki algılarına ilişkin veriler olmadığı için yapılan yorumlar sınırlı kalmaktadır. Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin, eşlerine şiddet uyguladıktan sonra yardım alma durumları ve tahliye sonrası gereksinim duydukları hizmetlere ilişkin görüşleri açısından TCAÖ'den alınan puan ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran makro düzey özellikleri, sosyal çevrenin verdiği tepki, mahallede kadınların dövülmesine ilişkin görüşler, inanç ve değerlerin eşe şiddet uygulamadaki etkisine yönelik görüşlerindeki farklılıklar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

BÖLÜM 5

TÜRKİYE’DE EŞİNE ŞİDDET UYGULAYAN ERKEKLERE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ

5.1. Modelin Amacı

Bu araştırmanın özgün yanı, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkeklerin genel özelliklerini, şiddet davranışlarını etkileyen toplumsal cinsiyet algılarını, toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özelliklerini, cezaevi süreçlerini ve gereksinim duydukları hizmetlere ilişkin görüşlerini belirleyerek bu bilgilere dayalı olarak geliştirilmiş ve odağı eşine şiddet uygulayan erkekler olan bir model önerisi sunmasıdır. Araştırma sonucunda eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerle ilişkin elde edilen bilgiler araştırmacının değerlendirmesinden geçirilmiş ve araştırmanın kuramsal yaklaşımı olan ekolojik kurama dayalı, Türkiye için uygun olduğu düşünülen bir model önerisi tasarlanmıştır. Bu model önerisinin amacı; en genelde, eşine şiddet uygulayan erkek şiddetini engellemek için koruyucu-önleyici ve şiddetin sürmesinin önüne geçebilmek için ise psiko-sosyal iyileştirme hizmetlerinin sunulmasıdır. Bu kapsamda yapılan öneriler; ekolojik kuramın mikro, mezo, egzo ve makro düzeylerindeki politika ve uygulamalarını içermektedir. Bu bağlamda genelci sosyal hizmet yaklaşımının bütünlükçü bakış açısından da yararlanılmaktadır. Çünkü genelci sosyal hizmet “çevresi içinde birey” anlayışına dayalı olarak, müracaatçı sistemleriyle mikro, mezo, makro her düzeyde çalışmalar yapmaktadır (Özbesler ve Bulut, 2013, s. 99).

Eşine şiddet uygulayan erkeklerle, daha genelde ise aile içi şiddet sorunsalına ilişkin bir model önerisi sunmadan önce Türkiye’de hâlihazırda bu konudaki

yasal düzenlemelere ve hizmetlere ilişkin kısa bir değerlendirme yapmanın uygun olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'deki mevcut sistem, şu anki durumuyla değerlendirilecek olursa, şiddet ortaya çıktıktan ve yasal düzleme taşındıktan sonraki düzenlemeleri içermektedir. Her ne kadar yasal düzenlemeler (Uluslararası İstanbul Sözleşmesi, CEDAW, 6284 Sayılı Kanun) imzalanmış ve düzenlenmiş olsa da hizmet sunumu açısından kimi güçlüklerin yaşandığı ve hizmet işlevselliğinin yeterince sağlanamadığı görülmektedir. Araştırmanın eşine şiddet uygulayan erkekler odağından bakılacak olursa, erkek eşine şiddet uyguladıktan sonra polis ya da jandarma karakoluna alınmakta ve daha sonra mahkeme kararıyla kişi hakkında hüküm kurulmakta ve çeşitli tedbir kararları uygulanmaktadır. Bu tedbir kararları arasında, evden uzaklaştırma, eşe ve çocuklara yaklaşmama, silahı varsa bırakma, öfke kontrol eğitimine katılma vardır. Aile mahkemesi tarafından alınan tüm kararlar ŞÖNİM'e gitmektedir. Mahkemenin aldığı "öfke kontrol eğitimi alması" hükmü görüldükten sonra dosya hemen ŞÖNİM'e bağlı öfke kontrol birimine yönlendirilmektedir. Türkiye'de şu an için bu hizmet sadece Ankara'da uygulanan ve iki sosyal hizmet uzmanı tarafından gerçekleştirilen grup çalışması ağırlıklı uygulamalar şeklindedir. Mahkeme kararıyla sekiz hafta süren grup çalışmasına katılması gereken eşine şiddet uygulayan erkeklerin katılım durumları çalışma sonunda mahkemeye sosyal inceleme raporu olarak sunulmaktadır. Erkeğin grup çalışmasına katılmaması ya da tekrar şiddet davranışında bulunması halinde para cezası ya da zorlayıcı hapis cezası verilmektedir.

ŞÖNİM oluşturulma amacı ve yönergesi incelendiğinde şiddetin çok boyutlu yapısına vurgu yapan ve farklı bakanlıkların eşgüdümlü çalışmaları ile hem şiddetin etkilerini ortadan kaldırma, hem de koruyucu-önleyici hizmetler sunma boyutunda şiddete maruz kalan ve şiddet uygulayanla çalışmayı odak alıyor görülmektedir. Ancak uygulamada durum oldukça farklıdır. Mahkeme kararıyla öfke kontrol birimine yönlendirilen erkeklerle yapılan çalışmanın dışında ŞÖNİM'de şiddete maruz kalan kadınlara hizmet sunulmakta; ancak bu hizmet

bireysel danışmanlık ve sığınmaevine yönlendirme boyutunda kalmaktadır. Yasal düzenlemede olmasına rağmen şiddet uygulayan erkeklere yönelik müdahale programları ya da aile içi şiddete yönelik koruyucu-önleyici hizmetlerin sunulmadığı görülmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesindeki hizmetler çerçevesinde ele alınabilecek bir başka konu, sosyal hizmet merkezlerindeki uygulamalara ilişkindir. Toplum merkezleri ve aile danışma merkezleri kapatılarak yerlerine açılan, önce ismi sosyal hizmet rehabilitasyon merkezi sonra da sosyal hizmet merkezi olan oluşum, sorun çözücü hizmetler sunma kadar koruyucu-önleyici hizmetler de gerçekleştirme sorumluluğuna sahiptir. Ancak şu anki uygulamada sosyal hizmet merkezleri daha çok ilçe müdürlüğü gibi çalışmakta ve yazışma işlerini üstlenmektedir. Bu da, sosyal hizmetin koruyucu-önleyici işlevselliğini yerine getirememesi ve sorun ortaya çıktıktan sonra da etkili müdahaleler gerçekleştirmede zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde ayrıca Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu zamanında hayata geçirilen Alo 183 Sosyal Destek Hattı'ndan bahsedilebilir. 2002 yılından beri aile içi şiddet başta olmak üzere pek çok konuda danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunmak ve acil müdahaleler gerçekleştirmek amacıyla yapılandırılan hat, şu anki koşullarda etkili uygulamalar gerçekleştiremediği söylenebilir. Tek bir merkez üzerinden hizmet sunulmaya çalışılmakta, ihbar telefonlarında detaylı bilgi talebinde bulunulmakta bu da ihbarda bulunan kişiyi kaygılandırmakta, hat başındaki personelin bilgi ve deneyimiyle bağlantılı çeşitli sorunlar yaşanabilmektedir. Bu güçlüklerin ortadan kaldırılabilmesi için yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğu açıktır.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde eşine şiddet uygulayan erkeklere yönelik gerçekleştirilen çalışmalar denetimli serbestlik ve ceza infaz kurumları bünyesindeki uygulamaları kapsamaktadır. Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı bünyesinde öfke kontrol seminerleri

verilmektedir. Ceza infaz kurumlarında isteğe bağlı katılım gösterilen öfke kontrol grupları ve aile eğitimi seminerleri verilmektedir.

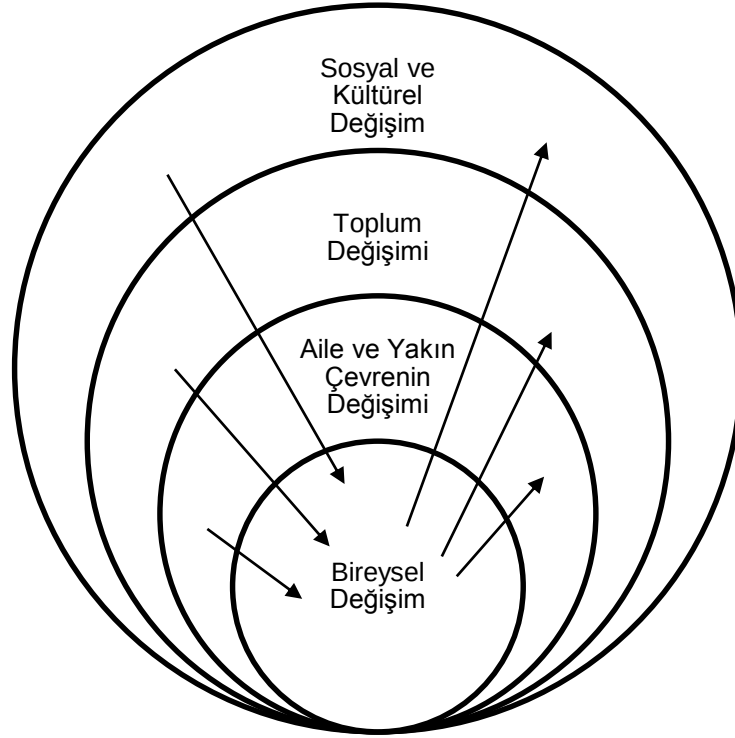
Adalet Bakanlığı Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı'na bağlı Koruma Kurulları ve Mağdur Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü bünyesinde *“yeniden suç işlemenin önlenmesi ve suçtan zarar görenlere verilen zararın telafi edilmesinde önemli görevleri olan koruma kurulları; suçtan zarar görenler ile ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülere ‘yardımcı olmak’ üzere”* (http://www.cteds.adalet.gov.tr/menusayfaları/ds_hakkında/korumakurulu/korumakurulu.htm. 29.05.2015) çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Ancak sunulan hizmetlerin detaylarına ilişkin bilgi oldukça sınırlıdır.

Şiddet uygulayanların dışında ise, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde 2013 yılında kurulan Mağdur Hakları Daire Başkanlığı'nda suç mağdurlarının yaşadıkları zorluklarda onlara destek olmak ve rehberlik hizmeti sunmak gibi hizmetlerin planlandığı Mağdur Hakları Kanun tasarısı üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Bu nedenle henüz herhangi bir hizmet sunulmamaktadır.

Türkiye'deki sistem, gerçekleştirilen uygulamalarla birlikte değerlendirildiğinde yasal düzenlemede gerekli hizmetler tanımlanmış olsa da uygulamada ciddi sorunlar yaşandığını ve etkili çalışmaların gerçekleştirilemediği görülmektedir. Bu durum, Türkiye açısından eşine şiddet uygulayan erkeklere yönelik çeşitli hizmetlerin hem sorun çözücü hem de koruyucu-önleyici boyutta yeniden gözden geçirilmesini ve etkili bir modelin hazırlanmasını gerektirmiştir.

Araştırma bulgularından ve Türkiye'deki sistem üzerinde yapılan değerlendirmeden sonra, eşine şiddet uygulayan erkeklere yönelik olarak ekolojik kurama dayalı önerilen modelin temel düzeyleri Şema 7'de gösterildiği gibidir. Düzeyler arası geçişler, iletişim ve etkileşimler vardır. Bir düzeyde gerçekleşen değişim ve gelişim diğer düzeyleri de etkilemekte ve etkileşimlerden etkilenmektedir.

Şema 7: Ekolojik Kurama Dayalı Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler İçin Önerilen Modelin Temel Düzeyleri

Mikro düzeyde bireysel değişim ile belirtilmek istenen; eşine şiddet uygulayan erkeğin toplumsal cinsiyet algısının, şiddet algısının ve şiddet davranışının değişmesidir. Ayrıca eşine şiddet uygulama riskini arttıran alkol-uyuşturucu kullanım sorununa, varsa çocukluk dönemi travmalarına, varsa tanı almış psikolojik hastalığına ilişkin psiko-sosyal iyileştirme hizmeti sunulması gerekmektedir. Bu bağlamda önerilen hizmetler, ilgili bakanlıklar altında ayrıntılarıyla ele alınmaktadır.

Mikro düzeyde ayrıca eşin yani kadının değişimine yönelik de öneriler sunulmaktadır. Eşine şiddet uygulayan erkeğin değişim alanlarına paralel olarak, kadının toplumsal cinsiyet algısının, şiddet algısının ve şiddet davranışı karşısındaki tutum ve davranışlarının değişmesi amaçlanmaktadır. Bu açıdan

kadının, hakları konusunda bilgilendirilmesi, kaynaklara erişiminin kolaylaştırılması ve güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

Bu bağlamda mikro düzeyde gerçekleştirilmesi önerilen müdahaleleri üç başlık altında ele almak mümkündür. Bunlardan ilki, tedaviyi ve psiko-sosyal iyileştirmeyi kullanarak müdahalelerde bulunmaktır. Bu kapsamda, şiddet uygulayanlara, şiddete maruz kalanlara, davranış sorunu olan adölesanlara yönelik programlar, bireysel danışmanlık ve vaka yönetimi, denetimli serbestlik programları, alkol-uyuşturucu madde kullanım sorunlarının tedavisi gerçekleştirilebilir. Bir diğer müdahale yöntemi, eğitimsel geliştirme çalışmalarını içermektedir. Toplumsal cinsiyet, cinsellik, insan hakları, şiddetin etki ve sonuçları konularında bilgilendirmenin yanı sıra akademik zenginleştirme programları da yaygınlaştırılmalı ve katılım desteklenmelidir. Mikro düzeyde ön plana çıkan bir başka alan, beceri geliştirmedir. Bu programlar kapsamında, farklı yaş gruplarındaki çocukların gelişim dönemi özellikleri de göz önünde bulundurularak sorun çözme, etkili iletişim, öfke kontrolünü sağlama becerilerini geliştirmeye yönelik okul temelli çalışmalar yapılandırılmalıdır. Yetişkinler için de benzer programların yapılandırılması gerekmektedir.

Mezzo düzeyde, ailenin ve yakın çevrenin iletişim ve etkileşim kalıplarının, toplumsal cinsiyet ve şiddet algılarının değiştirilmesi, aile içi ilişkinin geliştirilmesi, çatışma çözme yöntemlerinin öğretilmesi, aile üyelerinin şiddet sorunsalında sorumluluk almaları ve anlaşmaya varmalarının sağlanması amaçlanmaktadır. Mahallede yaşayan ailelerde, şiddet, bir insan hakları ihlali olarak görülmeli ve yasal yollarla önlenir olmalıdır. Mezzo düzeyde de beceri geliştirme önemli bir alandır. Eş ve ebeveyn becerileri eğitimi, danışmanlık, okul-aile işbirliğinin sağlanması ve ebeveyn katılımının artırılması gibi konular bu kapsamda ele alınabilir. Ayrıca mezzo düzeydeki müdahaleler açısından ev ziyaretleri, grup odaklı sosyal hizmet uygulamaları ve çok boyutlu hizmet yapılması etkili müdahale yöntemleridir. Ailelere yönelik düzenli ev ziyaretleri gerçekleştirilmesi, gündüz bakımının yaygınlaştırılması, engelli ve yaşlılar için multidisipliner müdahale ekibinin oluşturulması ve ailelerin desteklenmesi,

mezzo düzeyde ailelerin güçlüklerini profesyonel anlamda üstlenmek ve şiddete yol açacak olası riskleri engellemek açısından oldukça önemlidir. Bunun yanında, aile terapisi ve risk altındaki ailelere ek destekler de bu kapsamda değerlendirilebilir.

Egzo düzeyde, sosyo-ekonomik durumu, hizmet ve politikaları kapsayan toplum değişimi ve gelişimi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, sorunlara zemin hazırlayan ekonomik kaynakların, şiddet sorununun sürmesine ve artmasına neden olan politika düzenlemelerinin ve sorunu önleme-ortadan kaldırma noktasında yetersiz kalan hizmetlerin, bilimsel analizle değiştirilmesi ve geliştirilmesi sağlanmalıdır. Güçlendirme, kurumsal reformlar, toplum güvenliğini artırmaya yönelik stratejiler ve özel hizmetler egzo düzeyde ele alınabilir. Etkin işleyen yardım ve destek hatlarının (Alo 183'ün güçlendirilmesi gibi) yapılandırılarak şiddetin bildirilmesinin yanında, eş ve ebeveyn danışmanlığı yapılması açısından da kullanılabilir. Ayrıca hizmet ve politikaların, izleme ve takibinin yapılması da egzo düzeyde ele alınan konulardandır. Kadın hakları dahası insan haklarına dayalı hizmet ve politikalar üretilmesi amaçlanmalıdır. Toplum bunu talep eder hale gelmelidir. Bunun için de makro düzeydeki değişim ve gelişmelere ihtiyaç vardır.

Makro düzeyde, şiddete zemin hazırlayan kökleşmiş geleneksel değerlerin, inançların, gelenek-göreneklerin ve medyanın değişmesi ve gelişmesi amaçlanmaktadır. Diğer düzeydeki değişimlere oranla uzun vadeli düzenlemelerin, toplumun her birimini, düzeyini, kurumunu kapsayacak şekilde örgütlenmesi gerekmektedir. Sosyal adaletin sağlanması, yoksulluk ve işsizlikle mücadele, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama ve yaygınlaştırma, eğitim ve adalet sisteminin gözden geçirilmesi, yasal düzenlemeler, medya ve toplum temelli kampanyaların gerçekleştirilmesi makro düzeydeki müdahalelerden bazılarıdır. Bunların yanı sıra, ev-okul ortaklı programlar; okul sonrası programlar; okul-işyeri ve toplum temelli şiddet farkındalığı, şiddetten koruma, etkili iletişim, çatışma çözme, öfke kontrolü, sağlıklı partner ilişkisine yönelik beceri geliştirme programları; işsizliğe yönelik eğitim ve iş alanı yaratma;

istenmeyen gebelikleri azaltma; yüksek riskli grupların (yoksulluk, sosyal dışlanma, işsizlik, engellilik, etnik azınlık vb.) belirlenmesi ve uygun programlar geliştirilmesi; toplum güvenliğini geliştirecek stratejiler (suçu azaltma, güvenli fiziksel çevre yaratma vb.); alkol ve uyuşturucu kullanımını azaltacak makro politikalar oluşturma; medya şiddetini azaltma (haberler, diziler, çeşitli programlar, filmler, bilgisayar oyunları vb. gözden geçirilmesi ve düzenlenmesi), medyayı şiddeti önlemede ve şiddete maruz kalma durumunda alınacak hizmetler ve haklar konusunda bilgilendirmede aktif olarak kullanmak makro düzey değişime ilişkin müdahalelerdendir.

Her bir düzeyde meydana gelecek değişim ve gelişim, sistemler arası değişimlerin de yaşanmasına neden olacağından tek bir düzeyden değil de tüm düzeylerden başlayan bir iyileştirmenin sağlanması gerekli ve son derece önemlidir.

Odağında eşine şiddet uygulayan erkek olan bu model önerisinin aslında kadınları, çocukları, engellileri, yaşlıları, kısacası tüm grupları kapsayan bir şekilde hayata geçirilmesinde yarar vardır. Çünkü değişim, çok boyutlu ve ilişkiseldir.

5.2. Modelin Dayandığı Temel İlkeler

Türkiye'deki mevcut sistem üzerinde yapılan değerlendirme ve araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında eşine şiddet uygulayan erkeklere yönelik önerilen modelin dayandığı temel ilkeler şöyle belirtilebilir;

- İnsan haklarına (özelde kadın ve çocuk hakları) dayalı yaklaşım,
- Sosyal adalet ve toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışı,
- Şiddetsiz ve eşitlikçi bir toplum yapısı için bireysel ve kolektif güçlenme,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı iyi yapılandırılmış, gerçekçi ve uygulanabilir çok boyutlu politika ve hizmetler,
- Koruyucu-önleyici-tedavi edici hizmetleri bir arada sunmak,

- Yerleşik, ayrımcı, dışlayıcı, ötekileştirici, şiddet içerikli söylemlerin, sosyal norm ve değerlerin değiştirilmesi için bilinç yükseltme,
- Yerel çalışmaya/mahalle örgütlenmesine önem ve öncelik vermek,
- Ulusal düzeyde fakat uluslararası etki, ortaklık ve desteklere açık, kurumsal, çok yönlü, boyutlu, çok unsurlu ve sürekliliği olan müdahale süreci oluşturmak.

5.3. Hizmet Modelinin Geliştirilmesinde Araştırmanın Öne Çıkan Bulgularının Değerlendirilmesi

Eşine şiddet uygulayan erkeklere sunulması gereken hizmetler tartışılır ve bir model önerisi oluşturulurken, araştırmanın kimi bulgularının öne çıktığı görülmektedir. Bu bulgular ışığında model önerisi altında uygun hizmetlerin sunulması yararlı olacaktır.

Üzerinde durulması gereken ilk konu, eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin ekonomik, sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında bir bütün olarak erkeklerden farklı özellikler taşımadıklarıdır. Yani erkek her ekonomik düzeyde, her sosyal ortamda, her eğitim düzeyinde, her yaşta vb. şiddet uygulayabilmektedir.

Araştırma kapsamında ortaya çıkan bir başka önemli bulgu, erkeklerin söyleminden “kadına yönelik şiddetin toplumsal meşruiyetini” çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Araştırma kapsamında; “*Mahallenizde kadınların dövülmesi nasıl karşılanır?*” sorusuna erkekler ilk yanıt olarak; “*kadınların dövülmesi iyi karşılanmaz*” olarak yanıt veriyor ve hemen ardından ekliyorlar; “*dışarıda dövülür mü hiç, gitsin evinde ne yaparsa yapsın derler*”. Oldukça çarpıcı nitelik taşıyan bu bulgu, sorunun toplumsal niteliğini işaret etmekte ve bütüncül bakış açısıyla yaygın koruyucu-önleyici hizmetler geliştirmenin gerekliliğini bir kere daha vurgulamaktadır. Geliştirilecek hizmetlerin kurumsal niteliği, yaygınlığı ve kapsamının geniş olması ve sürekliliğinin bulunması önem arz etmektedir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerin, eşleri ile ilişkilerinde öfke kontrol sorunu olduğu görülmektedir. Ancak aynı erkeklerin cezaevinde kendi aralarındaki güç ilişkisi ve ona uygun güç hiyerarşisi oluşturdıkları; bu duruma uygun davranış kalıpları geliştirdikleri için bir öfke kontrol sorunu yaşamadıkları da görülmektedir. Kısacası söz konusu sorun sadece sıradan bir öfke kontrol sorunu değil, erkeğin şiddetini meşru gören toplumsal cinsiyet algısıdır. Hizmet modelinin algının dönüşümüne ilişkin esasları içermesi büyük önem arz etmektedir.

Eşine şiddet uygulayan erkeklerde ve aslında genel olarak erkeklikte “kadın üstünde tahakküm kurma” düşüncesinin baskın olduğu görülmektedir. Duygusal, sosyal, cinsel, fiziksel, ekonomik şiddet, kadın üstünde kurulan tahakkümün türevleri olarak ortaya çıkmaktadır. Kadının özel ve kamusal alanda kendini oluşturmak, yenilemek ve geliştirmek için attığı her adımda erkek tahakkümü ve şiddetinin farklı türleriyle mücadele etmek zorunda kaldığı görülmektedir. Hatta erkek daha da ileri giderek sadece “evdeki kadını” değil kadınların bir bütün olarak mücadelesini, kamusal alanda güçlenmesini kendi erkek tahakkümüne risk saymaktadır. Erkeklerin bir başka yorumu erkeklik tahakkümünün kadın mücadelesi karşısındaki aczini işaret etmektedir; *“Bayanların toplu yürüyüşü ve bizler için konuşmaları oluyor. Daha da sinirleniyoruz. Halay falan çekiyorlar sinirleniyoruz.”*

Kadın üstünde erkek tahakkümünün bu denli yaygın ve derin olması, sorunun yine toplumsal niteliğine işaret etmektedir. Elbette burada kadının güçlendirilmesi esastır. Ancak bunun yanında erkeğin sınırlandırılması, erkek tahakkümünün meşruiyetinin doğduğu koşulların farklılaştırılmasının oldukça önemli olduğu görülmektedir. Yazılı-görsel medya, sivil toplum kuruluşları, çalışma yaşamı ve dolayısıyla meslek odaları ve sendikaların kanaat oluşturmadaki tartışmasız rolleri, geliştirilecek hizmet modelinde göz önüne alınmalıdır.

Öne çıktığını gördüğümüz bir diğer kritik ve risk oluşturan bulgu ise; eşine şiddet uygulamaktan hüküm almış erkeklerin –kiminin eşini öldürmüş olmasına rağmen- şiddet uyguladıklarını inkâr etmeleri olmuştur. Bu erkeklerin böylesine vahim ve nesnel bir durumu dahi inkâr etmiş olmaları tekrar şiddet uygulama risklerini de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda araştırmaya katılan erkeklerin sorulara verdikleri yanıtlarda öz farkındalıklarının oldukça düşük olduğu göze çarpmaktadır: *“Cezaevinde şiddet davranışını değiştirmek için her hangi bir hizmet alıyor musunuz?”* ve *“Cezaevinden çıktıktan sonra ne tür hizmetler olsa tekrar şiddet uygulamayacağınızı düşünüyorsunuz?”* sorularına *“Şiddet davranışım yok”* yanıtını verenlerin oranı oldukça yüksektir. Bunun yanında, bu erkekler doğrudan kendileriyle ilgili herhangi bir değişikliğe ihtiyaç olmadığını belirtirken; mekânsal, iş yaşamı vb. değişikliklerin yeterli olacağını dile getirmektedirler.

Bu açıdan değerlendirildiğinde model önerisinde sunulacak hizmetler açısından iki başlık öne çıkmaktadır. Birincisi, cezaevi süreci sonrasında bu erkeklerin uygun bulunan hizmetleri edinmelerinin yasal zorunluluk haline getirilmesidir. Gerekli güvenlik önlemleri risk grubundaki kadınların talepleri olmaksızın alınmalıdır. İkincisi, şiddet uygulayan erkeğin uyguladığı şiddet ve sonuçlarıyla yüzleşmesi, bu yönde farkındalığının gelişmesi için sunulması gereken psikososyal hizmetleri içermektedir. Bireysel ve grup görüşme/terapi, bireysel/aile danışmanlığı, evliliğe hazırlık eğitimleri vb. hizmetler bu kapsamda verilmelidir.

Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin “inkâr” algısının yoğun olduğu, şiddeti günlük, olağan iletişim-pekiştireç biçimi olarak gördükleri ve şiddeti normalleştirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan eşine şiddet uygulayan erkeklerin önemli bir kısmı, eşlerini sevdiklerini söylemektedir. *“En ufak bir tartışmayı kadına yönelik şiddet sayıyorlar, polise gidiyorlar. Polis de gelip dört duvar arasında olan şeyin hesabını soruyor”* diyen erkek, eşinin onu çok kızdırdığı için *“sadece birkaç tane vurdum o kadar”* diye bitiriyor sözünü. Burada yine kadının güvenliği-erkeğin sınırlandırılması, kadının güçlendirilmesi-erkeğin

tahakkümünün kırılması, kadına yönelik şiddet karşıtı haklar-sorumluluklar-farkındalığın gelişmesini sağlayan bir hizmet modeli ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Erkeklik inşası rasyonel ve eşitlikçi esaslara değil de; güç, şiddet, tahakküm üzerine kurulu olduğundan, erkekler herhangi bir nedenle bu inşanın sorgulanmasını, dönüştürülmesini erkekliklerine saldırı olarak algılamaktadırlar. Hatta cezaevi sürecinde ve sonrasında verilmek istenen psikososyal desteği dahi “*erkeklikten ödün vermek*” olarak algılamakta ve reddetmektedirler. Hizmet modelinde gerekli görülen psikososyal hizmetlerin yasal güvenceye alınarak, ilgili kurumların işbirliklerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

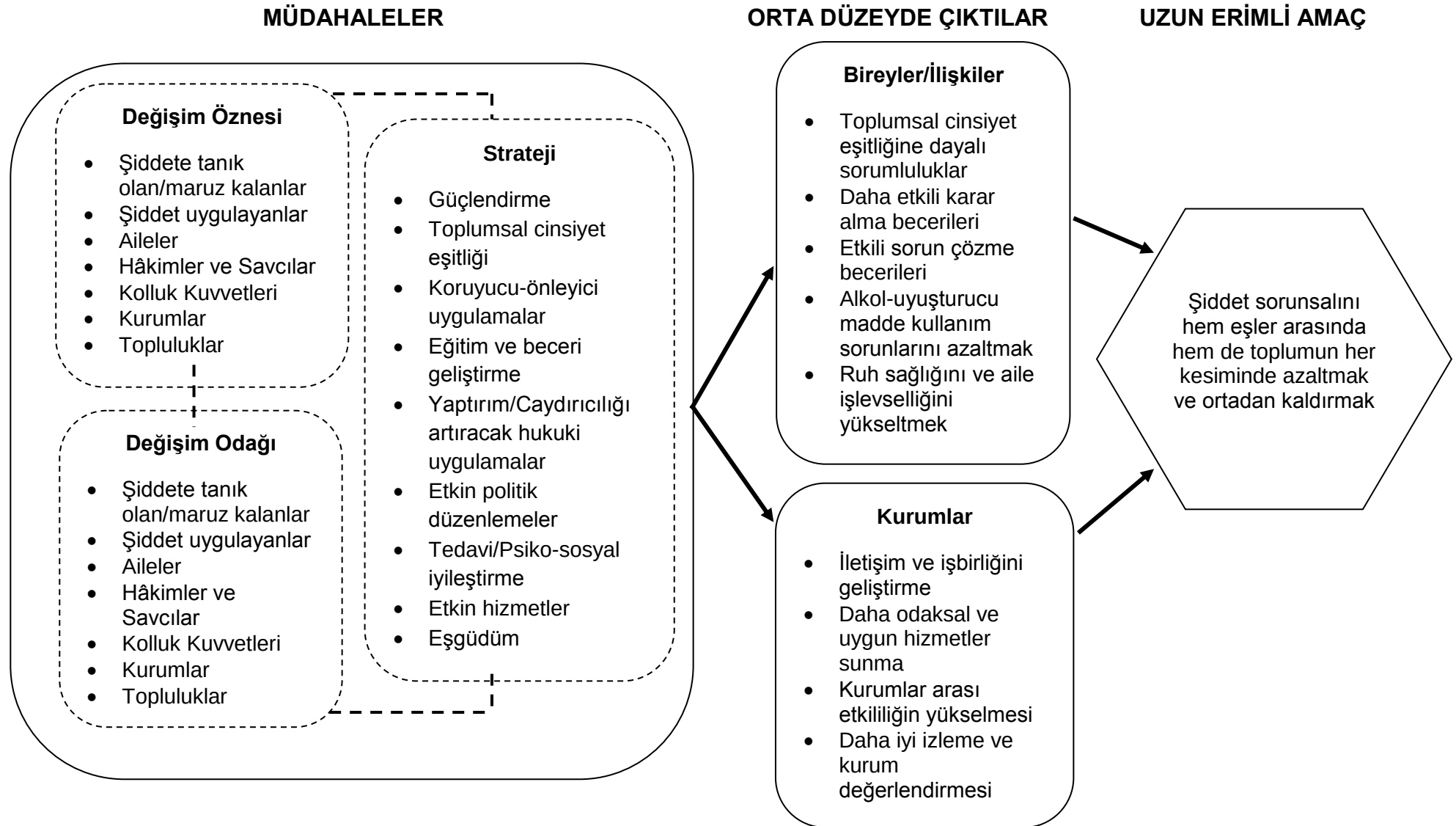
Eşine şiddet uygulayan hükümlü erkeklerin sorun çözme becerilerinin düşük olduğu, konuşarak anlaşmaya dayanan iletişim biçimlerinin “*karşılarındaki kişinin özelliklerine göre*” şiddete dönüşebileceği anlaşılmaktadır. Ekolojik yaklaşım ve güçlendirme perspektifi doğrultusunda bu erkeklerin sorun çözme, iletişim becerilerini arttırmak ve pozitif başa çıkma mekanizmaları geliştirmelerini sağlamak hizmet modelinin kapsamına alınmaktadır.

Erkek şiddeti sonucu hayatını kaybeden kadınların önemli bir kısmının geçmiş şiddet hikâyelerinin olduğu, ölüm tehdidi aldıkları ve arkadaş, akraba ve resmi kurumlar başta olmak üzere güvenliğinin tehlikede olduğu bilgisini verdiği fakat gerekli önlemlerin alınmadığı görülmektedir. Bunun yanında eşine şiddet uygulayıp cezaevine girmiş erkeklerin önemli bir kısmı şiddetin, şiddet uygulanan kadının suçu olduğunu düşünmekte ve “*çıkınca yarım kalan işimi tamamlayacağım*”, “*o beni buraya soktu, her şeyimden kopardı, ben bunun hesabını sormaz mıyım!*” gibi yorumlarla cezaevi sonrası şiddet davranışını sürdüreceklerini çok açık beyan etmektedirler. Oluşturulan model kapsamında kadının güvenliği için şiddet uygulayan veya bu yönde risk oluşturan erkeğe uygulanacak yasal ve polisiye tedbirlerin ve cezaevi sürecindeki psikososyal müdahalelerin oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bu tedbirlerin ve müdahalelerin, bireyselleştirilmiş ve bütüncül şekilde oluşturulması yerinde olacaktır.

Eşine şiddet uygulama gerekçesiyle hüküm almış erkekler yaşadıkları bu süreci “*dünyam yıkıldı*” gibi söylemlerle tanımlamaktadırlar. Özellikle çocuklarından ayrı kalmakta zorlandıkları ve çocuklarını çok önemsedikleri görülmektedir. Şiddet uygulayan erkeklerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin, güçler perspektifi doğrultusunda güç noktası olarak değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. “*Dünyam yıkıldı*” diyen erkeğin dünyasının yeniden tesis edilmesinde sevgi, sorumluluk örgüsüyle çocuk üzerinden oluşturmak yararlı olacaktır.

Bu temel ilkeler ve araştırma bulguları çerçevesinde yapılandırılan model, Mears (2003)’ın modelinden de yararlanılarak, Şema 8’de gösterildiği gibidir;

Şema 8: Ekolojik Kurama Dayalı Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler İçin Önerilen Model

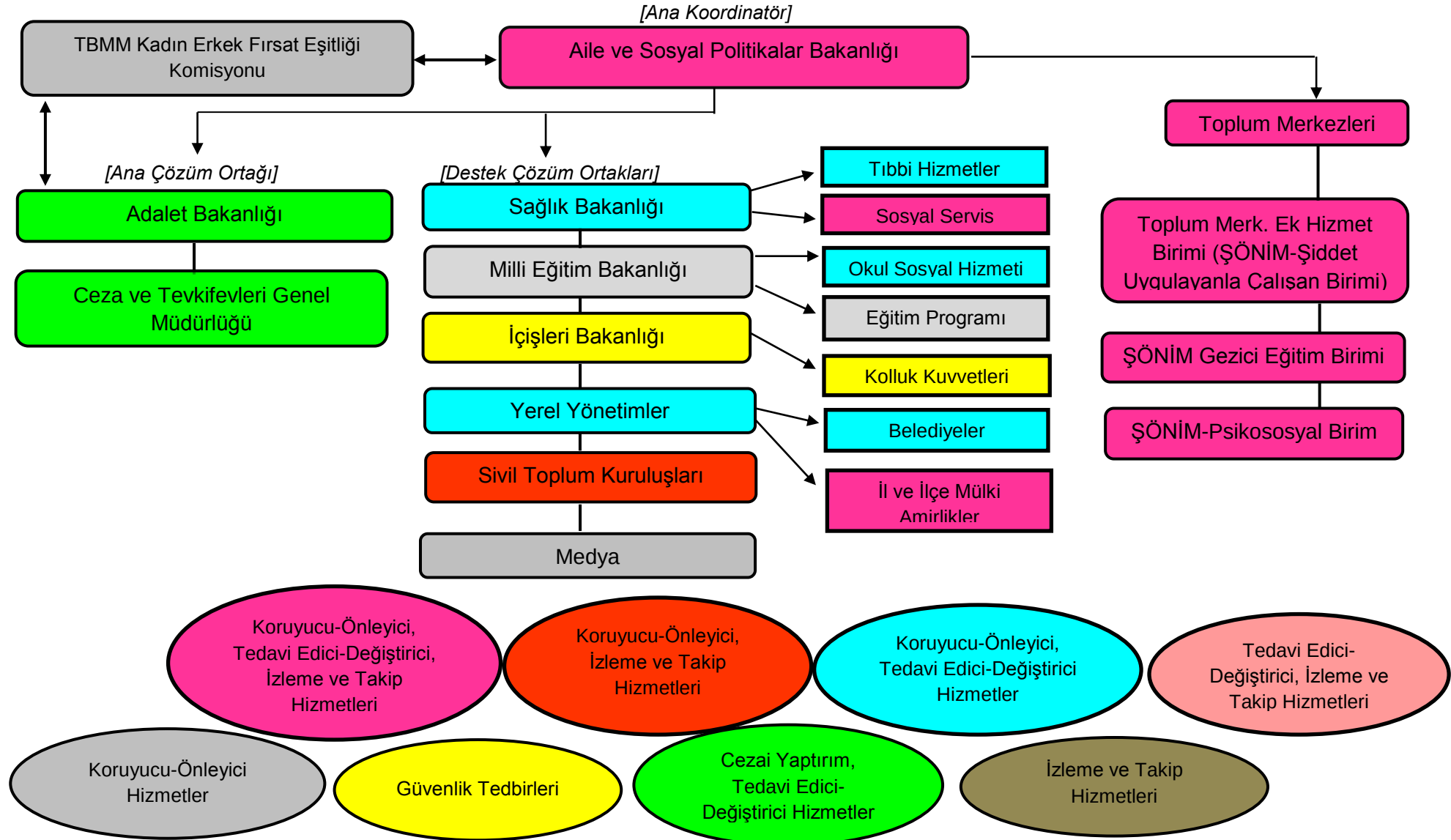
Ekolojik kurama dayalı eşine şiddet uygulayan erkekler için önerilen modelde değişimi gerçekleştirecek aktörler de değişim odağı da aynıdır. Mikro, mezo, egzo ve makro düzeydeki tüm özneleri ve odakları ele alan modelde kişiler, aileler, kurumlar ve toplum üzerinden değişim sağlanması amaçlanmaktadır. Değişim stratejisi; güçlendirme, toplumsal cinsiyet eşitliği, eğitim ve beceri geliştirme, caydırıcılığı arttıracak hukuki uygulamaların düzenlenmesi, etkin politik düzenlemelerin hayata geçirilmesi, psiko-sosyal iyileşme, etkin hizmetler üretme ve kurumlar arası işbirliğidir.

Bu müdahalelerle ortaya çıkması hedeflenen çıktılar, bireyler ve kurumlar bünyesinde ele alınabilir. Bireyler ve ilişkiler düzeyinde toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı sorumluluklar, daha etkin karar alma ve sorun çözme becerileri, alkol-madde kullanım sorunlarının azaltılması, ruh sağlığı ve aile işlevselliğini yükseltilmesi gibi orta düzeyli sonuçlar hedeflenmektedir. Kurumlar bünyesinde ise, iletişim ve işbirliğini geliştirme, daha odaksal ve uygun hizmetler sunma, kurumlar arası etkililiğin yükselmesi, daha iyi izleme ve kurum değerlendirmesi gerçekleştirilmesi gibi orta düzeyli sonuçlara ulaşılması hedeflenmektedir.

Bu müdahalelerin ve orta düzey çıktılarının birleştiği nokta, modelin nihai amacı olan uzun erimli amacını yani şiddet sorunsalını hem eşler arasında hem de toplumun her kesiminde azaltmak ve ortadan kaldırmaktır. Bu araştırmada söz konusu amacı gerçekleştirmek üzere yerel çalışmalar odağında bir dizi düzenleme planlanmıştır. Çünkü şiddeti önlemek veya süregelen şiddetin önüne geçebilmek, koruyucu-önleyici faaliyetleri hayata geçirebilmek için yerel çalışmalar tartışılmaz bir öneme sahiptir. Toplumsal cinsiyet rollerinin ve dolayısıyla şiddetin üretildiği mahallelerde kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı, engelli vb. gruplara doğrudan yaşam alanlarında hizmetler vermek, şiddet sorununun filizlendiği sosyo-ekonomik koşulları daha yakından tanımak ve anlamak; ihtiyaç kesimlerinin güçlü-güçsüz yanlarını keşfetmek, uygun hizmetleri bulmak için mahallelerde konuşlanmış kurumsal faaliyetler çözüme ilişkin kritik öneme sahiptir.

Şiddet sorununun diğer sosyal sorunlarla giriftleşmiş karmaşık bir yapısı olduğu araştırmanın birçok yerinde aktarılmaktadır. Yine bu çerçevede çözüm sürecinin de çok yönlü olması gerektiği dile getirilmektedir. Çözüm sürecinde uygulanacak bütün palyatif ve tek soruna odaklanmış uygulamaların yetersiz kalacağı gibi dengesiz bir gelişimi beraberinde getirebileceği de bir gerçektir. Bu doğrultuda geliştirilen hizmet modelinin eşine şiddet uygulayan erkekler üzerine odaklanmayla birlikte aile, kadın, çocuk, yaşlı, engelli gibi diğer ihtiyaç kesimlerine de hizmetler sunabilecek bir model olması üzerinde çalışılmıştır. Bu doğrultuda “toplum merkezi” yapısı toplumun tüm ihtiyaç kesimlerine, dezavantajlı kesimlere ulaşmak ve çalışmalar yapmak, mahalle örgütlenmesini sağlamak için yukarıda belirtilen esaslara ve hizmet modeline uygun sosyal hizmet kurumu olarak ön plana çıkarılmıştır. Bu yöneliş, şiddet uygulayan erkeklere yönelik hazırlanan modelin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı başta olmak üzere birçok bakanlığın kolektif çalışmasını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle ilerleyen bölümlerde her bir bakanlık için model kapsamındaki öneriler belirtilmiştir.

Şema 9: Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Yönelik Hizmet Modelinde Kurumlararası İşbirliği

Eşine şiddet uygulayan erkeklere yönelik hizmet modelinde kurumlararası işbirliği oldukça önemlidir. Hangi kurumun hangi boyutlarda sürece katılması gerektiği ve ne tür hizmetlerle sürecin işlevselliğinin sağlanacağına ilişkin detaylı açıklamalar her bir kurum/yapı bünyesinde aşağıdaki gibi özetlenebilir.

5.4. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Tarafından Yapılması Gerekenler

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yapması gerekenler, sorunun çözümü ve koruyucu-önleyici müdahalelere ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Eşine şiddet uygulayan erkeklere hizmet vermek üzere; ülke genelinde, bölgesel farklılıklara uygun oluşturulan toplum merkezlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Sınırlı sayıda ve sınırlı hizmetle de olsa Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne bağlı faaliyetlerini sürdüren Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) yaygınlaştırılarak ve sunduğu hizmetleri ihtiyaca uygun şekilde çeşitlendirilerek istenilen yapıya ulaşılabilir. Bu kapsamda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yerine getirilmesi gereken işlevler şöyle sıralanabilir;

- Mikro, mezzo, egzo ve makro düzeyde çalışmalar yürütebilmesi,
- Bireyi sosyal çevresi içinde, çok boyutlu ve bütüncül bir şekilde ele alan ekolojik yaklaşıma elverişli olması,
- Sosyal politika üreten rolü olması (hizmet modelinin kurumsal, standart, süreklilik arz eden bir yapıda olabilmesi için sosyal politika kapsamında yer alması önem arz etmektedir),
- Kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı, engelli, yoksul, lgbti'ler gibi toplumun her kesimine yönelik hizmetler sunuyor olması,
- Teşkilat yapısının hizmet modeline uygun olması (toplum merkezleri, ŞÖNİM'ler),
- Model kapsamında önerilen hizmetlerin sunumu konusunda eğitilmiş personel yapısının olması, hizmet içi eğitimlerle bu ihtiyacın giderilmesi,

- Yerel yapılanmalarının (toplum merkezleri, ŞÖNİM'ler) bulunması gibi nedenlerle hizmet modelinin ana koordinatörünün ASPB olması yerinde olacaktır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde kurulup yaygınlaştırılacak olan toplum merkezi; sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirildiği; çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık odaklı sosyal hizmetlerin sunulduğu sosyal hizmet kuruluşudur. Toplum merkezleri hizmete erişim kolaylığı esasıyla yerelerde, mahallelerde faaliyet yürüten bütüncül hizmet sunan kurumlardır. Toplum merkezleri; yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Toplum merkezleri, tüm ihtiyaç kesimlerine, dezavantajlı kesimlere ulaşmak ve hizmet sunmaktadır. Bütüncül hizmetler elbette önem arz etmektedir ancak bunun yanında toplum merkezleri bünyesinde “kadına yönelik şiddet”e odaklanmış birimlerin oluşturulması gerekliliği de görülmektedir. Aynı doğrultuda; şiddete maruz kalan kadınlara ve şiddet uygulayan erkeklerle aynı çatı altında hizmet vermek doğru olmayacağından toplum merkezlerine bağlı oluşturulan ek birimlerde eşine şiddet uygulayan erkeklerle çalışmak daha doğru olacaktır.

Buradan yola çıkarak; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne bağlı faaliyetlerini sürdüren Şiddet Önleme ve İzleme (ŞÖNİM) -toplum merkezi çatısı altında- yaygınlaştırılarak ve sunduğu hizmetleri ihtiyaca uygun şekilde çeşitlendirilerek istenilen yapıya ulaşılabilir.

ASPB, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) toplum merkezleri çatısında, yaygınlaştırılması ve işlerliğinin arttırılması bu çerçevede;

- Kadına şiddet risk haritası oluşturularak özellikle şiddetin yoğunlaştığı yerleşim merkezleri başta olmak üzere, ASPB taşra teşkilatlarında,

toplum merkezlerinin ve eşine şiddet uygulayan erkeklerle çalışmak amacıyla toplum merkezleri ek birimlerinin kurularak yaygınlaştırılması,

- Toplum merkezine bağlı faaliyet yürüten ŞÖNİM'lerin koruyucu-önleyici-tedavi edici hizmetler vermesi,
- Toplum merkezlerinde ŞÖNİM ağının ve teşkilatının güçlenmesi,
- ŞÖNİM'lerde sosyal hizmet uzmanı, psikolog, psikiyatrist, rehberlik ve psikolojik danışmanı, çocuk ve ergen psikiyatristi başta olmak üzere bir teşkilat yapısı oluşturmak,
- Bu kurumlara bağlı gezici hizmet verebilen şiddeti önleyici psiko-sosyal hizmetler sunan birimler oluşturmak. Bu birimler ekolojik model kapsamında eşine şiddet uygulayan erkeklerin yaşadıkları çevrelerde de hizmetler verebilecek şekilde oluşturulmalıdır. Şiddete yönelik şikâyet ve müracaatlarda, eşine şiddet uygulamaktan hüküm giymiş ve tahliye olmuş erkeklerle çalışmak ve izlemek amacıyla oluşturulan birimlerdir. Bu birimlerde sosyal hizmet uzmanları ve diğer profesyoneller (psikolog, psikiyatrist gibi) bulundurulmalı ve düzenli ev ziyaretleri gerçekleştirilmelidir,
- ŞÖNİM bünyesinde gezici eğitim birimleri oluşturmak; koruyucu-önleyici hizmetler kapsamında; okullarda, iş yerlerinde, kahvehane gibi eril mekânlarda eğitimler, söyleşiler düzenlemek,
- ŞÖNİM gezici birimleri bünyesinde, eşine şiddet uygulama gerekçesiyle cezaevine girmiş ve tahliye olan bireyleri sürekli izleme altında tutmak ve tahliye sonrası hizmetler (beceri geliştirme programları, iş olanakları vb.) sunmak,
- İlgili bakanlıklar ve taşra teşkilatları, il-ilçe mülki amirleri, yerel yönetim temsilcileri, üniversiteler, sivil toplum örgütleri, kanaat önderlerinden oluşan Şiddet Önleme ve İzleme Koordinasyon kurulları oluşturmak,
- Öğretmenler, polisler, askeri personel başta olmak üzere kamu hizmeti sunan personele eğitim, seminer, danışmanlık hizmeti vermek,

- Koruyucu önlemleri daha hızlı ve etkin duruma getirebilmek amacıyla Kolluk Kuvvetleri ve ŞÖNİM'ler arasında doğrudan iletişimi sağlayabilmek,
- Şiddet Önleme Merkezlerinin fiziksel ve personel yapısını birey, grup, aile görüşme süreçlerine uygun şekilde düzenlemek ve bu mesleki çalışmaları düzenli olarak yürütmek,
- Şiddete eğilimli erkeğe ve risk altındaki kadın, çocuk ve aileye yönelik planlı müdahale süreci hazırlamak ve uygulamak,
- Eşine şiddet uygulayan ve mahkemece tedbir kararı (evden uzaklaşma, çocuklara ve eşe yaklaşmama gibi) verilen erkeğin bu süreçteki gereksinimlerini belirleme ve uygun müdahalelerde (barınma olanağı, psiko-sosyal müdahale) bulunma,
- Adalet Bakanlığı ile koordineli olarak eşine şiddet uygulayan erkeğe tahliye sonrası planlı müdahale süreci hazırlamak ve uygulamak,
- Eşine şiddet uygulayan erkek ve şiddete maruz kalan kadının birlikteliklerinin sürüyor olması halinde planlı müdahale sürecine aileyi de dâhil etmek,
- Eşine şiddet uygulayan erkeklerin, şiddet uyguladıkları psikolojik, sosyal, kültürel, fiziksel dönemler ve durumlar haritalandırılmalı ve bu evredeki erkeklere (çocukluk, ergenlik, orta yaş dönemlerinde olabilir) yine ŞÖNİM'ler aracılığıyla şiddetin oluşmasını önlemeye ve rehabilite etmeye dönük psiko-sosyal hizmetler sunulmalıdır.

Ayrıca, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı faaliyet yürüten;

- Kreş ve anaokullarından başlayarak tüm eğitim içeriğinden, erkeklik rollerinin yüceltildiği masalların, oyunların, şarkıların vb. ayıklanması; ilgili personelin pedagojik eğitim süreçlerine bu yaştaki çocukların cinsiyet ve rollerle ilgili sağlıklı bilgilerin aktarılması toplumsal cinsiyet algısının gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

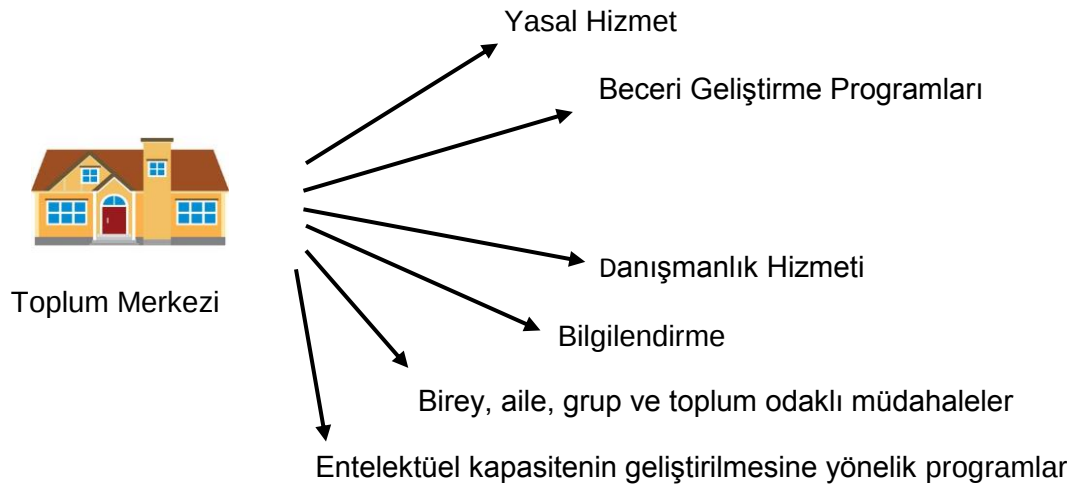
- Alo 183'ü yeniden yapılandırarak profesyonel danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verilmeli,
- Alo 183 ağının yaygınlığı artırılarak şiddetin yoğunluk gösterdiği bölgelerde etkinliği arttırılmalı,
- Alo 183'e şikâyet ve/veya müracaatlarda -gerektiği hallerde- kolluk kuvvetleriyle iş birliği halinde çalışmalı,
- Alo 183'e gelen şikâyet ve/veya müracaatlar öncelikle ŞÖNİM Gezici Birimleri tarafından yerinde incelemeli ve uygun bulunan hizmetler planlanmalı,
- Toplum merkezleri çatısından aileye verilecek hizmetler geliştirilmelidir.

ŞÖNİM'ler, aile içi şiddet konusunda hâlihazırdaki kurumlar açısından değerlendirildiğinde, gerekli iyileştirme ve güçlendirme çalışmalarıyla etkili olabilecek merkezlerdir. Ancak eşine şiddet uygulayan erkeklerin eşlerine şiddet uygulamadıkları yönündeki geleneksel toplumsal cinsiyet algısına dayanan güçlü algıları, onların bu merkezlere gelmesini engellemektedir. Ancak, toplumun her kesimindeki ailelere ulaşmak şiddetin ortaya çıkmadan önlenmesi açısından son derece önemli olduğundan ailelere destek verecek kurumların oluşturulması gerekmektedir. Yalnız bu noktada altı çizilmesi gereken önemli bir nokta, ailenin sadece geleneksel aileyi kapsamıyor oluşudur. Bu anlamda aile, belirli bir mekânı, zamanı, yaşamı, duyguları vb. paylaşan tüm fertleri ifade etmektedir. İkamete dayalı olarak belirlenecek ailelerde aile üyelerinin o bölge için belirlenen "Toplum Merkezleri"ne kayıtlarının yapılması ve düzenli görüşmelerle değerlendirmelerinin yapılması sağlanmalıdır. Bunu gerçekleştirecek meslek elemanları, en az lisans düzeyinde sosyal hizmet ve psikoloji eğitimi almış olmalıdır. Yasal konularda danışmanlık hizmeti vermek ve bilmeyen ailelerin yasal işlemlerini takip etmek amacıyla hukuk eğitimi almış personelin de bulunması gerekmektedir. Çocuk ve gençlerle uygun çalışmaları yapabilmek üzere çocuklarla çalışma bilgi ve donanımına sahip personelin (çocuk gelişimci, çocuk psikoloğu, öğretmen gibi) kurumda yer alması önemli ve

gereklidir. Aslında kurum bünyesinde her meslek grubundan profesyonellerin olması ve kendi mesleki bilgi ve becerileri çerçevesinde uygulamalar gerçekleştirmeleri, en genelde olması arzu edilen bir durumdur. Ayrıca, olası kriz durumlarında da krize müdahale edilebilecek donanımına sahip personelin olması gereklidir. Kriz anları özel anlardır. *“Kriz içindeki bireye yardım edecek personelin amacı, bireyi en kısa sürede eski yaşamına döndürmek, onu desteklemek ve güçlendirmektir”* (Erbay, 2004, s. 92).

Bölge nüfusuna göre yaygınlığı belirlenecek merkezlerin, kolay ulaşılabilir olması, herkes tarafından gidilebilir olması (vurgulanmak istenen sadece sorun ya da ihtiyaç sahiplerine yönelik olduğu algısı oluşmamasını sağlamak), hatta gidilmesi gereken yerler olarak görülmesi sağlanmalıdır. Ekonomik örgütlenme, yaygın eğitim ve toplu etkinlikler sunarak merkezin çekiciliği artırılmalı ve yurttaşların katılımı sağlanmalıdır. Bu merkezlerin ismi öneri kapsamında “Toplum Merkezi” olarak ifade edilmiştir.

Şema 10: Toplum Merkezleri

Merkezin tüm çalışanlarının (meslek elemanlarından yardımcı personele, güvenlik görevlisinden yöneticilerine kadar) insan haklarına dayalı, eşitlikçi, dikey hiyerarşiye dayanmayan bir iletişim ağı kurması ve öncelikle kendilerinin

bu konuda rol model olduklarını unutmamaları gerekmektedir. Merkezin fiziksel koşulları, bu ortamı sağlayacak yapıda oluşturulmalıdır.

Haklar konusunda bilgilendirmek, farkındalık ve bilinç oluşturmak, güçlendirmek, daha iyi hissettirmek, sorunlarla baş etme mekanizmalarını öğretmek, iletişim becerilerini güçlendirmek, ihtiyaç duyulan kaynaklara erişim konusunda kolaylaştırıcı-kaynak bulucu-aracı olmak gibi pek çok amacı karşılamak için oluşturulacak bu yapı, düzenli ziyaretlerle ve/veya ailelerin kuruma gelmeleriyle yakından takip edilip değerlendirilmelidir. Böylelikle henüz sorun oluşmadan koruyucu-önleyici hizmetler hayata geçirilebilecektir.

Ayrıca sosyal yardımların vakıflar üzerinden değil de toplum merkeziyle entegre edilerek sunulmasında yarar vardır. Bu anlamda Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) sadece varlık kontrolü üzerinden değil daha genişletilmiş bir alanda işletilebilir. Yurttaşların, kendi kendilerine yeterli hale gelmelerini sağlayacak hizmetler yine toplum merkezleriyle bütünleştirilmiş bir şekilde sunulabilir. Bu da olası şiddet olaylarının yaşanmasını engellemede etkili bir müdahale yöntemi olacaktır. Aile üyeleri arasında şiddet davranışının olması durumunda ise, toplum merkezine bağlı ŞÖNİM'lere yönlendirme yapılarak sürecin oradan devam etmesi sağlanmalıdır.

Toplum merkezlerinin aile yönelik sosyal hizmet çalışmaları mahalle örgütlenmesinin temelini oluşturmaktadır. Gerek evlilik öncesi gerekse evlilik sonrası süreçlerde koruyucu-önleyici sosyal hizmet uygulamalarının yaygınlaştırılması ve sorun hiç ortaya çıkmadan önlemlerin alınması yararlı olacaktır. Bu amaçla toplum merkezleri çatısında aile yönelik hizmetler aşağıdaki şekilde sıralanabilir. Bu hizmetlerin sunumunda yerel yönetimlerle işbirliği oldukça önemlidir.

Evlilik öncesi döneme ilişkin aile hizmetleri;

- Evlilik hazırlığı yapan çiftlere sunabilecekleri sosyal destekleri ailenin kendi güçleriyle işler hale gelebileceği şekilde düzenlemek,

- Cinsellik, evlilikte yaşanacak güçlükler, evliliğin evreleri, toplumsal cinsiyet eşitliği, evlilikte iş bölüşümü konularını içeren eğitimler vermek,
- Ekonomik güçlüklerle mücadele ilişkin eğitimler vermek,
- Psikolojik-sosyal-ekonomik danışmanlık hizmetleri sunmak,
- Eşlerin entelektüel kapasite gelişimini sağlayacak; sosyal aktiviteler düzenlemek, hobiler edinmeleri, sanatsal aktiviteler içerisinde bulunmaları, sportif faaliyetler geliştirmeleri için etkinlikler düzenlemek, çeşitli kurslar vermek,
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ile işbirliği halinde meslek edindirme kursları düzenlemek, ulusal ve uluslararası projeler, kredi imkânlarıyla üretimi teşvik etmek.

Evlilik dönemine ilişkin aile hizmetleri;

- Cinsel, evliliğin dönemleri, eşlerin farklı yaş dönemlerinin özellikleri, çocukların gelişimsel dönemlerini, çocuklara uygun rol model edinmeleri, çocuk bakımı ve iş bölüşümü konularını içeren eğitimler vermek,
- Ekonomik güçlüklerle mücadele yöntemlerine yönelik çalışmalar yapmak,
- Psikolojik, sosyal, ekonomik danışmanlık hizmetleri vermek, düzenli ev ziyaretleri gerçekleştirmek,
- Eşlerin düşünsel ve eylemsel zenginleşmesini sağlayacak; sosyal aktiviteler düzenlemek, hobiler edinmeleri, sanatsal aktiviteler içerisinde bulunmaları, sportif faaliyetler geliştirmeleri için etkinlikler düzenlemek, çeşitli kurslar vermek,
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ile işbirliği halinde meslek edindirme kursları düzenlemek, ulusal ve uluslararası projeler, kredi imkânlarıyla üretimi teşvik etmek.

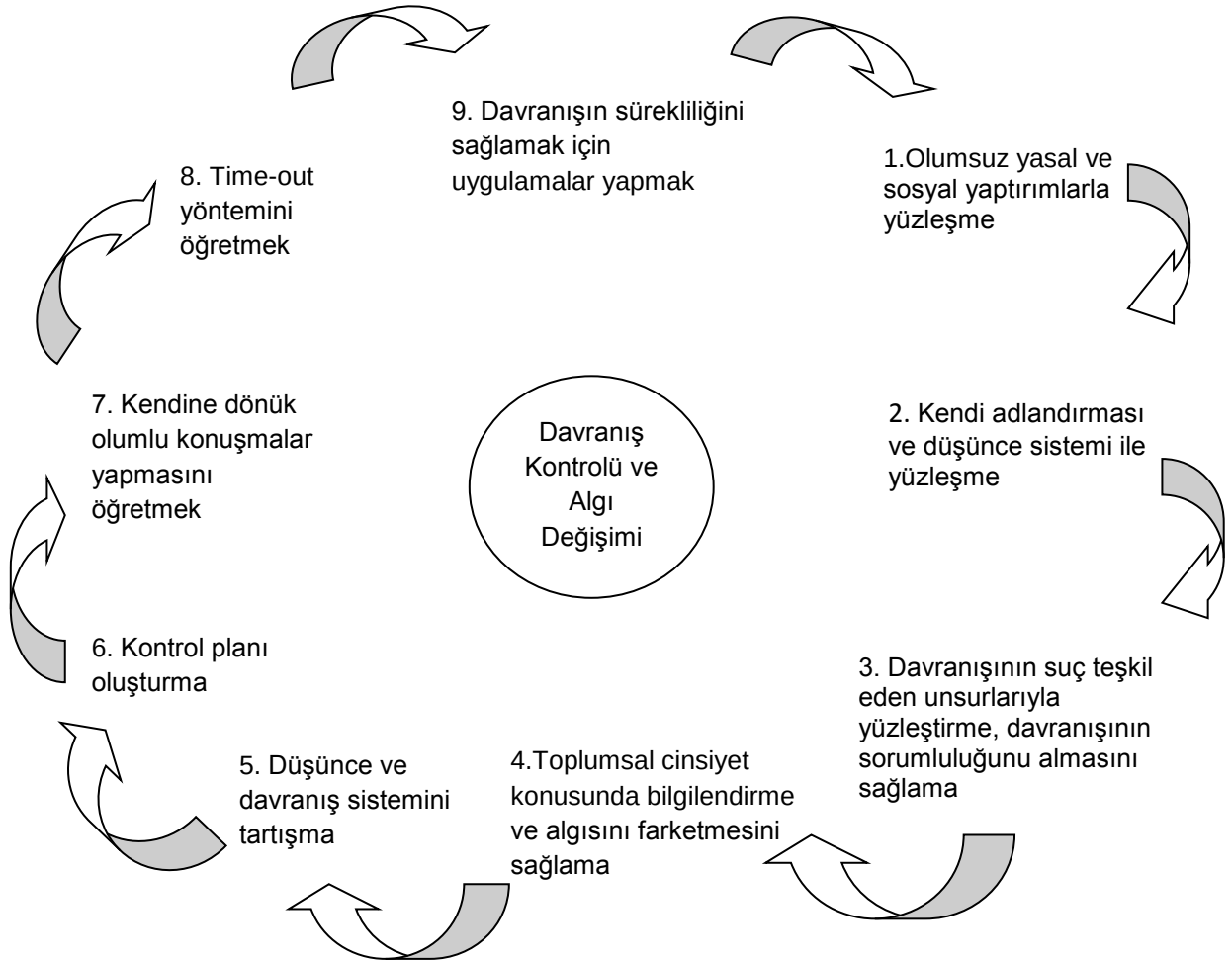
5.5. Adalet Bakanlığı Tarafından Yapılması Gerekenler

Adalet Bakanlığı, özelde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı ceza infaz kurumları ve denetimli serbestlik bünyesindeki hizmetler, hem eşine şiddet uygulayan erkekler hem de şiddete maruz kalan kadın ve çocuklar açısından yapılandırılacak hizmetlerle daha güçlü hale getirilebilir. Bu kapsamda Adalet Bakanlığı tarafından yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir;

- Bütün süreçlerde ASPB, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, toplum merkezleri ve ŞÖNİM'lerle eş güdümlü çalışmak,
- Eşine şiddet uygulayan erkek cezaevine girdiği andan itibaren cezaevi psiko-sosyal servis uzmanlarınca hükümlüyle görüşülerek; cezaevi dışında ŞÖNİM aracılığıyla hükümlünün ailesi ve sosyal çevresiyle görüşülerek detaylı bir inceleme yapmak ve planlı müdahale süreci hazırlamak,
- Eşlerin evliliklerini sürdürüyor olmaları halinde ŞÖNİM aracılığıyla planlı müdahale sürecine aileyi de dâhil etmek,
- Eşine şiddet uygulayan erkeklerle planlı müdahale süreci çerçevesinde bireysel görüşmeler yapmak,
- Eşine şiddet uygulayan erkeklere yönelik feminist ve bilişsel-davranışçı kurama dayalı 16-24 oturumluk grup çalışmaları planlayarak, cezaevinde bu özellikteki erkekleri grup çalışmasına tabi tutmak,
- Denetimli Serbestlik bünyesindeki grup çalışmalarını nitelik ve nicelik olarak artmasını sağlamak ve düzenli değerlendirmesini yapmak,
- Eşine şiddet uygulayan erkeklerde inkâr, önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmıştır. Bu nedenle hem bilişsel değişim hem de davranış değişimi sağlamak açısından uygulamalarda bulunulmalıdır. Bu açıdan, hem cezaevlerinde hem de denetimli serbestlik bünyesinde, eşine şiddet uygulayan erkeklerle yönelik olarak feminist ve bilişsel davranışçı kurama dayalı grup çalışması ya da bireysel danışmanlık programları hazırlamak

ve uygulanmasını sağlamak gerekmektedir. Bu kapsamda önerilebilecek programın temel bileşenleri Healey, Smith ve O'Sullivan (1998)'ın modelinden de fikir alınarak şöyle özetlenebilir;

Şema 11: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler Açısından Feminist ve Bilişsel Davranışçı Kurama Dayalı Grup Çalışması ve/veya Bireysel Danışmanlığın Temel Bileşenleri

- Mağdurlara sunulan hizmetlerin profesyonellerce (sosyal hizmet uzmanları) tespit edilerek hak temelli bir şekilde sunulmasını sağlamak,
- Hâkimler ve savcılar, şiddet ve toplumsal cinsiyet konularında hizmet içi eğitime almak, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılığı artırmak,

- Özelde e e yönelik şiddet genelde ise şiddet konusunda caydırıcılığı artıran yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesini sağlamak,
- ‘İyi hal’ indiriminin yeniden gözden geçirilmesi, hükümlünün çeşitli psiko-sosyal programları tamamlaması ve profesyonellerin değerlendirmesine göre karar verilmesini sağlamak,
- Hakkında tedbir kararı verilen ancak tekrar şiddet uygulayan erkeklere yönelik daha ağır cezai yaptırımlarda bulunmak.

5.6. İçişleri Bakanlığı Tarafından Yapılması Gerekenler

İçişleri Bakanlığı, toplum güvenliğinin sağlanması ve insanların yaşam güvencesi duymaları açısından oldukça önemli sorumluluklara sahiptir. Bu nedenle güvenli yaşam alanları sağlanması ve suça maruz kalma durumunda etkin müdahale yöntemlerinin uygulanıyor olu u, suça karı anların suçtan uzaklaşmasını da sağlayacaktır. Bu noktada cezai yaptırımlar da son derece önemlidir.

- Emniyet ve Jandarma personeline ASPB işbirliği ile toplumsal cinsiyet, erkek şiddeti, ihbar ve müracaatlarda yapılması gerekenler konusunda hizmet içi eğitimler vermek,
- Aile içi bütün şiddet vaka, ihbar ve müracaatlarının Emniyet ve Jandarma tarafından   N M’lere bildirilmesini sağlamak,
- Kadına yönelik erkek şiddeti vaka, ihbar ve müracaat durumlarında kadın Emniyet personelinin rol almasını sağlamak,
- Kadına yönelik erkek şiddeti oluşmadan erkeğe müdahale edebilecek düzenlemeler daha aktif kullanmak ve bu amaçla; Adalet Bakanlığı ilgili birimleri, toplum merkezleri ve   N M’le işbirliği halinde; kadına yönelik erkek şiddeti oluşmadan, risk durumunda erkeğe dönük yasal uygulamalarla ilgili hizmet içi eğitimler vermek, eğitimlerin etkililiğini değerlendirmek.

5.7. Sağlık Bakanlığı Tarafından Yapılması Gerekenler

Eşine şiddet uygulayan erkeklere yönelik önerilen modelde koordinasyonu sağlayacak bakanlık ASPB'dir. Ancak diğer tüm bakanlıkların sürece aktif katılımı son derece önemlidir. Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık kuruluşları (sağlık ocakları, hastaneler, toplum ruh sağlığı merkezleri vb.) da alkol-uyuşturucu madde kullanım sorunlarının ve ruhsal sorunların tedavisini sağlamanın yanı sıra, şiddet olaylarını tespit edilmesi ve gerekli müdahaleler için yönlendirme yapılmasını sağlama açısından önemli bir yere sahiptir. Bu kapsamda model bağlamında yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir;

- Yaygın bir halk sağlığı programının sosyal hizmetler ile birlikte yürütülmesini sağlamak,
- Hastanelerin hasta hakları ve sosyal servis bölümleri, tıbbi sosyal hizmet birimleri, psikoloji ve psikiyatri klinikleri ile ŞÖNİM'lerin eşgüdümlü çalışmalarını ve ortak programlar geliştirmelerini sağlamak,
- Şiddete maruz kalan kadınların hastaneye gelmeleri halinde kadına sunulacak hizmetler dışında erkeğe ulaşmak, gerekli hukuki işlemleri yapmak, önlemleri almak ve gerekliyse uygun hizmetlere yönlendirmek için hastane, emniyet ve ŞÖNİM'in bir arada çalışmasını sağlamak,
- Madde bağımlılığı ile ilgili koruyucu, önleyici, tedavi edici merkezlerin sayısını arttırmak ve ŞÖNİM'le eşgüdümlü faaliyet yürütmelerini sağlamak.

Sağlık Bakanlığı'na ilişkin vurgulanması gereken konulardan biri, belki de, nüfusun büyük bir bölümünün sağlık hizmetlerine ulaşımının çeşitli düzeylerde (sağlık ocağı, hastane, acil servis vs.) gerçekleşmesi açısından özellikle şiddet riskinin tespitinde önemli bir konumda bulunmalarıdır.

Şema 12: Sağlık Kuruluşları Açısından Risk Değerlendirme ve Müdahale Planı Oluşturma Süreci

Bu nedenle sağlık personelinin tümünün (özellikle hekimler ve hemşirelerin doğrudan ilişki kurduğu düşünülerek) şiddetin olası belirtileri konusunda bilinçli olması ve sosyal servis çalışanı sosyal hizmet uzmanı ve psikologlar yakından çalışmalıdır. Bu açıdan şöyle bir sürecin izlenmesi önerilebilir; 1) hastanın/ailenin hastaneye tedavi için başvurması, 2) sağlık personeli tarafından şiddet davranışına ilişkin şüphenin oluşması, 3) sosyal servis birimiyle irtibat kurulması, 4) risk değerlendirmesi yapılması (kadın ve çocuğun incinebilirliğinin tespiti), 5) şiddet riski ya da şiddet davranışı bulunması halinde ŞÖNİM'le iletişime geçilmesi ve süreci ŞÖNİM'in devralması.

5.8. Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Yapılması Gerekenler

Yerel çalışmaya toplum merkezleri kadar uygun ve yine kritik önemde olan bir diğer kurum ise okullardır. Okul sosyal hizmeti, koruyucu-önleyici hizmetlerin hayata geçirilebilmesi için oldukça uygun bir alan olarak öne çıkmaktadır. Ataerkil cinsiyet rollerinin olgunluk kazanmadan öğrencilik sürecinin başlarından, eğitim sürecinin sonuna kadar uygun eğitim uygulamalarıyla, algı-davranış değişikliği için okul sosyal hizmetinden kapsamlı ve aktif olarak yararlanmak yerinde olacaktır.

Diğer taraftan okul sosyal hizmetinin öğrencinin yanında aileye ulaşılabilirlik ve mahalle örgütlenmesi yapabilmek için oldukça etkili bir köprü olduğu söylenebilir. Okulların mekân olanakları da aile ve öğrenciye yönelik çalışmalarda kolaylık sağlayacaktır. Bu amaçlarla okul sosyal hizmetini geliştirmek, işlerliğini arttırmak, yaygınlaştırmak, toplum merkezleriyle iş birliği halinde faaliyet yürütmesini sağlamak oldukça önemlidir.

Toplum merkezleri ve okullar işbirliği halinde aşağıdaki faaliyetleri yürütebilirler;

- Öğrencilere yaş dönemlerine uygun cinsel gelişim dersleri vermek,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin eğitimler vermek,
- Etkili iletişim ve sorun çözme becerileri konusunda eğitimler vermek,
- Akran zorbalığı gibi okul içi sorunların çözülmesi ile yetişkinlik dönemine yansıma potansiyeli olan şiddetin önlenmesini sağlamak,
- Öğrencilerin sağlıklı psiko-sosyal ve kültürel gelişimlerini sağlamak,
- Bölgesel farklılıkları gözeterik, bölgenin sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik sorunlarına ilişkin koruyucu-önleyici eğitimler vermek,
- Ailelerin toplum merkezleri hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak, ailelere ve öğrencilere yönelik ortak eğitimler, çalışmalar düzenlemek,
- Aileleri sosyal eylem modeli doğrultusunda harekete geçirmek,
- Eğitim ve örgütlenme süreçlerine sadece öğrencinin değil aynı zamanda ailelerin de toplumsal katılımını sağlamak,
- Milli eğitim programında toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayanan içeriğin kadın erkek eşitliğini sağlayacak şekilde düzenlenmesi. Toplumsal cinsiyetin geleneksel kadın rolleri-erkek rollerinin tersine cinsiyet eşitliğine dayalı rollerin ikirciksiz ön plana çıkarıldığı, yazılı-görsel tüm materyallerin –cinsiyetçi alt metinler de titizlikle ayıklanarak- geleneksel rollerin değişimi üzerine tesis eden bir eğitim programı geliştirilmesi,

- Eğitim içeriğini cinsiyet eşitliğine uygun yeniden düzenlemenin yanında, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve böylece oluşturulması amaçlanan toplumsal düzenlemeleri içeren özel bir dersin eğitim programına eklenmesi (bu konuda üniversitelerin ilgili bölümleriyle işbirliği kurulması),
- Milli Eğitim Bakanlığı'ndan, bakanlığın taşra teşkilatlarına, yerel işbirlikçiler, sivil toplum kuruluşları, demokratik kitle örgütlerinin katkıları ve farklı düzeyde katılımları ile özellikle erkek öğrencilerin bu konudaki duyarlılıklarını arttıracak, davranış değişikliğini kolaylaştıracak çalışmalar yapılması, projeler üretilmesi,
- YÖK tarafından; sosyal hizmet, psikoloji, psikiyatri, çocuk ve ergen ruh sağlığı, rehberlik ve psikolojik danışmanlık branşlarına ve ilgili diğer branşların müfredatlarına kadın sömürüsü ve kadına yönelik şiddete müdahale sürecine ilişkin içeriğin eklenmesi veya dersler eklenmesi.

5.9. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Tarafından Yapılması Gerekenler

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, hem yasama yani kanun teklif ve tasarılarını inceleme yetkisine hem de vatandaş dilekçe ve şikayetleri alıp, ilgili kuruluşları uyarma yetkisine ve toplumsal sorunları inceleme, toplumu bilgilendirme, bilinçlendirme çalışmaları, ulusal ve uluslararası toplantı, panel, sempozyum yapma yetkisine sahiptir (<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/hakkinda.htm>. 31.05.2015). Bu kapsamda,

- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kaynağı olan erkek egemen ahlaki normlardan yola çıkarak ceza indirimine yol açan “hafifletici nedenler”i, cinsiyet eşitliğine uygun olarak yeniden düzenlemesi için hukuk sistemini takip etmek ve etkilemek,
- Kadına yönelik şiddet oluşmadan, olası risklerin tespit edilmesi amacıyla araştırmalar yapılmasında destekleyici olmak,

- Bu çerçevede tüm ihbar ve müracaatların aktif değerlendirilmesini sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması, etkin uygulamaların yapılması konusunda ilgili birimleri etkilemek,
- Medyada kadın sömürüsüne dönük erkeklik rollerinin pekiştiren tüm yayın ve yayımların takibini sağlamak, düzeltilmesi için ilgili kurum ve kuruluşları etkilemek,
- Üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği içinde çalışmak.

5.10. Yerel Yönetimler Tarafından Yapılması Gerekenler

Yerel yönetimler, toplum merkezleri ile işbirliği içinde uygulamalarda bulunmalıdır. Toplumun her kesimini kapsayan hizmetler, toplum refahının yükseltilmesi açısından son derece önemlidir.

- Toplumdaki tüm kesimlere (kadın, erkek, çocuk, genç, engelli, yaşlı, yoksul, lgbti-ler vb.) yönelik hizmet sunması planlanan toplum merkezleri ile işbirliği halinde çalışmak,
- Yurttaşların entelektüel kapasitelerini geliştirecek hizmetler oluşturup sunmak,
- Rekreasyon faaliyetleri için uygun mekânsal düzenlemeler yapmak,
- Yurttaşların eğlenceli zaman geçirebilecekleri ortamlar (parklar, piknik alanları, oyun merkezleri vb.) oluşturmak,
- Farklı sanat ve spor dallarına yönelik eğitici kurslar vermek,
- Hizmetlerin profesyonellerce verilmesini sağlamak,
- Yerel yönetimlerin bünyesinde sosyal hizmet uzmanı başta olmak üzere diğer profesyonellerin de çalışmasını ve yerel yönetim sosyal hizmet birimlerinin oluşturulmasını zorunlu kılmak,
- Yerel yönetim sosyal hizmet birimlerinin, yerel ihtiyaç tespit raporları doğrultusunda başta toplum merkezi olmak üzere sosyal hizmet kuruluşları açılmasını yasal güvence altına almak,

- İlgili resmi kurumlar, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, kanaat önderleri, yerel yazılı, görsel medya ve radyolar, toplum merkezi çatısı altında bulunan ŞÖNİM'lerle koordinasyon halinde olmak,
- Yukarıda sayılan kurum, kuruluşlar aracılığıyla kadına yönelik şiddet karşıtı kampanya ve projelerle şiddet karşıtı duyarlılığı oluşturmak.

5.11. Sivil Toplum Örgütleri Tarafından Yapılması Gerekenler

Devletin resmi kurumları dışında yer alan sivil toplum örgütleri; siyasal, kültürel, sosyal, hukuki, ekolojik alanlarda faaliyetler yürütmektedirler. Sivil toplum kuruluşları hem bünyesindeki üyeler hem de ulaştıkları geniş kitleler bir arada düşünüldüğünde yaygın bir çalışma alanına sahip oldukları görülmektedir. Böylesine geniş ve toplumsal cinsiyet açısından kritik öneme sahip bir etkinlik alanı olan sivil toplum örgütlerine önemli roller düşmektedir.

- Erkek şiddetine karşı kanaat ve kamuoyu oluşturmak amacıyla çalışmalar yapmak,
- Kendi üyeleri ve etki alanında bulunan erkeklere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek amacıyla eğitim, panel, söyleşi ve/veya yayın faaliyetleri gerçekleştirmek,
- Erkek şiddetine karşı faaliyetler yürütmek üzere gönüllü erkek inisiyatifleri oluşturmak,
- Kamusal alanda özellikle “eril mekânlarda” toplantılar, salon konuşmaları vb. çalışmalar yapmak,
- Medyayı takip etmek, bu anlamda Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ile birlikte çalışmak, kritik konuları ifşa etmek, kamuoyu baskısı oluşturmak,
- Toplum merkezleri ve ŞÖNİM'ler koordinasyonunda diğer sivil inisiyatiflerle işbirliği halinde çalışmalar yapmak,
- Etkin olduğu bölgelerde, ŞÖNİM'in bölgesel planlarında ortaklıklar kurmak,
- ŞÖNİM'in etkinlik alanlarını geliştirmek ve etkililiğini arttırmak,

- Şiddet uygulayan veya uygulama riski bulunan erkeklere yönelik, kısa ve/veya uzun vadeli projeler üretmek ve bu amaca yönelik yurtiçi yurt dışı fon olanaklarına ulaşmak, üniversiteler ile birlikte çalışmak.

5.12. Meslek Odaları Tarafından Yapılması Gerekenler

Meslek odaları, solidarist korporatist yapılanmayla Türkiye'nin ekonomik süreçlerinde önemli bir yere sahiptirler. Bunun yanında ülkenin en seçkin ve yaygın meslekleri, meslek odaları bünyesinde toplanmıştır. Odalar, bünyesindeki meslek elemanlarının ülkenin birçok işkolunda kritik rollerde olmaları ve oldukça kitlesel bir güce sahip olmaları dolayısıyla etkin bir güce sahiptirler. Meslek odaları bu güçlerini toplumsal cinsiyet eşitliği lehine yapılması gerekenler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Odalar bünyesindeki meslek elemanlarının, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını arttıracak eğitim, seminer programları düzenlemek, projeler yapmak,
- Meslek odası üyesi olan ve eşine şiddet uygulayan erkeklere, yasal düzenlemeler ve etik ilkeler çerçevesinde caydırıcı yaptırımlar uygulamak,
- Eşine şiddet uyguladığı tespit edilen üyelerinin ve ailelerinin uygun hizmetlerden yararlanabilmesi için ŞÖNİM'le irtibat ve işbirliği halinde olmak,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla yayın-yayım faaliyetleri, projeler yapmak benzer çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yapmak ve/veya benzer çalışmalarını destekleyerek kanaat önderliği yapmak,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı, kadına yönelik şiddet karşıtı proje ve çalışmalara destek vermek,
- Çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliği savunuculuğu yapmak, çalışma yaşamında kadın lehine oluşturulan yasal düzenlemelerin takipçisi olmak.

5.13. Türkiye Barolar Birliği Tarafından Yapılması Gerekenler

Türkiye Barolar Birliği'nin oldukça büyük ve köklü bir meslek örgütü olmasının yanı sıra tüm yasal süreçlerdeki rolü, TBMM'deki sandalye sayısı ile de kanat oluşturmak, yasal düzenlemelerde söz sahibi olmak gibi Türkiye'nin siyasal, hukuki, sosyal yaşamında önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu nedenlerle;

- Meslek elemanlarının; özel, kamusal, hukuki alanda toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını arttıracak eğitim, seminer programları düzenlemek, projeler yapmak,
- Toplumda, cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla yayın-yayım faaliyetleri, eğitimler, seminer, toplantılar projeler yapmak; benzer çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yapmak ve/veya benzer çalışmaları destekleyerek kanaat önderliği yapmak,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya dönük yasal düzenlemelerin takipçisi olmak, bu yönde hukuk savunuculuğu yapmak,
- Kadına şiddeti engellemek amacıyla, ihtiyaçlara uygun olarak geliştirilmesi gereken yeni yasal düzenlemelerin önünü açmak,
- Barolar üyesi olan ve eşine şiddet uygulayan erkeklere, yasal düzenlemeler ve etik ilkeler çerçevesinde caydırıcı yaptırımlar uygulamak,
- Eşine şiddet uyguladığı tespit edilen üyelerinin ve ailelerinin uygun hizmetlerden yararlanabilmesi için ŞÖNİM'le irtibat ve işbirliği halinde olmak büyük önem arz etmektedir.

5.14. Sendikalar Tarafından Yapılması Gerekenler

Sendikalar çalışma yaşamı ve sosyal yaşama yönelik politikaların emekçiler lehine belirlenmesinde ve uygulanmasında en kritik role sahip demokratik baskı örgütleridir. Kadınların ayrımcılığa ve şiddete uğradığı temel alanlarda birisi olan çalışma yaşamının kadın lehine politikalarla toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun yapılandırılabilmesi için sendikalara önemli görevler düşmektedir. Bunlar şöyle sıralanabilir;

- Sendika üyelerinin, özel yaşamda ve çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını arttıracak eğitim, seminer programları düzenlemek, projeler yapmak,
- Toplumda, cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla yayın-yayım faaliyetleri, eğitimler, seminer, toplantılar projeler yapmak; benzer çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yapmak ve/veya benzer çalışmaları destekleyerek kanaat önderliği yapmak,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı, kadına yönelik şiddet karşıtı proje ve çalışmalara destek vermek,
- Çalışma yaşamıyla ilgili kadın lehine yasal düzenlemelerin takipçisi olmak, bu yönde hak savunuculuğu yapmak, demokratik baskı oluşturmak,
- Çalışma yaşamında kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesine dönük çalışmalar yapmak,
- İşverenle yapılan toplu sözleşmelere toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik maddeleri eklemek ve savunmak,
- Kadını çalışma yaşama katılımını engelleyen yasal düzenlemelerin, uygulamaların kaldırılması yönünde çalışmalar yapmak,
- Sendika üyesi olan ve eşine şiddet uygulayan erkeklere, yasal düzenlemeler ve etik ilkeler çerçevesinde caydırıcı yaptırımlar uygulamak,
- Eşine şiddet uyguladığı tespit edilen üyelerinin ve ailelerinin uygun hizmetlerden yararlanabilmesi için ŞÖNİM'le irtibat ve işbirliği halinde olmak.

5.15. Medya Tarafından Yapılması Gerekenler

Medya, algı yönetimi açısından oldukça etkin bir kaynaktır. Bu nedenle medyaya yansıyan haberlerin ya da medyada yer alan kadın-erkek rollerinin toplum üzerinde çok ciddi etkileri bulunmaktadır. Bu etkileri toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde yönlendirmek için yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir;

- Medyada cinsiyet eşitliğine ve kadına yönelik şiddet karşıtlığına vurgu yapan kamu spotu ve programların sayısını arttırmak, ancak bunu yaparken ötekileştirmemeye ve yargılamamaya özen göstermek,
- Medyada, kadın sömürüsüne dönük erkeklik rollerinin tüm yazılı görsel içeriklerden kaldırılması,
- Kadına yönelik şiddet haberlerinin sunuluş biçiminin gözden geçirilmesi, şiddet uygulayanı 'yücelten' söylemin terk edilmesi,
- Özellikle çocuk kanalları, programları, yayınları ve yayımlarından toplumsal cinsiyet erkek rollerini öğreten, pekiştiren içeriklerin kaldırılması ve yasaklanması,
- Dizilerdeki toplumsal cinsiyet kalıplarını pekiştiren söylemleri, tutum ve davranışları ortadan kaldırarak, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı söylem, tutum ve davranışların olmasını sağlamak,
- Medyanın ileri gelenlerinin, sürekli ekran karşısında olan veya yazıları takip edilen kişilerin söylemlerini değiştirmeleri; toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı rol model olacak davranışlar ve söylemlerde bulunmaları,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki olumlu haberlerin yaygınlaştırılarak sunulması,
- Toplum tarafından yoğun şekilde takip edildiği bilinen kuşaklardaki programların içeriklerinin gözden geçirilmesi, ataerkilliği sürdüren ve pekiştiren, kadını ikincilleştiren ya da şiddeti besleyen her söylem ve davranışın yasaklanması ve kaldırılması,
- Şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının kaldırılması.

KAYNAKÇA

- Aktaş, A. M. (2006). *Aile içi şiddet: Kadının ve çocuğun korunması*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Aldarondo, E., Kaufman Kantor, G. ve Jasinski, J. L. (2002). A risk marker analysis of wife assault in Latino families. *Journal of Violence Against Women*, 8: 429- 454.
- Aldarondo, E. ve Sugarman, D. (1996). Risk marker analysis of the cessation and persistence of wife assault. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64: 1010-1019.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2007). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet*. (1. Baskı). İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24 (2): 9-22.
- Andrew, R., Klein, A. R. ve Crowe, A. (2008). Supervision programs of batterers reduce reabuse? domestic violence probation supervision program: Do specialized findings from an outcome examination of rhode island's specialized. *Violence Against Women*, (14): 226-235.
- Arendt, H. (2011). *Şiddet üzerine*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arias, I. ve Johnson, P. (1989). Evaluations of physical aggression among intimate dyads. *Journal of Interpersonal Aggression*, 4: 298–307.
- Arias, I. ve O'Leary, K. D. (1988). Cognitive-behavioral treatment of physical aggression in marriage. In: Epstein,N., Schlesinger, S.E. and Dryden, W., (Ed.), *Cognitive-behavioral therapy with families*, (118-150). Brunner/Mazel, New York.

- Astin, M. C., Lawrence, K. J. ve Foy, D. W. (1993). Posttraumatic stress disorder among battered women: Risk and resiliency factors. *Violence and Victims*, 8 (1): 17-28.
- Auchter, B. (2008). Guest editor's introduction. *Journal of Violence Against Women*, 14 (2): 131-135.
- Ayrancı, Ü., Günay, Y. ve Ünlüoğlu, İ. (2002). Hamilelikte aile içi eş şiddeti: Birinci basamak sağlık kuruluşuna başvuran kadınlar arasında bir araştırma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3: 75-87.
- Babcock, J., Waltz, J., Jacobson, N. S. ve Gottman, J. (1993). Power and violence: The relation between communication patterns, power discrepancies, and domestic violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61: 40-50.
- Bachman, R. ve Pillemer, K. (1992). Epidemiology and family violence involving adults. R. T. Ammerman ve M. Hersen, (Ed.), In *Assessment of Family Violence: A Clinical and Legal Source Book* (189-200). New York: Wiley.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Baykal, T. (2008). *Ailede kadına yönelik fiziksel şiddet, bu şiddete ilişkin tutumlar ve kişinin şiddet yaşantısı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Berktaş, F. (1998). Yeni bir yurttaşlık anlayışına doğru. Z. Göğüş (ed.) *Kadınlar olmadan asla*. İstanbul: Sabah Kitapları.
- Betz, J. (1977). Violence: Garver's definition and a Deweyan correction. *Journal of Ethics*, 87 (4): 339-351.
- Booth, A. G. ve Dabbs, J. M. (1993). Testosterone and men's marriages. *Social Forces*, 72: 463-477.

- Bourdieu, P. (2014). *Eril tahakküm*. (Çev. Bediz Yılmaz). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bowen, E. ve Gilchrist, E. (2004). Comprehensive evaluation: A Holistic approach to evaluating domestic violence offender programmes. *International Journal of Offender Therapy and Comperative Criminology*, 48 (2): 215-234.
- Brewer, N., Mitchell, P. ve Weber, N. (2002). Gender role, organizational status and conflict management styles. *Journal of Conflict Management*, 13 (1): 78-94.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Natura and Design*. London: Harvard University Press.
- Brown, P. D., O'Leary, D., ve Feldbau, S. R. (1997). Dropout in a treatment program for self-referring wife abusing men. *Journal of Family Violence*, 12: 365-387.
- Bufacchi, V. (2005). Two concepts of violence. *Political Studies Review*, 3: 193-230.
- Burrowes, K. L., Hales, R. E. ve Arrington, E. (1988). Research on the biologiz aspects of violence. *Psychiatric Clinics of North America*, 11: 499-509.
- Buttell, F. P. ve Jones, C. (2001). Interpersonal dependency among court-ordered domestic violence offenders: A descriptive analysis. *Journal of Family Violence*, 16: 375-384.
- Buz, S. (2007). Göçte kadınlar: Feminist yaklaşım çerçevesinde bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18 (2): 37-50.
- Caesar, P. L. (1988). Exposure to violence in the families-of-origin among wife-abusers and maritally non-violent men. *Violence and Victims*, 3: 49-63.

- Cao, Y., Yang, S., Wang, G. ve Zhang, Y. (2014). Sociodemographic characteristics of domestic violence in China: A population case-control study. *Journal of Interpersonal Violence*, 29 (4): 683-706.
- Carden, A. D. (1994). Wife abuse and the wife abuser: review and recommendations. *The Counselling Psychologist*, 22 (4): 539-582.
- Carrado, M., George, M. J., Loxam, E., Jones, L. ve Templar, D. (1996). Aggression in British heterosexual relationships: A descriptive analysis. *Journal of Aggressive Behavior*, 22: 401-415.
- Cauce, A. M. (1986). Social networks and social competence: Exploring the effects of early adolescent friendships. *Journal of Community Psychology*, 14: 607-628.
- Cavanaugh, M. M. ve Gelles, R. J. (2005). The utility of male domestic violence offender typologies: New directions for reserch, policy, and practice. *Journal of Interpersonal Violence*, 20 (2): 155-166.
- Chen, H., Bersani, C., Myers, S. ve Denton, R. (1989). Evaluating the effectiveness of a court-sponsored treatment program. *Journal of Family Violence*, 4: 309-322.
- Chusmir, L. H. ve Mills, J. (1989). Gender differences in conflict resolution styles of managers: At work and at home. *Journal of Sex Roles*, 20 (3): 149-163.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: toplum, kişi ve cinsel politika*. (Birinci Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Conner, K. R., Ackerley, G. D. (1994). Alcohol-related battering: Developing treatment strategies. *Journal of Family Violence*, 9: 143–155.
- Cranwell Schmidt, M., Kolodinsky, J. M., Carsten, G., Schmidt, F. E., Larson, M. ve MacLachlan C. (2007). Short term change in attitude and motivating

factors to change abusive behavior of male batterers after participating in a group intervention program based on the pro-feminist and cognitive-behavioral approach. *Journal of Family Violence*, (22): 91-100.

Crossman, R., Stith, S. ve Bender, M. (1990). Sex role egalitarianism and marital violence. *Sex Roles*, 22: 293–303.

Cunningham, A., Jaffe, P. G., Baker, L., Dick, T., Malla, S., Mazaheri, N. ve Poisson, S. (1998). Theory-derived explanations of male violence against female partners: Literature update and related implications for treatment and evaluation. London Family Court Clinic.

Çağla, C. (2006). Türkiye’de siyaset ve ölüm üstüne bir deneme. İçinde “*Terör, Şiddet ve Toplum*” (43-50). Yayına Hazırlayan: Firdevs Gümüsoğlu. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Çelik, G. (2013). “Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklere Yönelik Grup Çalışması: Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımla Yapılandırılan Grup Sürecine Bakış”. Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 16 Mayıs 2013, Kırıkkale.

Çelik, G. (2014). “Eşlerarası Şiddette Tipolojik Yaklaşımlar: Şiddet Uygulayan Erkeklerin Genel Özellikleri”. İçinde (247-264) *Prof. Dr. Gönül Erkan’a Armağan: Sosyal Hizmet ve Mülakat*. (Vedat Işıkhan, Yayına Hazırlayan). Sosyal Hizmet Araştırma, Uygulama ve Geliştirme Derneği, Ankara. ISBN: 978-975-00151-6-8.

Daly, J. E. ve Pelowski, S. (2000). Predictors of drop out among men who batter: A review of studies with implications for research and practice. *Violence and Victims*, 15: 137-160.

Dankwort, J. ve Austin, J. (1999). Standards for batterer treatment programs in Canada: A history and review. *Canadian Journal of Community Mental Health*, 18: 19-38.

- Davis, R. C., Taylor, B. G. ve Maxwell, C. D. (2000). Does batterer treatment reduce violence? A randomized experiment in Brooklyn (NIJ Publication No. 180772). Washington, DC: National Institute of Justice.
- Demiralp, M. ve Oflaz, F. (2007). Bilişsel-davranışçı terapi teknikleri ve psikiyatri hemşireliği uygulaması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* (8): 132-139.
- Demirbaş, Z. F. (2006). *Aile bireylerine karşı fena muamele*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İzmir.
- Deveci, S. E., Açık, Y., Gülbayrak, C. ve Tokdemir, M. (2005). Elazığ il merkezinde 15–49 yaş evli kadınların aile içi şiddete maruz kalma durumları. *Toplum ve Hekim*, 20 (3): 229–234.
- Dibble, U. ve Straus, M. A. (1980). Some social structure determinants of inconsistency between attitudes and behavior: The case of family violence. *Journal of Marriage and the Family*, 42: 71–80.
- Dobash, R. E. ve Dobash, R. P. (2000). Evaluating criminal justice interventions for domestic violence. *Crime and Delinquency*, 46: 252-271.
- Doumas, D., Margolin, G. ve John, R. S. (1994). The intergenerational transmission of aggression across three generations. *Journal of Family Violence*, 9: 157-175.
- Dönmez, G. (2008). Evli erkeklerde eşlerine yönelik şiddet varlığının, türlerinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. (Uzmanlık Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir.
- Dunford, F. (2000). The San Diego navy experiment: An assessment of interventions for men who assault their wives. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68: 468-476.

- Dutton, D.G. ve Strachan, C. E. (1987). Motivational needs for power and spouse-specific assertiveness in assaultive and non-assaultive men. *Violence and Victims*, 2: 145–156.
- Dutton, D. ve Browning, J. (1988). Concern for power, fear of intimacy, and aversive stimuli for wife assault. In:
- Dutton, D.G. ve Hart, S. D. (1992). Evidence for long-term, specific effects of childhood abuse and neglect on criminal behavior in men. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 36: 129-137.
- Dutton, D. G. ve Starzomski, A. (1993). Borderline personality in perpetrators of psychological and physical abuse. *Violence and Victims*, 8 (4): 327-337.
- Dutton, D. G. (1994). Behavioral and affective correlates of Borderline Personality Organization in wife assaulters. *International Journal of Criminal Justice and Behavior*, 17: 26-38.
- Dutton, D. G., Bodnarchuk, M., Kropp, R., Hart, S. D. ve Ogloff, J. P. (1997). Client personality disorders affecting wife assault post-treatment recidivism. *Journal of Violence and Victims*, 12: 37-50.
- Dutton, D. G. (2002). *The abusive personality: Violence and control in intimate relationships*. (Revised Paperback Edition ed.). New York: Guilford Press.
- Edleson, J. L. ve Grusznski, R. (1988). Treating men who batter: Four years of outcome data from the Domestic Abuse Project. *Journal of Social Service Research*, 12: 3-22.
- Eisikovits, Z. C. ve Edleson, J. L. (1989). Intervening with men who batter: A critical review of the literature. *Social Service Review*, 63: 384-413.
- Erbay, E. (2004). Sosyal hizmette kriz müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 15 (1): 85-94.

- Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu (1995). Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Pekin, Çin 4-15 Eylül 1995, Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Faulk, M. (1974). Men who assault their wives. *Medicines, Science, and the Law*, 14: 180-183.
- Featherstone, B., Rivett, M. ve Scourfield, J. (2007). *Working with men in health and social care*. London: Sage Publications.
- Feder, L. ve Forde, D. R. (2000). *A test of the efficacy of courtmandated counseling for domestic violence offenders: The Broward experiment* (NIJ Publication No. 184752). Washington, DC: National Institute of Justice.
- Flanzer, J.P. (1993), Alcohol and other drugs are key causal agents of violence. İçinde R.J. Gelles and D. R. Loseke (eds), *Current Controversies on Family Violence*, Newbury Park, California: Sage Publications.
- Ford, D. ve Regoli, M. J. (1993). The Criminal Prosecution of Wife Assaulters. İçinde Z. Hilton (Ed.), *Legal responses to wife assault: Current trends and evaluation* (199-229). Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Foucault, M. (2012). *İktidarın gözü*. (3. Basım). (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2013). *Akıl sağlığı ve psikoloji*. (1. Basım). (Çev. Emre Bayoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fox, G. L., Benson, M. L., DeMaris, A. A., ve Van Wyk, J. (2002). Economic distress and intimate violence: Testing family stress and resources theories. *Journal of Marriage and Family*, 64: 793-807.
- Fromm, E. (1995). *Sevme sanatı*. (10. Baskı). (Çev. Yurdanul Sarman). İstanbul: Payel Yayınları.

- Gencel-Bek, M. ve Binark, M. (2000). *Medyada kadın*. Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara.
- Gillham, B., Tanner, G., Cheyne, B., Freeman, I., Rooney, M., ve Lambie, A. (1998). Unemployment rates, single parent density, and indices of child poverty: Their relationship to different categories of child abuse and neglect. *Journal of Child Abuse & Neglect*, 22: 79-90.
- Gondolf, E. W. (1988). Who are those guys? Toward a behavioral typology of batterers. *Violence and Victims*, 3: 187-201.
- Gondolf, E. W. ve Foster, R. (1991). Wife abuse among V. A. alcohol rehabilitation patients. *Hospital and Community Psychiatry*, 42(1): 74-79.
- Gondolf, E. W. (2000a). Mandatory court review and batterer program compliance. *Journal of Interpersonal Violence*, 15: 428-437.
- Gondolf, E. W. (2000b). How batterer program participants avoid reassault. *Violence Against Women*, 6: 1204-1222.
- Gottman, J. M., Jacobson, N. S., Rushe, R. H., Shortt, J.W., Babcock, J. ve La Taillade, J. J. (1995). The relationship between heart rate reactivity, emotionally aggressive behavior, and general violence in batterers. *Journal of Family Psychology*, 9: 227-248.
- Görgülü, T. ve Cankurtaran Öntaş, Ö. (2013). Hükümlülerin suç davranışının nedenlerine ve suç davranışı risk faktörleri ne ilişkin düşünceleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 24 (2): 59-82.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. ve Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4 (1):112-137.
- Güler, N., Tel, H. ve Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. C.Ü. *Tıp Fakültesi Dergisi*, 27: 51-56.

- Güneri Y., F. (1996). Aile içinde kadına yöneltilen şiddet. İçinde *Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması raporu*.
- Hamberger, L. K. ve Hastings, J. E. (1988). Skills training for treatment of spouse abusers: An outcome study. *Journal of Family Violence*, 3: 121-130.
- Hamberger, L. K., Lohr, J. M., Bonge, D. ve Tolin, D. F. (1996). A large sample empirical typology of male spouse abusers and its relationship to dimensions of abuse. *Violence and Victims*, 11: 277-292.
- Harrel, A. (1991). *Evaluation of court-ordered treatment for domestic violence offenders: Final Report*. Washington, DC: Institute for Social Analysis.
- Hastings, J. E. ve Hamberger, L. K. (1994). Psychosocial modifiers of psychopathology for domestically violent and nonviolent men. *Psychological Reports*, 74:112-114.
- Healey, K., Smith, C. ve O’Sullivan, C. (1998). *Batterer intervention: Program approaches and criminal justice strategies*. U.S. Department of Justice.
- Hearn, J. (1998). *The Violences of Men How Men Talk about and How Agencies Respond to Men’s Violence to Women*. London: Sage Publication.
- Heise, L. L. (1998). Violence against women: An integrated ecological framework. *Violence Against Women*, 4 (3): 262-290.
- Herman, J. (2007). *Travma ve iyileşme, şiddetin sonuçları. Ev içi istismardan siyasi teröre*. (1. Basım). (Çev. T. Tosun). İstanbul: Literatür Yayınları.

- Hisli Şahin, N., Basım, H. N. ve Çetin, F. (2009). kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarında kendilik algısı ve kontrol odağı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (2): 153-163.
- Hoffman, K. L., Demo, D. H., ve Edwards, J. N. (1994). Physical wife abuse in a non-Western society: An integrated theoretical approach. *Journal of Marriage and Family*, 56: 131-146.
- Holtzworth-Munroe, A. ve Anglin, K. (1991). The competency of responses given by maritally violent versus nonviolent men to problematic marital situations. *Violence and Victims*, 6: 257-269.
- Holtzworth-Munroe, A. (1992). Social skills deficits in maritally violent men: Interpreting the data using a social information processing model. *Clinical Psychology Review*, 12: 605-617.
- Holtzworth-Munroe, A. ve Stuart, G. L. (1994). Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological Bulletin*, 116: 476-497.
- Holtzworth-Munroe, A., Bates, L., Smutzler, N. ve Sandin, E. (1997). A brief review of the research on husband violence, part 1: Maritally violent versus nonviolent men. *Journal of Aggression and Violent Behavior*, 2: 65-99.
- Hotaling, G. ve Sugarman, D. (1986). An analysis of risk markers in husband to wife violence: The current state of knowledge. *Violence and Victims*, 1: 101-124.
- Hovell, M. F., Seid, A. G. ve Liles, S. (2006). Evaluation of a police and social services domestic violence program: Empirical evidence needed to inform public health policies. *Violence Against Women*, 12 (2): 137-159.

- Howell, K. ve Day, A. (2006). Affective Determinants of Treatment Engagement in Violent Offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50 (2): 174-186.
- Işıkkhan, V. (2007). Kanser ve sosyal destek. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18 (1): 15-29.
- İçağasioğlu Çoban, A. (2007). Ailelerin yaşam kalitesinin belirlenmesi: Ankara Örneği. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- İçağasioğlu Çoban, A. ve Akgün, R. (2011). Ankara kadın kapalı ceza infaz kurumunda kalan kadın hükümlülerin psikososyal durumlarının saptanması ve sosyal desteklerinin belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22 (2): 63-78.
- İçli, T. (1995). *Ailede kadına karşı şiddet ve kadın suçluluğu*. T.C. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- İl, S. ve Tuncay, T. (2009). Sosyal hizmet uygulamasında empatiyi yeniden düşünmek. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20 (2): 39-56.
- İlbars, Z. (1999). Türk toplumunda çocuk anlayışı ve çocuğa bakış. *Cumhuriyet ve Çocuk*: 425-428.
- Jacobson, N. S., Gottman, J. M., Gortner, E., Berns, S. ve Shortt, J. W. (1996). Psychological factors in the longitudinal course of battering: When do the couples split up? When does the abuse decrease? *Journal of Violence Victims*, 11: 371-392.
- Jennings, J. L. (1987). History and issues in the treatment of battering men: A case for unstructured group therapy. *Journal of Family Violence*, 2: 193-213.

- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57: 283-294.
- Julian T. W. ve McKenry P. C. (1993). Mediators of male violence toward female intimates. *Journal of Family Violence*, 8: 39-56.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet*. KSGM, ICON Public Institute, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ve BNB Danışmanlık Şirketi, Ankara: Elma Teknik Basım Yayıncılık.
- Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler, bacılar, yurttaşlar: Kimlikler ve toplumsal dönüşümler*. (Dördüncü Basım) (Çev. Aksu Bora, Feyziye Sayılan, Şirin Tekeli, Hüseyin Tapınç, Ferhunde Özbay). İstanbul: Metis Yayınları.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (16. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Karınca, E. (2011). *Sorularla kadına yönelik aile içi şiddet*. Ankara Barosu Başkanlığı.
- Kaufman Kantor, G. K., Jasinski, J. L. ve Aldarondo, E. (1994). Sociocultural status and incidence of marital violence in Hispanic families. *Journal of Violence and Victims*, 9 (3): 207- 222.
- Kaukinen, C. (2004). Status compatibility, physical violence, and emotional abuse in intimate relationships. *Journal of Marriage and Family*, 66: 452-471.
- Kazak, A. E. (1989). Families of chronically ill children: A systems and social-ecological model of adaptation and challenge. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57 (1): 25-30.

- Kelin, A. R. ve Crowe, A. (2008). Supervision programs of batterers reduce reabuse? Domestic violence probation supervision program: Do specialized findings from an outcome examination of Rhode Island's specialized. *Journal of Violence Against Women*, 14: 226-146.
- Keller, E. F. (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Bilim Üzerine Düşünceler*. (Birinci Basım) (Çev. Ferit Burak Aydar). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kemerli, N. (2002). *Aile içinde kadına yönelik şiddet*. Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyum Kitabı (41-58),16-17 Kasım 2002, Ankara Tabip Odası Yayınları.
- Kesner, J. E. ve McKenry, P. C. (1998). The role of childhood attachment factors in predicting male violence toward female intimates. *Journal of Family Violence*, 13: 417-432.
- Kıroğlu, G. (2006). Şiddet, terör ve toplum. İçinde “*Terör, şiddet ve toplum*” (19-26). (Yayına Hazırlayan: Firdevs Gümüsoğlu). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Klein, A. (2004). *The criminal justice response to domestic violence*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Köknel, Ö. (2013). *Şiddet dili*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Körükçü, Ö., Öztunalı Kayır, G. ve Kukulu, K. (2012). Kadına yönelik şiddetin sonlanmasında erkek işbirliği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4 (3): 396-413.
- Köşgeroğlu, N., Çulha, İ., Öz, Z. ve Yılmaz, A. (2015). Şiddet karşısında kadınların davranışlarının incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 3 (9): 342-350.
- Kragh, J. R. ve Huben, C. H. (2002). Family resilience and domestic violence: Panacea or pragmatic therapeutic perspective. *The Journal of Individual Psychology*, 58 (3): 290-304.

- Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. ve Lozano, R. (2002). *World report on violence and health*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.
- Krysik, J. L. ve Finn, J. (2015). *Etkili uygulama için sosyal hizmet araştırması*. (1.Baskı). (Çeviri Ed.: Ercüment Erbay). Ankara: Nika Yayınevi.
- Kurul Tural, N. (2006). Okul kültürü içinde şiddet. *Toplumsal Bir Sorun Olarak Eğitim “Şiddet” Sempozyumu*. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Kuzu, B. (1997). *Türk anayasa metinleri ve ilgili mevzuat*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Kümbetoğlu, B. (2006). Değersizleştirme: Kadın bedeninin maruz kaldığı şiddet. İçinde *“Dişilik, güzellik ve şiddet sarmalında kadın ve bedeni”* (39-42). (Yayına Hazırlayanlar: Yasemin İnceoğlu ve Altan Kar). İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık.
- Küntay, E. (2010). Bedene şiddet- özbenlik değerlendirmeleri: Toplumbilimsel bir analiz. İçinde *“Dişilik, güzellik ve şiddet sarmalında kadın ve bedeni”* (17-36). (Yayına Hazırlayanlar: Yasemin İnceoğlu ve Altan Kar). İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık.
- Kyriacou, D. N., Anglin, D., Taliaferro, E., Stone, S., Tubb, T., Linden, J. A., Muelleman, R., Barton, E. ve Kraus, J. F. (1999). Risk factors for injury to women from domestic violence. *The New England Journal of Medicine*, 341: 1892-1899.
- Langhinrichsen-Rohling, J., Neidig, P. ve Thorn, G. (1995). Violent marriages: Gender differences in levels of current violence and past abuse. *Journal of Family Violence*, 10: 159–176.
- Leonard, K. E. ve Blane, H. T. (1992). Alcohol and marital aggression in a national sample of young men. *Journal of Interpersonal Violence*, 7 (1): 19-30.

- Levinson, D. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist*, 41 (1): 3-13.
- Levinson, D. (1989). *Family violence in cross-cultural perspective*. California: Sage Publications.
- Lundgren, E. (2012). *Şiddetin normalleştirilme süreci*. (Çev. Berna Ekal). İstanbul: Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları.
- Maiuro, R., Cahn, T. ve Vitaliano, P. (1986). Assertiveness deficits and hostility in domestically violent men. *Violence and Victims*, 1: 279-289.
- Maiuro, R., Cahn, T. ve Vitaliano, P. (1988). Anger, hostility, and depression in domestically violent versus generally assaultive men and nonviolent control subjects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56: 17-23.
- Mardin, Ş. (1991). Türkiye’de gençlik ve siyaset. İçinde “*Türk Modernleşmesi*” (251-290). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (2007). *Türk modernleşmesi*. (17. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Margolin, G. ve Burman, B. (1993). Wife abuse versus marital violence: Different terminologies, explanations, and solutions. *Clinical Psychology Review*, 13: 59-73.
- Maxwell, C. D. ve Maxwell, S. R. (2003). Experiencing and witnessing familial aggression and their relationship to physically aggressive behaviors among Filipino adolescents. *Journal of Interpersonal Violence*, 18 (12): 1432-1451.
- McKenry, P. C., Julian, T. W., ve Gavazzi, S. M. (1995). Towards a biopsychosocial model of maleinitiated domestic violence. *Journal of Marriage and the Family*, 57: 307-320.

- Mears, D. P. (2003). Research and interventions to reduce domestic violence revictimization. *Journal of Trauma Violence Abuse*, 4: 127-147.
- Mirrlees-Black, C. (1999). *Domestic violence: Findings from a new British crime survey self-completion questionnaire*. (Home Office Research Study 191). London: Home Office.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (1998). *Sayılarla kadına yönelik şiddet: Geleceğim elimde*. İstanbul: Kadın İncelemeler Dizisi 2. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları.
- Mora, N. (2005). Kitle iletişim araçlarında yeniden üretilen cinsiyetçilik ve toplumsal yansıması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, ISSN:1303-5134: 1-7.
- Murphy, C., Meyer, S. ve O'Leary, K. (1993). Family of origin violence and MCMI-II psychopathology among partner assaultive men. *Violence and Victims* 8: 165-176.
- Murphy, C. M., Meyer, S., ve O'Leary, K. D. (1994). Dependency characteristics of partner assaultive men. *Journal of Abnormal Psychology*, 103: 729-735.
- National Institute of Justice and Centers for Disease Control and Prevention. Prevalence, Incidence, and Consequences of Violence against Women: Findings from the National Violence against Women Survey. (1998). Washington D.C.: National Institute of Justice and Centers for Disease Control and Prevention.
- Navalta, C. P, Polcari, A., Webster, D. M, Boghossian, A. ve Teicher, M. H. (2006). Effects of childhood sexual abuse on neuropsychological and cognitive function in college women. *The Journal of Neuropsychiatry & Clinical Neurosciences*, 18: 45-53.
- Neff, J. A., Holman, B. ve Schluter, T. D. (1995). Spousal violence among Anglos, Blacks, and Mexican Americans: The role of demographic

variables, psychosocial predictors, and alcohol consumption. *Journal of Family Violence*, 10: 1-21.

Nicholas, K. B. ve Rasmussen, E. H. (2006). Childhood abusive and supportive experiences, inter-parental violence, and parental alcohol use: Prediction of young adult depressive symptoms and aggression. *Journal of Family Violence*, 21 (1): 43-61.

O'Leary, K. D. ve Curley, A. D. (1986). Assertion and family violence: Correlates of spouse abuse. *Journal of Marital and Family Therapy*, 12: 281-289.

O'Leary, K. D., Malone, J. ve Tyree, A. (1994). Physical aggression in early marriage: Pre-relationship and relationship effects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62: 594-602.

O'Leary, K. D. (1999). Developmental and affective issues in assigning and treating partner aggression. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 6: 400-414.

Oliver, J. E. (1993). Intergenerational transmission of child abuse: Rates, research and clinical implications. *American Journal of Psychiatry*, 150: 1315-1324.

Onur, H. ve Koyuncu, B. (2004). "Hegemonik" erkekliğin görünmeyen yüzü: Sosyalizasyon sürecinde erkeklik oluşumları ve krizleri üzerine düşünceler. *Toplum ve Bilim*, Güz (101): 31-50.

Özbesler, C. ve Bulut, I. (2013). Sosyal hizmette genelci yaklaşım ve ekolojik perspektif. İçinde *Sosyal politika ve kamu yönetimi bileşenleriyle sosyal hizmet: Temelleri ve uygulama alanları*. (97-107) (Yayına Hazırlayanlar: Halan Acar, Nilüfer Negiz ve Elvettin Akman). Ankara: Maya Akademi.

Ögel, K., Koç, C., Aksoy, A., Başabak, A. ve Evren, C. (2012). *Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı (SAMBA)*. İstanbul: Yeniden Yayınları.

- Özer, A. (2003). *Doğu'da aşiret düzeni ve Brukanlar*. (1. Baskı). Ankara: Elips Kitap.
- Özgentürk, İ., Karğın, V. ve Baltacı, H. (2012). Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14 (4): 55-77.
- Öztürk, A. B. (2014). Erkeklik ve kadına yönelik aile içi şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Page, Z. A. ve İnce, M. (2008). Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (22): 81-94.
- Palmer, S. E., Brown, R. A. ve Barrera, M. E. (1992). Group treatment program for abusive husbands: Long-term evaluation. *American Journal of Orthopsychiatry*, 62: 276-283.
- Pan, H., Neidig, P. ve O'Leary, D. (1994). Predicting mild and severe husband-to-wife physical aggression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62: 975-981.
- Pence, E. ve Paymar, M. (1993). *Education groups for men who batter: The Duluth model*. New York: Springer Publishing Company.
- Perilla, J. L., Bakeman, R. ve Norris, F.H. (1994). Culture and domestic violence: The ecology of abused Latinas. *Violence and Victims*, 9: 325-339.
- Prince, J. E. ve Arias, I. (1994). The role of perceived control and the desirability of control among abusive and nonabusive husbands. *The American Journal of Family Therapy*, 22: 126-134.

- Patterson, J. M. ve Geber, G. (1991). Preventing mental problems in children with chronic illness or disability. *Journal of Child Health Care*, 20 (3): 150-161.
- Real, T. (2004). *Erkekler ağlamaz*. (Çev. Zerrin Koltukçuoğlu). İstanbul: Kuraldışı Yayınları.
- Riggs, D. S., Caulfield, M. D. ve Street, A. E. (2000). Risk for domestic violence: Factors associated with perpetration and victimization. *Journal of Clinical Psychology*, 56: 1289-1316.
- Ritmeester, T. (1993). Batterers' programs, battered women's movement, and issues of accountability. İçinde *Education groups for men who batter: The Duluth model*. (Yayına Hazırlayanlar: Ellen Pence ve Michael Paymar). (168-178). New York: Springer Publishing Company.
- Roberts, A. (1984). *Battered women and their families*. New York: Springer.
- Rose, S. D. (2004). Cognitive-behavioral group work. İçinde "*Handbook of Social Work with Groups*" (111-136). C. D. Garvin, L. M. Gutierrez, M. J. Galinsky (eds.). The Guilford Press, NY.
- Rosenbaum, A. Ve O'Leary, K. D. (1981). Children: The unintended victims of marital violence. *American Journal of Orthopsychiatry*, 51: 692-699.
- Rosenbaum, A., Hoge, S. K., Adelman, S. A., Warnken, W. J., Fletcher, K. E. ve Kane, R. L. (1994). Head injury in partner-abusive men. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62 (6):1187-1193.
- Rosenfeld, B. D. (1992). Court-ordered treatment of spouse abuse. *Clinical Psychology Review*, 12: 205-226.
- Sallan Gül, S. (2013). *Türkiye’de kadın sığınmaevleri: Erkek şiddetinden uzak yaşama açılan kapılar mı?* (2. Basım). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkânsız iktidar, ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. (Birinci Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sarı Karhan, S. (2010). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Hukuk Sosyolojisi Açısından Analizi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Saunders, D. G. ve Hanusa, D. (1986). Cognitive-behavioral treatment of men who batter: The short-term effects of group therapy. *Journal of Family Violence*, 1: 357-372.
- Saunders, D. G., Lynch, A. B., Grayson, M. ve Linz, D. (1987). The inventory of beliefs about wife beating: The construction and initial validation of a measure of beliefs and attitudes. *Violence and Victims*, 2: 39-57.
- Saunders, D. G. (1992). A typology of men who batter: Three types derived from cluster analysis. *American Journal of Orthopsychiatry*, 62: 264-277.
- Scott, K. (2004). Predictors of change among male batterers: Application of theories and review of empirical findings. *Trauma, Violence and Abuse*, 5 (3): 260-284.
- Selek, P. (2010). *Sürüne sürüne erkek olmak*. (4. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sevinç, B. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. (3. Baskı). (Ed.: Kaan Böke). İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Sherman, L. W. ve Berk, A. R. (1984). The specific deterrent effects of arrest for domestic assault. *Journal of American Sociological Review*, 49: 261-72.
- Shepard, M. (1993). Evaluation of domestic abuse intervention programs. İçinde *Education groups for men who batter: The Duluth model*. (Yayına

- Hazırlayanlar: Ellen Pence ve Michael Paymar). (163-168). New York: Springer Publishing Company.
- Smith, M. D. (1990). Patriarchal ideology and wife beating: A test of a feminist hypothesis. *Violence and Victims*, 5: 257-273.
- Spillane-Grieco, E. (2000). From parent verbal abuse to teenage physical aggression? *Journal of Child and Adolescent Social Work*, 17 (6): 411-430.
- Star, B. (1978). Comparing battered and nonbattered women. *Victimology: An International Journal*, 3: 32-44.
- Stewart, D. E. ve Robinson, G. E. (1998). A review of domestic violence and women's mental health. *Archives of Women's Mental Health*, 1: 83-89.
- Steaward, F, W. (2003). The occurrence of partner physical aggression on days of alcohol consumption: A longitudinal diary study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71 (1): 41-52.
- Stith, S. M. (1990). Police response to domestic violence: The influence of individual and familial factors. *Violence and Victims*, 5: 37-49.
- Stith, S. M. ve Farley, S. C. (1993). A predictive model of male spousal violence. *Journal of Family Violence*, 8: 183-201.
- Şenses, F. (2009). *Küreselleşmenin öteki yüzü: Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tahincioğlu, N. Y. (2011). *Namusun halleri: Utanç-şeref/vicdan-temiz ahlak*. (Birinci Baskı). İstanbul: Postiga Yayınları.
- Tang, C. S. (1999). Wife abuse in Hong Kong Chinese families: A community survey. *Journal of Family Violence*, 14: 173-191.
- Tekeli, S. (1998). *Kadınlar için*. İstanbul: Alan Yayınları.

- Telch, C. ve Lindquist, C. (1984). Violent versus nonviolent couples: A comparison of patterns. *Psychotherapy*, 21: 242-248.
- Tolman, R. M. ve Bennett, L. W. (1990). A review of quantitative research on men who batter. *Journal of Interpersonal Violence*, 5: 87-118.
- Türkiye İstatistik Kurumu Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri (2013). Erişim:http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=12&KITAP_ID=136. 16.04.2015.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2008, 2011, 2013, 2014). Türkiye Nüfus İstatistikleri http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068.
- Türküm, S. (1999). *Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın bilişsel çarpıtmalar ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları; 1118, Eğitim Fakültesi Yayınları; 56: Eskişehir.
- Uğur, H. (2012). Kadın ve aile bireylerine yönelik şiddete karşı 6284 sayılı kanunun getirdikleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 101: 333-366.
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., Bilir, O., Etizer Karacık, N. ve Özbay, D. (2014). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet*. (1. Basım). Edirne: Paradigma Akademi Yayınları.
- UNESCAP (2003). Elimination of violence against women in partnership with men. http://www.engagingmen.net/files/resources/2010/Caroline/Elimination_of_violence_against_women.pdf. 24.04.2015.
- UNICEF (2000). Domestic Violence Against Women and Girls. Innocenti Digest. No: 6. 16.04.2014. <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest6e.pdf>.
- United Nations (1993). Declaration on the Elimination of Violence against Women General Assembly Resolution. 15.04.2014.

[http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.RES.48.104.En?Opendocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.RES.48.104.En?Opendocument).

User, İ. (2010). Biyoteknolojiler ve kadın bedeni. İçinde “*Dişilik, güzellik ve şiddet sarmalında kadın ve bedeni*” (133-170). (Yayına Hazırlayanlar: Yasemin İnceoğlu ve Altan Kar). İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık.

Vahip, I. (2002). Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu: Farklı bir açıdan bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13 (4): 312-319.

Vahip, I. ve Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17: 107-114.

Vernberg, E. (1990). Psychological adjustment and experiences with peers during early adolescence: Reciprocal, incidental or unidirectional relationships. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 2: 187-198.

Yanikkerem, E. (2002). 15-49 yaş evli kadınların aile içi şiddete ilişkin görüşlerinin ve şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yetim, D. ve Şahin, E. M. (2008). Aile hekimliğinde kadına yönelik şiddete yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi*, 2 (2): 48-53.

World Health Organization (1996). *Global consultation on violence and health*. Violence: A public health priority. Geneva, WorldHealth Organization, (document WHO/EHA/SPI. POA.2).

World Health Organization (2002). *World Report On Violence and Health*. Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi ve Rafael Lozano (ed.). Geneva: World Health Organization.

Waldenfels, B. (2005). Violence as violation. İçinde F. O'Murchadha (ed.), *Understanding Violence: Philosophical Approaches to an Ubiquitous Phenomenon*. London: Pluto, Forthcoming.

Ward, T., Day, A., Howells, K., ve Birgden, A. (2004). The multifactor offender readiness model. *Aggression and Violent Behavior*, 9: 645-673.

World Health Organization (2005). *WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women*. Geneva: World Health Organization.

World Health Organization (2013). *World Health Organization Department of Reproductive Health and Research, London School of Hygiene and Tropical Medicine, South African Medical Research Council. Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Geneva: World Health Organization.

World Health Organization (2014). *Violence Status Report 2014*. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/

İnternet Kaynakları

http://whqlibdoc.who.int/publications/2002/9241545615_eng.pdf. 16.04.2015

http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/. 16.04.2015

<http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/ihd-kadina-yonelik-siddetin-2014te-verilerini-acikladi>. 17.04.2015

<http://www.milliyet.com.tr/kadina-yonelik-siddetin-haritasi-gundem-1924868/>. 17.04.2015

<http://www.bianet.org/bianet/kadin/161765-2014-te-emniyet-e-gore-133haberlere-gore-281-kadin-olduruldu>. 17.04.2015

[http://www.batmanbarosu.org.tr/Detay.aspx?ID=37895&Tip=Bildiri\(3.12.2014\)](http://www.batmanbarosu.org.tr/Detay.aspx?ID=37895&Tip=Bildiri(3.12.2014)). 17.04.2015

<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>. 17.04.2015.

http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr2013_en_complete.pdf. 17.04.2015.

<http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>. 17.04.2015.

<http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>. 17.04.2015.

<http://reports.weforum.org/global-gender-gapreport2014/economies/#economy=TUR>. 17.04.2015.

<http://www.haberaktuel.com/tecavuzcu-erkekler-hadim-edilsin-video-haberi-260331.html>. 24.04.2015.

<http://www.izafet.net/threads/siddete-sessiz-kalmayin.668178/>. 24.04.2015

http://www.cteds.adalet.gov.tr/menusayfaları/ds_hakkında/korumakurulu/korumakurulu.htm. 29.05.2015.

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/hakkında.htm>. 31.05.2015.

<http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/>, 03.06.2015.

Yasa, Yönetmelik ve Sözleşmeler

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi.
http://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html. 15.04.2014.

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi 2011).

<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/conventionviolence/convention/Convention%2010%20Turkish.pdf>. 15.04.2014.

5402 Sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu. <http://www.cteds.adalet.gov.tr/>, 03.06.2015.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm>. 24.04.2015.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği. http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/6284_sayili_yonetmelik.pdf. 24.04.2015.

EKLER

Ek-1: Gönüllü Katılım Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

İyi günler. Benim ismim Gizem ÇELİK. Ankara'dan, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden geliyorum. Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN danışmanlığında doktora tezim kapsamında eşine şiddet uygulama gerekçesi ile hüküm almış erkeklerle ilgili bir araştırma yapıyorum. Araştırmayı gerçekleştirebilmek için Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu'ndan ve Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden izin aldım. Sizlere sosyo-demografik özellikleriniz, şiddet, şiddet deneyimleriniz ve şiddetle bağlantılı aldığınız hizmetlere ilişkin bazı sorular sormak istiyorum.

Siz bu çalışma için tesadüfi olarak seçildiniz. Vereceğiniz tüm cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece belirtilen doktora tezi kapsamında kullanılacaktır. Kimliğinizi belirten herhangi bir soru yer almamaktadır. Katılıp katılmamayı seçme hakkına sahipsiniz. Ancak sizin bu çalışmaya katılmanız ve deneyimlerinizi bizimle paylaşmanız, şiddet davranışının altında yatan nedenlerin anlaşılması açısından son derece önemlidir. Çalışmaya katıldıktan sonra da vazgeçme hakkınız vardır.

Merak ettiğiniz, sormak istediğiniz herhangi bir soru varsa sorabilirsiniz. Sayfanın altında iletişim bilgilerim yer almaktadır. İsterseniz çalışmanın sonuçlarını öğrenmek için benimle iletişim kurabilirsiniz. Görüşme yaklaşık olarak 60 dakika sürecektir.

Tarih: _ _ / _ _ / _ _ _ _

Katılımcı:

İmza:

Sorumlu Araştırmacı: Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN

Hacettepe Ünv. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 06800, Beytepe Ankara – Türkiye
+ (90) 312 297 63 63 – 321

visikhan@hacettepe.edu.tr, visikhan@gmail.com

Araştırmacı: Gizem ÇELİK

Başkent Ünv. Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 06810, Etimesgut/Ankara- Türkiye
+ (90) 312 246 66 66- 1598

gizemcelik@baskent.edu.tr

Ek-2: Görüşme Formu

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN danışmanlığında, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı öğrencisi Öğretim Görevlisi Gizem ÇELİK tarafından gerçekleştirilmektedir. Araştırmada, eşine şiddet uygulamış hükümlü erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını farklılaştıran özellikleri ve gereksinim duydukları hizmet modeline ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle vereceğiniz yanıtlar büyük önem taşımaktadır.

Elinizdeki görüşme formu 110 sorudan oluşmaktadır. Vereceğiniz yanıtlar sadece araştırma kapsamında değerlendirilecek olup, kimliğinizi belirlemeye yönelik hiçbir soru sorulmayacaktır.

İçtenlikle vereceğiniz yanıtlar için şimdiden teşekkür ederiz.

1.Yaşınız

- 1.() 18-24
- 2.() 25-30
- 3.() 31-35
- 4.() 36-40
- 5.() 41-55
- 6.() 56-60
- 7.() 61+

2. Yaşamınızı en uzun süre nerede geçirdiniz?

- 1.() İl merkezi
- 2.() İlçe merkezi
- 3.() Bucak veya köy
- 4.() Yurtdışı
- 5.() Diğer (belirtiniz).....

3. Hangi Okulu bitirdiniz?

- 1.() Okuma-yazma bilmiyor
- 2.() İlköğretim (ilkokul-ortaokul)
- 3.() Lise
- 4.() Önlisans
- 5.() Üniversite
- 6.() Yüksek öğretim (YL, doktora)
- 7.() Diğer (belirtiniz)

4. Cezaevine girmeden önce ne işle uğraşıyordunuz?

- 1.() İşsiz
- 2.() Ücretli işçi (düzenli)

- 3.() İşveren
- 4.() Maaşlı, Memur (düzenli)
- 5.() Yevmiyeli (geçici, mevsimlik)
- 6.() Kendi hesabına (düzenli)
- 7.() Kendi hesabına (düzensiz, iş buldukça)
- 8.() Emekli
- 9.() Diğer (belirtiniz)

5. Bu işi yaparken hangi sosyal güvenlik kurumuna bağlıydınız?

- 1.() SSK
- 2.() Emekli Sandığı
- 3.() BAĞ-KUR
- 4.() Özel Sigorta
- 5.() Diğer (belirtiniz)
- 6.() Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değildim.

6. Cezaevine girmeden önce yaptığınız iş/işlerden kazandığınız maaş geçinmeniz için yeterli oluyor muydu?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır

7. Medeni durumunuzu nasıl tanımlarsınız?

- 1.() Evli
- 2.() Eşi ölmüş
- 3.() Boşanmış
- 4.() Resmi nikâh yok
- 5.() İmam nikâhlı
- 6.() Diğer (belirtiniz).....

8. Kaç yıllık evlisiniz? NOT: Resmi nikâh yoksa ve/veya imam nikâhlı ise; Kaç yıldır birliktesiniz?

- 1.() 0-2
- 2.() 3-5
- 3.() 6-10
- 4.() 11-20
- 5.() 21+
- 6.() Eşi vefat etmiş
- 7.() Boşanmış

9. (Eşi vefat etmiş ya da boşanmış ise) Kaç yıl evli kaldınız?

- 1.() Evli
- 2.() 0-2
- 3.() 3-5
- 4.() 6-10
- 5.() 11-20
- 6.() 21+
- 7.() Evli Değil

10. (Resmi nikâh yoksa ve/veya imam nikâhlı ise;) Kaç yıldır birliktesiniz?

- 1.() Resmi evli

- 2.() Eşi ölmüş/boşanmış
- 3.() 0-2
- 4.() 3-5
- 5.() 6-10
- 6.() 11-20
- 7.() 21+

11. Çocuğunuz var mı?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır

12. Kaç çocuğunuz var?

- 1.() 1
- 2.() 2
- 3.() 3
- 4.() 4
- 5.() 5+
- 6.() Çocuğum yok

13. Eşinizin/vefat eden/boşandığınız eşinizin yaşı?

- 1.() 18-24
- 2.() 25-30
- 3.() 31-35
- 4.() 36-40
- 5.() 41-55
- 6.() 56-60
- 7.() 61+

14. Eşinizin/vefat eden/boşandığınız eşinizin en uzun süre yaşadığı yer?

- 1.() İl merkezi
- 2.() İlçe merkezi
- 3.() Bucak veya köy
- 4.() Yurtdışı
- 5.() Diğer (belirtiniz).....
- 6.() Bilmiyorum

15. Eşinizin/vefat eden/boşandığınız eşinizin mezun olduğu okul?

- 1.() Okuma-yazma bilmiyor
- 2.() İlköğretim (ilkokul-ortaokul)
- 3.() Lise
- 4.() Önlisans
- 5.() Üniversite
- 6.() Yüksek öğretim (YL, doktora)
- 7.() Diğer (belirtiniz)
- 8.() Bilmiyorum

16. Cezaevine girmeden önce eşiniz/vefat eden/boşandığınız eşiniz ne işle uğraşıyordu?

- 1.() Evkadını
- 2.() Ücretli işçi (düzenli)
- 3.() İşveren

- 4.() Maaşlı, Memur (düzenli)
- 5.() Yevmiyeli (geçici, mevsimlik)
- 6.() Kendi hesabına (düzenli)
- 7.() Kendi hesabına (düzensiz, iş buldukça)
- 8.() Emekli
- 9.() Diğer (belirtiniz)
- 10.() Bilmiyorum

17. Cezaevine girmeden önce eşiniz/vefat eden/boşandığınız eşiniz hangi sosyal güvenlik kurumuna bağlıydı?

- 1.() SSK
- 2.() Emekli Sandığı
- 3.() BAĞ-KUR
- 4.() Özel Sigorta
- 5.() Diğer (belirtiniz)
- 6.() Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değildi.
- 7.() Bilmiyorum

18. Eşinizin/vefat eden/boşandığınız eşinizin tanı almış psikolojik bir hastalığı var mı?

- 1.() Var (.....)
- 2.() Yok
- 3.() Bilmiyorum

19. Eşiniz/ vefat eden/boşandığınız eşinizle nasıl evlendiniz?

- 1.() Görücü usulü ile isteyerek
- 2.() Görücü usulü ile istemeyerek
- 3.() Arkadaşlık ederek
- 4.() Anlaşarak kaçtık
- 5.() Zorla kaçırdım
- 6.() Diğer (belirtiniz)
- 7.() Evli değil

20. Eşinizi/vefat eden/boşandığınız eşinizi seviyor musunuz/seviyor muydunuz?

- 1.() Çok seviyorum/ Çok seviyordum
- 2.() Seviyorum/ Seviyordum
- 3.() Sevmiyorum/ Sevmiyordum
- 4.() Nefret ediyorum/Nefret ediyordum
- 5.() Diğer (belirtiniz).....

21. Eşinize/vefat eden/boşandığınız eşinize genelde nasıl hitap edersiniz/ederdiniz?

- 1.() Adıyla
- 2.() Sevgi sözcüğüyle (.....)
- 3.() Takma adla (.....)
- 4.() Diğer (belirtiniz)

22. Cezaevine girmeden önce eşiniz/ vefat eden/boşandığınız eşinizle genelde hangi konularda anlaşamıyordunuz?

- 1.() Evin geçimi ile ilgili konularda
- 2.() Çocuklarla ilgili konularda
- 3.() Onun ailesiyle ilgili konularda
- 4.() Benim ailemle ilgili konularda

- 5.() Eşler arası özel konularda
 6.() Diğer (belirtiniz)

23. Size göre aile nedir? NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Kadın, erkek ve çocuklardan oluşan bir yapıdır.
 2.() Sevgi ve paylaşımdır.
 3.() Mutluluk kaynağıdır.
 4.() Sorun kaynağıdır.
 5.() Toplumun dayattığı bir gereklilik/ zorunluluktur.
 6.() Diğer (belirtiniz).....

24. Size göre evlilikte olması gereken en önemli şey nedir/nelerdir? NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Sevgi
 2.() Saygı
 3.() Güven
 4.() Aşk
 5.() Çocuk
 6.() Diğer (belirtiniz)

	Çok İyi	İyi	Fena Değil	Kötü	Çok Kötü
25. Cezaevine girmeden önce eşinizle ilişkinizi (karşılıklı konuşma, anlaşabilme, paylaşabilme) genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?					
26. Cezaevine girmeden önce çocuğunuzla/çocuklarınızla olan ilişkinizi genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?					
27. Cezaevine girmeden önce kendi anne/babanızla olan ilişkinizi genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?					
28. Cezaevine girmeden önce eşinizin anne/babasıyla olan ilişkinizi genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?					
29. Cezaevine girmeden önce akrabalarınızla olan ilişkinizi genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?					
30. Cezaevine girmeden önce arkadaşlarınızla olan ilişkinizi genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?					
31. Cezaevine girmeden önce iş arkadaşlarınızla olan ilişkinizi genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?					

32. Cezaevine girmeden önce alkol kullanıyor muydunuz?

- 1.() Evet
 2.() Hayır
 3.() Bırakmıştım

33. Cezaevine girmeden önce kaç yıl alkol kullandınız?

- 1.() 1 yıldan az
- 2.() 1-3
- 3.() 4-6
- 4.() 7-9
- 5.() 10-12
- 6.() 13-15
- 7.() 16+
- 8.() Alkol kullanmıyordum

34. Cezaevine girmeden önce ne sıklıkla alkol alırdınız?

- 1.() Her gün
- 2.() Günüşırı
- 3.() Haftada birkaç kez
- 4.() Ayda birkaç kez
- 5.() Yılda birkaç kez
- 6.() Sadece bir kere
- 7.() Diğer (belirtiniz).....
- 8.() Alkol kullanmıyordum

35. Cezaevine girmeden önce bir seferde aldığınız alkol miktarı ne kadardı?

- 1.() 1-2 kadeh
- 2.() 3-4 kadeh
- 3.() 5-10 kadeh
- 4.() 10 kadehten fazla
- 5.() Diğer (belirtiniz).....
- 6.() Alkol kullanmıyordum

36. Cezaevine girmeden önce günün hangi saati alkol almayı tercih ederdiniz?

- 1.() Sabah
- 2.() Öğle
- 3.() Akşamüzeri
- 4.() Akşam
- 5.() Gece
- 6.() Fark etmez
- 7.() Alkol kullanmıyordum

37. Alkolün etkisindeyken eşinize/vefat eden/boşandığınız eşinize şiddet uyguladınız mı?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır
- 3.() Hatırlamıyorum
- 4.() Alkol kullanmıyordum

38. Cezaevine girmeden önce uyuşturucu kullanıyor muydunuz?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır
- 3.() Bırakmışım

39. Uyuşturucunun etkisindeyken eşinize/vefat eden/boşandığınız eşinize şiddet uyguladınız mı?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır
- 3.() Hatırlamıyorum
- 4.() Uyuşturucu kullanmıyordum

40. Çocukluğunuzda kimleri örnek aldınız? NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Annemi
- 2.() Babamı
- 3.() Ağabeyimi
- 4.() Öğretmenimi
- 5.() Amcamı/Dayımı
- 6.() Diğer (belirtiniz)

41. Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde çete ve/veya mafya türü oluşumlarla ilişkiniz oldu mu?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır
- 3.() Hatırlamıyorum

42. Çocukluğunuzda çevrenizdeki kişilerden hiç şiddet gördünüz mü? (Tokat atma, kulak çekme, nesne fırlatma, başkaları ile kıyaslama, alay etme, taciz etme vb.)

- 1.() Evet (.....)
- 2.() Hayır
- 3.() Hatırlamıyorum
- 4.() Diğer (belirtiniz).....

43. Çocukluğunuzda şiddet gördüğünüz kişilerle olan yakınlık dereceniz nedir? NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Annem
- 2.() Babam
- 3.() Ağabeyim/ablam
- 4.() Kız/Oğlan kardeşim
- 5.() Ninem/dedem
- 6.() Akrabam (Dayı, amca, teyze, hala, kuzen)
- 7.() Öğretmenim
- 8.() Arkadaşlarım
- 9.() Diğer (belirtiniz).....

44. Çocukken anne-babanızın kavgasına (sözel, fiziksel vb.) tanık oldunuz mu?

- 1.() Evet (.....)
- 2.() Hayır
- 3.() Hatırlamıyorum
- 4.() Diğer (belirtiniz).....

45. Çocukken anne-babanızın kavgasına ne sıklıkla tanık oluyordunuz?

- 1.() Her gün
- 2.() Günaşırı
- 3.() Haftada birkaç kez

- 4.() Ayda birkaç kez
- 5.() Yılda birkaç kez
- 6.() Sadece bir kere
- 7.() Diğer (belirtiniz).....
- 8.() Hiç tanık olmadım

46. Öğrenciyken şiddete maruz kaldınız ve/veya tanık oldunuz mu?

- 1.() Evet (.....)
- 2.() Hayır
- 3.() Hatırlamıyorum
- 4.() Diğer (belirtiniz).....

47. Askerdeyken şiddete maruz kaldınız ve/veya tanık oldunuz mu?

- 1.() Evet (.....)
- 2.() Hayır
- 3.() Hatırlamıyorum
- 4.() Diğer (belirtiniz).....

48. Çalışırken şiddete maruz kaldınız ve/veya tanık oldunuz mu?

- 1.() Evet (.....)
- 2.() Hayır
- 3.() Hatırlamıyorum
- 4.() Diğer (belirtiniz).....

49. Koğuş içinde şiddet gördünüz mü?

- 1.() Evet (.....)
- 2.() Hayır
- 3.() Diğer (belirtiniz).....

50. Diğer insanlarla sorunlarınızı genellikle nasıl çözersiniz?

- 1.() Konuşarak
- 2.() Yokmuş gibi davranarak
- 3.() Güç kullanarak
- 4.() Diğer (belirtiniz)

51. Kaç yıldır cezaevindeyiz?

- 1.() 1 yıl olmadı (..... ay)
- 2.() 1-3
- 3.() 4-6
- 4.() 7-9
- 5.() 10-12
- 6.() 13-15
- 7.() 16+

52. Şuan hangi sebeple cezaevinde bulunmaktasınız?

- 1.() Eşe yönelik fiziksel şiddet
- 2.() Eşe yönelik cinsel şiddet
- 3.() Eşe yönelik duygusal şiddet
- 4.() Fiziksel ve cinsel şiddet
- 5.() Sebepsiz yere
- 6.() Diğer (belirtiniz).....

53. Eşinize/vefat eden/boşandığınız eşinize ne sıklıkla şiddet uyguladınız?

- 1.() Hiç şiddet uygulamadım
- 2.() Her gün
- 3.() Günüşırı
- 4.() Haftada birkaç kez
- 5.() Ayda birkaç kez
- 6.() Yılda birkaç kez
- 7.() Sadece bir kere
- 8.() Diğer (belirtiniz).....

54. İlk şiddet evliliğinizin/ birlikteliğinizin kaçınıcı yılında yaşandı?

- 1.() Bir yıl olmadan (..... ınıcı ayda)
- 2.() 1-3
- 3.() 4-6
- 4.() 7-10
- 5.() 11-15
- 6.() 16-20
- 7.() 20+

55. Eşinize/vefat eden/boşandığınız eşinize şiddet uyguladıktan sonra pişmanlık duydunuz mu?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır
- 3.() Kararsızım
- 4.() Diğer (belirtiniz)

56. Çocuğunuza/ çocuklarınıza şiddet uygular mıydınız?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır
- 3.() Çocuğum yok

57. Çocuğunuza/ çocuklarınıza ne sıklıkla şiddet uyguladınız?

- 1.() Hiç şiddet uygulamadım
- 2.() Her gün
- 3.() Günüşırı
- 4.() Haftada birkaç kez
- 5.() Ayda birkaç kez
- 6.() Yılda birkaç kez
- 7.() Sadece bir kere
- 8.() Diğer (belirtiniz).....
- 9.() Çocuğum yok

58. Şu zamana kadar kimlere şiddet uyguladınız? NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Eşime
- 2.() Çocuklarıma
- 3.() Anne-babama
- 4.() Akraba(ları)ma
- 5.() Arkadaş(lar)ıma
- 6.() İş arkadaş(lar)ıma

- 7.() Tanımadığım kişilere
8.() Diğer (belirtiniz)

59. Şiddet uyguladıktan sonra pişman olur muydunuz?

- 1.() Evet
2.() Hayır
3.() Kararsızım
4.() Diğer (belirtiniz)

60. Sizce şiddet eşinizi ve çocuklarınızı nasıl etkiledi?

- 1.() Olumsuz yönde etkilediğini düşünüyorum.
2.() Olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum.
3.() Etkide bulunduğunu sanmıyorum.
4.() Kararsızım
5.() Diğer (belirtiniz)

61. Çevrenizdeki insanlar eşinize şiddet uyguladığınızda nasıl tepki verdi?

- 1.() Tepki göstermedi
2.() Beni engelledi.
3.() Görmezden geldi.
4.() İlgili birimlere şikâyet etti.
5.() Diğer (belirtiniz)

62. Mahallenizde yaşayan ailelerde kadınların dövülmesi nasıl karşılanırdı?

- 1.() Doğal
2.() Olumlu
3.() Olumsuz
4.() Bilmiyorum
5.() Diğer (belirtiniz).....

63. Size göre şiddet nedir? NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Gereklidir.
2.() Ciddi bir terbiye aracıdır.
3.() Erkekliğin gereğidir.
4.() Sorun çözme yöntemidir.
5.() Görev ve sorumlulukları hatırlatma aracıdır.
6.() Öfkenin bir sonucudur.
7.() Ciddi bir suçtur.
8.() Diğer (belirtiniz).....

	Evet	Kararsızım	Hayır
64. Sizce alkollü olmak eşe şiddet uygulamada etkili midir?			
65. Sizce çocuklukta şiddet görmek/ şiddete tanık olmak eşe şiddet uygulamada etkili midir?			
66. Sizce yaşanan çevre eşe şiddet uygulamada etkili midir?			

67. Sizce toplum e�e şiddet uygulamada etkili midir?			
68. Sizce inanç ve değerleri e�e şiddet uygulamada etkili midir?			
69. Sizce içinde bulunulan sosyo-ekonomik durum e�e şiddet uygulamada etkili midir?			
70. Sizce medya e�e şiddet uygulamada etkili midir?			
71. Medyadaki �iddet karşıtı uyarılar şiddeti engellemede etkili midir?			

72. Tanı almış herhangi bir psikolojik hastalığınız var mı?

- 1.() Var
- 2.() Yok

73. Tanı almış bu psikolojik hastalık nedir? Lütfen belirtiniz.

74. Cezaevinde olmak sizi nasıl etkiledi?

- 1.() Olumlu etkiledi.
- 2.() Olumsuz etkiledi.
- 3.() Dünyam yıkıldı.
- 4.() Artık kesinlikle şiddet uygulamam.
- 5.() Etkilemedi.
- 6.() Diğer (belirtiniz)

75. E inize/vefat eden/bo andı ınız e inize şiddet uyguladıktan sonra şiddet davranı ınızı de i tirmeye yönelik hiç yardım aldınız mı?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır

76. Bu konuda yardım almak ister misiniz?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır

77. E inize/vefat eden/bo andı ınız e inize şiddet uyguladıktan sonra şiddet davranı ınızı de i tirmeye yönelik nasıl bir yardım aldınız? NOT: Birden fazla seçenek i aretleylebilirsiniz.

- 1.() Bireysel danışmanlık
- 2.() Grup çalışmasına katıldım
- 3.() E itimlere katıldım
- 4.() Hastanede yattım
- 5.() Diğer (belirtiniz)
- 6.() Yardım almadım

78. E inize/vefat eden/bo andı ınız e inize şiddet uyguladıktan sonra şiddet davranı ınızı de i tirmeye yönelik olarak aldığınız yardımın etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

- 1.() Evet
- 2.() Hayır

- 3.() Kararsızım
- 4.() Diğer (belirtiniz)
- 5.() Yardım almadım.

79. Nasıl bir yardım alsaydınız eşinize/vefat eden/boşandığınız eşinize şiddet davranışı sergilemezsiniz?

- 1.() Bireysel danışmanlık
- 2.() Grup çalışması
- 3.() Eğitim çalışmaları
- 4.() Düzenli iş olanağı
- 5.() Eşimin yardım alması yeterli
- 6.() Bilmiyorum
- 7.() Diğer (belirtiniz)

80. Şiddet sorununuzu çözmeniz için cezaevinde herhangi bir hizmet var mı?

- 1.() Var
- 2.() Yok
- 3.() Bilmiyorum
- 4.() Şiddet sorunun yok

81. Şiddet sorununuzu çözmeniz için cezaevinden ne tür hizmetler alıyorsunuz? NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Bireysel danışmanlık
- 2.() Grup çalışması
- 3.() Eğitim çalışmaları
- 4.() Diğer (belirtiniz)
- 5.() Böyle bir hizmet yok

82. Şiddet sorununuzu çözmeniz için cezaevinden aldığınız hizmet/ hizmetleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1.() İyi
- 2.() Fena değil
- 3.() Kötü
- 4.() Diğer (belirtiniz)
- 5.() Böyle bir hizmet yok

83. Cezaevinden çıktıktan sonra şiddet sorununuzu çözmenizi sağlayacak ne tür uygulamalar olsa, şiddet davranışınızın tekrarlamayacağını düşünüyorsunuz? NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Bireysel danışmanlık
- 2.() Grup çalışması
- 3.() Eğitim çalışmaları
- 4.() Düzenli iş olanağı
- 5.() Bilmiyorum
- 6.() Diğer (belirtiniz)

84. Sizce şiddet önlenabilir bir olay mıdır?

- 1.() Evet
- 2.() Kararsızım
- 3.() Hayır

85. Şiddet sizce nasıl önlenir? NOT: Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.(☐) Eğitim ile
- 2.(☐) Tedavi ile
- 3.(☐) Ekonomik gelişme ile
- 4.(☐) Bireysel danışmanlık ile
- 5.(☐) Diğer (belirtiniz)
- 6.(☐) Önlenemez

Ek-3: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (Altınova ve Duyan, 2013)

	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.					
2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.					
3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.					
4. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.					
5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.					
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.					
7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.					
8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.					
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.					
10. Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.					
11. Kadınlar yönetici olabilir.					
12. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.					
13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi bir anne olur.					
14. Erkekler de çamaşır, bulaşık gibi ev işleri yapmalıdır.					
15. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.					
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.					
17. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.					
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.					
19. Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.					
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.					
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.					
22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.					
23. Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.					
24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.					
25. Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.					

Ek-4: Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul Onayı

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Genel Sekreterlik

Sayı : 76000869/ 493-4251

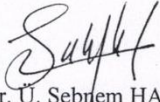
29 Aralık 2014

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

İlgi: 17.11.2014 tarih ve 5538 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı doktora programı öğrencilerinden **Gizem ÇELİK**'in, **Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN** danışmanlığında hazırladığı "Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algıları Farklılaştıran Özellikleri ve Gereksinim Duydukları Hizmet Modeline İlişkin Görüşleri" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 23.12.2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ü. Şebnem HARPUR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

Ek-5: Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Araştırma Uygulaması Onayı

T.C. ADALET BAKANLIĞI Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü		
Sayı : 37292265-204.06.03 -114/17066 Kon : Gizem ÇELİK'in tez çalışması	28/01/2015	
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ Genel Sekreterliği		
İlgili : 20/01/2015 tarihli ve 76000869/150-153 sayılı yazı.		
Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora programı öğrencisi Gizem Çelik'in, Prof. Dr. Vedat İşıkhan danışmanlığında hazırlanmış olduğu "Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Farklılaştıran Özellikleri ve Gereksinim Duydukları Hizmet Modeline İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışmasını; Antalya, İzmir ve İstanbul İllerinde bulunan ceza infaz kurumlarında uygulama talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri incelendi. Talebe konu çalışmanın; 02.02.2015-28.04.2015 tarihleri arasında, ekli listede adı geçen ceza infaz kurumlarında, hükümlülerin, kadın ve erkeklerin, yaş ve eğitim durumları ve saatler ile kurulların görev gördükleri alanlarda, çalışmaya katılacak hükümlü tutukluların bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onay formu doldurulması, yapılacak çalışmayla sınırlı kalmaması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi, çalışma sürecinin Genel Müdürlüğümüzün izni olmaksızın yayımlanmaması, basın yayın organlarıyla paylaşılması, kurullarıyla, kurum görevlileri nezaretinde gerçekleştirilmesi uygun görülmüş olup, konu hakkında Antalya, İstanbul, Bakırköy ve İzmir Cumhuriyet Başsavcılıklarına gerekli talimat verilmiştir. Bilgilerine arz ederim.		
AK YILDIZ Bakim		Genel Müdür Yardımcısı
Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA Tel: 0312 204 13 97-1453-1168-1451	Ayrıntılı bilgi için iribast: Faks: 0 312 223 43 91	Yetişkin İyileştirme Bürosu Web: www.cte.adalet.gov.tr
İTAP Sisteminde yer alan bu dokümana http://votundus.uyap.gov.tr adresinden 05bLzRv - fx9ghYd - ghoyVrs p4M+Gc= kodu ile erişebilirsiniz.		

Ek-6: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Güncel Sayısına İlişkin Bilgi Talebine Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün Yanıtı

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.03 755/85747
Konu : Gizem ÇELİK'in tez çalışması

27/05/2015

Sayın Gizem ÇELİK

İlgi :Gizem ÇELİK'e ait 03/04/2015 tarihli dilekçe.

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Bütünleşik Doktora Programı öğrencisi olarak, tez çalışmanız kapsamında istatiki veriler talep eden ilgi yazınız incelendi.

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun "İstenecek bilgi veya belgenin niteliği" başlıklı 7 nci maddesinde; "Bilgi edinme başvurusu, başvuru alan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır. Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler. İstenen bilgi veya belge, başvuru alan kurum ve kuruluştan başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi bu kurum ve kuruluşa gönderilir ve durum ilgiliye yazılı olarak bildirilir." hükmü yer almaktadır.

Bu itibarla;

Söz konusu başvuruda talep edilen ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülere ilişkin bilgiler özel bir çalışma, araştırma ve inceleme gerektirdiğinden yerine getirilememiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Faruk KARCI
Bakan a.
Tetkik Hakimi

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA Ayrıntılı bilgi için irtibat: Yetişkin İyileştirme Bürosu
Tel: 0 312 204 13 97-1453-1168-1451 Faks: 0 312 223 43 91 Web:www.ciz.adalet.gov.tr

UYAP Bilişim Sisteminde yer alan bu dokümanı <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden 9e16kJ6 - J36wYJL - iHrMU/U - HRkaRo= kodu ile erişebilirsiniz

Ek-7: Orjinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 27/07/2015

Tez Başlığı: Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Özellikleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 275 sayfalık kısmına ilişkin, 27/07/2015 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %6'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

27/07/2015

Adı Soyadı: Gizem ÇELİK

Öğrenci No: N10144637

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet

Programı: Sosyal Hizmet

Statüsü: ☐ Y.Lisans ☐ Doktora ☒ Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN